

(सभापतीस्थानी माननीय सभापती)

पृ.शी./मु.शी.: तोंडी उत्तरे

जिल्हाधिकारी, उपविभागीय अधिकारी व महसूल विभागाचे वरिष्ठ अधिकारी यांनी

अशोका कंपनीच्या सौंदड येथील कॅम्पला नोटीस बजावल्याबाबत

(1) * 25385 श्री.केशवराव मानकर, श्री.नितीन गडकरी, श्री.पांडुरंग फुंडकर, श्रीमती शोभाताई फडणवीस, श्री.संजय केळकर : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(1) अशोका बिल्डकॉम कंपनीने ग्राम सडक/अर्जुनी (ता.सडक/अर्जुनी, जि.गोंदिया) येथील साझा क्र.15 शासकीय गट क्र. 219 मधील 388 आर, पैकी 120 हे.आर. जमिनीतून मुरुम आणि बोल्टरचे अवैध उत्खनन केले असल्याची तक्रार संबंधित तलाठ्याने तहसीलदारांना दिनांक 10 जानेवारी, 2012 रोजी केली, हे खरे आहे काय,

(2) असल्यास, सदर प्रकरणी जिल्हाधिकारी, उपविभागीय अधिकारी व महसूल विभागाचे वरिष्ठ अधिकारी यांनी अशोका कंपनीच्या सौंदड कॅम्पला नोटीस बजावून 1 कोटी 26 लाख 400 रुपये दंड म्हणून शासन तिजोरीत भरणा करण्याचे आदेश दिले, हे खरे आहे काय,

(3) असल्यास, अद्याप सदर रक्कम अशोका कंपनीने भरली तर नाही, पण सौंदड येथील प्लान्ट माहे मार्चमध्ये भंडारा जिल्ह्यातील चारगांव येथे स्थापना केली असल्याचे माहे जानेवारी 2012 मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(4) असल्यास, अशोका कंपनीच्या अधिका-यांवर अद्याप कार्यवाही न होण्याची कारणे काय तसेच त्या अधिका-यांना अभय देणा-या दोषी अधिका-यांवर शासनाने कोणती कार्यवाही केली, नसल्यास, विलंबाची कारणे कोणती आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : (1) संबंधित तलाठी यांनी सदर गटातील अवैध उत्खननाबाबत तहसीलदार सडक अर्जुनी यांना दि.10.1.2011 रोजी अहवाल सादर केला.

(2) तलाठी यांच्या अहवालात अनुसरून तहसीलदार सडक अर्जुनी यांनी रु.1,00,26,400/- इतक्या रकमेच्या दंड वसुली बाबत कारणे दाखवा नोटीस बजावली हे खरे आहे.

..2..

ता.प्र.क्र.25385..

श्री.बाळासाहेब थोरात..

(3) सदर कंपनीने मार्च, 2011 मध्ये सौदंड येथील प्लान्टची मशिनरी व इतर साहित्य भंडारा जिल्ह्यातील चारगांव येथे हलविले असून, सदर प्लान्ट बंद स्थितीत आहे.

(4) नोटीसीच्या संदर्भात सदर कंपनीकडून प्राप्त खुलाशाच्या अनुषंगाने चौकशी केली असता, साझा क्र.15, गट नं.219 मधील 3.88 हे आर. या क्षेत्रातून तहसीलदार यांनी सन 2004 ते 2011 पर्यंत 1,575 ब्रासचे रितसर परवाने दिले आहेत. तसेच उप विभागीय अधिकारी यांच्या दि.9.5.2008 रोजीच्या आदेशान्वये मे. अशोका कंपनीस 1,000 ब्रासचा परवाना देण्यात आला होता. तलाठी यांनी सादर केलेला अहवाल व प्रत्यक्षात मोजमाप केले असता, सदर ठिकाणी तहसीलदार व उपविभागीय अधिकारी यांनी दिलेल्या परवान्यापेक्षा जास्त उत्खनन झाल्याचे आढळून आले नाही. त्यामुळे कोणावरही कारवाई करण्याचा व वसुलीचा प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री.केशवराव मानकर : सभापती महोदय, राज्याचा महसूल वाढविणारा एक अत्यंत महत्वाचा प्रश्न मी उपस्थित केलेला आहे. राजस्व उत्पन्न कसे गहाळ केले जात आहे हे मी या प्रश्नाच्या माध्यमातून शासनाच्या निदर्शनास आणू इच्छितो. अशोका बिल्डकॉम कंपनी चिरपूर ते भंडारा पर्यंतच्या रस्त्याच्या चौपदरीकरणाचे काम करित होती. सन 2004 पासून 2008 पर्यंत हे काम सुरु होते. या रस्त्यांच्या कामासाठी मुरुम आणि गिट्टीचा वापर केला आहे. त्या संदर्भात जिल्हाधिकारी यांनी दहा महिन्यांपूर्वी सदरहू कंपनीला नोटीस देऊन 1 कोटी 26 रुपये इतका दंड केला होता. परंतु असे असूनही दहा महिन्यात कोणतीही कारवाई झाली नाही. दहा महिन्यांमध्ये पोलीस तक्रार देखील दाखल करण्यात आलेली नाही.

सभापती महोदय, उत्तरामध्ये नमूद करण्यात आले आहे की, "सदर कंपनीस एक हजार ब्रासचा परवाना देण्यात आला होता आणि त्यांनी तेवढीच उचल केलेली आहे." जिल्हाधिकाऱ्यांनी सदर कंपनीस इतक्या मोठ्या रकमेचा दंड आकारलेला असल्यामुळे यामध्ये अफरातफर झाल्याची शंका येते. जिल्हाधिकाऱ्यांनी स्वतः सदर स्थळाला भेट दिली होती आणि ते काम पूर्ण बंद केले होते. एवढी कृती करून सुध्दा कंपनीकडून रक्कम वसूल केली गेली नाही आणि मोजमाप बरोबर

..3..

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

A-3

AJIT/ D/ KTG/

11:00

ता.प्र.क्र.25385..

श्री.केशवराव मानकर..

आहे म्हणून त्यांना सोडून देण्यात आले. यामध्ये काही तरी गडबड आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही. तेव्हा माझा मंत्री महोदयांना प्रश्न आहे की, अशोका बिल्डकॉम कंपनीने सन 2000 पासून अशाप्रकारे उत्खनन करीत आहे. त्यामध्ये अनियमितता आणि गैरप्रकार झालेला आहे त्यामुळे या प्रकरणाची सी.आय.डी.मार्फत चौकशी करण्यात येईल काय ? माझा दुसरा प्रश्न की, माननीय मंत्री महोदयांनी उत्तरात कबूल केलेले आहे की, "सदर कंपनीने मार्च 2011 मध्ये सौंदंड येथील प्लान्टची मशिनरी व इतर साहित्य भंडारा जिल्ह्यात हलविले आहे." तेव्हा गोंदिया आणि भंडारा जिल्ह्यात जेवढी कामे केलेली आहेत त्या सर्व कामांच्या प्रकरणाची चौकशी करून सदर कंपनीकडून महसूल प्राप्त झाला की नाही याची चौकशी करण्यात येईल काय ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, महसुलाच्या संदर्भातील स्वामीत्वधन शासनास भरावे लागते आणि ते बुडविले जात नसेल असे मी म्हणत नाही. या केसमध्ये स्पष्ट झालेले आहे की, महामार्गावर भराव टाकण्यासाठी 150 मीटर x 11मीटर x 13 मीटर खोल इतके उत्खनन झाले.

यानंतर कु.थोरात.....

श्री. बाळासाहेब थोरात.....

त्या ठिकाणी तलाठयाने जे मोजमाप केलेले आहे त्यामध्ये हिशोबामध्ये चूक झालेली आहे. 3220 ब्रास मुरुमाचे खोदकाम झाले असे दाखविण्यात आले होते. एकंदर घेतलेली परवानगी आणि केलेले खोदकाम यामध्ये तफावत आढळली त्यामुळे तहसीलदाराच्या माध्यमातून नोटीस देण्यात आली होती ज्यावेळी वस्तुस्थिती तपासण्यात आली त्यावेळी आगोदर मोजमापामध्ये चूक झाल्यामुळे ती नोटीस देण्यात आलेली आहे, ही वस्तुस्थिती निदर्शनास आलेली आहे. त्या कंपनीला आतापर्यंत परवानगी देण्यात आली होती त्यापेक्षा 1749 ब्रास मुरुम उचलण्यात आला असे निदर्शनास आले त्यामुळे नोटीस मागे घेऊन दंड करण्याची आवश्यकता नाही असे स्पष्ट झालेले आहे.

प्रा. सुरेश नवले : सभापती महोदय, 1 कोटी 26 लाख 4000 इतक्या रक्कमेचा दंड त्या कंपनीला केलेला आहे. प्रत्यक्ष दोन परवाने दिलेले आहेत. एक तहसीलदाराने 1,575 ब्रासचा परवाना दिलेला आहे आणि दुसरा उप विभागीय अधिकाऱ्यांनी 1,000 ब्रासचा परवाना दिलेला आहे. ज्यावेळी प्रत्यक्ष मोजणी केली त्यावेळी हे अंतर भरलेले दिसत आहे, त्यामुळे संगनमताने सर्व्हे करून तो निकर्ष बाहेर आलेला आहे ही वस्तुस्थिती आहे का, असेल तर प्रत्यक्ष मोजमाप केली असता तो किती ब्रास भरला?

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, मापासह मी अत्यंत स्पष्टपणे सांगितलेले आहे. 150 मीटर लांब, 11 मीटर रुंद आणि 3 मीटर खोल इतके उत्खनन झालेले आहे. ब्रासचा हिशोब करीत असताना तलाठयाच्या पातळीवर ती चूक झाली आणि त्याने 3320 ब्रासचे मुरुमाचे खोदकाम झाले असे सांगितले. त्याचा हा हिशोब चुकला होता. वस्तुस्थितीत तेथे 1149 एवढ्याच ब्रासचे उत्खनन झालेले आहे. आजही हीच वस्तुस्थिती आहे त्यामुळे झालेली चूक तांत्रिक अशा प्रकारची हिशोबाची चूक होती.

श्रीमती शोभा फडणवीस : सभापती महोदय, माझा प्रश्न असा आहे की, तक्रार कोणत्या तारखेला केली त्यानंतर पुन्हा किती दिवसांनी आणि कोणत्या तारखेला मोजमाप करण्यात आले? सभापती महोदय, मी या ठिकाणी प्रामाणिकपणे सांगू इच्छिते की, ही कंपनी असेल किंवा ठेकेदार असेल हे जेव्हा परवाने घेतात आणि ज्यावेळेला उत्खनन करतात त्यावेळेला समोर कोणी असेल तरच परवाना दाखवतात नाही तर परवाना दाखवत नाहीत. त्यामुळे 10 ब्रासचा परवाना असेल तर

..2...

ता.प्र.क्र.25385....

श्रीमती शोभा फडणवीस...

100 ब्रास उत्खनन करण्याची त्यांची नेहमीचीच सवय असते. या ठिकाणी सन 2008 ते 2011 चा हिशोब दिलेला आहे. तक्रार 2011 ला केलेली आहे. त्यामुळे उत्तरामध्ये तफावत आहे. कशावरून तहसीदारावर व पटवान्यावर कंपनीकडून दडपण आणले नसेल, कशावरून चुकीचा रिपोर्ट सादर करावयास सांगितले नसेल, म्हणून त्यांनी किती मुरुम वापरलेला आहे आणि आता प्रत्यक्षात किती मुरुम आहे? 2008 ते 2011 पर्यंत किती ब्राससाठी परवाना दिला होता, त्यापैकी किती ब्रास उचलण्यात आलेला आहे. त्या ठिकाणी किती कि.मी.चा रस्ता पूर्ण झालेला आहे, या संबंधीची सविस्तर माहिती मंत्री महोदय देतील का?

श्री. बाळासाहेब थोरात : रस्ता किती कि.मी.लांबीचा, किती उंचीचा आणि कोणत्या क्वालिटीचा झालेला आहे हा विषय या प्रश्नामध्ये येत नाही, तो विषय ज्या विभागाचा आहे त्या विभागाने तो तपासावा. महसूल विभागाची कदाचित हिशोबामध्ये चूक झालेली आहे, गणित मांडताना चूक झालेली आहे, असे मी या ठिकाणी स्पष्टपणे सांगतो. त्या पध्दतीने त्यांनी लगेच नोटीस दिली आणि कारवाई करण्यास सुरुवात केली. दिनांक 10-01-2011 रोजी हे तलाठ्याच्या निदर्शनास आले आणि दिनांक 10-3-2011ला त्यांनी उत्तर दिलेले आहे. अशोका कंपनीने स्पष्टीकरण केलेले आहे. त्यानंतर ती तपासणी करण्यात आली आणि ती दुरुस्ती करण्यात आली.

श्री. जयंत प्र. पाटील : सभापती महोदय, महसूल खात्याची ही पध्दतच आहे की, नोटीस जास्तीची द्यावयाची, त्यानंतर तडजोड करावयाची आणि त्यानंतर ती कमी करावयाची हे रायगड जिल्हयामध्ये कॉमन आहे. पहिल्यांदा दोन ते तीन कोटी रुपयांची नोटीस द्यायची त्यानंतर दहा लाख रुपयाची तडजोड करावयाची आणि पंचवीस ते तीस लाख रुपये मध्येच खायचे ही प्रॅक्टिस आहे म्हणून नोटीस देताना जास्तीची देण्यात येते त्या बाबतीत अधिकाऱ्यावर बंधने घालण्याची आवश्यकता आहे. सन्माननीय सदस्या श्रीमती शोभाताई फाडणवीस यांनी जो प्रश्न विचारलेला आहे ती गोष्ट खरी आहे. रस्त्याचे जे काम झालेले आहे ते सार्वजनिक बांधकाम खात्याचे आहे.

यानंतर श्री. बरवड...

ता.प्र.क्र. 25385.....

श्री. जयंत प्र. पाटील....

ते काम किती किलोमीटर झाले, त्यांची उंची किती झाली, हे बघण्याची पध्दत आहे. आमच्याकडे क्रॉस चेकींग करतात. या पध्दतीचे क्रॉस चेकींग त्या ठिकाणी झाले होते का ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, रस्त्याच्या क्रॉस चेकींगचा विषय या विभागाचा नाही. खोदकाम किती झाले, किती नेले व रॉयल्टी किती भरली एवढ्यापुरता हा प्रश्न मर्यादित आहे. यामध्ये जास्तची नोटीस देणे आणि नंतर कमी करणे अशा चुकीच्या पध्दतीने काही घडले असेल तर सन्माननीय सदस्यांनी त्या संदर्भात या सभागृहात स्पेसिफिक प्रश्न कोणत्याही मार्गाने उपस्थित करावा. त्या बाबतीत आम्ही उत्तर देऊ.

श्री. अरुण गुजराथी : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. जयंत प्र. पाटील यांनी या ठिकाणी सांगितले. यामध्ये एक ब्रास वाळू घेतली तर साधारणपणे 200 रुपये रॉयल्टी आहे आणि ती चुकवली तर एका ब्रासला 3 हजार रुपये दंड आहे. त्यामुळे भ्रष्टाचाराच्या संदर्भात सन्माननीय सदस्य जे बोलले ती वस्तुस्थिती निर्माण होते. यातून काही तरी व्यवस्थित मार्ग काढून हा दंड कमी करून वाळू तस्करी देखील होणार नाही असा मार्ग राज्य शासन काढणार का ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, जी माती विटभट्टीकरिता वापरली जाते त्यासाठी 200 रुपये प्रतिब्रास रॉयल्टी आकारण्यात येते आणि जर अनधिकृतपणे उचल सापडली तर जो बाजारभाव आहे त्याच्या तीनपट दंड करतो. 200 रुपये प्रतिब्रास रॉयल्टीचा दर असला तरी बाजारभाव 1 हजार रुपये असतो त्यामुळे 3 हजार रुपये दंड लावण्यात येतो. परंतु सन्माननीय सदस्यांनी जी सूचना केली त्याचा विचार करण्यात येईल.

..2...

RDB/ KTG/ D

खानापूर (जि.सांगली) तालुक्यातील येरळा नदीच्या पात्रातील वाळू तस्करीबाबत

(२) * २५०४५ श्री.भगवान साळुंखे , श्री.चंद्रकांत पाटील , श्री.रामनाथ मोते , श्री.नागो पुंडलिक गाणार , डॉ.रणजित पाटील : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) खानापूर तालुक्यातील (जि.सांगली) येरळा नदीच्या पात्रातील वाळू तस्करी ही महसूल विभागातील काही अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांच्या अर्थपूर्ण लागेबांध्यामुळे प्रचंड फोफावली असून शासनाच्या साधनसंपत्तीची प्रचंड लूट होत असल्याचे माहे जानेवारी, २०१२ च्या तिसऱ्या आठवड्यात निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, अशा प्रकारे वाळू तस्करी करणाऱ्यांवर शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : (१) हे खरे नाही.

(२) व (३) खानापूर तालुक्यातील येरळा नदीपात्रातील अवैध वाळू वाहतूक रोखण्यासाठी वेगवेगळी पथके तयार करण्यात आली असून, सदर पथकामार्फत सध्या रात्रीची गस्त चालू आहे. सदर पथकाने एप्रिल-२०११ ते फेब्रुवारी-२०१२ या कालावधीत अवैध वाळू तस्करी करणाऱ्यांना पकडून, त्यांच्याकडून रु. २,८०,०००/- इतका दंड वसूल केला आहे.

श्री. भगवान साळुंखे : सभापती महोदय, महाराष्ट्रातील सर्वच नद्यांच्या काठी असलेली वाळूची तस्करी हा आता खऱ्या अर्थाने जुना झालेला विषय आहे. या प्रश्नाच्या निमित्ताने काही मुद्दे लक्षात येत आहेत. आमच्या तासगाव परिसरात येरळा नदी आणि सर्व नद्यांच्या काठी ही तस्करी मोठ्या प्रमाणात सुरु आहे. येरळा नदीच्या पात्रामध्ये वाळू तस्करी जानेवारी, २०१२ पासून पुन्हा सुरु झाली आहे, ही गोष्ट खरी आहे का ? वाळू तस्करी विरुद्ध तासगावचे तहसीलदार श्री. पोटे यांनी कारवाई करून बेकायदेशीर वाळू वाहतूक करणारे नंबरप्लेट नसणारे २ ट्रॅक्टर पकडले. ते ट्रॅक्टर तहसीलदार कार्यालयामध्ये आणून ठेवले. ते ट्रॅक्टर पळवून नेण्यात आले. ते नेत असताना हल्ला चढविणे, दगडफेक करणे असे प्रकार नेणाऱ्यांनी केले. त्यांच्यावर कोणती कारवाई झाली ? वाळू माफिया श्री. राजू थोरात यांच्यासह किती लोकांना अटक केली ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, येरळा नदीच्या बाबतीत एक वेगळा विषय आहे. तो विषय वेगळा या अर्थाने आहे की, १९८८ साली सर्वोच्च न्यायालयामध्ये एक याचिका दाखल झाली होती आणि २०११ मध्ये त्या संदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाने निर्णय दिला. त्या निर्णयाप्रमाणे

...3...

RDB/ KTG/ D/

ता. प्र. क्र. 25045 .....

श्री. बाळासाहेब थोरात .....

आपण त्या ठिकाणी लिलाव करत नाही. परंतु 20 ब्रासपर्यंत वाळू उचलण्याचे एक-एक परमीट देत असतो. सर्वोच्च न्यायालयाचा जो निकाल आहे तो आम्ही विधी व न्याय विभागाकडून तपासून घेत आहोत आणि पुढच्या काळात लिलाव करता येईल का हे तपासून त्यामध्ये वेगळा विचार सुध्दा मांडला जाऊ शकतो. यामध्ये एकंदर 301 परवाने दिले होते आणि 3398 ब्रास एवढ्या उत्खननास परवानगी दिली. त्यामध्ये आतापर्यंत 35,14,350 रुपये इतकी रॉयल्टी मिळालेली आहे. जी रीतसर परवानगी दिली त्याबाबत मी सांगितले. त्याशिवाय 2011-2012 मध्ये अवैध उत्खननाची 27 वाहने पकडली गेली आणि त्यामध्ये 3 लाख 17 हजार रुपये दंडासह रॉयल्टी वसूल करण्यात आलेली आहे.

यानंतर श्री. खंदारे ...

ता.प्र.क्र.25045....

श्री.बाळासाहेब थोरात....

सभापती महोदय, दिनांक 9.3.2012 रोजी एक वाळूचा ट्रॅक्टर आढळून आला होता. तो त्यांनी पळविण्याचा प्रयत्न केला होता. तो ट्रॅक्टर तहसीलदार कार्यालयात ठेवला होता. त्याबाबत कारवाई करण्यात आलेली आहे. परंतु संबंधित व्यक्तीचे नाव माझ्याकडे उपलब्ध नाही.

डॉ.नीलम गोऱ्हे : सभापती महोदय, सदर पथकामार्फत रात्रीची गस्त चालू असल्याचे उत्तरात नमूद केलेले आहे. आमचे स्वतःचे निरीक्षण असे आहे की, दिवसाढवळ्या नदी पात्रातून अवैधरित्या वाळू काढली जाते. त्यामुळे दिवसा सुध्दा गस्त ठेवणे आवश्यक आहे. मंत्री महोदयांनी थोडेसे गोंधळून जाऊन उत्तर दिलेले आहे. वैधरित्या वाळू उपसा करणाऱ्याविरुद्ध शासनाने दंड केला असल्याची त्यांनी माहिती दिली आहे. तहसीलदारांना या संदर्भात सूचना दिल्या आहेत हा भाग वेगळा आहे. वाळूचा होत असलेला उपसा वैध आहे की अवैध आहे, हे जनतेने कसे ओळखावयाचे ? मी स्वतः दिवसा राजगुरुनगरकडे जात असताना वाळूचा उपसा सुरु असल्याचे मला दिसले होते. त्यानंतर मी तहसीलदारांना फोन करून विचारले की, काही लोक वाळूचे भरलेले डंपर घेऊन जात आहेत. त्याला तुम्ही परवानगी दिलेली आहे काय, त्यावर त्यांनी आम्ही सगळीकडे वाळूच्या उपशाला परवानगी नाकारलेली आहे असे सांगितले. पुढच्या क्षणी मला डीवायएसपींनी फोन करून असे म्हटले की, काय तार्ई ? कशाला, जाऊ द्या. म्हणजे एकमेकाचे कनेक्शन कसे असते ते पहावे. आता प्रत्येकालाच निलंबित केले तर तेथे कोणीच त्या पदांवर राहू शकणार नाहीत. त्यामुळे दिवसा वाळूचा उपसा केला जातो त्याबाबत विभागाने कशा प्रकारे विभागाने लक्ष घातलेले आहे, वैध वाळूचा उपसा व अवैध वाळूचा उपसा लोकांनी समजावयाचा कसा आणि तो कसा रोखावयाचा ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, मी मघाशी स्पष्टपणे सांगितलेले आहे की, वैध पध्दतीने 3,398 ब्रास वाळूच्या उत्खननामुळे 35 लाख 14 हजार 350 रुपये वसूल केलेले आहेत. अवैध पध्दतीने वाळूचा उपसा करणारी 27 वाहने पकडण्यात आली आहेत. त्यांच्याकडून 3 लाख 17 हजार रुपये वसूल केलेले आहेत. भरारी पथकाची व्यवस्था केलेली आहेत. त्यांच्याकडून अचानक तपासणी केली जाते. कारण सतत लक्ष ठेवणे शक्य होत नाही. तसेच या भरारी

2....

NTK/ KTG/ D/

ता.प्र.क्र.25045....

श्री.बाळासाहेब थोरात....

पथकामार्फत रात्रीच्या वेळी गस्ती घालण्याचेही काम केले जाते. नदी पात्रात येणाऱ्या रस्त्यावर चर काढून वाहतुकीचे नियंत्रण कसे करता येईल हे सुध्दा पाहिले जात आहे. पोलिसांचे सुध्दा पेट्रोलिंग सुरु केलेले आहे. दिवसा भरारी पथके ठेवलेली आहेत. या व्यतिरिक्त पुणे सारख्या शहरामध्ये मोठ्या प्रमाणात बांधकामे सुरु असल्यामुळे तेथे वाळू येत असते. बांधकामे चालू राहणार असल्यामुळे त्यासाठी वाळूही लागणार आहे. ते नाकारता येत नाही प्रत्येक पावतीला बार कोड राहिल आणि येणाऱ्या बुथवर ती पावती तपासली जाईल आणि ती पावतीची कॉम्प्युटरवर नोंद होईल. म्हणजे कोणत्या पावत्यांची नोंद झाली, कोणती पावती शिल्लक राहिली आहे ते दिसून येईल. महाराष्ट्रात सर्वत्र बांधकामे सुरु असल्यामुळे त्यासाठी वाळूची आवश्यकता असते. दुसऱ्या बाजूला वाळूची वाहतूक करणारे बरेचसे कार्यकर्तेच असतात हेही नाकारता येत नाही. त्या संदर्भात काही लोकांकडून फोन केले जातात. ही वस्तुस्थिती सन्माननीय सदस्यांना नाकारता येत नाही.

यानंतर श्री.शिगम....

असुधारित प्रत / प्रारूपित प्रत

श्री. बाळासाहेब थोरात...

आपापला भाग सांभाळण्याचा कार्यक्रम चालतो. तो जरी कमी केला तरी यामध्ये 50 टक्के फायदा होईल.

श्री. दिवाकर रावते : माननीय मंत्री महोदयांनी राज्यातील वाळू तस्करीच्या संदर्भात आता उत्तर दिले. मी असे सांगितले की, तो जो कार्यकर्ता होता तो राष्ट्रवादी पक्षाचा होता हे सिद्ध झालेले आहे. त्याने तहसीलदारावर रिव्हॉल्व्हर रोखले. हे रिव्हॉल्व्हर खरे म्हणजे शासनाच्या मस्तकावरच रोखलेले आहे. माननीय मंत्री महोदयांनी बारकोडची पध्दत अवलंबण्यात येणार आहे असे सांगितले. महाराष्ट्रामध्ये पोलीस या गोष्टीला सामील असल्यामुळे अधिकारी काय करणार ? माननीय मंत्री महोदयांनी असेही सांगितले की, या संदर्भात कार्यकर्त्यांचे, नेत्यांचे फोन येतात. मी नावे घेण्यास सांगितले तर त्याबाबतीत मला नोटीस देण्यास सांगण्यात येईल. मी जेव्हा चणेरीमधून गेलो त्यावेळी तेथे 100 पंप बेकायदेशीररित्या लागलेले असल्याचे आढळले. त्यांना हात लावण्याची अधिका-यांची हिंमत होत नाही. त्या बाबतीत असे बोलले जाते की हे पंप संबंधित मंत्र्यांच्या ओळखीच्या लोकांचे असल्यामुळे कारवाई होत नाही. आता आपण त्या पंपाच्या बाबतीत तातडीने कारवाई करणार आहात काय ? बेकायदेशीर बांधकाम पाडताना नगरसेवकाने अडथळा आणला आणि त्याचे व्हिडिओ शुटिंग असेल किंवा ज्येष्ठ अधिका-याने तसे सांगितले तर नगरसेवकाचे पद रद्द होते. तेव्हा वाळू तस्करीबाबत ज्या आमदारांनी, कार्यकर्त्यांनी संबंधितांना फोन केले असतील त्यांच्यावर कारवाई करण्यासंबंधीचा कायदा शासन करणार आहे काय ? सानंदा प्रकरणी तत्कालीन मुख्यमंत्र्यांनी फोन केला. तो रेकॉर्ड केल्यानंतर ते प्रकरण उच्च न्यायालयापर्यन्त गेले. मला एवढेच सांगावयाचे आहे की, अशा प्रकारे कोणी फोन करून वाळू तस्करी रोखण्याच्या कामात अडथळे निर्माण करित असेल तर त्याच्यावर कारवाई करणारा कायदा शासन करणार आहे काय ? असे कोणी कार्यकर्ते माझ्या पक्षातील जरी असले तरी मी त्यांची बाजू कधी घेणार नाही.

सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी प्रश्न विचारावा.

श्री. दिवाकर रावते : माझा प्रश्न असा आहे की, महसूल कामामध्ये हस्तक्षेप करणा-यांविरुद्ध कारवाई करणारा कायदा शासन करणार आहे काय ? असा कायदा केला तरच हे प्रकार बंद होतील. माननीय मंत्री महोदयांनी सवंग पध्दतीने सांगितले की, पक्षाचे कार्यकर्ते, नेते

..2..

आमदार इत्यादी फोन करतात.. मग महाराष्ट्रामध्ये अशा किती प्रकरणामध्ये कोणत्या पक्षाच्या आमदारांनी, कार्यकर्त्यांनी आणि नेत्यांनी फोन केले याची माहिती मंत्री महोदय पटलावर ठेवणार आहेत काय ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : मी सन्माननीय सदस्यांना सांगू इच्छितो की, अशा गोष्टी कोणी रेकॉर्डवर लिहून ठेवतात अशातला भाग नाही. या बाबतीत कायदा करण्याची गरज नाही. आपण सर्वांनी हे संकेत पाळले पाहिजे. हा संकेत पाळण्याचा भाग आहे.

श्री एस. क्यू. जमा : माननीय सभापति महोदय, चाहे मुरम हो या सेंड हो, इन चीजों की पूरी तरह से लूट होती है, जिसकी वजह से महाराष्ट्र सरकार को करोड़ों रुपए का नुकसान होता है. इस विषय पर सदन में बहुत बार चर्चा होती है. लेकिन कोई ठोस निर्णय इस बारे में सरकार की ओर से नहीं हो पाता है. इसलिए कानून होते हुए भी इल्लीगल माइनिंग नहीं रुक पा रही है. यह इल्लीगल काम चाहे मुरम के बारे हो, सेंड के बारे में हो या दूसरा कोई पदार्थ हो, इनका इल्लीगल उत्खनन नहीं रुक पा रहा है. इस बारे में सरकार ने कितना दंड वसूल किया, उसकी जानकारी तो आती है, लेकिन आपने उनको छूट कितनी दी, उसकी जानकारी उत्तर में नहीं आ पाती है. इसलिए मेरा कहना है कि क्या आप इस बारे में एक स्पेशल कानून बनाएंगे ?

दूसरा मेरा यह कहना है कि सेंड का इस्तेमाल बिल्डिंग कंस्ट्रक्शन के काम में होता है. इसलिए मुझे पूछना है कि क्या सरकार ने सेंड का कोई विकल्प खोजन की कोशिश की है ताकि कंस्ट्रक्शन के काम में सेंड के बजाय किसी दूसरे पदार्थ का इस्तेमाल किया जा सके तथा सेंड का उत्खनन रोका जा सके. इस बारे में माननीय मंत्री महोदय का क्या उत्तर है?

श्री. बाळासाहेब थोरात : काही काळामध्ये याला पर्याय शोधावा लागेल. स्टोनक्रशिंगच्या संदर्भातील विचार पुढे येत असून त्याला आपण परवानगी देत आहोत.

...नंतर श्री. भोगले...

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

F.1

SGB/ D/ KTG/

11:25

ता.प्र.क्र.25045.....

श्री.बाळासाहेब थोरात.....

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते यांनी कायदा केला पाहिजे अशी मागणी केली. या संदर्भात शासनाने 25.10 चा जी.आर. काढला आहे, तो जी.आर. हायकोर्टाने तपासला असून त्याबाबत सूचना देखील केली आहे. त्या जी.आर.चा अंमल आपण सध्या करित आहोत.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, उच्च न्यायालयाने निदर्शनास आणल्यानंतर त्या पध्दतीने कायदा करुन निर्बंध आणणे महत्वाचे आहे. शासनाच्या जी.आर.ची गुंडाळी केली जाते, जी.आर.ला कोणी किंमत देत नाही. वाळू तस्करीला निर्बंध घालण्यामध्ये सरकार अपयशी ठरले आहे. त्यांना सरकार साथ देत आहे असा आमचा आक्षेप आहे. त्या संदर्भात निषेध व्यक्त करुन आम्ही सभात्याग करित आहोत.

(विरोधी पक्षाच्या माननीय सदस्यांनी बहिर्गमन केले)

...2..

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

ठाणे जिल्ह्यात आदिवासी विकास विभागांमार्फत सुरु करण्यात आलेल्या

आश्रमशाळांमधील विद्यार्थ्यांचा पौष्टिक आहार बंद असल्याबाबत

- (३) * २५९०३ श्री.हेमंत टकले , अॅड.उषा दराडे , श्री.विक्रम काळे , श्री.किरण पावसकर , श्रीमती विद्या चव्हाण , श्री.रमेश शेंडगे : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) ठाणे जिल्ह्यात आदिवासी विकास विभागांमार्फत सुरु करण्यात आलेल्या ११ आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांना सुमारे अडीच महिन्यांपासून पौष्टिक आहार बंद असल्याचे दिनांक १२ जानेवारी, २०१२ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (३) असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व तदनुसार सदर आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांना पौष्टिक आहार देणेबाबत शासनाने कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) अद्याप, कोणतीच उपाययोजना केली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.बबनराव पाचपुते : (१), (२), (३) व (४) ठाणे जिल्ह्यात ३ प्रकल्पांचा समावेश असून त्यामध्ये ८८ शासकीय आश्रमशाळा असून सुमारे २९२२८ विद्यार्थी शिकत आहेत.

सन २०११-१२ या शैक्षणिक वर्षासाठी महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह कन्झ्युमर्स फेडरेशन, मुंबई यांच्याकडून या सर्व ११ आश्रमशाळांना अंडी व केळी यांचा नियमित पुरवठा सुरु आहे.

श्री.हेमंत टकले : सभापती महोदय, उत्तरामध्ये आश्रमशाळा आणि विद्यार्थी संख्या याचा उल्लेख केलेला आहे. प्रश्नाधीन आश्रमशाळेमध्ये नियमित पौष्टिक आहार देण्यात येत असल्याचे सांगितले आहे. हा पौष्टिक आहार नियमित आहारापेक्षा अधिकचा आहे का? अंडी आणि केळी पुरविली जातात, त्या व्यतिरिक्त आहारामध्ये काही घटकांचा समावेश करता येईल काय? अंडी आणि केळी यांचा एकदा कोष्टकामध्ये समावेश झाला म्हणजे बारा महिने अंडी आणि केळींचे वाटप करण्याचा प्रघात असणार आहे काय? आहारामुळे विद्यार्थ्यांच्या शरीर प्रकृतीमध्ये फरक पडणार आहे याचा व्यापक विचार करून या पलीकडे काही घटकांचा आहारात समावेश केला जाईल काय?

श्री.बबनराव पाचपुते : राज्यात आदिवासी आश्रमशाळा ८८ आहेत आणि ५५६ शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळा आहेत. जो नियमित पोषण आहार देतो त्यापेक्षा वेगळा असा हा पौष्टिक आहार आहे. अंडी आणि केळी या पलीकडे जाऊन माननीय सदस्यांनी सांगितले तशा प्रकारची माहिती घेऊन आहारामध्ये बिस्किट आणि इतर पदार्थ अॅड करावे लागतील. त्या संदर्भात विचार करू.

गोहीर (ता.वाडा, जि.ठाणे) येथील आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांची परदेशी शिक्षणासाठीची शिष्यवृत्ती रोखल्याबाबत

(४) * २६०३९ श्री.सुभाष चव्हाण , श्रीमती अलका देसाई , डॉ.सुधीर तांबे , श्री.अशोक ऊर्फ भाई जगताप , श्री.राजन तेली , श्री.एम.एम.शेख , प्रा.सुरेश नवले : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) ठाणे जिल्ह्यातील गोहीर (ता.वाडा) येथील आश्रमशाळेतील शिक्षण घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची रशिया येथील सहा वर्षांच्या वैद्यकीय पदवी अभ्यासक्रमासाठी शिष्यवृत्ती देण्याच्या शासनाच्या विचाराधीन प्रस्तावावर शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(२) अद्याप, कोणतीच कार्यवाही करण्यात आली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.बबनराव पाचपुते : (१) ठाणे जिल्ह्यातील गोहीर (ता.वाडा) येथील आश्रमशाळेत शिक्षण घेतलेल्या श्री.भूषण किसन जाधव या विद्यार्थ्यांच्या परदेशी शिष्यवृत्तीचा प्रस्ताव मान्य करण्यात आला आहे, (२)प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री.सुभाष चव्हाण : सभापती महोदय, याच विषयावरील तारांकित प्रश्न दिनांक १७.१२.२०११ रोजी सभागृहात उत्तरित झाला होता. त्या प्रश्नाच्या उत्तरामध्ये परदेशी शिष्यवृत्तीचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन आहे असे मंत्री महोदयांनी उत्तर दिले होते. तीन महिन्यांनंतर आज सभागृहात उपस्थित झालेल्या प्रश्नाच्या उत्तरामध्ये परदेशी शिष्यवृत्तीचा प्रस्ताव मान्य करण्यात आला आहे असे म्हटले आहे. या प्रश्नामुळे संबंधित विद्यार्थ्यांला न्याय मिळाला आहे. आश्रमशाळा आणि वसतीगृहामधून जे विद्यार्थी शिक्षण घेतात अशा विद्यार्थ्यांचे परदेशी शिष्यवृत्तीचे प्रस्ताव प्रलंबित आहेत काय, असल्यास त्यांची संख्या किती आहे आणि त्या प्रस्तावांची सद्यःस्थिती काय आहे?

श्री.बबनराव पाचपुते : अशा प्रकारचे प्रस्ताव प्रलंबित नाहीत. जे प्रस्ताव येतात त्यांची ताबडतोब छाननी करून पूर्तता केली जाते आणि त्यावर निर्णय घेतला जातो. त्या पध्दतीने प्रस्तावांना मान्यता दिली आहे. ज्यांचे प्रस्ताव मान्य होणार नाहीत त्यांना लगेच कळविले जाते.

भुसावळ जिल्ह्यात केळी पिकांच्या जमिनींवर बिनशेती परवाना न घेता वीटभट्टया सुरु असल्याबाबत

(५) * २५५३२ श्री.जयप्रकाश छाजेड , श्री.उल्हास पवार , श्री.मोहन जोशी , श्री. एस. क्यू. ज़मा , श्री.राजन तेली : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) भुसावळ जिल्ह्यात केळी पिकांच्या जमिनींवर बिनशेती परवाना न घेता वीटभट्टया मोठ्या प्रमाणावर चालू करण्यात आल्या आहेत, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर वीटभट्टी मालकांनी अकरा महिन्यांची बिनशेती परवाना न घेता हा व्यवसाय चालू ठेवला असून शासनाचा मोठ्या प्रमाणात महसूल बुडविलेला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, याची चौकशी करण्यात आली आहे काय,
- (४) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहेत व त्या अनुषंगाने आतापर्यंत किती वीटभट्टी मालकांवर कोणती कारवाई करण्यात आली आहे वा येत आहे,
- (५) अद्यापपर्यंत, कारवाई करण्यात आली नसल्यास, त्याची सर्वसाधारण कारणे कोणती आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : (१) व (२) हे खरे नाही,
(३) (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री.जयप्रकाश छाजेड : सभापती महोदय, जळगाव, भुसावळ आणि नाशिक जिल्हयातील काही भागात केळी पिकांच्या दृष्टीने ज्या कसदार जमिनी आहेत, त्या जमिनींवर मोठ्या प्रमाणात वीटभट्टया सुरु आहेत. त्याचा परिणाम पर्यावरणावर होत आहे. मंत्री महोदयांनी 'हे खरे नाही' असे उत्तर दिले आहे. मी स्वतः मागील आठवड्यात भुसावळ येथे गेलो असता वस्तुस्थिती पाहिली आहे. लोकप्रतिनिधींनी उपस्थित केलेल्या प्रश्नाबाबत अधिकारीवर्गाकडून कायम नकारार्थी उत्तर दिले जाते. भुसावळच्या प्रांताधिकाऱ्यांनी प्रेस स्टेटमेंटमध्ये वीटभट्टीसाठी ११ महिन्यांची परवानगी घ्यावी लागते असे म्हटले आहे. म्हणजे वीटभट्टया सुरु आहेत याची प्रांताधिकाऱ्यांना माहिती आहे. परंतु उत्तरामध्ये याबाबत काहीही उल्लेख केलेला नाही.

नंतर श्री.खर्चे...

ता. प्र. क्र. 25532.....

श्री. जयप्रकाश छाजेड....

अशा प्रकारे वीट भट्ट्यांची ज्यांना परवानगी नसेल त्या बंद करण्याची शासनाची तयारी आहे काय, तसेच यासंबंधीचा सखोल अहवाल तयार करून मिळेल काय ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : महोदय, भुसावळ तालुक्यात 129 अर्जदारांनी अर्ज करून रितसर वीट भट्टी टाकण्यासाठी परवानगी मागितली व ती आपण दिलेली आहे. त्यांच्याकडून आपण अकृषक सारा वसूल करतो व ती रक्कम रु. 1.89 लाख इतकी आहे. तसेच अनधिकृत वीट भट्ट्यांची 14 प्रकरणे होती त्यांच्याकडून 1.44 लाख रुपयांची दंडात्मक वसुली करण्यात आली आहे. शेवटी वीटा बांधकामासाठी आवश्यक असतात तसेच त्यांना परवानगी देताना आपण रॉयल्टीची वसुली सुध्दा करतो आणि अनधिकृत भट्टीवाल्यांकडून दंड वसूल करतो. ज्या भागात सुपीक जमीन असेल तेथे सहसा अशा भट्ट्या कोणी सुरु करीत नाहीत, तेथे पीकच घेतले जाते. पडिक जमिनीवर अशा भट्ट्या लावण्याचे काम केले जाते व त्यांनाच आपण परवानगी देत असतो. तसेच आपण सांगितले त्याप्रमाणे जर कोणी सुपीक जमिनीवर भट्ट्या लावल्या असतील तर त्या बंद करण्याच्या सूचना देण्यात येतील.

.....2

**मौजे झरी (ता.लोहा, जि.नांदेड) येथील गायरान जमिनीवर
अवैधरित्या उत्खनन केल्याबाबत**

(6)*25180 श्री.सय्यद पाशा पटेल, श्री. पांडुरंग फुंडकर, श्री. केशवराव मानकर : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (1) मौजे झरी (ता.लोहा, जि.नांदेड) येथील गायरान गट क्र. 139, 112 येथील तहसीलदार यांच्या सहमतीने अवैधरित्या मुरमाचे उत्खनन करणाऱ्यांकडून ग्राम पंचायतीकडून कोणतीही परवानगी न घेता उत्खनन सुरु आहे, हे खरे आहे काय,
- (2) असल्यास, सदरील उत्खननाच्या खड्ड्यामध्ये अद्यापपर्यंत 24 जनावरे पडून मरण पावली आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (3) असल्यास, ग्रामसभेने ठराव घेऊन सुध्दा मुरमाचे उत्खनन बंद करण्यात आले नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (4) असल्यास, अवैधरित्या चालू असलेले उत्खनन बंद करण्यास शासनाने कोणती कार्यवाही केली आहे,
- (5) अद्याप, कार्यवाही करण्यात आली नसल्यास, विलंब लागण्याची कारणे काय आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : (1) हे खरे नाही.

(2) अशी बाब निदर्शनास आली नाही.

(3) गट क्र.112 मधील मुरुम उत्खननाची मुदत संपल्यामुळे उत्खनन बंद केले आहे. तसेच ग्रामसभेच्या ठरावानुसार व ग्रामस्थांच्या तक्रारीनुसार चौकशी व पंचनामा करून गट क्र.139 मधील परवान्यांची मुदत संपण्यापूर्वीच उत्खनन बंद करण्यात आले आहे.

(5) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री. सय्यद पाशा पटेल : महोदय, माननीय महसूल मंत्री दिसायला छान आणि बोलायलाही छान आहेत पण उत्तर मात्र छान दिलेले नाही. माणूस माणसाला खोटे बोलला तर मी समजू शकतो पण माता रत्नेश्वरीचे माहेर जे लोहा तालुक्यातील झरी येथे आहे त्याबाबतीत खोटे बोलणे योग्य नाही. या ठिकाणी 10-20 गावचे लोक माता रत्नेश्वरीचे माहेर म्हणून दर्शनासाठी येत असतात. तसेच तेथे शेकडो मेंढ्या व गुरे पाळणारे लोक गुरे पाजतात ती टेकडी गेल्या 10 वर्षात उद्ध्वस्त करण्यात आली आहे. मी या रस्त्याने पायी जात असताना रस्त्यात हे गाव लागले. त्या गावातील लोकांनी माझ्याकडे एक निवेदन दिले. तेच निवेदन त्यांनी दि. 17.8.2011 च्या ग्राम पंचायतीच्या प्रोसिडींगसह, ठरावासह तहसीलदाराकडे दि. 14.10.2011 रोजी दिले आणि मला 26.11.2011 रोजी दिले. या गावात ग्राम पंचायतीची कोणतीही परवानगी न घेता या टेकडीवर उत्खनन करण्यात आले आहे. गेल्या 10 वर्षांपासून हा खेळ चालू आहे. ही परिस्थिती

ता. प्र. क्र. 25180.....

श्री. सय्यद पाशा पटेल....

असताना आपण उत्तरात "हे खरे नाही" असे म्हणण्याचे कारण काय, तसेच मी माझ्या डोळ्याने येथील परिस्थिती पाहिली असून 10 गावचे जनावरे तेथे येतात, तेथे मोठमोठे खड्डे पडलेले आहेत, थोडा भाग सपाट व पुन्हा खड्डे अशी परिस्थिती आहे, त्यात 24 जनावरे बुडून मरण पावली, हे खरे आहे काय ?

सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी लिमिटेड प्रश्न विचारला तर त्याचे उत्तर मंत्री महोदयांना देता येईल.

यानंतर श्री. जुन्नरे ....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

ता.प्र.क्र. : 25180 .....

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, या ठिकाणी जेव्हा विष्णूपुरी पाटबंधारे प्रकल्प सुरु होता तेव्हा पासून या ठिकाणी उत्खनन सुरु आहे. नांदेडमध्ये गुरु-ता-गद्दीचा कार्यक्रम होता त्यावेळेसही उत्खनन झाले होते. या वर्षामध्ये या ठिकाणच्या ग्रामसभेने उत्खनन करू नये यासंदर्भात ठराव पास केला व हा ठराव पास झाल्यापासून या ठिकाणी कोणत्याही प्रकारचे उत्खनन करण्यात येत नाही. या ठिकाणचे उत्खनन आता पूर्णपणे थांबविण्यात आलेले आहे ही वस्तुस्थिती आहे. या ठिकाणी जनाने बुडून मेलेली आहेत अशा प्रकारची माहिती आम्हाला उपलब्ध झालेली नाही.

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. पाशा पटेल यांचे म्हणणे 100 टक्के बरोबर आहे. सन्माननीय सदस्यांना हा प्रश्न व्यवस्थित न मांडता आल्यामुळे थोडी गडबड झालेली आहे. सन्माननीय सदस्यांनी असा प्रश्न विचारला आहे की, च्मौजे झरी(ता. लोहा, जि.नांदेड) येथील गायरान गट क्र. 139,112 येथील तहसीलदार यांच्या सहमतीने अवैधरित्या मुरुमाचे उत्खनन करणा-यांनी ग्रामपंचायतीची कोणतीही परवानगी न घेता उत्खनन सुरु आहे का? त्याला विभागाकडून असे उत्तर देण्यात आले आहे की, "हे खरे नाही". परंतु चौथ्या क्रमांकामध्ये असे उत्तर देण्यात आले आहे की, गट क्र. 112 मधील मुरुम उत्खननाची मुदत संपल्यामुळे उत्खनन बंद केले आहे. तसेच ग्रामसभेच्या ठरावानुसार व ग्रामस्थांच्या तक्रारीनुसार चौकशी व पंचनामा करून गट क्र. 139 मधील परवान्यांची मुदत संपण्यापूर्वीच उत्खनन बंद करण्यात आले आहे. त्यामुळे या ठिकाणी उत्खनन सुरु होते असा अर्थ निघतो. उत्तरामध्ये सुरुवातीला खरे आहे असेही म्हणता व नंतर हे खरे नाही असेही म्हणता त्यामुळे नेमकी वस्तुस्थिती काय आहे ?

श्री. बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, अवैधरित्या उत्खनन केले जात आहे असा प्रश्न विचारला जात असून त्याला "हे खरे नाही" असे उत्तर देण्यात आलेले आहे. या ठिकाणी अवैधरितीने नाही तर वैध रितीने उत्खनन सुरु होते. रॉयल्टी भरून या ठिकाणी उत्खनन सुरु होते.

सभापती महोदय, "ग्रामसभेचा ठराव घेऊनही उत्खनन बंद करण्यात आले नाही" असा प्रश्न विचारण्यात आला होता परंतु या ठिकाणच्या ग्रामसभेत ठराव झाल्यानंतर या ठिकाणचे उत्खनन थांबविण्यात आलेले आहे ही वस्तुस्थिती आहे.

..2..

भिवापूर (जि.नागपूर) येथील वनपरिक्षेत्रात असलेल्या वाघांची संख्या मोठ्या प्रमाणात असूनही सदर क्षेत्रास व्याघ्र प्रकल्पाचा दर्जा नसल्याबाबत

(७) * २६२८१ श्री.जैनुद्दीन जव्हेरी , डॉ.सुधीर तांबे , श्री.अशोक ऊर्फ भाई जगताप , श्री.राजन तेली : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) भिवापूर (जि.नागपूर) येथील वनपरिक्षेत्रात असलेल्या वाघांची संख्या मोठ्या प्रमाणात असूनही याला व्याघ्र प्रकल्पाचा दर्जा नसल्यामुळे येथे पर्यटनक्षेत्र सुद्धा घोषित होत नसल्याने या भागातील नागरिकांना रोजगारही उपलब्ध होत नसल्याचे माहे जानेवारी, २०१२ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, भिवापूर येथील वनपरिक्षेत्राला व्याघ्र प्रकल्प घोषित करण्याबाबत तसेच त्याच ठिकाणी पर्यटनक्षेत्र घोषित केल्यास तेथील नागरिकांना रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(३) अद्याप, कोणतीच कार्यवाही करण्यात आली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

डॉ.पंतंगराव कदम : (१) नागपूर वनविभागाच्या अधीनस्थ असलेल्या भिवापूर (जि.नागपूर) येथील वनपरिक्षेत्रात वाघांचा वास आहे हे खरे आहे. तथापि, या क्षेत्राला व्याघ्र प्रकल्पाचा दर्जा देण्याचा अद्याप विचार झालेला नाही. तेथे व्याघ्र प्रकल्प नसल्यामुळे आणि ते पर्यटन क्षेत्र घोषित नसल्यामुळे त्या भागातील नागरिकांना रोजगार उपलब्ध होत नसल्याचे माहे जानेवारी, २०१२ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आलेले नाही.

(२) नागपूर वनविभागातील कुही व भिवापूर वनपरिक्षेत्र तसेच या वनक्षेत्रांना लागून असलेल्या भंडारा वनविभागाच्या पवनी वनपरिक्षेत्राच्या व्याघ्र अधिवासात वन्यजीव अभयारण्य घोषित करण्याबाबत प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), नागपूर यांच्यास्तरावर कार्यवाही सुरु आहे.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री. जैनुद्दीन जव्हेरी : सभापती महोदय, उत्तरामध्ये म्हटले आहे की, रोजगार उपलब्ध होत नसल्याची जी बातमी आहे ती खरी नाही. विदर्भात जंगलतोड थांबविलेली असून जंगलात जे लोक राहतात त्यांना रोजगार मिळत नाही. व्याघ्र प्रकल्पासाठी डोंगर तसेच घनदाट जंगल, जिवीत नाले,डोह यांची आवश्यकता असते. त्यामुळे या ठिकाणचा भाग शासन व्याघ्र प्रकल्प म्हणून घोषित करणार आहे काय ?

डॉ. पंतंगराव कदम : सभापती महोदय, महाराष्ट्रामध्ये एकूण चार व्याघ्र प्रकल्प असून व्याघ्र प्रकल्पाचे फार किचकट प्रश्न असतात. परंतु सन्माननीय सदस्यांनी मागणी केल्या प्रमाणे हा भाग अभयारण्य म्हणून जाहीर करण्यात येईल.

..३..

०३-०४-२०१२ (असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

H-३

SGJ/ KTG/ D/

प्रथम श्री. खर्चे.....

११:३५

पुणे, ठाणे व नाशिक जिल्ह्यातील काही खाजगी शिक्षण संस्था व काही ट्रस्टना देण्यात आलेली ४५ एकर सरकारी जमीन विनावापर पडून असल्याबाबत

(८) * २५०८२ श्री.जयंत पाटील , श्री.कपिल पाटील : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) पुणे, ठाणे व नाशिक जिल्ह्यातील काही खाजगी शिक्षण संस्था व काही ट्रस्टना देण्यात आलेली ४५ एकर सरकारी जमीन विनावापर पडून आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, ही ४५ एकर जमीन विनावापर पडून असलेल्या खाजगी शिक्षण संस्था व ट्रस्ट कोणते आहेत,
- (३) राज्याच्या महालेखापालांनी यासंबंधी तीव्र आक्षेप घेऊन विनावापर पडून असलेली ही जमीन सरकार जमा करावी अशा सूचना केल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, शासनाने याप्रकरणी कोणती कार्यवाही केली आहे,
- (५) अद्याप कार्यवाही झाली नसल्यास, त्याची कारणे कोणती आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : (१) होय, हे अंशतः खरे आहे.

(२) पुणे, ठाणे व नाशिक जिल्ह्यामध्ये शासनाने मंजूर केलेल्या शासकीय जमिनी विनावापर पडून असलेल्या खाजगी शिक्षण संस्था/ट्रस्ट हे खालीलप्रमाणे आहे.

- १) भारती विद्यापीठ, पुणे.
- २) कन्नड संघ, पुणे.
- ३) पुणे इंटरनॅशनल मॅरेथॉन ट्रस्ट, पुणे.
- ४) डिफेन्स पर्सनल को.ऑप.सोसायटी, पुणे.
- ५) भारत दलित सेवा संघ, पुणे.
- ६) त्रिमुर्ती आदिवासी गृहरचना संस्था, पुणे.
- ७) डिस्ट्रीक्ट जज सोसायटी, पुणे.
- ८) जी.एम.पाटील मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटी, मोरीवली, ता.अंबरनाथ, ठाणे
- ९) शेतकरी प्रोजेक्ट ऑफीसर, कर्जत, मोरीवली, ता.अंबरनाथ, ठाणे.
- १०) डिफेन्स सिव्हीलीयन को.ऑप.हौसिंग सोसायटी, ठाणे.
- ११) मुंबई एज्युकेशन ट्रस्ट, नाशिक.
- १२) महात्मा गांधी विद्या मंदिर, मालेगाव, नाशिक.
- १३) दि स्कूल बोर्ड, नाशिक.

(३) होय, जमीन वाटपाच्या अटी/शर्तीच्या भंगाबाबत नियमानुसार शर्तभंगाची कारवाई वेळीच होत नाही, असा आक्षेप घेतला आहे.

(४) सदर संस्थाविरुद्ध शर्तभंगाबाबत नियमानुसार पुढील कारवाई संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्याकडून करण्यात येत आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

..४..

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

H-4

SGJ/ KTG/ D/

प्रथम श्री. खर्चे.....

11:35

ता.प्र.क्र. : 25082 .....

श्री. जयंत प्र.पाटील : सभापती महोदय, दि. 3 मे, 1961 तसेच 1965 साली ट्रस्टला जे प्लॉट देण्यात आले होते त्यावर काही सुध्दा काम करण्यात आलेले नाही. जवळ जवळ 13 ट्रस्टला प्लॉट देण्यात आलेले आहेत परंतु त्यांनी ते विकसित केलेले नाहीत. एक प्लॉट जजेस सोसायटीला देऊन 50 वर्षे झालेली आहेत परंतु तो प्लॉट असूनपर्यंत विकसित करण्यात आलेला नाही. त्यामुळे ज्या ट्रस्टने जमीन वापरली नाही ती जमीन शासन पुन्हा आपल्या ताब्यात घेणार आहे काय ?

श्री. बाळसाहेब थोरात : सभापती महोदय, काही प्लॉट 1961 साली तसेच काही प्लॉट 1965 साली ट्रस्टला देण्यात आले होते. प्लॉट दिल्यानंतर ते प्लॉट साधारणतः दोन वर्षात विकसित केले पाहिजेत असा नियम आहे. परंतु ट्रस्टने हा प्लॉट विकसित करण्यासाठी परवानगी घेणे, कंपाऊंड करणे, प्लॅथ बांधणे यासाठी प्रयत्न केला असेल तर त्यांना मुदतवाढ मिळू शकते ही वस्तुस्थिती आहे.

यानंतर श्री. भारवि...

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी

श्री.बाळासाहेब थोरात....

दिनांक 3 मार्च 2012 रोजी शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे. येत्या तीन महिन्यामध्ये संपूर्ण शासकीय जमिनीचा रेकॉर्ड प्रत्येक तहसील कार्यालय, जिल्हाधिकारी कार्यालयात असला पाहिजे, जमिनीचा वापर, शर्त भंग याच्या अद्ययावत नोंदी असल्या पाहिजेत, दहा तारखे पर्यंत ही सर्व माहिती ऑन लाईन अपडेट केली पाहिजे, अशा सूचना आम्ही देत आहोत. येत्या तीन महिन्यामध्ये संपूर्ण राज्याच्या सर्व रेकॉर्ड तयार होईल यासाठी आम्ही प्रयत्नशील आहोत.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, हा उपक्रम चांगला आहे. यात शासनाने काही वाईट केले आहे असे नाही. ज्यांनी दोन वर्षात जमिनीचा उपयोग केला नसेल त्यांची जमीन आपण काढून घेणार आहात काय ? लेखी उत्तरात भारती विद्यापीठ, पुणे असा उल्लेख आहे. हे भारती विद्यापीठ सन्माननीय मंत्री डॉ.पंतगराव कदम यांचे आहे काय, हे आम्हाला माहित नाही. ते जर असेल तर आता माननीय मंत्री डॉ.पंतगराव कदम सभागृहात उपस्थित आहेत. ते या विद्यापीठाचे मालक, चालक, संस्थापक आहेत. त्यामुळे त्यांना सदर भूखंड शासनाने कधी दिला आहे, त्यांनी सदर भूखंडाचा वापर 2 वर्षात केला नसेल तर तो भूखंड आपण परत का घेतला नाही ? त्यांची ऐपत असताना त्यांनी हा भूखंड वापरात का आणला नाही, असा माझा प्रश्न आहे.

श्री.बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, सदर भूखंड जिल्हाधिकार्यांनी सन 2006 मध्ये दिला आहे. तेथे त्यांनी अद्याप बांधकाम केलेले नाही ही वस्तुस्थिती आहे. त्यामुळे आपण त्यांना नोटीस दिलेली आहे. त्यांचे उत्तर आल्यानंतर त्याची पडताळणी करण्यात येईल.

श्री.जयंत प्र.पाटील : सभापती महोदय, महालेखापालांनी फरक काढला. त्यामुळे राज्याचे प्रधान सचिव यांनी दिनांक 11.10.2011 रोजी बैठक घेतली आहे, हे खरे आहे काय ? महालेखापालांनी फरक काढला नसता तर हे कोणाच्याही लक्षात आले नसते. त्यामुळे ज्या कोणी संबंधित अधिकाऱ्यांनी याकडे दुर्लक्ष केले त्यावर शासन कारवाई करेल काय ?

श्री.बाळासाहेब थोरात : सभापती महोदय, याबाबत आपण सर्व संबंधितांना नोटीसा दिलेल्या आहेत. या व्यतिरिक्त आणखी कोणी जर असतील तर त्यांचे आपण खुलासे घेत आहोत. यावर कार्यवाही सुरू आहे.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, आदरणीय मंत्री डॉ.पतंगराव कदम हे मुख्यमंत्री पदाचे उमेदवार आहेत. त्यांच्याकडूनच शासनाच्या नियमाची पायमल्ली होत आहे.

सभापती : सन्माननीय सदस्यांच्या प्रश्नाचे अधिकृत उत्तर माननीय महसूल मंत्री देतील.

श्री.दिवाकर रावते : डॉ.पतंगराव कदम हे माननीय मंत्री आहेत. ते स्वतः सभागृहात उपस्थित आहेत. एरवी मंत्री सामूहिक जबाबदारी आहे असे बोलून सभागृहात उत्तर देतात. त्याप्रमाणे त्यांनी आता येथे खुलासा केला पाहिजे. हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे. माननीय मंत्री डॉ.पतंगराव कदम स्वतः उपस्थित आहेत. त्यांनी शासनाच्या नियमांची पायमल्ली केली असे उत्तर माननीय महसूल मंत्र्यांनी येथे दिलेले आहे. मी अधिकृतरीत्या माननीय मंत्री डॉ.पतंगराव कदम यांचे नाव घेतले आहे. त्यांनी शासनाच्या नियमाची पायमल्ली केली असे माननीय महसूल मंत्र्यांनी उत्तर दिले असेल तर नक्की परिस्थिती काय आहे याचा खुलासा सन्माननीय मंत्री डॉ.पतंगराव कदम यांनी केला पाहिजे.

सभापती : या प्रश्नाचे उत्तर माननीय महसूल मंत्र्यांनीच द्यावे.

श्री.बाळासाहेब थोरात : होय. सभापती महोदय, सन 2009 मध्ये शासन निर्णय निर्गमित झाला आहे. त्यात नमूद करण्यात आले आहे की, "अकृषिक प्रयोजनासाठी शैक्षणिक संस्था, धर्मादाय संस्था व सहकारी गृहनिर्माण संस्था यांना मंजूर करण्यात आलेल्या शासकीय जमिनीचा ताबा मिळाल्यापासून दोन वर्षांच्या कालावधीत नियोजित बांधकाम पूर्ण करण्याची अट काटेकोरपणे लादणे नैसर्गिक न्यायाच्या दृष्टीने अप्रस्तूत ठरते. त्यामुळे जमिनीचा ताबा मिळाल्या पासून जमीन किमान दोन वर्षांच्या आत विकसित करून बांधकाम करण्यास सुरुवात केली असल्यास, अशा प्रकरणी वरील प्रमाणे विहित केलेल्या कालावधीत शर्तभंग झाला आहे असे मानण्यात येऊ नये." या सगळ्यांचा विचार करून पुढे निर्णय घेण्यात येतील.

.....

यानंतर श्री.सरफरे....

**बीड जिल्हा परिषदेतील शिक्षणाधिकारी यांच्या कार्यालयातील फर्निचरची
शिक्षकाने मोडतोड केल्याची घटना**

(९) * २५९३६ अॅड. उषा दराडे , श्री.हेमंत टकले , श्री.रमेश शेंडगे , श्री.विक्रम काळे : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) बीड जिल्हा परिषदेतील शिक्षणाधिकारी यांच्या कार्यालयात स्वतःच्या कामानिमित्त आलेल्या शिक्षकाने शिक्षणाधिकारी कार्यालयात नसल्याने कार्यालयातील फर्निचरची मोडतोड केल्याची घटना दिनांक ७ जानेवारी, २०१२ रोजी वा त्या सुमारास घडली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त घटनेची शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (३) असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व तदनुसार पुढे सदर शिक्षकावर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) अद्याप, कोणतीच कारवाई केली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.जयंत पाटील : (१) व (२) होय.

- (३) शिक्षणाधिकारी कार्यालयात नसल्याचे पाहून बाहेरून दगड आणून टेबलावरील काचेवर टाकल्याने टेबल व काच तुटल्याचे आढळून आल्याने संबंधित दोषी शिक्षकावर निलंबनाची कार्यवाही करण्यात आली आहे.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री. हेमंत टकले : सभापती महोदय, या प्रश्नाच्या निमित्ताने जिल्हा परिषदेच्या शिक्षण खात्यामध्ये कर्मचारी कशापध्दतीने काम करतात याचे चित्र स्पष्ट होते. माझा प्रश्न असा आहे की, त्या शिक्षकाने हा जो प्रकार केला आहे त्याबाबत त्याची नेमकी कोणती तक्रार होती? ती तक्रार करण्यासाठी तो शिक्षक वारंवार त्या कार्यालयामध्ये येत असेल आणि त्याचे काम होत नसेल तर संतापाच्या भरात त्याने हे कृत्य केले आहे काय? त्याची व्यापक चौकशी झाल्यानंतर त्या शिक्षकावर कारवाई झाली आहे काय? असल्यास, तेथील कारभार सुधारण्यासाठी आपण शिक्षणाधिकाऱ्यांना काही सूचना दिल्या आहेत काय?

श्री. जयंत पाटील : सभापती महोदय, संबंधित शिक्षकाची बदली झाल्यानंतर ती रद्द व्हावी या करिता तो वारंवार त्या कार्यालयामध्ये येत होता. त्याच्याकडून पत्र व्यवहार देखील करण्यात आला होता. त्याने अशाप्रकारे पत्र व्यवहार करणे चुकीचे आहे, आपण तसे करू नये असे त्याला

DGS/ KTG/ D/

ता.प्र.क्र. २५९३६....

श्री.जयंत पाटील....

सांगण्यात आले होते. तरी सुध्दा त्याने शिक्षणाधिकाऱ्यांच्या दालनामध्ये सोबत एक दगड आणून शिक्षणाधिकाऱ्यांच्या टेबलावरील काच आणि टेबल तोडले.

श्री. जयंत प्र. पाटील : सभापती महोदय, साधन शुचिता बाळगणारे असे शिक्षक जर हातामध्ये दगड घेऊन शिक्षणाधिकाऱ्यांच्या कार्यालयामध्ये येत असतील आणि काच फोडणे, फर्निचर तोडण्याचे कृत्य करीत असतील तर त्या शिक्षकाला बडतर्फ करण्याचे काम शासनाने केले काय? केले नसेल तर त्या संबंधित शिक्षकावर आपण कारवाई करणार आहात काय?

श्री. जयंत पाटील : त्याच्यावर कारवाई केली आहे.

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, हा विषय वेगळ्या प्रकारे गंभीर स्वरूपाचा आहे. त्या शिक्षकाने शिक्षणाधिकाऱ्यांच्या टेबलावरील काच संतापाच्या भरामध्ये फोडली तर मग त्याला एवढा राग येण्याचे कारण काय? संबंधित अधिकाऱ्यांनी त्याला बऱ्याच वेळा हेलपाटे घालावयास लावले काय? त्याला चीड येईल अशाप्रकारची वागणूक संबंधित अधिकाऱ्यांनी त्याला दिली काय? शेवटी माणसाच्या संयमाला कुठेतरी सीमा असते. यामध्ये तो अधिकारी जर दोषी असेल तर आपण त्यांची चौकशी करणार काय, आणि त्याच्याविरुद्ध आपण कारवाई करणार काय? तो शिक्षक हा देखील एक माणूस आहे, त्यालाही आत्मसन्मान आहे, त्यालाही संयम समजते. परंतु तो अधिकारी जर बेदरकारपणे वागणार असेल तर त्याची देखील आपण चौकशी करून कारवाई करणार काय?

श्री. जयंत पाटील : सभापती महोदय, त्या शिक्षकाची इतरत्र बदली करण्यात आली होती, ती रद्द व्हावी म्हणून तो प्रयत्न करीत होता. त्याला असे लेखी कळविण्यात आले होते की, आपण झालेली बदली रद्द करण्याचा प्रयत्न करीत आहात, त्यासाठी आपण केलेला प्रयत्न चुकीचा आहे, आपण तसे करू नये. तशाप्रकारच्या लेखी सूचना त्याला देण्यात आल्या होत्या. तरीदेखील तो वारंवार प्रयत्न करीत राहिला. आपली बदली रद्द होत नाही असे जेव्हा त्याला सांगण्यात आले त्यानंतर त्याने हे कृत्य केले आहे.

मौजे जेवळी (ता.लोहार, जि.उस्मानाबाद) येथील ग्रामपंचायत सदस्यांनी ग्रामविकास अधिकाऱ्यांशी संगनमत करुन पर्यावरण संतुलन योजनेचे अनुदान स्वतःच्या नावे केल्याबाबत

(१०) * २५७४८ श्री.विनायकराव मेटे , अॅड. उषा दराडे , श्री.सतीश चव्हाण , श्री.विक्रम काळे : सन्माननीय ग्रामविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) मौजे जेवळी (ता.लोहार, जि.उस्मानाबाद) येथील ग्रामपंचायत सदस्यांनी ग्रामविकास अधिकाऱ्यांशी संगनमत करुन पर्यावरण संतुलन योजनेचे पावणे पाच लाख रुपयांचे अनुदान स्वतःच्या नावे केल्याचे नुकतेच निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (३) असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व तदनुसार ग्रामपंचायत सदस्यांसह ग्रामविकास अधिकाऱ्यांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यांत येत आहे,
- (४) अद्याप, कोणतीच कारवाई केली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.जयंत पाटील : (१) संपूर्ण अनुदान स्वतःच्या नावे केलेले नाही. परंतु वृक्ष लागवडीचे काम विहित पध्दतीने केले नसल्याचे निदर्शनास आले आहे.

(२) उक्त प्रकरणी जिल्हा परिषदेने चौकशी केली आहे.

(३), व (४) सरपंच व ग्रामविकास अधिकारी यांनी नियमबाह्य कामे केली असल्याचे आढळून आले आहे. त्यानुसार ग्रामविकास अधिकारी यांना दिनांक ५.३.२०१२ पासून निलंबित करण्यात आले असून त्यांचे विरुद्ध विभागीय चौकशी प्रस्तावित केली आहे. तसेच सरपंचावर मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील नियम ३९ नुसार पदावरून दूर करण्याबाबत नोटीस बजावण्यात आली आहे.

श्री. प्रकाश बिनसाळे : सभापती महोदय, पहिल्या प्रश्नाच्या लेखी उत्तरामध्ये "संपूर्ण अनुदान स्वतःच्या नावे केलेले नाही. परंतु वृक्ष लागवडीचे काम विहित पध्दतीने केले नसल्याचे निदर्शनास आले आहे" असे म्हटले आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, संपूर्ण अनुदान त्यांनी स्वतःच्या नावे केलेले नाही आणि ज्या पध्दतीने लागवड करावयास पाहिजे होती त्या पध्दतीने केलेली नाही, म्हणजे त्यांनी कमी वृक्ष लागवड केली काय? त्याबाबत मंत्री महोदयांनी अधिक खुलासा केला तर आम्हाला जास्त बोध होईल.

DGS/ KTG/ D/

ता.प्र.क्र. २५७४८....

श्री. जयंत पाटील : सभापती महोदय, त्यांनी एक चेक तुळजा भवानी नर्सरी, उस्मानाबादच्या नावाने काढला, दुसरा चेक स्वतःच्या नावाने काढला आणि उप सरपंचाच्या नावाने काढला आणि सदस्यांच्या नावे एक चेक काढला. हे सर्व चेक काढून त्यांनी ग्रामपंचायतीच्या अकाऊंटमधून पैसे खर्च केले. त्यांनी एकूण ४२३० खड्डे काढले होते आणि ५८ रुपयांची ४१३० रोपे बाहेरून खरेदी करून लावली होती. त्यासाठी झालेला एकूण खर्च आणि त्यांनी केलेले काम हे जवळपास कमी अधिक प्रमाणात जमते. फक्त त्याची नोंद कार्यपध्दतीनुसार ग्रामपंचायतीच्या रेकॉर्डमध्ये व्यवस्थितपणे करण्यात आलेली नाही. त्यामुळे हा प्रश्न उद्भवला आहे.

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

DGS/ KTG/ D/

सर्पमित्रांना ओळखपत्र व प्रत्येकी १० लाख रुपयांचा विमा जाहीर केल्याबाबत

(११) * २५३५४ श्री.मनीष जैन , श्री.मोहन जोशी , डॉ.सुधीर तांबे , श्री.जयप्रकाश छाजेड , श्री.अशोक ऊर्फ भाई जगताप : सन्माननीय वने मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सन २००९ मध्ये भरलेल्या सर्पमित्र संमेलनात तत्कालीन वनमंत्री महोदयांनी सर्पमित्रांना ओळखपत्र व प्रत्येकी १० लाख रुपयांचा विमा जाहीर केला होता, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, पुणे जिल्ह्यात अंदाजे ९०० च्या वर सर्पमित्र असून त्यांना वन विभाग वा सर्प उद्यानाकडून कोणतेही ओळखपत्र दिले नसल्याचे माहे फेब्रुवारी, २०१२ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदरील बाबतीत अद्यापपावेतो सर्पमित्रांना ओळखपत्र व १० लाख रुपयांचा विमा न मिळाल्याची कारणे कोणती आहेत,

(४) असल्यास, जळगांव व पुणे जिल्ह्यातील सर्पमित्रांना ओळखपत्र व १० लाख रुपये विमा संरक्षण देण्यासाठी शासन स्तरावर कोणते प्रयत्न करण्यात येत आहे ?

डॉ.पतंगराव कदम : (१) हे खरे नाही.

(२), (३) व (४) जळगाव जिल्ह्यातील पात्र ५ सर्प मित्रांना व पुणे जिल्ह्यामध्ये एकूण १७५ सर्पमित्रांना वनविभागामार्फत ओळखपत्रे देण्यात आलेली आहेत.

सर्प मित्रांना रु. १० लाखाचा विमा देण्याबाबतची घोषणा केली नसल्याने विमा देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री. मनीष जैन : सभापती महोदय, छापील उत्तरामुळे माझे समाधान झाले आहे.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

राळेगाव (जि.यवतमाळ) तालुक्यातील येवती, पार्डी, मुधापुर, रामतीर्थ, बोरी यासह वर्धा नदीच्या रेतीघाटावरून नित्याने अवैधरित्या रेती उपसा होत असल्याबाबत

(12) *25632 श्री.संदिप बाजोरिया, अॅड.उषाताई दराडे, श्री.रमेश शेंडगे, श्री.विक्रम काळे, श्री.सतीश चव्हाण, श्री.जयवंतराव जाधव, श्री.किरण पावसकर, श्री.दीपकराव साळुंखे, श्री.अनिल भोसले : सन्माननीय **महसूल मंत्री** पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (1) राळेगाव (जि.यवतमाळ) तालुक्यातील येवती, पार्डी, मुधापुर, रामतीर्थ, बोरी यासह वर्धा नदीच्या रेतीघाटावरून नित्याने अवैधरित्या रेती उपसा व वाहतूक होत असल्याचे माहे ऑक्टोबर,2011 च्या शेवटच्या सप्ताहात निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (2) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (3) असल्यास, चौकशीत काय आढळून आले व तदनुसार सदर तालुक्यात होत असलेला रेती उपसा करणाऱ्यांवर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (4) अद्याप, कोणतीच कारवाई केली नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री.बाळासाहेब थोरात: (1) मौजे रामतीर्थ व बोरी, ता. राळेगाव येथील रेतीघाटावरून रेतीचे अवैध उत्खनन झाल्याचे निदर्शनास आले आहे.

(2) होय.

(3) चौकशी मौजे रामतीर्थ व बोरी येथील रेतीघाटातून रेतीचा अवैध उपसा होत असल्याचे आढळून आल्यावरून, 6 व्यक्तींविरुद्ध दंडात्मक कारवाई करण्यात आली. त्यापैकी 5 व्यक्तींकडून रु. 37,400/- इतका दंड वसूल करण्यात आला असून,एका व्यक्तीने दंड न भरल्यामुळे, त्याच्याविरुद्ध पोलीसात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

(4) प्रश्न उद्भवत नाही.

श्री.किरण पावसकर : सभापती महोदय, या प्रश्नाच्या अनुषंगाने जे लेखी उत्तर दिलेले आहे, त्यामुळे माझे समाधान झालेले आहे.

सभापती : ठीक आहे.

के-2

**यवतमाळ जिल्ह्यातील आदिवासी आश्रमशाळातील समस्या सोडविण्यासाठी
करावयाची उपाययोजना**

(13) *25596 डॉ.नीलम गोन्हे, श्री.गोपीकिसन बाजोरिया, श्री.परशुराम उपरकर : सन्माननीय आदिवासी विकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (1) यवतमाळ जिल्ह्यातील आश्रमशाळातील असंख्य आदिवासी विद्यार्थ्यांनी दिनांक 4 जानेवारी, 2012 रोजी वा त्यासुमारास जिल्हाकचेरीवर धडक मोर्चा नेला, हे खरे आहे काय,
- (2) असल्यास, उपरोक्त विद्यार्थ्यांनी कोणत्या समस्या मांडल्या आहेत,
- (3) असल्यास, आश्रमशाळांकरिता शासनाकडून प्रतिवर्षी कोट्यवधी रुपये खर्च करूनही समस्या निर्माण होण्याची कारणे काय आहेत,
- (4) असल्यास, समस्या सोडविण्याकरिता कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे,
- (5) नसल्यास, या प्रकरणी विलंब होण्याची कारणे काय आहेत ?

श्री.राजेंद्र गावीत, श्री.बबनराव पाचपुते यांच्याकरिता : (1), (2), (3), (4) व (5) ऑल इंडिया इंडिजिनस स्टुडंट फेडरेशन तथा बिरसा ब्रिगेड यवतमाळ यांनी दिनांक 4 जानेवारी, 2012 रोजी जिल्हाधिकारी, यवतमाळ यांना निवेदन दिले होते. या निवेदनात एकूण 18 विविध मागण्या केलेल्या आहेत. सदर मागण्यांवर केलेली कार्यवाही खालील प्रमाणे आहे.

मागणी क्र.	अभिप्राय
1.	शासकीय आश्रमशाळा व वसतिगृहांच्या मागणीनुसार पाठ्यपुस्तके व स्टेशनरी साहित्याचा पुरवठा करण्यात आला आहे.
2.	ज्या शासकीय आश्रमशाळांबाबत तक्रारी प्राप्त झाल्या आहेत त्यांची चौकशी चालू आहे.
3.	पांढरकवडा प्रकल्पातील आश्रमशाळा व वसतिगृहात देण्यांत येणाऱ्या भोजनाबाबत चौकशी करण्यात येत आहे.
4.	जी वसतिगृहे भाड्याच्या इमारतीत आहेत त्यांना जागा उपलब्ध करून त्यांना स्वतःच्या इमारती बांधण्याबाबत शासन प्रयत्नशील आहे.
5.	पुसद येथील मुलींच्या वसतिगृहाची चौकशी प्रकल्प अधिकारी पांढरकवडा यांनी केली असून तेथील भोजन ठेकेदाराचा ठेका रद्द केला आहे. व दुसऱ्या ठेकेदारास चालू सत्रासाठी ठेका देण्यांत आला आहे.

6.	विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यात आली. तसेच निवार्ह भत्ता अदा करण्याची कार्यवाही चालू आहे.
7.	शासन निर्णय दि.11.11.11 नुसार कार्यवाही चालू आहे.
8.	वसतिगृहांच्या इमारतींची पर्यायी व्यवस्था करण्याची कार्यवाही चालू आहे.
9.	सदर वसतिगृहांना बेडींग साहित्यांचा पुरवठा करण्यात येईल.
10.	जेथे अपुरा शिक्षक वर्ग आहे त्याठिकाणी तासिका तत्वावर शिक्षकांची नेमणूक केलेली आहे.
11.	स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन वर्गाचा कालावधी वाढवण्याबाबतचा प्रस्ताव मागविण्यांत येत आहे.
12.	वसतिगृहातील वर्ग-3 तसेच वर्ग-4 च्या कर्मचाऱ्यांची अनुशेष भरती प्रक्रिया सुरु आहे.
13.	प्रकल्प अधिकारी, पांढरकवडा यांच्याकडून त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील वसतिगृहाची चौकशी सुरु आहे.
14.	नवीन वसतिगृहाचे बांधकाम नवीन टाईप प्लॅनप्रमाणे करतांना ग्रंथालय, व्यायामशाळा व वाचन कक्षाची सुविधा करण्यात आली आहे.
15.	पांढरकवडा प्रकल्पातील शासकीय आश्रमशाळांच्या विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्ता वाढीसाठी विशेष शिकवणी वर्ग सुरु करण्यात आले आहेत.
16.	वसतिगृहातील साहित्य निकृष्ट दर्जाचे असल्याची तक्रार प्राप्त नाही. तथापि सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने प्रकल्प अधिकारी, पांढरकवडा यांना चौकशी करण्यास सांगितले आहे.
17.	आश्रमशाळेची शैक्षणिक वेळ बदलण्याचा प्रस्ताव नामंजूर करण्यांत आला आहे.
18.	वसतिगृहांना क्वॉय्जर मॅट्रेसचा पुरवठा करण्यात आला आहे.

ता.प्र.क्र.25596....

डॉ.नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, आपण आज तारांकित प्रश्न वेगाने घेतल्यामुळे प्रश्नोत्तराच्या यादीतील 13 व्या क्रमांकाचा प्रश्न चर्चेसाठी येऊ शकला आणि त्याबद्दल मी आपले आभार मानते. हा प्रश्न विचारण्यामागचा हेतू असा होता की, यवतमाळ येथील विद्यार्थ्यांनी आदिवासी आश्रमशाळांबद्दल काय-काय मागण्या केलेल्या आहेत त्यासंबंधीचे सर्व निवेदन आपण रेकॉर्डवर घेतलेले आहे. पण माझ्या प्रश्नामध्ये अनु.4 व 5 वरील जे प्रश्न आहेत, त्यामधील 4 क्रमांकाच्या प्रश्नामध्ये मी असे विचारले आहे की, "असल्यास, या समस्या सोडविण्याकरिता कोणती उपाययोजना केली वा करण्यात येत आहे ? तसेच प्रश्न क्र.5 मध्ये असे म्हटलेले आहे की, "नसल्यास, या प्रकरणी विलंब होण्याची कारणे काय आहेत ? त्याचे उत्तरच दिलेले नाही. याठिकाणी अपूरे उत्तर देण्यात आलेले आहे. त्यामुळे 18 विविध मागण्या असलेले निवेदन रेकॉर्डवर घेत असताना, त्यातील प्रत्येक कलमाबाबत प्रत्यक्षात कोणती अंमलबजावणी झालेली आहे याबद्दल आपण सभागृहाला माहिती देणार आहात काय ?

श्री.राजेंद्र गावीत : सभापती महोदय, 4 जानेवारी रोजी ऑल इंडिया इंडिजिनस स्टुडंट फेडरेशन तथा बिरसा ब्रिगेड यांनी यवतमाळ जिल्ह्यातील आदिवासी आश्रमशाळेतील भोजनाचा दर्जा तसेच शिक्षण, पाठ्यपुस्तके, स्टेशनरी पुरवठा व निर्वाह भत्ता व शिष्यवृत्तीच्या सुधारित शासन निर्णयाच्या अंमलबजावणीच्या संदर्भात, अपूरा कर्मचारी, स्पर्धा परीक्षेचा कालावधी, त्याचप्रमाणे शाळेची वेळ वाढविणे यासंदर्भात जिल्हाधिकारी कार्यालयावर मोर्चा काढला होता. अमरावती विभागांतर्गत धारणी, अकोला, पांढरकवडा, किनवट आणि औरंगाबाद अशा जवळजवळ 33 आश्रमशाळा आणि 30 शासकीय मुलांची वसतिगृहे सुरु असून त्यांनी निवेदनामध्ये 18 मागण्या केलेल्या आहेत. मी सन्माननीय सदस्या डॉ.नीलमताई गोन्हे यांना सांगू इच्छितो की, 1985 चा जी.आर.आहे, त्यानुसार 11 नोव्हेंबर 2011 रोजी वाढीव निर्वाह भत्त्याच्या संदर्भात दुरुस्ती करण्यात आली असून, त्याठिकाणी इमारतीच्या किंवा भोजन ठेकेदाराच्या तसेच निवेदनामध्ये ज्या 18 मागण्या करण्यात आलेल्या आहेत, त्याबाबतीत आम्ही पूर्तता केलेली आहे.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्या डॉ.नीलम गोन्हे यांनी जो प्रश्न विचारला आहे, त्याचे उत्तर का दिले नाही हा खरा प्रश्न होता. याठिकाणी प्रश्नामध्ये 18 विविध मागण्यांचा उल्लेख करण्यात आलेला आहे. उत्तरातील अनु.क्र.6 मध्ये असे म्हटलेले आहे की, "विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यात आली. तसेच निर्वाह भत्ता अदा करण्याची कार्यवाही चालू आहे."

ता.प्र.क्र.25596 . . . .

श्री.दिवाकर रावते . . . .

म्हणजे काय आणि ती कधी पूर्ण करणार आहात ? असा माझा प्रश्न आहे. तसेच अनु.क्र.7 मध्ये म्हटलेले आहे की,"शासन निर्णय दिनांक 11-11-2011 नुसार कार्यवाही चालू आहे."तुम्ही या ठिकाणी चांगली तारीख निवडलेली आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, याबाबतीत निर्णय कोणता झाला आहे आणि सध्या कार्यवाही कोणत्या स्वरूपामध्ये आहे, तसेच ती पूर्ण कधी करणार आहात, अनु.क्र.8 मध्ये म्हटलेले आहे की,"वसतिगृहांच्या इमारतींची पर्यायी व्यवस्था करण्याची कार्यवाही चालू आहे" या बाबतीत माझा प्रश्न असा आहे की,यासाठी इमारतीचे काम कधी पूर्ण करणार आहात ?

(काही सन्माननीय सदस्य खाली बसून बोलतात.)

सभापती महोदय, याठिकाणी 18 मागण्या करण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे मला यातील मजकूर वाचावयाचा आहे आणि याबाबत प्रश्न विचारावयाचे आहेत. वसतिगृहांच्या इमारतींची पर्यायी व्यवस्था कधीपासून उपलब्ध नाही ? तसेच यासाठी पर्यायी व्यवस्था कधी पूर्ण करणार आहात ? तसेच अनु.12 मध्ये असे म्हटलेले आहे की,"वसतिगृहातील वर्ग-3 तसेच वर्ग-4 च्या कर्मचाऱ्यांची अनुशेष भरती प्रक्रिया सुरु आहे" सदरहू अनुशेष कधीपासून आहे आणि तो कधी पूर्ण करण्यात येणार आहे ?

यानंतर श्री.अ.शिगम . . . .

ता.प्र.क्र.25596.....

श्री.बबनराव पाचपुते : सभापती महोदय, विद्यार्थ्यांनी मोर्चा काढून त्यांच्या विविध 18 मागण्या दिलेल्या आहेत. त्या मागण्यांच्या संदर्भात एटीसी बरोबर चर्चा झाली. सन्माननीय सदस्यांनी आश्रमशाळांच्या मागणी प्रमाणे पाठ्यपुस्तके पुरविण्याबाबत तसेच आश्रमशाळांच्या इमारती संबंधी प्रश्न विचारलेला आहे. एकूण 552 आश्रमशाळा आहेत. यातील अनेक आश्रमशाळांसाठी जागा उपलब्ध नाही ही वस्तुस्थिती आहे. जागा घेण्यासाठी शासनाने जी.आर.काढलेला आहे. जागेच्या रेडीरेकनर प्रमाणे जागा खरेदी करण्याचे अधिकार मुख्य कार्यकारी अधिकारी तसेच एटीसी यांना दिलेले आहेत. रेडीरेकनरपेक्षा जागेची 20 टक्के जास्त रक्कम असेल तर ते काम एटीसींनी पहावे. त्यापेक्षा 20 टक्के जास्त रक्कम असेल तर तो प्रस्ताव आयुक्तांकडे पाठवावा आणि 50 टक्केपेक्षा जास्त रक्कम असेल तर तो प्रस्ताव शासनाकडे पाठवावा. मागील दीड वर्षात अशा प्रकारे आपण निम्म्यापेक्षा जास्त जागांची खरेदी केलेली आहे. आता फक्त दहा-बारा आश्रमशाळांना जागा नाही. त्या बाबतही आमची चर्चा सुरु आहे. तेव्हा आश्रमशाळांसाठी पूर्ण जागा मिळतील. तसेच तीन वर्षात आश्रमशाळांच्या इमारती बांधण्याचा कार्यक्रम शासनाने घेतलेला आहे. पांढरकवडा प्रकल्पातील आश्रमशाळेतील विद्यार्थ्यांना जेवण व्यवस्थित मिळत नसल्याच्या तक्रारी होत्या. ठेकेदारांनी विद्यार्थ्यांना चांगल्या प्रकारे जेवण दिले नव्हते. तेव्हा ठेकेदाराला काढून टाकण्यात आले असून दुसऱ्या ठेकेदाराची नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. ठेकेदाराला काढून टाकल्यामुळे आता ती चौकशी बंद आहे. ठेकेदारांना ज्यांनी बिले दिलेली आहेत त्यांची चौकशी सुरु आहे.

श्री.दिवाकर रावते (बसून) : ठेकेदारावर कोणती कारवाई केली ?

श्री.बबनराव पाचपुते : सभापती महोदय, आपण ठेकेदाराला काढून टाकले असून दुसऱ्या ठेकेदाराची नियुक्ती केलेली आहे. सन्माननीय सदस्यांनी वसतिगृहाच्या इमारती भाड्याच्या जागेत असल्याचा उल्लेख केला. त्या बाबत सांगू इच्छितो की, शासनाने 400 च्यावर वसतिगृहांना परवानगी दिलेली आहे. या वर्षात शासनाने 250 च्यावर वसतिगृहे घेतलेली आहेत. त्यासाठी शासकीय जमीन उपलब्ध होत नसेल तर खाजगी जमिनीसुद्धा घेतलेल्या आहेत. त्यामुळे वसतिगृहासाठी जमिनी घेण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. पुणे, पिंपरी-चिंचवड, ठाणे, मुंबई, नाशिक,

..2..

ता.प्र.क्र.25596...

श्री.बबनराव पाचपुते....

औरंगाबाद, अमरावती आणि नागपूर इत्यादी ठिकाणी वसतिगृहासाठी जमिनी घेतलेल्या आहेत. हजार मुला-मुलींसाठी वसतिगृहे बांधण्याचा कार्यक्रम शासनाने घेतलेला आहे आणि त्यासाठी पेशाची तरतूद केलेली आहे.

श्रीमती शोभा फडणवीस : सभापती महोदय, आदिवासी विद्यार्थ्यांनी मोर्चा काढला नसता तर त्यांच्या समस्या शासनाच्या समोर आल्या नसत्या. त्यांनी वारंवार मागणी करूनही त्यांच्या मागण्यांकडे दुर्लक्ष करण्यात आले त्यामुळे विद्यार्थ्यांना रस्त्यावर यावे लागले हे आदिवासी विद्यार्थ्यांचे दुर्दैव आहे. उत्तरामध्ये नमूद केलेले आहे की, "जेथे अपुरा शिक्षकवर्ग आहे त्या ठिकाणी तासिक तत्वावर शिक्षकांची नेमणूक केलेली आहे." म्हणजे आदिवासी विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यासाठी शासनाकडून शिक्षकांची नियुक्ती केली जात नाही. तसेच पुढे म्हटले आहे की, "सदर वसतिगृहांना बेडींग साहित्यांचा पुरवठा करण्यात येईल." पुढे असे उत्तर दिलेले आहे की, "वसतिगृहातील साहित्य निकृष्ट दर्जाचे असल्याची तक्रार प्राप्त नाही, तथापि सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने प्रकल्प अधिकारी, पांढरकवडा यांना चौकशी करण्यास सांगितले आहे." याचा अर्थ मला समजलेला नाही. एकीकडे शासन सांगत आहे की, तक्रार प्राप्त नाही तर दुसरीकडे तक्रारीच्या अनुषंगाने अधिकाऱ्यांना चौकशी करण्यास सांगितले आहे. विद्यार्थ्यांना आपल्या मागण्यांसाठी रस्त्यावर उतरावे लागले हे शासनाचे अपयश आहे. या ठिकाणी 18 प्रकारच्या सुविधा देण्यात येतील असे सांगितलेले आहे. तेव्हा त्या सुविधा किती दिवसांत पुरविण्यात येतील, या सुविधा नवीन सत्रात तरी उपलब्ध होतील काय की पुन्हा विद्यार्थ्यांना मोर्चा काढावा लागेल अशा परिस्थिती पुन्हा निर्माण होऊ शकेल काय ?

श्री.बबनराव पाचपुते : सभापती महोदय, विद्यार्थ्यांनी मोर्चा काढला म्हणून त्यांना मिळणाऱ्या सोयीसुविधां संबंधी चर्चा होते हे अर्धसत्य आहे. वसतिगृहासाठी जमीन घेणे, आश्रमशाळांसाठी जमीन घेणे, नवीन इमारती बांधणे, विद्यार्थ्यांना गणवेश पुरविणे इत्यादी संदर्भात वारंवार चर्चा होतात, मिटींग्ज होतात. या संदर्भात आयुक्त पातळीवर चार कमिट्या आहेत. विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या सुविधांमध्ये काही त्रुटी आहेत आणि त्या त्रुटी लवकर पूर्ण करण्या बाबत कार्यवाही होत आहे.

..3..

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

L-3

AJIT/ KTG/ ST/

पूर्वी श्रीमती रणदिवे..

11:55

ता.प्र.क्र.25596....

डॉ.सुधीर तांबे : सभापती महोदय, शासकीय आश्रमशाळांमध्ये शिक्षकांची अनेक पदे रिक्त आहेत आणि त्या ठिकाणी रोजंदारीवर शिक्षक नेमले जात आहेत. 10-12 वर्षांपासून काही शिक्षक रोजंदारीवर काम करीत आहेत. तेव्हा रोजंदारीवर काम करणाऱ्या शिक्षकांना कायम स्वरूपी सेवेत सामावून घेतले जाईल काय ? तसेच त्यांना देण्यात येणारे मानधन अतिशय कमी आहे.त्यांना तासिकेला 15 ते 20 रुपये मानधन दिले जाते. तेव्हा या रोजंदारी शिक्षकांना कायम स्वरूपी सेवेत सामावून घेण्यात येईल काय ?

श्री.बबनराव पाचपुते : सभापती महोदय, बँक डोअर एन्ट्री घेता येणार नाही असा माननीय उच्च न्यायालय व सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय असल्यामुळे त्या शिक्षकांना सेवेत सामावून घेता येणार नाही. परंतु नवीन भरती प्रक्रिया सुरु झाल्यास त्यांना प्राधान्य द्यावे अशा सूचना शासनाने दिलेल्या आहेत.

श्री.रामनाथ मोते : सभापती महोदय, प्रत्येक अधिवेशनात आदिवासी आश्रमशाळांचा प्रश्न चर्चेसाठी येतो. या ठिकाणी विद्यार्थ्यांच्या 18 मागण्यांच्या संदर्भात शासनाने वेगवेगळी उत्तरे दिलेली आहेत. त्यामध्ये कार्यवाही सुरु आहे, तजवीज करण्यात येत आहे वगैरे उत्तरे दिलेली आहेत.

यानंतर कु.थोरात..

ता.प्र.क्र.25596...

श्री. रामनाथ मोते...

तक्रारीच्या अनुषंगाने शासनाने जी काही कार्यवाही सुरु कलेली आहे त्या संदर्भातील संपूर्ण अहवाल सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येईल का? उत्तरामध्ये असे म्हटले आहे की, वर्ग-3 आणि वर्ग-4 ची पदे भरण्याची प्रक्रिया सुरु आहे परंतु कालपरवा एक जी. आर. काढण्यात आलेला आहे आणि जवळ जवळ 1400 ते 1500 रिक्त पदे शासनाला समर्पित करण्यात आलेली आहेत हे खरे आहे का आणि ती पदे पुन्हा पुनरुज्जीवित करण्यात येतील का?

श्री. बबनराव पाचपुते : सभापती महोदय, अशा प्रकारचा अहवाल सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्याची आवश्यकता नाही. वेगवेगळ्या ठिकाणी मोर्चे येतात आणि त्या मोर्चांच्या मागण्या प्रमाणे उत्तर देण्यात येते. शासनाचे हे काम आहे आणि ते काम सतत चालू असते. याबाबतीत चर्चा होत असते आणि त्यानुसार शासन निर्णय घेण्यात येत असतात. सन्माननीय सदस्यांनी सांगितल्याप्रमाणे वेगळे काही करण्याची आवश्यकता नाही. सन्माननीय सदस्यांनी जर सांगितले तर त्यांच्याबरोबर चर्चा करण्याची माझी तयारी आहे.

सभापती : प्रश्नोत्तराचा तास संपला आहे.

आज एकूण 13 प्रश्नांवर चर्चा झालेली आहे. काही प्रश्नांच्या बाबतीत सभागृहातील सन्माननीय सदस्यांनी मला मदत केलेली आहे. धन्यवाद.

पु.शी : भारत देशाने कृषी व अन्न धान्य क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी केल्याबद्दल कृषी मंत्री नामदार शरदचंद्र पवार यांचा संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अन्न व कृषी संघटनेने केलेला गौरव

मु.शी.: भारत देशाने कृषी व अन्न धान्य क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी केल्याबद्दल कृषी मंत्री नामदार शरदचंद्र पवार यांचा संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अन्न व कृषी संघटनेने केलेला गौरव यासंबंधी अध्यक्षीय प्रस्ताव

सभापती : सन्माननीय सदस्यांच्या माहितीकरिता मी सांगू इच्छितो की, सन्माननीय मुख्यमंत्री, विरोधी पक्षनेते तसेच सर्व पक्षांच्या नेत्यांशी चर्चा करून सर्वांच्या संमतीने हा अभिनंदनपर प्रस्ताव मांडला जात आहे.

"भारत देशाने कृषी व अन्न धान्य क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी केल्याबद्दल भारताचे कृषीमंत्री ना. शरदचंद्र पवार यांचा संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अन्न व कृषी संघटनेने गौरव केल्याबद्दल हे सभागृह त्यांचे अभिनंदन करते".

भारत हा कृषी प्रधान देश आहे. भारतातल्या शेतकऱ्यांनी या वर्षी विक्रमी धान्योत्पादन केले आहे. उत्पादन वाढीचे उद्दिष्ट 4 टक्के एवढे असताना देशाच्या कृषी विकासदराने 4.50 टक्क्याचा विक्रमी उच्चांक गाठला आहे. कृषी क्षेत्रातील उत्पादन वाढीचे नवे पर्व सुरु झाल्याचे हे लक्षण आहे. एवढेच नव्हे तर भारताने दुसऱ्या हरितक्रांतीच्या दिशेने टाकलेले महत्वाचे पाऊल आहे. भारताच्या कृषी क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीची संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या अन्न व कृषी संघटनेने दखल घेवून भारताचा सुवर्ण पदक देऊन सन्मान केला आहे. या उल्लेखनीय कामगिरीबद्दल तसेच केंद्र शासनाची सार्वजनिक धान्य वितरण व्यवस्था सुधारून अन्न धान्याच्या किंमती स्थिर करण्याचा प्रयत्न केला आहे, याचीही दखल घेवून संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या अन्न व कृषी संघटनेने भारताचे कृषीमंत्री श्री. शरदचंद्रजी पवार यांचा गौरव केला आहे. अशा प्रकारे कृषी क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीची दखल संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अन्न व कृषी संघटनेने घेतली ही देशाच्या इतिहासातील पहिली घटना आहे. याबद्दल ही विधानसभा भारताचे कृषीमंत्री ना. शरदचंद्रजी पवार यांचे अभिनंदन करीत आहे."

प्रस्ताव सर्वानुमते संमत झाला.

..3...

नियम 289 अन्वयेच्या प्रस्तावाच्या सूचने संबंधी

सभापती : सर्वश्री विनोद तावडे, दिवाकर रावते, पांडुरंग फुंडकर, रामदास कदम, जयंत प्र.पाटील, संजय केळकर, डॉ. दीपक सावंत, सर्वश्री प्रीतमकुमार शेगावंकर, चंद्रकांत पाटील, डॉ. नीलम गोन्हे, श्रीमती शोभा फडणवीस, सर्वश्री परशुराम उपरकर, केशवराव मानकर, रामनाथ मोते, सय्यद पाशा पटेल, डॉ. रणजित पटील यांनी नियम 289 अन्वयेच्या प्रस्तावाची सूचना दिलेली आहे. हा विषय नियम 289 अन्वयेच्या प्रस्तावाच्या सूचनेचा कसा होतो याबाबत सन्माननीय सदस्य श्री. रामनाथ मोते यांनी थोडक्यात सांगावे.

श्री. रामनाथ मोते : सभापती महोदय, कोकणातील आणि महाराष्ट्रातील अन्य ठिकाणच्या शेतकऱ्यांच्या व्यथांच्या संदर्भात या सभागृहात सातत्याने चर्चा होत आहे. फळबागायतदार आणि एकूणच शेतकरी अडचणीत आहेत, त्यांच्या संदर्भातील समस्या या सभागृहातील दोन्ही बाजूच्या सन्माननीय सदस्यांकडून मांडल्या जात आहेत. दिनांक 2 एप्रिल, 2012 रोजी म्हणजे कालच वातावरणातील हवेचा दाब कमी झाल्यामुळे राज्यात कोकणात व इतर ठिकाणी मुसळधार पाऊस झालेला आहे. त्या पावसामुळे फळबागायतदारांचे विशेषतः कोकणातील आंबा उत्पादकांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झालेले आहे. कोकणातील आंबा उत्पादक शेतकरी मुळातच सुरुवातीपासून अडचणीत आहे तो या अडचणीला तोंड देत असतानाच काल पुन्हा एकदा या नैसर्गिक आपत्तीमुळे सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी तसेच कोकणातील इतर भागातील शेतकरी अडचणीत आलेले आहेत. फळबागायतदार अडचणीत आलेले आहेत. शेतकऱ्यांच्या, फळ बागायतदारांच्या आणि आंबा उत्पादक शेतकऱ्यांच्या दृष्टिकोनातून हा विषय अत्यंत महत्वाचा आहे. या शेतकऱ्यांना मदत करण्याच्या दृष्टिकोनातून या विषयावर या सभागृहात चर्चा होणे आवश्यक आहे. हा विषय तातडीचा आहे. शेतकऱ्यांचा आणि फळबागायतदारांचा हा विषय असल्यामुळे सभागृहाचे आजचे सर्व कामकाज बाजूला ठेवून या अवकाळी पावसाच्या निमित्ताने जी आपत्ती निर्माण झालेली आहे त्याबाबत या सभागृहात चर्चा व्हावी, अशा प्रकारची विनंती मी या ठिकाणी करतो.

श्री. परशुराम उपरकर : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. रामनाथ मोते यांनी या ठिकाणी नियम 289 अन्वये मांडलेल्या प्रस्तावाच्या सूचनेला पाठिंबा देण्यासाठी मी उभा आहे.

सभापती महोदय, कोकणामध्ये आणि संपूर्ण राज्यामध्ये काल अवकाळी पाऊस पडून संपूर्ण कोकणातील आंबा व काजू या पिकाचे नुकसान झालेले आहे. यापूर्वी या सभागृहात आंबा पिकाच्या

..4...

श्री. परशुराम उपरकर .....

नुकसानीच्या भरपाई बाबत चर्चा झालेली आहे. त्यावेळी माननीय मंत्री महोदयांनी असे सांगितले होते की, माननीय मुख्यमंत्र्यांच्या दालनात बैठक घेऊन या संदर्भातील नुकसान भरपाई जाहीर करण्यात येईल. सद्याच्या परिस्थितीत शासनामार्फत जे सर्वेक्षण करण्यात आलेले आहे त्यामध्ये आंब्याचे पीक 35 टक्के येईल असे निदर्शनास आले आहे. पण कालच्या आणि परवाच्या पावसामुळे हा आंबा 10 टक्क्यापेक्षा कमी येईल. ज्या शेतकऱ्यांनी कर्ज घेतलेले आहे ते कर्ज फेडू शकणार नाहीत, अशा प्रकारची परिस्थिती निर्माण झालेली आहे.

यानंतर श्री. बरवड...

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री. परशुराम उपरकर ....

म्हणून आंबा काजू आणि अन्य फळांच्या बाबतीत नुकसानभरपाई देण्याच्या संदर्भात या सभागृहामध्ये चर्चा होऊन या अधिवेशनात त्याची घोषणा होण्यासाठी आम्ही हा प्रस्ताव दिलेला आहे. त्यामुळे आजच्या दिवसाचे सर्व कामकाज बाजूला सारून या प्रस्तावावर चर्चा व्हावी अशी मी मागणी करतो.

सभापती : आजच्या दिवसाच्या कामकाजामध्ये सन्माननीय सदस्य सर्वश्री संजय पाटील, माणिकराव ठाकरे आणि अन्य सन्माननीय सदस्यांनी नियम 260 अन्वये दिलेला जो प्रस्ताव दाखविण्यात आलेला आहे. त्या प्रस्तावामध्ये "आंबा, काजू, संत्रे, द्राक्षे व केळी या पिकांसाठी स्वतंत्र मंडळे स्थापण्याची होत असलेली मागणी" अशा पध्दतीचा संदर्भ आहे. म्हणून मला असे वाटते की, नियम 260 अन्वयेच्या प्रस्तावाची जी चर्चा आहे त्यामध्ये नियम 289 अन्वयेच्या प्रस्तावाच्या सूचनेतील सन्माननीय सदस्यांची नावे समाविष्ट करून चर्चा करता येईल.

श्री. दिवाकर रावते : ठीक आहे.

सभापती : आता मी नियम 289 अन्वये देण्यात आलेल्या प्रस्तावाच्या सूचनेसंबंधी निर्णय देत आहे. नियम 289 अन्वये दिलेल्या प्रस्तावाच्या सूचनेतील आंब्याच्या संदर्भातील जो विषय आहे तशाच पध्दतीच्या विषयावर आज नियम 260 अन्वये देण्यात आलेल्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने सभागृहात चर्चा होणार आहे. त्या प्रस्तावामध्ये नियम 289 अन्वये ज्या सन्माननीय सदस्यांनी प्रस्तावाची सूचना दिलेली आहे त्या सन्माननीय सदस्यांची नावे समाविष्ट करण्यात येतील तसेच त्या प्रस्तावावरील चर्चेच्या अनुषंगाने थोडा जास्त वेळ वाढवून देण्यात येईल. त्यामुळे या विषयावरील चर्चा आजच होईल.

...2...

पृ.शी./मु.शी.: नियम 93 अन्वये सूचना

सभापती : आज नियम 93 अन्वये ज्या सूचना आलेल्या आहेत त्यामध्ये सन्माननीय सदस्य सर्वश्री रामनाथ मोते, विनोद तावडे, संजय केळकर, भगवान साळुंखे, नागो पुंडलिक गाणार यांनी "10-12 वर्षे नोकरी करूनही व प्रशिक्षित होऊनही अनेक वस्तीशाळा शिक्षक वयाच्या अटीमुळे नियमित शिक्षक होण्यापासून वंचित राहिल्याबाबत" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

यानंतर सन्माननीय सदस्य सर्वश्री जयंत प्र. पाटील, कपिल पाटील यांनी "नाशिक जिल्ह्यातील गोंदे औद्योगिक वसाहतीमध्ये दिनांक 30.3.2012 रोजी वा त्यासुमारास थायसन क्रूफ या कंपनीच्या सुरक्षा विभागातील फायर फायटरमध्ये कार्बन डायऑक्साईड या गॅसची गळती होऊन श्री. किरण वाणी यांचा गुदमरुन मृत्यू होणे व 5 कामगारांची प्रकृती गंभीर असल्याबाबत" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

यानंतर सन्माननीय सदस्या डॉ. नीलम गोन्हे यांनी "ठाणे जिल्ह्यातील शहापूर तालुक्यातील पडघा पोलीस ठाण्याच्या अधिकाऱ्यांनी पडघ्याजवळील वाशेरे गावाच्या परिसरात दि. 2 एप्रिल, 2012 रोजी वा त्यासुमारास जिलेटिनच्या कांड्या, डिटोनेटर्स, अमोनियम नायट्रेड पावडर व अडीच हजार डिटोनेटर्सने भरलेला ट्रक पकडल्याबाबत" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

यानंतर सन्माननीय सदस्य श्री. परशुराम उपरकर यांनी "सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील दोडामार्ग तालुक्यातील कळणे खाण प्रकल्पाला पर्यावरण नाहरकत (ईसी) प्रमाणपत्र नसल्याचे उघड होणे, हा प्रकल्प बंद असूनही या खाणीतून लोहखनिजाची विनापरवाना विक्री होत असल्याबाबत" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

RDB/ D/ ST/

सभापती .....

यानंतर सन्माननीय सदस्य श्री. कपिल पाटील यांनी "मातृछाया हायस्कूल, दहिसर (पूर्व) आणि अमरनाथ हायस्कूल, गोवंडी या शाळांवर अनधिकृत बांधकाम म्हणून होणारी कारवाई स्थगित करण्याबाबत" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

यानंतर सन्माननीय सदस्य श्री. पांडुरंग फुडकर यांनी "ठाणे जिल्ह्यातील अंबरनाथ तालुक्यातील मौजे मूळगाव व सोनावळे तलाठी सज्जा अंतर्गत वन खात्याच्या जमिनीमध्ये संबंधित महसुली अधिकारी यांनी संगनमत करून गैरव्यवहार केल्याची नुकतीच उघडकीस आलेली घटना, निलंबनाचे आदेश होऊनही कोणतीही कारवाई न होणे" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

यानंतर सन्माननीय सदस्य सर्वश्री विनोद तावडे, चंद्रकांत पाटील, संजय केळकर, रामनाथ मोते यांनी "राज्यातील वैद्यकीय शिक्षण आणि संशोधन संचालनालयाच्या अखत्यारीतील सर्व शासकीय मोठी रुग्णालये व वैद्यकीय महाविद्यालये यांना लागणारी महत्वाची जीवरक्षक औषधे, कर्करोग प्रतिबंधक औषधे, आयव्ही फ्लुइड्स तसेच शस्त्रक्रियांसाठी लागणारी साधने यांच्या खरेदीसाठी राज्य शासनाने निविदा काढून 6 महिने होऊनही या निविदा उघडण्यात आलेल्या नसल्याची उघडकीस आलेली घटना" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना दिली आहे. तो नियम 93 चा विषय होत नसल्याने, मी सूचनेस अनुमती नाकारित आहे. मात्र या विषयावर शासनाने निवेदन करावे.

नियम 93 अन्वये आलेल्या इतर सूचनांना मी दालनात अनुमती नाकारलेली आहे.

यानंतर श्री. खंदारे ...

नियम 93 च्या सूचनेवरील निवेदन क्रमांक 1 व 2 बाबत

सभापती : सन्माननीय सदस्य श्री.पांडुरंग फुंडकर आज सभागृहात अनुपस्थित असल्यामुळे नियम 93 च्या सूचनेवरील निवेदन क्रमांक 1 मी पुढे ढकलत आहे. त्याचप्रमाणे सन्माननीय सदस्य डॉ.दीपक सावंत हे देखील आज अनुपस्थित असल्यामुळे निवेदन क्रमांक 2 देखील मी पुढे ढकलत आहे.

मी सन्माननीय सदस्यांना सांगू इच्छितो की, सन्माननीय सदस्यांकडून नियम 93 च्या प्रस्तावाची सूचना दिली जाते त्यावरील निवेदनाच्या वेळी संबंधित सन्माननीय सदस्यांनी सभागृहात न चुकता उपस्थित राहणे आवश्यक आहे. आज नियम 93 च्या सूचनेवरील दोन निवेदने मी प्रलंबित ठेवण्याचा निर्णय घेतला आहे. परंतु यानंतरच्या काळात नियम 93 ची सूचना देणारे सन्माननीय सदस्य निवेदनाच्या वेळी सभागृहात गैरहजर राहिले तर मी ते निवेदन प्रलंबित ठेवणार नाही.

श्री.कपिल पाटील : सभापती महोदय, आपले म्हणणे अगदी बरोबर आहे. परंतु नियम 93 च्या सूचनेवरील निवेदने काही वेळा सन्माननीय सदस्यांपर्यंत येत नाहीत. त्यामुळे नियम 93 च्या सूचनेवरील निवेदने किमान 1-2 दिवस अगोदर सन्माननीय सदस्यांना वितरित केली जावीत अशी मी आपल्याला विनंती करतो.

सभापती : ठीक आहे. आपण म्हणता त्याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात येईल.

पृ.शी. / मु.शी. : उद्योजक व बेरोजगारांच्या संयुक्त रोजगार मेळाव्याच्या योजनेद्वारे फारच कमी बेरोजगार तरुणांना रोजगार मिळणे याबाबत सर्वश्री चंद्रकांत पाटील, विनोद तावडे, भगवानराव साळुंखे वि. प. स. यांनी दिलेली नियम 93 अन्वये सूचना.

श्री.गुलाबराव देवकर (रोजगार व स्वयं रोजगार राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, नियम 93 अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून, आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी निवेदन क्रमांक 3 सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती: निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

...3...

NTK/ D/ ST/

श्री.चंद्रकांत पाटील : शासनाच्या वतीने राज्यातील सुशिक्षित तरुणांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी रोजगार मेळावे भरविले जातात त्या संदर्भात मी नियम 93 च्या प्रस्तावाची सूचना दिली होती. त्यावरील निवेदनामध्ये शासनाने दिलेल्या आकडेवारीवरून शासनाने मोठ्या संख्येने रोजगार मेळावे घेतले आहेत, ही चांगली गोष्ट आहे. परंतु उपलब्ध असलेली पदे, उपस्थित असलेले उमेदवार व प्रत्यक्षात नोकरी मिळालेली संख्या ही जर पाहिली तर त्यात मोठी तफावत असल्याचे दिसून येते. मागील दोन वर्षांच्या काळात रोजगार मेळाव्यास उपस्थित असलेल्या उमेदवारांची संख्या 84 हजार, नोकरी मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या 18 हजार, 65 हजार रिक्त पदे दर्शविलेली आहेत. इतक्या कमी उमेदवारांना नोकऱ्या का मिळाल्या ? आवश्यक त्या पात्रतेचे उमेदवार कदाचित उपलब्ध झाले नसतील, त्यामुळे या उमेदवारांकडून मेळाव्यासाठी नावांची नोंदणी केली जाते. प्रत्यक्षात मेळावा नंतर घेतला जातो. या मधल्या काळामध्ये नवीन नोकरी मिळेपर्यंत उमेदवारांना प्रशिक्षित करण्याची व्यवस्था करण्यात येईल काय, मुलाखत देण्यासाठी इंग्रजीची उत्तम प्रकारे त्यांची तयारी करून घेण्याचा अतिरिक्त प्रयत्न शासनाकडून केला जाईल काय ?

श्री.गुलाबराव देवकर : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी जी माहिती दिली आहे त्यामध्ये मी थोडीशी भर घालू इच्छितो. सन 2011-12 मध्ये 123 मेळावे घेतले होते. त्यावेळी 800 उद्योजक उपस्थित होते. रिक्त पदांची संख्या 52 हजार इतकी होती. उपस्थित असलेल्या उमेदवारांची संख्या 48,542 इतकी होती. त्यापैकी 16,433 उमेदवारांची निवड करण्यात आली होती. जानेवारी 11 ते जानेवारी 2012 अखेरपर्यंत 571 मेळावे घेण्यात आले होते. या काळात 2 लाख 14 हजार पदे रिक्त होती. प्रत्यक्षात 57,334 उमेदवारांची निवड झालेली आहे. मेळाव्यात उपस्थित राहिलेल्या उमेदवारांपेक्षा कमी उमेदवारांना नोकऱ्या मिळाल्या आहेत हे खरे आहे. म्हणूनच शासनाकडून अनेक प्रकारच्या उपाययोजना केल्या जात आहेत. मेळाव्यामध्ये उद्योजकांना बोलविण्यात येते, पात्र उमेदवारांना नोकरीची संधी दिली जाते. मेळाव्याच्या ठिकाणी रोजगार व स्वयं रोजगार विभागाचे अधिकारीही उपस्थित असतात.

यानंतर श्री.शिगम....

श्री. गुलाबराव देवकर ...

या मेळाव्यामध्ये समोरासमोर चर्चा केली जाते. उद्योजक त्यांना लागणा-या पदांची तेथे मागणी करतात आणि अशा प्रकारे सुशिक्षित बेरोजगारांना तेथल्या तेथे नोकरीची संधी उपलब्ध होते. अशा पध्दतीने अनेक मेळावे आयोजित केलेले आहेत. पूर्वी उमेदवारांची नोंदणी तालुकास्तरीय रोजगार आणि स्वयंरोजगार कार्यालयाच्या ठिकाणी केली जात होती. रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने अनेक उपाययोजना केलेल्या आहेत. तालुकास्तरावर, गावपातळीवर जेथे तंत्रनिकेतन असेल, आयटीआय असेल, तंत्रशिक्षण देणा-या संस्था असतील अशा ठिकाणी नोंदणी करण्याची सुविधा निर्माण झालेली आहे. या माध्यमातून युवकांना नोकरीसाठी अर्ज करण्याची सोय होईल अशी उपाययोजना केलेली आहे.

...2..

पु.शी./ मु.शी : बुलढाणा जिल्ह्यातील आंबाबरवा अभयारण्यात लागलेली

भीषण आग याबाबत श्री. जयंत प्र.पाटील, वि. प. स. यांनी

दिलेली नियम 93 अन्वये सूचना.

श्री. भास्कर जाधव (वने राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, नियम 93 अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन क्रमांक 4 सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

..3..

श्री. जयंत प्र. पाटील : वणवा लागल्या नंतर तो किती दिवसात विझवण्यात आला ? या आगीत वनाचे किती नुकसान झालेले आहे ?

श्री. भास्कर जाधव : बुलढाण्यातील वनविभागातील अंबाबरवा येथे लागलेला वणवा त्याच दिवशी विझविण्यात आला. त्यामध्ये फारसे नुकसान झाले नाही. खाली पडलेला पालापाचोळा आणि गवत जळाले. एवढेच नुकसान झालेले आहे. किंमती झाडांचे नुकसान झालेले नाही.

(सभापतीस्थानी माननीय उपसभापती)

...4..

पृ.शी./ मु.शी : चंद्रपूर जिल्ह्यातील ताडोबा व्याघ्र प्रकल्पातील मोहुर्ली व कोळसा वनपरिक्षेत्रात लागलेली आग याबाबत श्रीमती शोभा फडणवीस, श्री. विनोद तावडे, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम 93 अन्वये सूचना.

श्री.भास्कर जाधव (वने राज्यमंत्री) : सभापती महोदय, नियम 93 अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी हे निवेदन क्रमांक 5 सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उप सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

...5..

श्रीमती शोभा फडणवीस : 2700 हेक्टरमध्ये ही आग लागलेली आहे. ही आग ताडोबा आणि कोळसाच्या जंगलातील आहे. ज्या बीटमध्ये आग लागली तो रानतळोदी, बोटेझरी आणि सुकळीबोरी हा भाग आहे. सुकळीबोरी हे पुनर्वसनाचे गाव नाही. बोटेझरी आणि रानतळोदी ही पुनर्वसन झालेली गावे आहेत. पुनर्वसन नको, तेथे जायचे नाही, यासाठी या आगी लावल्या जातात असे जे सांगितले जाते ते खरे नाही, आदिवासींवरिल हा खोटा आरोप आहे. कोणताही आदिवासी जंगलात वणवा लावणार नाही. त्या ठिकाणी बांबूच्या चो-या मोठ्या प्रमाणावर होत असतात. या चो-या चिमूरचा एक माणूस करतो, तो ट्रकने बांबू नेतो. त्याचे नाव देखील माहीत आहे. असे असताना कोळसाच्या लोकांना तो पुनर्वसनापासून दूर ठेवत आहे....(अडथळा) नाव धाबेकर आहे.. त्या ठिकाणी 3 हजार हेक्टर जंगल जळाले. त्याची माहिती वन विभागाला होती. मी फोन करुन वन विभागाला विचारले तेव्हा पहिल्यांदा आग लागली नाही म्हणून सांगितले. गवत जळाले असे सांगितले. म्हणजे आगीचा प्रकार लपविण्याचा प्रकार अधिका-यांनी केला. त्यानंतर जेव्हा पत्रकारांनी फोन करुन आम्हाला फोटोग्राफ पाठविले त्यावेळी आग प्रचंड मोठी असल्याचे आम्हाला समजले. तेव्हा या आगीच्या बाबतीत कोळसा गावातील लोकांवर आरोप ठेवू नयेत. वन विभागातील हा 3 हजार हेक्टरचा परिसर माझ्या मतदारसंघातील आहे. तेव्हा या बाबतीत थातूरमातूर गोष्टी सांगण्यापेक्षा या आगीची उच्चस्तरीय चौकशी करुन दोषीवर कारवाई करण्यात येईल काय ? ताडोबा हा व्याघ्र प्रकल्प आहे. या आगीमुळे जनावरे देखील जंगलापासून वंचित झालेली आहे.

उप सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी थोडक्यात प्रश्न विचारावा.

श्रीमती शोभा फडणवीस : तेंदू पत्यासाठी वनामध्ये आग लावली जाते ही काही आजचीच गोष्ट नाही. तेंदूपत्ता मॅच्युअर होण्यासाठी तेथे फक्त गवत जाळण्यात येते. हा पारंपरिक व्यवसाय सुरु आहे. तेव्हा यामुळे आग लागली असे म्हणणे चुकीचे आहे. ताडोबा वन विभागातील रेंजरच्या जागा भरलेल्या नाहीत, माडच्या जागा भरलेल्या नाहीत. जेथे कोळसाच्या बाजूला आग लागली तेथे रेंजर नव्हता. तो आता दिला. या पदावर दारुडे, व्यसनी लोक देऊ नका.

...नंतर श्री. भोगले...

SGB/ D/ ST/ पूर्वी श्री.शिगम...

12:20

निवेदन क्रमांक-5..... श्रीमती शोभा फडणवीस...

चांगल्या लोकांची भरती करुन वन विभागामध्ये वन्य प्राण्यांकरिता मोठया प्रमाणात पाण्याची सोय करुन जंगलांचे रक्षण केले जाईल काय? या प्रकरणाची उच्चस्तरीय चौकशी केली जाईल काय?

श्री.भास्कर जाधव : सभापती महोदय, या सदनतील ज्येष्ठ सदस्या श्रीमती शोभा फडणवीस या शासकीय वनाचे रक्षण करण्याकरिता सातत्याने गेली अनेक वर्षे धडपड करीत आहेत, ही वस्तुस्थिती खरी आहे. चंद्रपूर जिल्हयातील ताडोबा राष्ट्रीय उद्यानाचे क्षेत्र 116.55 चौ.कि.मी.इतके प्रचंड आहे. या वन क्षेत्रात प्रत्येक वर्षी तेथील वास्तव्य करणारे आदिवासी लोक, बाहेरुन पाहणी करण्यासाठी येणारे लोक किंवा पर्यटक असतील यांच्या थोड्याफार चुकांमुळे वा वाहनांमधून पडलेल्या टिणगीमुळे सुध्दा आगी लागत असतात. यावेळी लागलेली आग खूप मोठी होती, हे नाकारण्याचे कारण नाही.

सभापती महोदय, माननीय सदस्यांनी सांगितल्याप्रमाणे या प्रकरणाची उच्चस्तरीय अधिकाऱ्यांकडून पुन्हा एकदा चौकशी करण्यात येईल. त्या संदर्भात सरकारला काही अडचण वाटत नाही. काही लोक स्थलांतरित व्हायला तयार नाहीत असेही सांगण्यात आले. ही गोष्ट पूर्णतः मान्य करता येणार नाही. निवेदनामध्ये म्हटल्याप्रमाणे 97 कुटुंबांपैकी 30 कुटुंबे स्थलांतरित झाली आहेत. उर्वरित कुटुंबे स्थलांतरित होण्याकरिता मागे पुढे पहात आहेत. म्हणून संशय व्यक्त केला गेला असावा. तरी पण पूर्णपणे त्यांना दोषी धरलेले नाही. माननीय सदस्यांनी सांगितले की, तेथे असलेल्या स्टाफमध्ये कोणी एक अधिकारी व्यसनी आहे. त्याची खात्री निश्चितपणे करावी लागेल. खात्री केल्यानंतर तो दोषी असेल तर त्याच्यावर कारवाई करण्यात येईल.

..2....

पृ. शी./मु. शी. : आरोंदे (जि.सिंधुदुर्ग) येथे जेटी उभारण्यास परवानगी दिल्यामुळे खार बंधान्याला निर्माण झालेला धोका याबाबत श्री.परशुराम उपरकर, वि.प.स. यांनी दिलेली नियम 93 अन्वये सूचना.

श्री.नारायण राणे (बंदरे मंत्री) : सभापती महोदय, नियम 93 अन्वये दिलेल्या सूचनेला अनुलक्षून, आपण निदेश दिल्याप्रमाणे मला निवेदन करावयाचे आहे. निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना अगोदरच वितरित केलेल्या असल्याने मी निवेदन क्रमांक-6 सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उप सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

...3...

श्री.परशुराम उपरकर : सभापती महोदय, ना हरकत प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक आहे असे निवेदनामध्ये म्हटले आहे. तेथे जे मच्छीमार मासेमारीचा व्यवसाय करतात त्यांचा व्यवसाय बुडणार आहे याचा शासन विचार करणार आहे काय? बाजारपेठेत जाणाऱ्या अरुंद रस्त्यावरून लोह खनिज वाहतूक होत असल्यामुळे त्या रस्त्यावर वारंवार अपघात होतात. त्यामुळे पर्यायी रस्ता निर्माण करण्यात येईल काय? हा भाग गोवा आणि महाराष्ट्र राज्याच्या सीमेवर असल्यामुळे सीमांकन करण्यासाठी राज्य सरकार प्रयत्न करणार आहे काय?

श्री.नारायण राणे : सभापती महोदय, जेटी उभारण्यास परवानगी दिली, ती परवानगी ग्रामपंचायतीची संमती घेऊनच दिलेली आहे. केंद्र सरकारच्या विविध विभागांकडून ज्या परवानग्या घ्यायच्या आहेत त्या परवानग्या 24 महिन्यांच्या काळात मिळवावयाच्या आहेत. ज्यावेळी जेटीच्या माध्यमातून वाहतूक सुरु होणार आहे त्यावेळी या परवानग्या घ्यायच्या आहेत, आता घ्यायच्या नाहीत. त्याचप्रमाणे त्या ठिकाणी जे छोटे मोठे मच्छीमार आहेत त्यांच्या व्यवसायात कोणताही व्यत्यय येणार नाही याची दक्षता मेरीटाईम बोर्ड घेणार आहे. जेटीवरून जाणारा रस्ता हा गोव्याकडे जाणारा असून त्या रस्त्यावरून सुरक्षित वाहतूक होण्यासाठी सरकार योग्य ती काळजी घेईल.

नंतर श्री.खर्चे...

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

R-1

PFK/ D/ ST/

पूर्वी श्री. भोगले.....

12:25

निवेदन क्र. 6.....

श्री. जयंत प्र. पाटील : महोदय, हे बंदर पोर्तुगीजांच्या काळापासून चालू होते ही गोष्ट खरी आहे काय, तसेच प्रत्यक्षात सर्व जेटी बांधल्या आहेत ही गोष्टही खरी आहे काय ?

श्री. नारायण राणे : होय, या दोन्ही बाबी खऱ्या आहेत.

....2

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

पृ. शी. : पोलिओ निर्मूलनासाठी पुरविण्यात असलेल्या लसींचा पुरवठा वेळेवर न होणे

मु. शी. : पोलिओ निर्मूलनासाठी पुरविण्यात असलेल्या लसींचा पुरवठा वेळेवर न होणे यासंबंधी डॉ. सुधीर तांबे, सर्वश्री मोहन जोशी, श्रीमती दिप्ती चवधरी, श्री.राजन तेली, प्रा. सुरेश नवले, सर्वश्री एस.क्यू.जमा, चरणसिंग सप्रा, वि. प. स.यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

डॉ. सुधीर तांबे (नाशिक विभाग पदवीधर) : सभापती महोदय, मी नियम 101 अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय आरोग्य मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करतो.

"देशपातळीवर पोलिओ निर्मूलनासाठी मोठ्या प्रमाणावर प्रयत्न होत असताना महाराष्ट्र सरकारच्या पोलिओ विभागाने अनेक जिल्ह्यात पोलिओचे डोसच पाठवले नसल्याची धक्कादायक बाब उघडकीस येणे, 19 फेब्रुवारी हा पोलिओ दिवस जाहीर झालेला असतानाही डोस वेळेवर न पोहचल्याने राज्यातील बालकांच्या आरोग्याचा निर्माण झालेला धोका, राज्यशासनाने याकडे गांभीर्याने लक्ष न घातल्यामुळे जनमानसात शासनाबद्दल निर्माण झालेली तीव्र चिड व पसरलेले असंतोषाचे वातावरण, याची सविस्तर चौकशी करून बेजबाबदार अधिकाऱ्यांवर कठोर कारवाई करण्याची गरज, यावर शासनाने केलेली वा करावयाची कार्यवाही."

श्री. सुरेश शेटी (सार्वजनिक आरोग्य मंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उपसभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

डॉ. सुधीर तांबे : महोदय, पोलिओ निर्मूलनाच्या बाबतीत सर्वप्रथम मंत्री महोदयांचे तसेच आरोग्य विभागाचे मी अभिनंदन करतो. आपल्या देशाची लोकसंख्या विचारात घेता एकंदरित आरोग्याच्या सुविधा पाहता पोलिओचा रुग्ण आढळून येणार नाही याची सर्व दक्षता घेणे आवश्यक आहे. अशा वेळी पोलिओचे डोस वेळेवर पोहचणे महत्वाचे असते. मंत्री महोदयांना या निमित्ताने मी विचारू इच्छितो की, हे डोसेस लवकर पोहचले नाहीत, हे खरे असेल तर अशा अधिकाऱ्यांवर कारवाई होणार आहे काय ?

श्री. सुरेश शेटी : महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी शंका व्यक्त केल्यानुसार प्रत्येक गावात पोलिओ डोसेस पाठविण्यासाठी विलंब का झाला याबाबत मी सांगू इच्छितो की, शासनाने यावर्षी पोलिओ निर्मूलनाचा स्पेशल ड्राईव्ह घेतला होता. या वर्षी आपल्या शासनाच्या अखत्यारित असलेल्या हाफकिन इन्स्टिट्यूटमार्फत हा पुरवठा होत असतो पण तो होऊ शकत नाही म्हणून आपण केंद्राकडे ही मागणी केली. पण पोलिओच्या व्हॅक्सीन्स एक दिवस अगोदर केंद्र सरकारकडून पुरविण्यात आल्या. त्या केंद्र सरकारने दुसऱ्या राज्याकडून मागविल्या म्हणून त्यांचा पुरवठा आपल्याला 18 तारखेला म्हणजेच एक दिवस अगोदर झाला. या व्हॅक्सीन्स आपण एक दिवस अगोदर सकाळी पाच वाजता पुण्याहून बाय प्लेन आणल्या. त्यानंतर जळगांव जिल्ह्यातील मुक्ताईनगर, रावेर आणि जळगांव येथे पाठविताना त्याला दीड तास उशीर झाला. त्याप्रमाणे आपण सायंकाळी दीड तास उशीरा हे डोसेस देणे सुरु ठेवले. असे असले तरी मुक्ताईनगरचे टारगेट 17 हजारचे असताना प्रत्यक्षात 18 हजार एवढे पूर्ण झाले. रावेर येथील टारगेट 24300 चे असताना ते थोडे कमी होऊन 23 हजार पर्यंत पूर्ण झाले. असे असले तरी ही मोहीम कंटिन्यू असल्याने तसे नुकसान झाले अशी परिस्थिती नाही.

श्री. मोहन जोशी : महोदय, येत्या 15 एप्रिल, 2012 रोजी राज्यात लसीकरणाची विशेष मोहीम शासनाने आयोजित केली अशी माझी माहिती आहे. त्यामुळे राज्यात पुरेशा प्रमाणात या लसींचा पुरवठा होणार आहे काय, तसेच पोलिओ डोसेस देण्याचे शेड्युल्ड पाळले जात नसल्याने बायका व मुले परत जातात, पुन्हा येत नाहीत म्हणून घरोघरी जाऊन हे डोसेस देण्याची व्यवस्था शासन करणार काय ?

श्री. सुरेश शेटी : महोदय, 15 आणि 22 एप्रिल रोजी स्पेशल ड्राईव्ह घेणार असून संपूर्ण राज्यात 1,52,90,000 डोसेसची मागणी पाच-सहा दिवस अगोदरच केलेली आहे.

यानंतर श्री. जुन्नरे ....

श्री. सुरेश शेटी ...

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी दुसरा जो प्रश्न विचारला आहे त्यासंदर्भात मी सांगू इच्छितो की, स्पेशल ड्राईव्ह मध्ये आपण प्रत्येक घराघरामध्ये पोलिओ डोस देतच असतो. परंतु पोलिओ डोसचे काम बरोबर होत नाही यासंदर्भात सन्माननीय सदस्यांनी तक्रार असेल तर त्या ठिकाणी खास लक्ष दिले जाईल एवढे मी या निमित्ताने सांगू इच्छितो.

श्री एस. क्यू. जमा : सभापति महोदय, महाराष्ट्र राज्य में पोलिओ वैक्सीन की जितनी आवश्यकता होती है, उसकी सप्लाई केंद्र सरकार करती है तथा इस वैक्सीन की आवश्यकता हमें बार- बार पड़ती है. इसलिए मुझे पूछना है कि क्या महाराष्ट्र सरकार इस वैक्सीन को अपने राज्य में बनाने की कोई योजना तैयार कर सकती है ?

श्री. सुरेश शेटी : सभापती महोदय, आपल्या राज्यात 1 कोटी 52 लक्ष 90 हजार पोलिओ डोसची आवश्यकता असते. फेब्रुवारी महिन्यात पोलिओ डोसच्या संदर्भात जी मोहीम राबवली होती त्यासाठी 1 कोटी 51 लक्ष 50 हजार पोलिओ डोसेस देण्यात आलेले आहेत. स्पेशल कॅम्पेन व रुटीन कामासाठी जे काही पोलिओ डोस लागत असतात ते सर्व डोस केंद्र सरकार आपल्याला पुरवत असते. महाराष्ट्रामध्ये हाफकिन इंस्टिट्यूट पोलिओची लस तयार करत होती परंतु आता हाफकीन इंस्टिट्यूटने पोलिओची लस तयार करण्याचे काम बंद केले असून केंद्र सरकार इतर राज्यातील वेगवेगळ्या कंपनीतून लस खरेदी करून आपल्याला पुरवठा करीत असते. त्यामुळे महाराष्ट्र शासनाला पोलिओ लस निर्माण करण्यासाठी स्वतंत्र यंत्रणा निर्माण करण्याची आवश्यकता नाही. पोलिओ डोस देण्याचा कार्यक्रम आहे तो केंद्र सरकारचा असून केंद्र सरकार आपल्याला टोटल पोलिओ लस उपलब्ध करून देत असते.

...2...

पु. शी. : मुंबईतील नायगाव पोलीस वसाहतीच्या इमारतीची झालेली
दुरवस्था

मु. शी. : मुंबईतील नायगाव पोलीस वसाहतीच्या इमारतीची झालेली
दुरवस्था यासंबंधी सर्वश्री चरणसिंग सप्रा, जयप्रकाश छाजेड,
वि.प.स. यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

श्री. मोहन जोशी (नामनियुक्त) : सभापती महोदय, मी नियम 101 अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय गृह मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करतो.

"मुंबईतील नायगाव पोलीस वसाहतीमधील इमारतीची अत्यंत दुरावस्था झाली असून या इमारतीच्या दुरुस्तीसाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग व गृह विभागाकडे स्थानिकांनी वारंवार तक्रारी निवेदने देऊनही त्याकडे होत असलेले दुर्लक्ष, इमारतीची दुरवस्था, नादुरुस्त रस्ते, कचऱ्याचे साम्राज्य जुन्या व चुकीच्या पध्दतीने पाण्याच्या पाईप लाईन टाकल्याने व ड्रेनेज लाईनही त्यामधून गेल्याने बऱ्याच वेळा दुषीत पाणी पुरवठा होणे, पोलीस शिपायांचा दरमहा ४५०० घरभाडे भत्ता कापला जात असतांना घराची दुरुस्ती व डागडुजीसाठी पैसा खर्च करावा लागत असणे, याबाबत वारंवार मागणी होऊनही याकडे दुर्लक्ष होत असल्याने स्थानिकांमध्ये पसरलेली असंतोषाची भावना, याबाबत शासनाने कारवाई करण्याची नितांत आवश्यकता व याबाबत शासनाची प्रतिक्रिया.

श्री. आर.आर.पाटील (गृह मंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उप सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

..3..

श्री. मोहन जोशी : सभापती महोदय, या विषयाच्या संदर्भातील लक्षवेधी सूचना मी मागील अधिवेशनामध्ये उपस्थित केली होती व त्यासंदर्भात आपण स्वतः रुलींग दिले होते. त्यामुळे मी या लक्षवेधीच्या संदर्भात विचारु इच्छितो की, पोलीस वसाहतीच्या इमारती 100 वर्षांपेक्षा जुन्या आहेत. नायगावच्या पोलीस वसाहतीची जशी दुर्दशा झालेली आहे तशीच दुर्दशा राज्यातील इतर पोलीस वसाहतींची सुद्धा झालेली आहे. सन 2012-2013 मध्ये पोलीस वसाहतींच्या संदर्भात शासनाने काही योजना हाती घेतल्या आहेत काय ?

श्री. आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, पालिसांना उपलब्ध घरे फार कमी आहेत. आपल्याकडे एकूण जे अधिकारी आहेत त्यातील 39 टक्के अधिका-यांनाच आपण घरे देऊ शकलो आहोत. आपल्याकडे जेवढे टोटल कर्मचारी आहेत त्यातील 50 टक्के पालिसांनाच आपण घरे देऊ शकलो आहोत. या वर्षी पोलीस वसाहतीच्या इमारतींची कामे 70 टक्क्यापेक्षा अधिकने पूर्ण झालेली असतील अशी 3100 घरे पूर्ण करण्यासाठी शासनाने 130 कोटी रुपयांची तरतूद केलेली आहे. पोलीस वसाहतींच्या घरासाठी आतापर्यंत सर्वात जास्त निधी या वर्षी उपलब्ध झालेला असून येत्या सहा महिन्यात 3100 घरे पोलीस कॉन्स्टेबलला उपलब्ध होणार आहेत. एका बाजूने पालिसांसाठी नवी घरे बांधण्याचा कार्यक्रम आपण मोठ्या प्रमाणात हाती घेतला आहे परंतु पालिसांची जी जुनी घरे आहेत त्यांची अवस्था अत्यंत खराब आहे. यातील काही इमारतींना मी स्वतः भेटी दिलेल्या आहेत. पालिसांच्या घरांच्या संदर्भात सीपी कडून अहवालही मागविण्यात आला असून स्वतः सीपी सुद्धा पोलीस वसाहतींना भेटी देत आहेत. पोलीस वसाहती जुन्या ब्रिटीशकालीन असून त्यांच्या खोल्या अतिशय छोट्या आहेत. या ठिकाणी ड्रेनेजमध्ये मोठ्या प्रमाणात लिकेजेस आहेत, जिऱ्यांची पडझड झाली आहे, छत कधी पडेल ते सांगता येत नाही अशा नादुरुस्त अवस्थेत अनेक ठिकाणांच्या इमारती आहेत.

या वर्षीच्या बजेटमध्ये गृह विभागाने जुन्या इमारती दुरुस्त करण्यासाठी 100 कोटी रुपयांच्या निधीची मागणी केलेली आहे.

यानंतर श्री. भारवि...

श्री.आर.आर.पाटील...

गृह विभागाच्या मागणीला अनुसरून वित्त मंत्र्यांनी आपल्या बजेट स्पीच मध्ये सुद्धा ज्या जुन्या क्वार्टर्स आहेत त्याचे टोटल एस्टीमेट करून निधी उपलब्ध करून दिला जाईल अशा प्रकारचे आश्वासन दिले आहे. गृह विभागाकडे उपलब्ध असलेला निधी, नव्याने उपलब्ध होणारा निधी यातून मोठ्या प्रमाणावर क्वार्टर्स दुरुस्ती केल्या जातील. गेल्या 2-3 वर्षातील घरांची परिस्थिती बघितली तर असे दिसून येईल की, या प्रश्नातील ज्या इमारती आहेत, त्यासाठी सन 2009-2010 मध्ये 3 कोटी 17 लाख एवढी सर्वोच्च रक्कम देण्यात आली होती. या इमारती दुरुस्त करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम विभागामार्फत आखला जाईल. निधीची हमी देण्यात आली आहे. या इमारती दुरुस्त करण्याचा प्रयत्न केला जाईल.

उप सभापती : हा प्रश्न सभागृहा पुढे येण्याची ही सहावी किंवा सातवी वेळ असेल. प्रत्येकाच्या भागामध्ये हा प्रश्न आहेच. हा प्रश्न पुण्याला आहे, मुंबईला आहे एवढेच कशाला ठाण्याला देखील आहे. हा प्रश्न संपूर्ण राज्यातच आहे. ठाण्यातील प्रश्न सोडविण्यासाठी मी माननीय मंत्री श्री.आर.आर.पाटील यांना पूर्ण कल्पना दिली होती. माननीय गृह मंत्री श्री.आर.आर.पाटील आपण किती ही कार्यक्षम असला तरी प्रशासन मात्र पूर्ण उदासीन आहे, हे मला येथे खेदाने नमूद करावेसे वाटते. मी आपल्याला पुन्हा एकदा स्मरण करून देतो की, ठाण्यातील वर्तक नगरमधील म्हाडाच्या काही इमारती पोलिसांसाठी आपण भाड्याने घेतल्या आहेत. या इमारतींना 30 ते 40 वर्षांपेक्षा अधिक जुन्या आहेत. या इमारती पूर्णपणे पडक्या अवस्थेत आहेत. जीव मुठीत घेऊन कर्मचारी तेथे रहात आहेत. तेथील अन्य इमारतीतील रहिवाशांनी सोसायट्या केलेल्या आहेत. म्हाडाने ठरवून दिलेली रक्कम त्या लोकांनी कॉन्ट्रीब्यूट करून त्यांना दिलेली आहे. आज ते लोक स्वतःच्या मालकीच्या घरामध्ये रहायला गेले आहेत. आपल्या कर्मचाऱ्यांची देखील अशी मानसिक तयारी आहे.

आजची परिस्थिती अशी आहे की, पोलिसांच्या सदनिका दुरुस्त करायचे म्हटले तर त्यासाठी मोठा निधी द्यावा लागणार आहे. पीडब्ल्यूडीने पोलीस विभागाला इमारत दुरुस्तीचे अंदाजपत्रक सादर केले आहे. पोलीस विभागाकडे इमारत दुरुस्तीसाठी देण्या इतपत निधी नाही असे त्या फाईलवर पोलीस आयुक्तांनी लिहिले आहे. या पोलीस कर्मचाऱ्यांकडून पोलीस आयुक्तालयाने भाडे देखील वसूल केले आहे. परंतु, ते म्हाडाकडे जमा केले नाही. त्यामुळे आज म्हाडाकडे देखील

माननीय उप सभापती ....

त्यांच्या इमारतीचे भाडे थकित आहे. ही सगळी वस्तुस्थिती मी सभागृहात पाच ते सहा वेळा मांडलेली आहे. आता मी येथे शेवटचीच वस्तुस्थिती मांडत आहे. यापुढे जर प्रशासन काही करणार नसेल तर मग लोकप्रतिनिधींना काही तरी आंदोलन उभे करावे लागेल. कारण पोलिसांना आंदोलन करता येत नाही. तेव्हा याबाबत आपण तातडीने बैठक घेतली पाहिजे. आपण गेल्या अधिवेशनात मला या संबंधी तातडीने बैठक घेतो असे सांगितले होते. परंतु, अशा प्रकारची बैठक आता पर्यंत संपन्न झालेली नाही.

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, या प्रश्नासंबंधी आपणा समवेत एक बैठक घेण्यात आली होती. या पडक्या इमारतीत निवृत्त झालेले कर्मचारी रहात असून त्यांच्या नावावर घर करून द्यावे अशी ते मागणी करीत आहेत. आज आपण फक्त 50 टक्के कर्मचाऱ्यांनाच सर्व्हिस क्वार्टर्स देत आहोत. मागील पाच वर्षांमध्ये आपण 55 हजार पोलीस भरती केली आहे. पुढच्या पाच वर्षांमध्ये 65 हजार पोलिसांची भरती करण्याची गृह विभागाची मागणी मंत्रिमंडळाच्या विचाराधीन आहे. एका बाजूला जे आता सेवेत आहेत त्यांच्यासाठी घर उपलब्ध नाही. आजची घरे आपण त्यांना मालकी हक्काने दिली तर सर्व्हिस क्वार्टर्स कमी होतील. पोलीस एकत्र रहावेत, त्यांना एकाच वेळी कॉल करता यावा, एकाच वेळी बोलावता यावे या मूळ भूमिके पासून विभाग बाजूला जाईल. आपण म्हणता त्या भूमिकेशी मी सहमत आहे. म्हाडा, सिडको कडून घेतलेल्या क्वार्टर्स 25-30 वर्षांत खराब झालेल्या आहेत. आज तेथे राहण्या सारखी स्थिती नाही. म्हाडा व सिडको बरोबर चर्चा झालेली आहे. इमारती बांधण्यासाठी निधी कमी पडतो आहे ही वस्तुस्थिती आहे.

म्हाडा, सिडको यांना वाढीव एफएसआय देऊन अतिरिक्त घरे बांधली आणि त्या घराची किंमत तेथे राहणाऱ्या, निवृत्त झालेल्या कर्मचाऱ्यांकडून वसूल केली तर निवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्याला देखील मालकीचे घर मिळू शकेल. त्यातून इमारतीच्या दुरुस्तीसाठी लागणारा खर्च देखील उपलब्ध होईल ही बाब प्रशासनाच्या विचाराधीन आहे. या अधिवेशनाच्या कालावधीमध्ये म्हाडा, सिडको यांच्या बरोबर मी आणखी बैठक स्वतः आयोजित करेन.

उप सभापती : मंत्रिमहोदय, आपल्या आताच्या उत्तरातून मूळ प्रश्नाला बगल मिळाली आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, आपण त्या त्या भागातील लोकप्रतिनिधींना चर्चेसाठी जरूर बोलवावे. त्याचे कारण पोलीस आमच्या देखील सतत संपर्कात असतात. यानंतर श्री.सरफरे....

उपसभापती...

काल देखील त्याच वर्तक नगरमधील नागरिकांचे एक शिष्टमंडळ मला भेटायला आले होते. त्यामुळे प्रत्येक वेळी या बाबत आपणास भेटून सांगणे मला आता कठीण होऊ लागले आहे. म्हणून माझे असे म्हणणे आहे की, ज्यावेळी आपण बैठक बोलवाल ती परिपूर्ण असली पाहिजे. आपले पोलीस अधिकारी आपल्याला दुसरे काही तरी सांगून गाडी वेगळ्याच ट्रॅकवर घेऊन जातात अशाप्रकारचा या पूर्वीच्या तीन बैठकीमध्ये मला स्वतःला अनुभव आलेला आहे.

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, वाढीव एफ.एस.आय. मधून जी घरे बांधली जातील ती निवृत्त कर्मचाऱ्यांना मिळाली पाहिजेत या भूमिकेशी गृह विभाग सहमत आहे. घरे नादुरुस्त झाली म्हणून ती मालकी हक्काने देण्यात यावीत ही त्यांची मागणी कदापि मान्य करता येणार नाही. याचे कारण सेवेमध्ये येणाऱ्या नवीन लोकांना आपल्याला घरे द्यावी लागतात. परंतु त्या ठिकाणी लोक रहात आहेत त्यांना जर वाढीव एफ.एस.आय. मधून घरे मिळत असतील तर त्यांच्याकडून पैसे घेऊन जुनी घरे नव्याने बांधणे आणि जी वाढीव घरे आहेत ती त्यांना देणे अशाप्रकारचा सुवर्णमध्य काढता येईल. या बैठकीला त्या परिसरातील लोकप्रतिनिधी विशेषतः नवी मुंबई, ठाणे, मुंबई आणि आवश्यकता असेल तर पुण्याच्याही लोकप्रतिनिधींना बोलावून मी एक मिटींग घेईन. नागपूरची मिटींग आपण नागपूरमध्ये घेवू.

श्री. जयंत प्र. पाटील : सभापती महोदय, अर्थसंकल्पावरील चर्चेमध्ये भाग घेतांना मी या ठिकाणी बोललो होतो त्यावेळी माननीय गृहमंत्री सभागृहात उपस्थित होते. एमएमआरडीएची 4 चा एफएसआय देण्याची योजना प्रलंबित आहे. त्यामधून आपल्याला खारघर या ठिकाणी 10 हजार घरे मोफत मिळणार आहेत. एमएमआरडीएची संपूर्ण योजना राबविली गेली तर 1 लाख 30 हजार घरे मोफत मिळणार आहेत. त्यामध्ये पोलिसांना प्राधान्य देण्याची योजना राज्य शासनाने जाहीर केली होती. त्या बाबत राज्य शासन विचार करणार आहे काय? एमएमआरडीएबरोबर संयुक्त बैठक घ्याल त्यावेळी नगर विकास विभागाच्या आणि गृह विभागाच्या अधिकाऱ्यांबरोबर आम्हाला देखील बोलवावे. सिडकोच्या एरीयामध्ये 10 हजार घरे आपल्याला कशाप्रकारे मिळणार आहेत हे मी सांगेन.

श्री. आर.आर. पाटील : सभापती महोदय, एमएमआरडीएच्या अधिकाऱ्यांबरोबर माननीय सदस्यांना देखील चर्चेसाठी बोलाविण्यात येईल.

DGS/ D/ ST/

श्री. जयप्रकाश छाजेड : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेमध्ये जी एक मागणी करण्यात आलेली आहे व चर्चा वेगळ्याच विषयावर सुरु आहे. नायगावमधील पोलीस वसाहत जुनी झालेली आहे, तेथील सेवानिवृत्त झालेले पोलीस कर्मचारी निवासस्थाने मालकी हक्काने मिळण्याची मागणी करतात ही गोष्ट ठीक आहे. माझा प्रश्न असा आहे की, या निवासस्थानांची दुरुस्ती आपण केव्हा करणार आहात? त्याचप्रमाणे नवीन भरती करण्यात आलेल्या पोलीस कर्मचाऱ्यांना राहण्यासाठी आपल्याकडे घरे उपलब्ध नसतील तर एमएमआरडीएने भाड्याने घरे देण्याची योजना जाहीर केलेली आहे ती घरे विकत घेऊन पोलिसांना भाड्याने देण्यात येणार आहेत काय?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, उपलब्धतेनुसार भाड्याने सुध्दा घरे घेतली जातात. आज देखील पोलिसांकडे हजारो घेतलेली भाड्याची घरे सर्व्हिस क्वॉर्टर म्हणून वापरात आहेत. अशाप्रकारे भाड्याने घरे घेतलेली आहेत आणि उपलब्ध होत असतील तर ती घेतली जात आहेत.

श्री. किरण पावसकर : सभापती महोदय, आपण मघाशी म्हटल्याप्रमाणे मी देखील यापूर्वी हा प्रश्न तीन-चार वेळा मांडलेला आहे. नायगाव येथील पोलीस वसाहतीमधील इमारती या ब्रिटीश काळामध्ये बांधलेल्या आहेत असे आपण म्हणता. आतापर्यन्त 2006, 2007, 2008 व 2009 मध्ये जवळ जवळ 7 कोटी 55 लाख रुपये त्या इमारतींवर आपण खर्च केले आहेत. एकीकडे शासन झोपडपट्टीधारकांना मोफत घरे देत आहे, त्यांची डागडुजी करण्यासाठी आपण वेगळा कॉर्पस फंड देत आहोत. गिरणी कामगारांना घरे देण्यासाठी विधिमंडळाच्या दोन्ही सभागृहामध्ये आपण आवाज उठवीत आहोत आणि पोलिसांकडून 4 हजार 500 रुपये भाडे घेऊन त्याच्या बदल्यात आपण त्यांना काय देत आहोत? आपण त्यांना दूषित पाणी देत आहोत, घाणीचे साम्राज्य देत आहोत, वसाहतींना वाळवी लागलेली आहे, भिंतीना भेगा पडलेल्या आहेत, आणि छतामधून थेंब थेंब पाणी पडत आहे. या वसाहतीच्या दुरुस्तीचा खर्च करण्यासाठी यंदाच्या अर्थसंकल्पामध्ये 153 कोटींची तरतूद करून ठेवली आहे. माझा या बाबत असा प्रश्न आहे की, इतर ठिकाणी आपण गिरणी कामगारांना घरे देत आहात, झोपडपट्टीधारकांना घरे देत आहात तर मग पोलिसांनी आपले काय घोडे मारले आहे? त्या ठिकाणी वर्षानुवर्षे आपले कर्मचारी रहात आहेत. त्यामध्ये नायगावची पोलीस वसाहत असेल, नव्याने बांधण्यात आलेली प्रतिक्षा नगरमधील वसाहत असेल. मंत्री महोदय,

DGS/ D/ ST/

श्री. किरण पावसकर....

आपणाकडून या सर्वांच्या वेगळ्या अपेक्षा आहेत. आपण बार बालांचा प्रश्न धसास लावला. पोलीसांच्या बदल्यांच्या बाबतीत आम्ही नेहमी आरोप-प्रत्यारोप ऐकत होतो, ते देखील आपण नियंत्रणाखाली आणले आहेत. पोलीस ज्या वसाहतीमध्ये रहात आहेत त्या वसाहतीची पुर्नबांधणी करुन त्यांना आपले हक्काचे घर मिळण्यासाठी आपण काय कारवाई करणार आहात? या अपेक्षेने संपूर्ण महाराष्ट्र राज्य आपल्याकडे पहात आहे.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

मला असे वाटते की, या महत्वाच्या प्रश्नावर आपण ज्या प्रकारे कंट्रोल केले, त्यापध्दतीने आपण हे करू शकाल याची खात्री आपण याठिकाणी सभागृहाला देऊ शकाल काय ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, होय. मी थोडासा कंट्रोल केल्यामुळे या जमिनी आणि येथील इमारती पोलिसांच्या ताब्यात राहिल्या आहेत नाहीतर त्या कधीच बिल्डरच्या घशामध्ये गेल्या असत्या. पोलिसांना घरे मिळणे जेवढे आवश्यक आहे तेवढेच पोलीस विभागाची एक इंच जागा सुध्दा कुठल्याही बिल्डरच्या घशामध्ये जाता कामा नये अशी माझी ठाम भूमिका आहे. सर्व्हीस क्वॉर्टरमध्ये रहाणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसाठी चांगली घरे असावयास पाहिजेत याबद्दल कोणतेही दुमत नाही. याबाबतीत गृह विभागाने प्रयत्न केल्यामुळेच यावर्षी अतिरिक्त निधी मिळालेला आहे. तसेच गृह विभागाने आग्रही भूमिका घेतल्यामुळेच घरांच्या दुरुस्तीसाठी आवश्यक ती तरतूद उपलब्ध करून देऊ ही बाब माननीय अर्थमंत्र्यांनी आपल्या भाषणामध्ये स्पष्ट केलेली आहे. सन्माननीय सदस्यांनी येथे उल्लेख केला की, मुंबईमध्ये झोपडपट्टीमध्ये रहाणाऱ्या लोकांना घरे मिळत आहेत. तसेच आपण गिरणी कामगारांच्या घरांबाबत चर्चा करीत आहोत. पण जे पोलीस निवृत्त होत आहेत ते निवृत्तीनंतर रस्त्यावर येत आहेत ही वस्तुस्थिती आहे. हे पोलीस सुध्दा निवृत्तीनंतर स्वतःच्या घरामध्ये गेले पाहिजेत म्हणून विभागाला एक प्लॅन तयार करण्यास सांगितले होते. त्या कर्मचाऱ्यांची सोसायटी करून मालकी हक्कावर जमीन खरेदी करण्याची बाब अंतिम टप्प्यामध्ये आहे. जे कर्मचारी मुंबईमधून निवृत्त होत आहेत अशा किमान दहा हजार कर्मचाऱ्यांना स्वतःच्या मालकी हक्काचे स्वस्त दरातील घर आपल्या परिसरामध्येच उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न सुरु आहेत आणि ही योजना देखील अंतिम टप्प्यामध्ये आहे म्हणजे सर्व्हीसमध्ये असलेल्या लोकांना चांगली घरे मिळतीलच पण जे कर्मचारी निवृत्त होत आहेत ते सुध्दा सोसायटी करून स्वतःच्या घरामध्ये रहावयास जातील. यासंबंधातील कार्यक्रम सी.पी.यांनी देखील घोषित केला आहे. तसेच वर्तमानपत्रामध्ये देखील अनेक वेळा बातम्या प्रसिध्द झालेल्या आहेत आणि लवकरच ही घरे बांधण्यास सुरुवात होईल.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, माननीय गृहमंत्र्यांच्या माध्यमातून अत्यंत महत्वाची माहिती सदनाला पुरविलेली आहे. मघाशी माननीय मंत्री महोदयांनी असे सांगितले की, जर मी लक्ष घातले नसते तर हे भूखंड कधीच बिल्डरच्या घशात गेले असते. मला असे विचारावयाचे आहे की, शासनामध्ये असे कोणते मंत्रालय आहे आणि कोण मंत्री आहेत की, ज्यांनी याबाबतीत कार्यवाही

श्री.दिवाकर रावते . . . .

करुन ते भूखंड बिल्डरला दिले असते ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, दुसरे मंत्रालय नाही आणि मी दुसऱ्याला दोष देत नाही. पण जर मीच अमिषाला बळी पडलो असतो किंवा मी जर बिल्डरचा मिंधा झालो असतो तर माझ्याच हातून या जागा बिल्डरकडे गेल्या असत्या.

श्री.सुभाष चव्हाण : सभापती महोदय, नायगाव येथे पोलिसांची पहिली वसाहत आहे आणि तेथील इमारती या इंग्रजांनी बांधलेल्या आहेत. परंतु आता त्या संपूर्णपणे जीर्ण झालेल्या आहेत. गृह विभागामध्ये पोलीस गृहनिर्माण मंडळ आहे आणि तेथे देखील एक सिनिअर आय.पी.एस. अधिकारी आहेत. डायरेक्टर जनरल ऑफ पोलीस रिटायर झाल्यानंतर त्यांना तेथे प्रमोशन दिले जाते. मघाशी सन्माननीय सदस्य श्री.किरण पावसकर यांनी प्रश्न विचारला आहे, तो माझा देखील प्रश्न आहे. मला असे विचारावयाचे आहे की, तुमच्या मंडळामार्फत या इमारतींची पुनर्बांधणी करणार आहात काय?

श्री.दिवाकर रावते (खाली बसून) : नायगाव येथे पोलिसांसाठी बांधलेल्या इमारती इंग्रजांनी बांधल्या आहेत अशा प्रकारचे सरसकट क्विथान सन्माननीय सदस्य श्री.सुभाष चव्हाण यांनी कसे केले ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, राज्यामध्ये ज्या इमारती दुरुस्त करणे शक्य आहे, त्या दुरुस्त केल्या जातील. पण ज्या इमारती दुरुस्तीच्या पलीकडे गेल्या आहेत, त्या इमारतींसाठी खर्च करणे म्हणजे तो खर्च वाया घालविण्यासारखा आहे. त्याठिकाणी बजेटमधून निधी उपलब्ध करुन त्यांची पुनर्बांधणी केली जाईल.

उप सभापती : मला माननीय गृह मंत्र्यांना विचारावयाचे आहे की, जेव्हा पासून आपण पोलीस गृहनिर्माण मंडळ स्थापन केले आहे आणि त्याठिकाणी आय.पी.एस.अधिकाऱ्यांची नियुक्ती केलेली आहे. तेव्हा पासून त्यांनी एकतरी घरकूल बांधलेले आहे काय ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, आपण समजून घेतले पाहिजे की, एस.आर. पी.एफ.चे अनेक कॅम्प पोलीस गृहनिर्माण मंडळाने बांधलेले आहेत.अर्थसंकल्पीय अधिवेशन संपल्यानंतर आपण माझ्याबरोबर यावे जेणेकरुन कोट्यावधी रुपये खर्च करुन जी चांगली कामे केलेली आहेत, ती मी आपल्याला दाखवितो. मात्र दुरुस्तीची जी कामे आहेत, ती बांधकाम विभागामार्फत केली जातात. ती पोलीस गृहनिर्माण मंडळामार्फत केली जात नाहीत.

श्री.शिगम ..

श्री.अनिल भोसले : सभापती महोदय, राज्यात अनेक वर्षांपासूनच्या पोलीस वसाहती आहेत. स्थानिक महानगरपालिकेचा निधी आणि आमदार निधीचा वापर पोलीस वसाहतींच्या दुरुस्तीसाठी तसेच ड्रेनेज लाईन, पाण्याची लाईन टाकण्यासाठी करावयाचा असेल तर त्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभागाची परवानगी घ्यावी लागेल की, गृह विभागाची परवानगी घ्यावी लागेल ? तसेच हा निधी या कामांसाठी वापरण्यात येतो काय ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, या कामासाठी आमदार फंडातील निधी वापरावयाचा असेल तर त्यासाठी नियोजन विभागाची परवानगी लागते. आमदारांची या कामासाठी तयारी असेल तर नियोजन विभागाला तसे कळवून या कामांचा समावेश केला जाईल. ते आमदार फंडातून पाण्याच्या व इतर सुविधा देऊ शकतील आणि आमदार फंडाचा देखील काही प्रमाणात सदुपयोग व्हायला मदत होईल.

श्री.अनिल भोसले : सभापती महोदय, पोलीस वसाहतीतील पाण्याची गळती असेल, ड्रेनेज लाईन टाकायची असेल, संडास दुरुस्ती वगैरेसाठी महानगरपालिका खर्च करित असेल तर आपल्या विभागामार्फत एन.ओ.सी. देण्यात येईल काय ?

श्री.आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, महानगरपालिकेला परवानगीची आवश्यकता नाही. महानगरपालिकेकडून मागणी येण्याच्या अगोदर परवानगी देण्या बाबत सर्व एस.पी आणि सी.पी.ना कळविण्यात येईल.

श्री.रामदास कदम : सभापती महोदय, आपण येथे पोलिसांच्या घरांच्या संदर्भात चर्चा करित आहोत. पोलीस वसाहतींच्या दुरुस्तीसाठी गृह विभागामार्फत पैसा पुरविण्यात येतो आणि सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून देखील पैसा पुरविण्यात येतो. मी आपणाकडे 80 कोटी रुपयांच्या कामाची माहिती देतो. या कामामध्ये जवळपास 75 कोटी रुपयांचा भ्रष्टाचार झालेला आहे. माझ्याकडे कामांची यादी आहे, ती मी आपणाकडे देतो. एकेक काम पाच पाच वेळा दाखविण्यात आलेले आहे. नियमाप्रमाणे 33 टक्के काम बेरोजगारांना दिले पाहिजे, 33 टक्के काम टेंडर काढून दिले पाहिजे आणि 33 टक्के काम मजूर सोसायट्यांना दिले पाहिजे. परंतु असे न होता ही सर्व कामे बोगस सोसायट्यांकडे दिलेली आहेत. नायगाव पोलीस कार्यालय निवासस्थान बिल्डींग दुरुस्ती खर्च 3 कोटी 37 लाख 50 हजार, वरळी पोलीस वसाहत 1 कोटी 75 लाख,

श्री.रामदास कदम....

नागपाडा पोलीस रुग्णालय सेंटर 2 कोटी 75 लाख. एकेक काम पाच पाच वेळा दिल्याची यादी माझ्याकडे आहे. तेव्हा या सर्व प्रकरणांची चौकशी करण्यात यावी. तसेच ज्या अधिकाऱ्यांनी बोगस सोसायट्यांना पैसा देऊन पोलीस वसाहतीच्या दुरुस्तीचे पैसे खाल्ले आहेत. तेव्हा या सर्व प्रकरणाची सी.आय.डी.मार्फत चौकशी करण्यात येईल काय ?

श्री.आर.आर.पाटील :सभापती महोदय, बजेटमध्ये गृह विभागाला मिळणारे पैसे बांधकाम विभागाकडे वर्ग केले जातात आणि बांधकाम विभागामार्फत आवश्यक असणाऱ्या दुरुस्त्या केल्या जातात. मी सोसायट्यांनी भेटी दिल्या त्यावेळी रहिवाशांनी माझ्याकडे तक्रारी केल्या की, अमुक काम करण्याची आवश्यकता असताना दुसरेच काम करण्यात आले. तेव्हा या पुढे सोसायट्यांमध्ये काम करताना तेथील पोलीस कर्मचाऱ्यांना आणि त्यांच्या कुटुंबीयांना तेथे कोणते काम करण्याची आवश्यकता आहे हे विचारण्यात येईल आणि ती मागणी घेऊन ते काम करण्यात येईल. तसेच त्या सोसायटीवर वर्षभरात किती खर्च करण्यात आला याची माहिती सर्वांना दिसेल अशा ठिकाणी 15 दिवस बोर्डावर लावण्यात यावा अशा प्रकारच्या सूचना तेथील पोलीस कर्मचाऱ्यांच्या मिटींग घेऊन दिलेल्या आहेत आणि त्या प्रमाणे कामास सुरुवातही झालेली आहे. सन्माननीय सदस्यांनी सांगितले की, सर्व सोसायटींच्या कामांची चौकशी सी.आय.डी.मार्फत करण्यात यावी. त्या बाबत सांगू इच्छितो की, सी.आय.डी.कडे मनुष्यबळ कमी आहे. परंतु सन्माननीय सदस्यांनी कोणत्या दोन सोसायटींची चौकशी करावी हे सांगितल्यास त्या प्रमाणे सी.आय.डी.मार्फत चौकशी करण्यात येईल.

नियम 93 अन्वये सूचना देणाऱ्या सन्माननीय सदस्यांची सभागृहातील अनुपस्थिती

प्रा.लक्ष्मण ढोबळे (पाणी पुरवठा मंत्री) : सभापती महोदय, मला आपल्या समोर एक नम्र विनंती सादर करायची आहे. सन्माननीय सदस्य डॉ.दीपक सावंत यांनी "मोखाडा-जव्हार तालुक्यामध्ये भीषण पाणी टंचाई असून शासनाने टँकर उपलब्ध केल्याने आदिवासींना पाण्यासाठी वणवण भटकावे लागत असणे" या विषयावर नियम 93 अन्वये सूचना उपस्थित केली होती आणि त्यावर शासनाने निवेदन करावे असे आपण निदेश दिले होते. आम्ही येथे गृहपाठ करून येतो. परंतु अभ्यासू सन्माननीय सदस्य डॉ.दीपक सावंत हे सभागृहात उपस्थित नसल्यामुळे ही सूचना रद्द होत आहे. ते अतिशय नम्र आणि अभ्यासू सदस्य आहेत. परंतु त्यांना असा कोणता सिग्नल लागला ज्यामुळे ते सभागृहात येऊ शकले नाहीत. त्यामुळे हा खर्च वाया गेला. तेव्हा सन्माननीय सदस्यांना ताकीद देण्यात यावी.

यानंतर कु.थोरात..

उप सभापती : माननीय मंत्री महोदयांनी जी विनंती केलेली आहे त्या विनंतीला अनुसरून मी सांगू इच्छितो की, कित्येकवेळा सभागृहात अशी परिस्थिती निर्माण होते की, या ठिकाणी विचारण्यात आलेल्या लक्षवेधी सूचनेला उत्तर देण्यासाठी माननीय मंत्री सभागृहात उपस्थित नसतात तर कित्येक वेळा मंत्री महोदय सभागृहात उपस्थित नसल्यामुळे सभागृहाचे कामकाज तहकूब करावे लागते त्यामुळे सभागृहाचा गेलेला वेळ आणि शासनाचा वाया गेलेला पैसा याचाही माननीय मंत्री महोदयांनी विचार करावा, अशी आपल्याला विनंती आहे.

..2..

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

SMT/ ST/ KTG/ D/ D/

पु.शी.: नवी मुंबईत बनावट नोटा घेऊन आलेल्या आरोपींना अटक करणे

मु.शी.: नवी मुंबईत बनावट नोटा घेऊन आलेल्या आरोपींना अटक करणे संबंधी सर्वश्री जयवंतराव जाधव, दीपकराव साळुंखे, अनिल भोसले, वि.प.स. यांनी दिलेली लक्षवेधी सूचना.

श्री.दीपकराव साळुंखे (सोलापूर स्थानिक प्राधिकारी संस्था) : सभापती महोदय, मी नियम 101 अन्वये पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीकडे आपल्या अनुमतीने सन्माननीय गृह मंत्र्यांचे लक्ष वेधू इच्छितो आणि त्याबाबत त्यांनी निवेदन करावे, अशी विनंती करतो.

"नवी मुंबईत तीन लाख 50 हजारांच्या बनावट नोटा घेऊन आलेल्या व्यक्तींना दिनांक 29 फेब्रुवारी 2012 रोजी पोलिसांनी अटक करणे, राज्यात या सारखे बनावट नोटांचे अनेक प्रकार आढळून येणे, माहे जानेवारी, 2011 ते ऑक्टोबर, 2011 पर्यंत देशभरात सापडलेल्या 96 कोटी बनावट नोटांपैकी तब्बल 81 कोटीच्या नोटा एकट्या महाराष्ट्रात सापडणे, सापडलेल्या बनावट नोटांचा आकडा जर इतका प्रचंड असेल तर राज्याच्या चलनात किती नोटा बनावट असतील हा गंभीर प्रश्न निर्माण होणे, शासनामार्फत बनावट नोटांचे धागेदोरे शोधून काढण्याची आवश्यकता, ह्या बनावट नोटांच्या निर्मितीचे ठिकाण शोधून बनावट नोटा चलनात न येण्यासाठी शासनाने केलेली वा करावयाची उपाययोजना व शासनाची प्रतिक्रिया"

श्री. आर.आर.पाटील (गृह मंत्री) : सभापती महोदय, लक्षवेधी सूचनेसंबंधीच्या निवेदनाच्या प्रती सन्माननीय सदस्यांना आधीच वितरित केल्या असल्यामुळे मी ते निवेदन आपल्या अनुमतीने सभागृहाच्या पटलावर ठेवतो.

उप सभापती : निवेदन सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात आले आहे.

निवेदन

(प्रेस : येथे सोबतचे निवेदन छपावे)

....3...

श्री. दीपकराव साळुंखे : सभापती महोदय, महाराष्ट्र राज्यामध्ये बनावट नोटांचा सुळसुळाट मोठ्या प्रमाणात झालेला आहे. आपल्या राज्यातील गुप्तचर यंत्रणेच्या माध्यमातून बनावट नोटांचे काही लाख कोटी रुपये आपल्या राज्यामध्ये आणि देशामध्ये आलेले आहेत. त्याची कार्यवाही अतिशय कमी प्रमाणात होत आहे. आपल्या देशाची आणि राज्याची अर्थ व्यवस्था खिळखिळी झाली पाहिजे असा मोठ्या गॅंगस्टर आणि देश हिताच्या विरुद्ध वागणाऱ्या लोकांचा प्रयत्न आहे, तेव्हा याबाबतीत शासन काय कारवाई करणार आहे? पाकिस्तान आणि लाहोर येथे या नोटांची मोठ्या प्रमाणात छपाई होते अशा बातम्या वर्तमानपत्रातून प्रसिध्द झालेल्या आहेत. अगदी चांगल्या प्रकारची शाई वापरून व्यवहारातील नोटांसारख्या नोटा छापण्यात येतात. गर्दीच्या वेळी या 500 आणि 1000 रुपयाच्या नोटा दुकानात दिल्या जातात आणि पाच ते पन्नास रुपयाचा माल घेऊन इतर सुट्या नोटांच्या माध्यमातून खऱ्या नोटा घेण्यात येतात, याचे प्रमाण आपल्या महाराष्ट्रात सगळ्यात जास्त आहे म्हणजे एकूण 29 टक्के आहे, दिल्लीमध्ये 12.1 टक्के आणि पश्चिम बंगालमध्ये 7.3 टक्के आहे या सर्व गोष्टींचा शासन विचार करणार आहे का?

श्री. आर.आर.पाटील : सभापती महोदय, देशस्तरावर बनावट नोटांच्या संदर्भात ज्यावेळी मिटिंग होतात त्यावेळी महाराष्ट्राच्या पोलीस दलाचे कौतुक आणि अभिनंदन केले जाते. कारण हे गुन्हे महाराष्ट्राचे पोलीस बारकाईने शोधत आहेत, त्याकडे बारकाईने लक्ष देत आहेत आणि आरोपींना पकडत आहेत. जवळ जवळ 331 केसेसमध्ये 241 आरोपींना पोलिसांनी बनावट नोटांसह पकडलेले आहे. एका बाजूला बनावट नोटा पकडल्या जात आहेत. त्या राज्यात कुठे-कुठे आहेत हे बारकाईने बघितले तर गडचिरोली सारख्या दुर्गम भागामध्ये सुध्दा बनावट नोटा आढळून आलेल्या आहेत आणि तेथील आरोपींना पकडलेले आहे. अन्य राज्यातील पोलिसांनी सुध्दा महाराष्ट्रातील पोलिसांसारखे काम करावे अशा पध्दतीच्या देशस्तरावरून सूचना दिल्या जातात. सन्माननीय सदस्यांचा असा गैरसमज होतो की, फक्त महाराष्ट्रामध्येच बनावट नोटा आहेत. उलट महाराष्ट्राचे पोलीस बनावट नोटा पकडत आहेत, त्यामुळे त्यांचे कौतुक केले पाहिजे. प्रत्येक पोलीस स्टेशनमध्ये असे जे गुन्हे नोंद होत आहेत ते स्थानिक नोटा घेऊन येणारे लोक नोटांसह पकडले जात आहेत. परंतु या नोटा कुठून येत आहेत, बाहेरून कशा येत आहेत हे शोधणे सुध्दा आवश्यक आहे. जोपर्यंत बाहेरून येणाऱ्या नोटा थांबवत नाही तोपर्यंत खालचे छोटे-मोठे आरोपी सापडत आहेत आणि त्यांना पकडण्यात येत आहे. त्यामुळे या संदर्भातील जबाबदारी एटीएसवर

..4..

श्री. आर.आर.पाटील....

सोपविण्यात आलेली आहे. पोलीस स्टेशनने तपास केल्यानंतर पुढचा सगळा तपास आणि याचे लागेबांधे तपासण्याचे काम एटीएसच्या विशेष पथकामार्फत केले जात आहे. आतापर्यंत जी माहिती पोलिसांकडून प्राप्त झालेली आहे ती अशी आहे की, या नोटा पाकिस्तानमध्ये छापल्या जात असाव्यात आणि बांगला देशमार्गे अशा नोटांचे रॅकेट करणारे लोक, व्यापार करणारे लोक देशाच्या कानाकोपऱ्यात पोहचवत असावेत.

सभापती महोदय, एकंदर संपत्तीच्या तुलनेमध्ये महाराष्ट्रामध्ये तर 1 कोटी 38 लाख बनावट नोटा सापडलेल्या आहेत. या देशाची जी एकंदर उलाढाल होते त्याच्या तुलनेत या नोटा कमी दिसत असल्या तरी सन्माननीय सदस्यांनी सांगितलेली गोष्ट खरी आहे की, देशाची अर्थ व्यवस्था खिळखिळी करण्यासाठी ही चाल असू शकते. म्हणून अतिशय गांभीर्याने महाराष्ट्रातील पोलीस काम करीत आहेत. अगदी सीमेवर जाऊन सुध्दा महाराष्ट्राच्या पोलिसांनी कारवाया केलेल्या आहेत, याचे लागे-बांधे शोधून काढलेले आहेत. तेथेही आरोपींना ताब्यात घेण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. महाराष्ट्राच्या पोलीस दलाचे या गोष्टीकडे अतिशय बारकाईने लक्ष आहे. व्यवहारामध्ये ज्या नोटा आहेत त्या खऱ्या आहेत की खोट्या आहेत हे सामान्य माणसाला कळण्याच्या पलीकडचे आहे. कारण 95 ते 97 टक्के सारखेपणा या नोटांमध्ये आहे. अलीकडे काही ठिकाणी नोटा मोजणाऱ्या यंत्रांची संख्या वाढत आहे. नोटा मोजणाऱ्या यंत्रांची संख्या जशी वाढेल त्याप्रमाणे नोटा खऱ्या का खोट्या हे तपासणाऱ्या यंत्रांची संख्या सुध्दा वाढविण्याची आवश्यकता आहे. ती यंत्रे सुध्दा बँकाना किंवा लोकांना स्वस्त दरात कशी मिळतील आणि त्यादृष्टीने काय करता येईल यासाठी शासनाचे प्रयत्न सुरु आहेत.

यानंतर श्री. बरवड.....

श्री. हेमंत टकले : सभापती महोदय, या बनावट नोटांसंबंधीच्या लक्षवेधी सूचनेमधून फार मोठा राष्ट्रीय प्रश्न या निमित्ताने समोर येत आहे. साधारणपणे आपण बघतो की, काही ठराविक कालावधीत या बनावट नोटा मोठ्या प्रमाणात आणलेल्या दिसतात. उदा. काही वेळा निवडणुका जशा जवळ येतात त्यावेळेला या नोटांचा पुरवठा करण्याची प्रवृत्ती वाढलेली आहे, असे लक्षात येते. पोलीस अतिशय चांगल्या पध्दतीने काम करीत आहेत. राज्यातील एटीएस सारख्या यंत्रणेमार्फत याला रोक लावण्याचा प्रयत्न मोठ्या प्रमाणावर होत आहे. परंतु यातील दुसरा महत्वाचा भाग असा आहे की, त्याचे सर्क्युलेशन जेव्हा बल्कमध्ये नसते आणि या नोटा वितरित करीत असताना जेव्हा त्या एक-एक, दोन-दोन, तीन-तीन अशा छोट्या भागात वितरित केल्या जातात तेव्हा एखाद्या माणसाकडे चुकून त्या गड्ड्यातील नोट आली तर बँकेमध्ये गेल्यानंतर त्याला कळते की, ती नोट खरी नाही. ज्यावेळी बँकेकडून अशी तपासणी होते त्यावेळी त्या ठिकाणी एक किंवा दोन नोटाच तपासासाठी आलेल्या असतात. बँका सतर्क जरूर असतात परंतु या नोटा सर्क्युलेशनमध्ये आणण्याचा जो प्रकार आहे त्यामध्ये केवळ एकदम गड्ड्याने नोटा न आणता त्या विखुरलेल्या पध्दतीने छोट्या छोट्या गावांमध्ये सुध्दा नोटा पोहोचण्याचे काम झाल्याचे अनेक ठिकाणी आढळून येते. यासाठी आपण पोलिसांना सूचना दिलेल्या आहेत. यामध्ये दुसरा महत्वाचा गंभीर प्रश्न असा आहे की, यामध्ये केवळ भारतीय चालनी नोटाच नाहीत तर परदेशी चालनाच्या सुध्दा बनावट नोटा आलेल्या आहेत. अशी जी ठिकाणे आहेत त्या ठिकाणांसाठी शासन वेगळी काही योजना तयार करू शकेल का ?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, आतापर्यंत ज्या धाडी टाकलेल्या आहेत त्या पोलिसांना मिळालेल्या टिप्सच्या आधारावर, कोटून तरी माहिती मिळाली, खबऱ्याने खबर दिली, त्या आधारावर या मोठ्या प्रमाणात धाडी टाकलेल्या आहेत आणि राज्यामध्ये 241 जणांना अटक केलेली आहे. सन्माननीय सदस्य श्री. हेमंत टकले यांनी सांगितलेली गोष्ट खरी आहे की, जशा भारतीय बनावटीच्या नोटा सापडल्या तसेच 5 लाख रुपयांचे बनावट डॉलर्स सुध्दा पोलिसांना सापडले. वेगवेगळ्या बँकेमध्ये या बनावट नोटा जात असताना त्या नोटा खऱ्या आहेत की नाही हे बँकांनी तपासणे गरजेचे आहे. या गोष्टी आज काही बँकांमध्ये तपासल्या जातात पण सगळ्याच

RDB/ D/ D/ ST/ KTG/

श्री. आर. आर. पाटील ....

बँकांमध्ये जर ही सुविधा झाली तर चलनामध्ये येणाऱ्या बनावट नोटा बाहेर काढणे शक्य होईल. त्या नोटा फिरत राहणार नाहीत. ही गंभीर बाब लक्षात घेऊन आता पोलीस सक्षमपणे काम करीत आहेत ही गोष्ट सिध्दच झालेली आहे परंतु याचा पुढचा तपास आणि सीमेपलीकडून ज्या नोटा येतात त्यावर सुध्दा सेंट्रल एजन्सीच्या मदतीने महाराष्ट्राचे पोलीस सुध्दा काम करतील आणि ही गंभीर बाब आम्ही केंद्र शासनाच्या सुध्दा लक्षात आणून देऊ. प्रत्यक्षात केंद्र सरकारच्या वेगवेगळ्या एजंसीज सुध्दा या बाबतीत खूप चांगले काम करीत आहेत.

डॉ. नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, साध्या नागरिकांच्या दृष्टीने जो प्रश्न असतो त्याबद्दल खुलासा झाला तर उपयोग होईल. अनेक वेळा आपल्याला शंका वाटते की ही नोट योग्य आहे की नाही आणि समजा एखाद्या ग्राहकाला वाटले की, ही नोट अमुक एका सोर्समधून परत येते आणि ती नोट जर पोलीस स्टेशनमध्ये जाऊन दाखविली तर त्या माणसाला तेवढे सहकार्य मिळत नाही, ही वस्तुस्थिती आहे. एकदम एटीएसकडे तपासण्यासाठी कोणी जाऊ शकत नाही. कारण त्यांची कार्यालये सगळीकडे नाहीत. अशा वेळी लोकांनी ही तक्रार कोठे सांगावयाची ? सीआयडी क्राईमकडे जाऊन सांगावयाची की, अँटी करप्शनकडे जाऊन सांगावयाची ? सगळेजण काही पोलिसांच्या खबऱ्यांना माहिती सांगण्यासाठी रोज भेटत नसतात. नागरिकांना शंका वाटत असेल तर त्यांनी कोठे जाऊन तक्रार करावयाची आणि मग त्याचा तपास होऊ शकेल ?

श्री. आर. आर. पाटील : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य सांगत आहेत ती गोष्ट खरी आहे की, एखाद्या व्यक्तीकडे बोनाफाईडली मार्केटमध्ये एखादी बनावट नोट येऊ शकते. मागच्या अधिवेशनाच्या वेळी मी पोलिसांनी जप्त केलेली बनावट नोट बघितलेली आहे. काही वेळा ती नोट खरी आहे की खोटी आहे हे डोळ्याने सुध्दा कळत नाही. त्यासाठी विशिष्ट यंत्राचा आणि किरणांचा आधार घेऊनच त्याचा खरेखोटेपणा समजतो. बाहेर ती नोट खरी की खोटी हे कळत नाही. कागद सुध्दा अगदी सेम टू सेम वापरला जातो.

यानंतर श्री. खंदारे ....

श्री.आर.आर.पाटील....

शाई सुध्दा खऱ्या नोटेसारखी वापरली जाते. काही नोटांमध्ये तार आढळून आलेली आहे, ज्याला वॉटर मार्क म्हणतात तो सुध्दा काही नोटांमध्ये आढळून आलेला आहे. जशीच्या तशी नोट बनविण्याचा कितीही प्रयत्न केला तरी त्यामध्ये काहीना काही त्रुटी राहतात. त्यामुळे खरी व बनावट नोट यातील फरक समजून येतो. परंतु तो सामान्य माणसांच्या नजरेच्या टप्प्याच्या पलीकडचा आहे. त्यामुळे बँकांना सुध्दा याबाबत सूचना देण्यात येतील. बँकांनी सुध्दा बनावट व खरी नोट ओळखणाऱ्या यंत्रणा निर्माण कराव्यात आणि जिल्हा स्तरावर पोलिसांमार्फत अशी सुविधा निर्माण करता येईल आली तर तेही तपासून पाहण्यात येईल.

डॉ.नीलम गोन्हे : सभापती महोदय, बँकेमध्ये नोट तपासून घेतल्यानंतर बँकांमधून यानंतर आमचा संबंध संपला असे लोकांना सांगण्यात येते. बँक व पोलीस यांचा संबंध असणे कठीण असेल तर पोलीस आयुक्त कार्यालयात बनावट नोटा तपासण्याचे यंत्र ठेवण्यात यावे. जेणे करून तेथे लोक बनावट नोट तपासून घेतील आणि बनावट नोट आढळून आलीच तर त्याचा पुढे तपास केला जाईल, अशी व्यवस्था शासनाकडून केली जाणार आहे काय ?

श्री.आर.आर.पाटील : बँकेमध्ये एखादी बनावट नोट आढळून आली तर त्याबाबत गुन्हाची नोंद केली जाते. परंतु ती नोट घेऊन येणारा माणूस बोनाफाईड असेल तर त्याला गुन्हेगार समजले जात नाही. परंतु बनावट नोट सापडल्याचा गुन्हा नोंदवून पोलीस पुढील तपास करीत असतात.

श्री एस. व्ही. जमा : सभापति महोदय, यह बहुत ही गंभीर प्रश्न माननीय सदस्य ने यहां पर उपस्थित किया है. यह बात सही है कि महाराष्ट्र पुलिस बहुत अच्छा काम कर रही है. इसी वजह से बहुत सारे प्रकरण सामने आए हैं. मेरा स्पेसिफिक प्रश्न यह है कि जनता के पास नकली नोट कहां से आ रहे हैं, यह बात आम आदमी को मालूम नहीं होती है. बैंकों में, मॉल्स में या बड़ी मार्केट में आज कल यह व्यवस्था है कि आम आदमी जब वहां पर पैसे देते हैं तो ये संस्थान उन नोटों को मशीन में जांच लेते हैं कि ये नोट असली हैं या नकली हैं. लेकिन आम आदमी जब पैसे लेता है तो उसके पास ऐसी कोई यंत्रणा नहीं रहती है कि वह यह पता लगा

2...

श्री एस. क्यू. जमा.....

सके कि उसको मिलने वाले नोट असली हैं या नकली हैं. इसलिए मुझे पूछना है कि क्या महाराष्ट्र सरकार ऐसी ऐसी कोई व्यवस्था करेगी ताकि आम आदमी को पता लग सके कि उसको मिलने वाले नोट असली ही हैं, नकली नहीं हैं?

श्री.आर.आर.पाटील : ही बाब तपासून पाहण्यात येईल व त्यादृष्टीने बँकांना सूचना देणे शक्य असेल तर त्या देण्यात येतील. बँकांनी अशा सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबत केंद्र सरकारला सुध्दा विनंती करण्यात येईल.

3....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नहीं

लक्षवेधी सूचना क्रमांक 3 व 4 बाबत

उप सभापती : आजच्या कामकाज पत्रिकेवर क्रमांक 3 वर दर्शविण्यात आलेली लक्षवेधी सूचना पुढे ढकलण्यात यावी अशी विनंती सन्माननीय सदस्य श्री.संजय केळकर यांनी मला पत्राद्वारे केली आहे. त्यामुळे सदर लक्षवेधी सूचना पुढे ढकलण्यात येत आहे.

त्याचप्रमाणे क्रमांक 4 वरील लक्षवेधी सूचना सुध्दा पुढे ढकलण्यात येत आहेत.

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

पृ.शी./मु.शी.: औचित्याचा मुद्दा

उप सभापती : आता औचित्याचा मुद्दा घेण्यात येईल.

श्री.मोहन जोशी : सभापती महोदय, माझा औचित्याचा मुद्दा आहे.

सभापती महोदय, दोन दिवसापूर्वी पुणे येथील शुभम शिके या मुलाचा त्याच्या शाळेतील विद्यार्थ्यांनी खंडणीसाठी खून केला आहे. शुभम शिकेच्या आई-वडिलांनी काल पत्रकार परिषदेत असे सांगितले आहे की, त्यांनी पोलीस नियंत्रण कक्षाला फोन करून या घटनेबाबत माहिती सांगितली होती. पोलीस नियंत्रण कक्षाने त्यांना असे सांगितले की, तुम्ही भोसरी पोलीस स्टेशनमध्ये जावे. त्यानंतर ते दोघेही भोसरी पोलीस स्टेशनमध्ये गेले होते. त्यांना तेथे असे सांगण्यात आले की, आमच्या हद्दीमध्ये ही घटना येत नाही. त्यामुळे त्यांनी यासंबंधी तक्रार दाखल करून घेतली नाही. शेवटी ते विश्रांतवाडी पोलीस स्टेशनमध्ये गेले.

यानंतर श्री.शिगम....

श्री. मोहन जोशी.....

तेवढ्या काळात त्या विद्यार्थ्यांचा खून झाला. त्यांना पोलिसांची मदत मिळण्यास उशीर झाला. पोलिसांच्या दिरंगाईमुळे 10वीमध्ये शिकणा-या विद्यार्थ्यांचा खून झालेला आहे. तेव्हा या बाबतीत चौकशी करून जे कोणी दोषी असतील त्यांच्यावर कारवाई करावी अशी मी औचित्याच्या मुद्याद्वारे विनंती करीत आहे.

श्री. आर.आर.पाटील : मी या घटनेची माहिती घेईन. लहान मुले, वयोवृद्ध आणि महिला यांच्या संदर्भातील येणा-या तक्रारी अतिशय संवेदनशीलतेने घ्याव्यात अशा प्रकारच्या स्पष्ट सूचना वरिष्ठ अधिका-यांना ज्या ज्या वेळी बैठका होतात त्या त्या वेळी दिल्या जातात आणि हा मुद्दा न सांगता आमची बैठक कधी संपली नाही. सन्माननीय सदस्य जे सांगतात त्यामध्ये तथ्य असेल तर 15 दिवसांच्याआत सीआयडी सारख्या यंत्रणेकडून याची चौकशी केली जाईल आणि जे कोणी दोषी असतील त्याची गय केली जाणार नाही. कोणी दोषी आढळले तर त्यांच्यावर कारवाई केल्याचे मी हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी या सदनाला सांगेन.

डॉ. नीलम गो-हे : ही मुले अल्पवयीन आहेत असे सातत्याने वृत्तपत्रातून छापून येत आहे. त्या मुलांनी सांगितले की, सिरियल पाहून त्यांनी हा गुन्हा केला. मुले अल्पवयीन आहेत असे सांगून कायद्याच्या कचाट्यातून सुटण्याचा प्रयत्न केला जातोय असे वाटते. या मुलांनी संघटित प्रकारचा आर्थिक गुन्हा केलेला आहे. त्या मुलांच्या आईवडिलांनी रडतरडत येऊन आम्हाला सांगितले की आम्ही गृहमंत्री महोदयांना भेटू इच्छितो. ते उद्या मुंबईला येणार आहेत. त्यांचे म्हणणे मंत्री महोदयांनी ऐकून घ्यावे आणि ज्या अधिका-यांनी यामध्ये दिरंगाई केलेली असेल त्यांच्यावर कारवाई करावी.

श्री. आर.आर.पाटील : मी या घटनेबाबत माध्यमातून वाचले आहे. मुलांच्या आई-वडिलांना मला भेटण्याची इच्छा आहे आणि या आरोपींना कडक शिक्षा व्हावी असे कोणालाही वाटणे स्वाभाविक आहे. या घटनेच्या संदर्भात ॲडव्होकेट जनरलचा सल्ला घेऊन कायद्याप्रमाणे ज्या कारवाया करणे शक्य आहे त्या सर्व कारवाया करू...(अडथळा)... त्यांनी आर्थिक गुन्हा केलेला आहे असे सन्माननीय सदस्यांनी सांगितले. या सगळ्या बाबी लक्षात घेऊन प्रस्थापित कायद्याप्रमाणे काय कारवाई करणे शक्य आहे हे केवळ पोलीसच पाहणार नाहीत तर ॲडव्होकेट जनरल यांचा देखील सल्ला घेऊन जे जे करणे शक्य आहे ते सर्व केले जाईल.

..2..

श्री. उल्हास पवार : सन्माननीय सदस्य श्री. मोहन जोशी यांनी औचित्याचा एक गंभीर मुद्दा उपस्थित केलेला आहे. हा सातत्याने सर्वांना भेडसावणारा प्रश्न आहे. कोणत्याही पोलीस स्टेशनला तक्रार नोंदविण्यासाठी गेल्यानंतर ही आमची हद्द नाही असे त्यांना सांगितले जाते. हद्द नसेलही. परंतु त्या माणसाने चकरा मारून दूर अंतरावर जाण्यापेक्षा तात्पुरती त्याची तक्रार दाखल करून घेऊन ती संबंधित पोलीस स्टेशनला कळवून आणि नंतर तक्रारदाराला तेथे पाठविणे योग्य ठरेल जेणेकरून गुन्हेगारांना पकडण्यामध्ये दिरंगाई होणार नाही. त्या पालकांची देखील हीच तक्रार आहे की, पोलिसांच्या दिरंगाईमुळे, पोलिसांना वारंवार कळवून देखील मुलाची हत्या झालेली आहे. तेव्हा या पध्दतीमध्ये काही सुधारणा करता येईल का ? कारण नागरिकांना हा प्रश्न नेहमीच भेडसावत असतो. पोलीस स्टेशनला गेलेल्या माणसाकडे सकारात्मक दृष्टीने पाहिले जात नाही. म्हणून तक्रार नोंदविण्याच्या पध्दतीमध्ये सुधारणा करण्यात येईल काय ?

श्री. आर.आर.पाटील : पोलीस स्टेशनच्या हद्दीचे डिमार्केशन केलेले असते आणि सरकारने त्याबाबतीत नोटिफिकेशन देखील काढलेले असते. आरोपींना अॅरेस्ट करताना कोर्टामध्ये देखील काही तांत्रिक बाबी उपस्थित केल्या जातात. म्हणून संबंधित हद्दीतील पोलिसांनी त्या घटनेचा तपास केला पाहिजे. ही कायम चालत आलेली पध्दत आहे. परंतु एखादी घटना घडत असेल आणि संबंधित पोलीस स्टेशन दूर असेल तर पोलिसांना ती घटना माझ्या पोलीस स्टेशनच्या कार्यक्षेत्रातील नाही असे म्हणून दुर्लक्षही करता येणार नाही. गुन्हा रजिस्टर करून तो संबंधित पोलीस स्टेशनला पाठविणे ही कायमची पध्दत आहे. तरी सुद्धा या प्रकरणी आपण वेगळ्या पध्दतीने तपास करून बघू. नागरिकांनी सुद्धा ते ज्या पोलीस स्टेशनच्या कार्यक्षेत्रात आहेत त्या पोलीस स्टेशनमध्ये गुन्हे नोंदविले पाहिजेत. पण तेथे गुन्हा नोंदविण्यास विलंब लागण्यासारखी परिस्थिती असेल तर नजिकच्या पोलीस स्टेशनने तक्रारीची दखल घेऊन संबंधित पोलीस स्टेशनला कळविण्याच्या सूचना एक परिपत्रक काढून देण्यात येतील. ही घटना या पोलीस स्टेशनच्या कार्यक्षेत्रात नाही या तांत्रिक बाबींचा आधार घेऊन महत्वपूर्ण गुन्हाकडे दुर्लक्ष करता येणार नाही, अशी भूमिका शासना मार्फत घेतली जाईल.

...नंतर श्री. भोगले...

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, ही बाब अत्यंत गंभीर आहे. टी.व्ही.सिरियल पाहून हे प्रकार घडतात. या मुलांना काहीच शिक्षा होणार नाही. त्यांना बालसुधार गृहात पाठविले जाईल. कायद्यात तशी तरतूद आहे. अॅडव्होकेट जनरलचा सल्ला घेतला तरी यात काही बदल होणार नाही. या गोष्टी घडू नयेत या दृष्टीने खबरदारी घेतली पाहिजे. आज माझ्याकडे महाराष्ट्र टाईम्स या दैनिक वृत्तपत्राची प्रत आहे. या वृत्तपत्राच्या दर्शनी भागावर प्रसिध्द झालेली रोमान्स दाखविणारी ही जाहिरात संपूर्ण पानभर आहे. अशीच व्होडाफोन कंपनीची जाहिरात दूरदर्शनवर देखील दाखविली जाते. जाहिरातीतील अल्पवयीन मुलीचे हावभाव पाहून असाच रोमान्स समवयस्क मुलांना करावासा वाटतो. शासनाच्या सांस्कृतिक विभागाकडून समाजाच्या दृष्टीने विचार केला जातो. अशा जाहिराती यापुढे दाखवायच्या का याचा विचार शासन करणार आहे की नाही? ही जाहिरात पाहून याच वयाच्या मुलाला वाटते की, अशी मुलगी आपल्या शेजारी असावी. मग यातून असे प्रकार घडतात. या मुलांना शिक्षा होणार नाही. त्यांना बालसुधार गृहात पाठविले जाईल.

आज दूरदर्शनवर सातत्याने बिभत्स जाहिराती दाखविल्या जात आहेत. जाहिरातीतील रोमान्स बघून अल्पवयीन मुलांना रोमान्स करावासा वाटतो. जाहिरात दाखविण्याचे कसब त्या डायरेक्टरचे असले तरी समाजामध्ये यातून काय निर्माण होत आहे याकडे शासनाचे लक्ष आहे की नाही? शिके प्रकरण जे घडले ते टी.व्ही.सिरियलच्या माध्यमातूनच घडले आहे. हे सातत्याने सुरु आहे. आम्ही अशी प्रकरणे सभागृहात उपस्थित केल्यानंतर मंत्री महोदय अधिकाऱ्यांना बोलावून घेणार. परंतु त्या अधिकाऱ्यांना देखील मुलेबाळे आहेत. शिके प्रकरण हे संघटित गुन्हेगारीच्या पध्दतीने घडले आहे. अल्पवयीन मुले असली तरी अशा गोष्टीवर निर्बंध आणणार नाही, अशा जाहिरातीवर बंदी घालणार नाही तोपर्यंत सुधारणा होणार नाही. समाजामध्ये जी विद्रुपता निर्माण होत आहे त्याबाबत शासनाने निर्बंध आणले पाहिजेत. त्याची अत्यंत आवश्यकता आहे, अशी मी सरकारला आपल्या माध्यमातून विनंती करतो.

श्री.आर.आर.पाटील : बाब तपासून बघू.

पृ. शी./मु. शी. : कोल्हापूर जिल्हयातील कामगार विमा

रुग्णालयाची इमारत 10 वर्षापूर्वी बांधून

पूर्ण होऊनही रुग्णालय अद्याप सुरु न होणे

याबाबत श्री.चंद्रकांत पाटील, वि.प.स. यांनी

दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

श्री.चंद्रकांत पाटील (पुणे विभाग पदवीधर) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखसंबंधीची सूचना मांडतो.

सभापती महोदय, कोल्हापूर शहर आणि जिल्हयामध्ये मोठ्या प्रमाणात कारखानदारी वाढत आहे. त्या प्रमाणात कामगारांची संख्या देखील वाढत आहे. गेली अनेक वर्षे कामगार राज्य विमा रुग्णालय व्हावे अशी मागणी केल्यानंतर कामगार विमा रुग्णालयाची इमारत पूर्ण होऊन दहा वर्षे झाली. परंतु अद्याप कामगार विमा रुग्णालय सुरु झालेले नाही. कामगारांच्या वेतनातून आवश्यक असणारे कॉन्ट्रिब्यूशन काढून घेतले जाते. असे असताना दहा वर्षे होऊनही इमारत पूर्ण झालेली असताना कामगार विमा रुग्णालय सुरु होत नाही या बाबीकडे मी विशेष उल्लेखाच्या सूचनेद्वारे शासनाचे लक्ष वेधू इच्छितो.

..3..

पु. शी./ मु. शी. : गर्भधारणापूर्व व प्रसूतीपूर्व गर्भलिंग निदान

प्रतिबंधक कायद्यांतर्गत दाखल केलेल्या

केसेसमध्ये नेमलेल्या कायदेशीर सल्लागाराने

आरोपीचे वकीलपत्र घेणे याबाबत श्री.हेमंत टकले,

वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

श्री.हेमंत टकले (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखसंबंधीची सूचना मांडतो.

सभापती महोदय, सन 2003 मध्ये गर्भधारणापूर्व व प्रसूतीपूर्व गर्भलिंग निदान प्रतिबंधक कायदा अंमलात आला. या कायद्यांतर्गत सन 2010 मध्ये 140, 2011 मध्ये 167 व 2012 मध्ये आजपर्यंत 4 अशा एकूण 311 केसेस दाखल झालेल्या आहेत. त्यापैकी 234 केसेस प्रलंबित आहेत. कोर्टात केवळ 34 केसेसमध्ये शिक्षा झालेली आहे. राज्याच्या आरोग्य विभागाने कायदेशीर सल्लागार तीन वर्षासाठी नेमलेले आहेत. एका केसमध्ये नेमलेले कायदेशीर सल्लागार हेच आरोपीचे वकील म्हणून काम पाहत आहेत. हा प्रकार विरोधाभासाचा आहे. आरोग्य विभागाने याची गंभीर दखल घेऊन योग्य त्या सुधारणा घडवून आणाव्यात. ज्या वेगाने राज्यातून मुलींची संख्या घटत आहेत, मुली हरवत आहेत तो वेग पाहता कायद्याचे हत्यार खूप मोठ्या ताकदीने वापरावे लागेल. अजन्माच्या कहाण्यांची वाढती यादी थांबविण्यासाठी शासनाने त्वरेने पावले उचलावीत अशी मी या विशेष उल्लेखाद्वारे शासनास विनंती करीत आहे.

पृ. शी./मु. शी. : गोदावरी नदीच्या पात्रात होत असलेले प्रदुषण
याबाबत श्री.जयप्रकाश छाजेड, वि.प.स. यांनी
दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

श्री.चंद्रकांत छाजेड (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने
पुढील विशेष उल्लेखसंबंधीची सूचना मांडतो.

सभापती महोदय, नाशिकचे वैभव म्हणून ओळखली जाणारी गोदावरी नदी प्रदुषणाच्या
विळख्यात अडकली असून गंगापूर धरणातून सोडण्यात येणारे पाणी बंद करण्यात आल्यामुळे
गोदावरीच्या पात्रात साचलेल्या पाण्याची दुर्गंधी येणे, गोदावरीच्या स्वच्छतेची जबाबदारी असणाऱ्या
महापालिकेच्या आरोग्य विभागाकडून सातत्याने होत असलेले दुर्लक्ष, त्यामुळे देशभरातून येणाऱ्या
भाविकांच्या आरोग्याचा निर्माण झालेला प्रश्न, नाशिक नगरी भारतातील तीर्थक्षेत्रांपैकी महत्वाचे
पवित्र ठिकाण असून दर बारा वर्षांनी गोदावरीच्या तीरावर भरत असलेला कुंभमेळा पाहता ज्या
ठिकाणी भाविक येतात त्या ठिकाणी कायमस्वरूपी स्वच्छता मोहीम राबविण्याची गरज, यावर
शासनाने तत्काळ केलेली कार्यवाही वा करावयाची उपाययोजना विचारात घेण्यासाठी मी या विशेष
उल्लेखाद्वारे शासनाचे या गोष्टीकडे लक्ष वेधू इच्छितो.

नंतर श्री.खर्चे...

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

पृ.शी./मु.शी.: शासकीय व निमशासकीय वाहन चालकांवर कालबद्ध पदोन्नतीच्या बाबतीत झालेला अन्याय, याबाबत श्रीमती शोभा फडणवीस, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना

श्रीमती शोभा फडणवीस (विधानसभेने निवडलेल्या) : महोदय, जे वाहन चालक राज्यस्तरीय व जिल्हा परिषदेमध्ये मोठ्या प्रमाणात कार्यरत आहेत, त्यांनी वारंवार मागणी करूनही शासन त्यांच्याकडे दुर्लक्ष करित आहे म्हणून ही विशेष उल्लेखाची सूचना मी मांडत आहे.

"राज्यात महाराष्ट्र राज्य पातळीवरील शासकीय व जिल्हा परिषदांमध्ये वाहन चालक (वर्ग-3) या पदावर कार्यरत असणे, सदर वाहन चालकांना पाचव्या वेतन आयोगानुसार वेतनश्रेणी 3050-4590 याप्रमाणे निश्चित करण्यात येणे, परंतु शासनाच्या कालबद्ध पदोन्नतीनुसार रु. 4000-6000 या श्रेणीत करण्यात येणे, परंतु शासनाने आश्वासित प्रगती योजना अमलात आणण्याकरिता कालबद्ध पदोन्नतीतील वेतन श्रेणीत बदल करून वाहन चालकांवर अन्याय करण्यात येणे, सतत 12 वर्षे सेवा देऊनही 3200-4900 या वेतनश्रेणीत वेतन वाढीमुळे 3830.00 वेतन निश्चित होत असल्याने वाहन चालकाचे 630.00 वेतन निश्चितीचा फरक आढळून येत असल्याने वाहन चालकाचे यात होत असलेले नुकसान, शासनाकडे संघटनेच्या माध्यमातून वारंवार पत्रव्यवहार करूनही शासनाने राज्यातील वाहन चालकांवर करित असलेला अन्याय, शासनाने वाहन चालकाच्या वेतन श्रेणीतील त्रुट्या दुरुस्त करण्याची आवश्यकता, शासनाने यावर करावयाची कारवाई याकडे मी शासनाचे लक्ष वेधत आहे.

.....2

पृ.शी./मु.शी.: राज्यातील शेतकऱ्यांना अपघात विमा योजनेचा फायदा न मिळणे याबाबत सन्माननीय सदस्य श्री. केशवराव मानकर यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना

श्री केशवराव मानकर (विधानसभेने निवडलेले) : महोदय, राज्यातील शेतकऱ्यांच्या कुटुंबियांना आर्थिक सुरक्षितता मिळण्याच्या उद्देशाने गेल्या सहा वर्षांपासून राज्यात शेतकरी "जन्त विमा योजना" राबविली जात असणे, या योजनेत पूर, सर्पदंश, विंचूदंश, विजेचा शॉक, नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणारे अपघात, रस्त्यावरील अपघात, वाहन अपघात इ. कारणांमुळे शेतकऱ्यांना मृत्यू झाल्यास किंवा अपंगत्व आल्यास शेतकऱ्यांच्या कुटुंबाला 1 लाख रुपयापर्यंत (अपंगत्वासाठी 50 हजार) मदत दिली जात असणे, त्या अनुषंगाने राज्य शासनातर्फे अलिकडेच राज्यातील 1 कोटी 37 लाख शेतकऱ्यांचा विमा पुढील तीन वर्षांसाठी उतरविण्यात आला असणे, त्यासाठी विमा कंपनीकडे कोट्यवधी रुपये जमा करण्यात येणे, परंतु सदर पैशाचा लाभ शेतकऱ्यांना होण्याऐवजी विमा कंपन्यांनाच होत असल्याचे निदर्शनास येणे, नागपूर विभागातील 1841 शेतकऱ्यांची प्रकरणे विमा कंपनीकडे पाठविण्यात येणे, परंतु त्यापैकी केवळ 935 शेतकऱ्यांनाच त्याचा लाभ मिळाला असून 574 शेतकऱ्यांचे दावे फेटाळण्यात येणे आणि 332 प्रकरणे अद्याप प्रलंबित असणे, यावरून संपूर्ण राज्याचा विचार करता शेतकऱ्यांच्या विम्याचा कोट्यवधी रुपयाचा लाभ विमा कंपन्यांनाच होणे, त्यामुळे सदर विमा कंपन्यांविषयी शेतकऱ्यांमध्ये पसरलेला असंतोष, त्यामुळे सदर विमा कंपन्यांकडे प्रलंबित असलेली प्रकरणे तात्काळ निकाली काढण्याची आवश्यकता लक्षात घेता, शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया.

.....3

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

CC-3

PFK/ D/ KTG/

पूर्वी श्री. भोगले....

13:20

पृ.शी./मु.शी.: विदर्भातील शेतकऱ्यांना सिंचन योजनांसाठीचे अनुदान न मिळणे, याबाबत डॉ. नीलम गोऱ्हे यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना

डॉ. नीलम गोऱ्हे (विधानसभेने निवडलेल्या) : महोदय, नागपूर आणि विदर्भातील गडचिरोली, चंद्रपूर, भंडारा या जिल्ह्यांमध्ये शेतकऱ्यांनी 4618 अर्ज सादर केले व त्यांना आपल्या शेतात ठिबक व तुषार यंत्रे बसवून सिंचना करावयाचे आहे. दरवर्षी कृषी अधिकाऱ्यांमार्फत तपासणी करून हे प्रस्ताव शासनाकडे पाठविण्यात आले पण अद्यापही त्यावरील सबसिडी मिळाली नाही. यावर्षी तर ही योजनाच मंजूर नसल्यामुळे कृषी अधिकाऱ्यांनी नवीन प्रस्तावच स्वीकारले नाहीत. दरवर्षी यासंदर्भातील परिपत्रक शासन जारी करते. या वर्षी असे परिपत्रक शासनाने का जारी केले नाही, एका बाजूला सरकार शेतकऱ्यांच्या आर्थिक विकासाच्या घोषणा करते पण दुसऱ्या बाजूला मात्र त्याचा विकास होण्यासाठी ठिबक व तुषार सिंचन योजनेसाठीचे अर्ज मागवित नाही. अशा दुटप्पी धोरणात बदल व्हावा याकडे मी या विशेष उल्लेखाच्या माध्यमातून सभागृहाचे लक्ष वेधू इच्छिते.

यानंतर श्री. जुन्नरे ....

पृ.शी./मु.शी.: अनुदानित संस्थामधील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचा-यांच्या

निवृत्तीवेतनाच्या प्रस्तावास जाणीवपूर्वक अडवणूक करणे याबाबत

श्री.रामनाथ मोते, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

श्री.रामनाथ मोते (कोकण विभाग शिक्षक) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखाची सूचना मांडतो.

"राज्यातील अनुदानित संस्थामधील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना नियत वयोमानानुसार निवृत्त झाल्यानंतर शासनाकडून सेवानिवृत्ती वेतन मिळते. निवृत्ती दिनांकापूर्वी किमान 6 महिने अगोदर निवृत्ती वेतनाचा प्रस्ताव महालेखाकार कार्यालयाकडे जाणे बंधनकारक आहे. सेवानिवृत्त होणाऱ्या कर्मचा-यांकडून निधी उकळण्यासाठी जाणीवपूर्वक अडवणूक केली जाते व प्रस्ताव पाठविला जात नाही. परिणामतः सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांस पेन्शन मिळत नाही.

प्रस्ताव सादर न करणा-या अधिकाऱ्यांविरुद्ध अथवा संस्थेविरुद्ध कारवाई होण्याची कोणतीही तरतूद कायद्यात नाही. शिक्षक व मुख्याध्यापकांना वेठीस धरण्याचा हा प्रकार दिवसेंदिवस वाढत आहे. शासनास विनंती आहे की, सेवानिवृत्ती वेतनाचा प्रस्ताव सादर न करणाऱ्यांविरुद्ध कारवाई होण्याबाबत उपाययोजना व्हावी.

शाळेची मान्यता काढून घेण्याचे तसेच संबंधितांविरुद्ध फौजदारी गुन्हे दाखल करण्याबाबतचे आदेश शासनाने द्यावेत अशी विशेष उल्लेखाद्वारे मी विनंती करीत आहे.

..2..

पृ.शी./मु.शी. : अल्पवयीन मुलांना गुन्हेगारी वळण लावणाऱ्या सी.आय.डी. सारख्या मालिका त्वरित बंद करण्याबाबत श्री.मोहन जोशी, वि.प.स. यांनी दिलेली विशेष उल्लेखाची सूचना.

श्री.मोहन जोशी (नामनियुक्त) : सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने पुढील विशेष उल्लेखाची सूचना मांडतो.

इयत्ता दहावीत शिकणाऱ्या 15 वर्षे वयाच्या शुभम शिर्के या विद्यार्थ्याचा त्याच्याच वर्गात शिकणा-या विद्यार्थ्यांने दोन मित्रांच्या सहाय्याने केवळ 50,000 रुपये खंडणीसाठी अपहरण करून खून केला असल्याची धक्कादायक बाब आजच निदर्शनास येणे, गुन्हेगारी विश्वाशी संबंधित दूरचित्रवाणी मालिका सी.आय.डी. मध्ये अपहरण प्रसंगात दाखविल्याप्रमाणे मौज मजेसाठी पैसे उकळण्याच्या हेतूने मित्राचा घात केल्याची कबुली आरोपींनी पोलिसांना देणे, अपहरण केले की भरपूर पैसे मिळतात अशी दृष्टे चित्रपटांमधून पाहिल्यामुळे आपण असे कृत्य केल्याचे आरोपींनी कबूल केले आहे. अल्पवयीन मुलांवर अशा प्रकारे वळण लावणाऱ्या गुन्हेगारी स्वरूपाच्या सी.आय.डी. सारख्या मालिका त्वरित बंद करण्याबाबत शासनाने केंद्र शासनाच्या संबंधित विभागाकडे पाठपुरावा करावा अशी मागणी मी शासनास करित आहे.

उप सभापती : आता सभागृहाची बैठक मध्यंतरासाठी स्थगित होईल आणि दुपारी 2.00 वाजता पुनः भरेल.

(1.27 ते 2.00 मध्यंतर)

(स्थगिती नंतर)

सभापती स्थानी माननीय उप सभापती**माजी केंद्रीय मंत्री श्री.एन.के.पी.साळवे यांच्या दुःखद निधनाबाबत शोक प्रस्ताव घेण्याबाबत.**

श्री एस. क्यू. जमा : सभापति महोदय, राष्ट्रीय नेता माननीय एन. के. पी. साल्वे साहब का देहावसान हो जाने की वजह से परसों रात उनका शव दिल्ली से नागपुर लाया गया था और कल उनकी नागपुर में अंत्येष्टि हुई थी. कल वहां पर महाराष्ट्र के माननीय मुख्यमंत्री जी भी गए थे तथा राष्ट्रीय स्तर के और भी बहुत से माननीय नेता वहां पर उपस्थित थे. यह बात सही है कि माननीय साल्वे जी हमारी विधान सभा और विधान परिषद में सदस्य नहीं थे. लेकिन वे लोक सभा और राज्य सभा के सदस्य थे. वे केंद्रीय मंत्री भी रहे थे. महाराष्ट्र के हित के लिए उन्होंने बहुत काम किया था. वे क्रिकेट के एक अच्छे खिलाड़ी थे, वे बीसीसीआई के अध्यक्ष भी थे. वे बहुत बड़े इकॉनामिस्ट थे तथा चार्टर्ड अकाउंटेंट भी थे.

सभापति महोदय, मेरा आपसे अनुरोध है कि हम यहां सभागृह के अंदर उनके निधन से संबंधित एक शोक प्रस्ताव पास करें और उसकी एक कॉपी उनके शोकाकुल परिवार को भेजी जाए, धन्यवाद.

उप सभापति : आपका यह सुझाव मैं माननीय सभापति जी के माध्यम से सभागृह के माननीय नेता और माननीय अध्यक्ष जी को जरूर भेज दूंगा.

श्री.जयंत प्र.पाटील : सभापती महोदय, आपल्या सभागृहाचे कामकाज हे प्रथा पद्धतीने चालते. सभागृहाचे सदस्य, माननीय राष्ट्रपती, माननीय पंतप्रधान, किंवा देशासाठी त्याग करणारी श्री.जयप्रकाश नारायण यांच्या सारखी व्यक्ती यांच्या दुःखद निधना निमित्तच या सभागृहामध्ये शोक प्रस्ताव मांडण्यात येतो. गेल्या दोन वर्षांच्या काळात व या अधिवेशनात असे लक्षात आले आहे की, नियमाच्या बाहेर जाऊन आपण शोक प्रस्ताव सभागृहा समोर मांडत आहोत. मी येथे कोणाचाही अनादर करण्यासाठी उभा नाही. असे जर केले तर आपले कामकाज हे शोक प्रस्तावा पुरतेच मर्यादित राहिल. आज लेखक, साहित्यिक यांच्या निधनाचे शोक प्रस्ताव सभागृहा समोर चर्चेला येत आहेत. त्यामुळे या बाबत कामकाज सल्लागार समिती मध्ये चर्चा करण्यापूर्वी आपण गट नेत्यांशी चर्चा करावी असे मला वाटते. सर्व पक्षांच्या सन्माननीय सदस्यांना विचारात घेऊन शोक प्रस्तावावर गंभीरपणे विचार करण्याची आवश्यकता आहे असे मला वाटते.

उप सभापती : ठीक आहे.

.....

सभागृहाच्या कामकाजाचा क्रम बदलण्याबाबत.

उप सभापती : माननीय नगरविकास मंत्री महत्त्वाच्या कामासाठी मंत्रालयात गेले आहेत. सभागृहाचा वेळ सत्कारणी लागावा म्हणून मी आता म.वि.प.नियम 260 अन्वयेचा प्रस्ताव चर्चेसाठी घेत आहे.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, मला येथे एका गोष्टीचा आनंद होतो. सन्माननीय मंत्री श्री.भास्कर जाधव यांनी येथे कोणालाही टिपणी काढा असे सांगितलेले नाही. दुसऱ्याला टिपणी काढावयास सांगण्याची पद्धत बंद झाली पाहिजे. त्या खात्याचाच मंत्री सभागृहात उपस्थित असला पाहिजे. नाही तर मौजमजा करीत ते केबिनमध्ये बसलेले असतात. सभागृहामध्ये येथे कोणीही टिपणी काढत नाही. मग मंत्री अधिकाऱ्यांना विचारतो की, तू काय लिहून घेतले ते सांग.

श्री.जयंत प्र.पाटील : सभापती महोदय, मौजमजा हा शब्द आपण कामकाजातून काढून टाकावा अशी मी विनंती करीत आहे.

उप सभापती : ते तसा शब्द बोलले नाहीत. आता आपण नियम 260 अन्वयेच्या प्रस्तावावरील चर्चेला सुरुवात करू या.

पृ.शी.: राज्यातील शेतकऱ्यांना भेडसावित असलेल्या विविध समस्यांवर उपाययोजना करण्यास शासनाला आलेले अपयश

मु.शी.: राज्यातील शेतकऱ्यांना भेडसावित असलेल्या विविध समस्यांवर उपाययोजना करण्यास शासनाला आलेले अपयश या विषयावर सर्वश्री संजय पाटील, माणिकराव ठाकरे, रमेश शेंडगे, सुभाष चव्हाण, विनायक मेटे, प्रा. सुरेश नवले, सर्वश्री हेमंत टकले, भाई जगताप, जयंतराव जाधव, एस.क्यू.जमा, विनोद तावडे, दिवाकर रावते, पांडुरंग फुंडकर रामदास कदम, जयंत प्र.पाटील, संजय केळकर, डॉ. दीपक सावंत, सर्वश्री प्रीतमकुमार शेगावकर, चंद्रकांत पाटील, श्रीमती डॉ. नीलम गोन्हे, श्रीमती शोभा फडणवीस, सर्वश्री परशुराम उपरकर, केशवराव मानकर, रामनाथ मोते, सय्यद पाशा पटेल, डॉ. रणजित पाटील, वि.प.स.यांचा प्रस्ताव.

श्री.संजय पाटील (विधानसभेने निवडलेले) सभापती महोदय, मी आपल्या अनुमतीने म.वि.प.नियम 260 अन्वये पुढील प्रस्ताव मांडतो.

"राज्यात बऱ्याच भागात परतीचा पाऊस कमी झाल्यामुळे रब्बी पिके, द्राक्षशेती व ऊस शेतीचे झालेले प्रचंड नुकसान, शेतकऱ्यांवर ओढवलेली उपासमारीची परिस्थिती, शेतकऱ्यांना जादा पैसे देवून खते व बी-बियाणे बाजारातून विकत घेवून पेरणी करावी लागणे, तसेच शेत मजुरांच्या मजुरीत झालेली वाढ, मात्र, त्या प्रमाणात शेतीमालाला भाव न मिळणे, मोठ्या प्रमाणात उत्पादन झाल्याने शेत मालाला योग्य भाव न मिळणे, त्यामुळे शेतकऱ्यांचे होत असलेले प्रचंड नुकसान, कांदा तसेच, फळे व शेती मालाला हमी भाव मिळावा अशी शेतकऱ्यांची होत असलेली मागणी, शेती मालावर प्रक्रिया करणारे उद्योग मोठ्या प्रमाणावर सुरु करण्याची नितांत गरज, तसेच, आंबा, काजू, संत्रा, द्राक्षे व केळी या पिकांसाठी स्वतंत्र मंडळे स्थापण्याची होत असलेली मागणी, शेती मालाचे जतन करण्यासाठी राज्यात गोदामे उभारण्याची तसेच, नागपूर येथे कार्गोहबचे काम त्वरित

श्री.संजय पाटील...

पूर्ण करण्याची नितांत आवश्यकता, राज्यात अपुऱ्या पावसामुळे दिवसेंदिवस भूगर्भातील पाण्याची पातळी कमी होत जाणे, राज्यातील बहुतांश नदी-नाले ओढे कोरडे पडणे, राज्यात पिण्याच्या पाण्याची निर्माण झालेली तीव्र टंचाई, जनावरांच्या चाऱ्यांचा व पाण्याचा निर्माण झालेला गंभीर प्रश्न, शेतकऱ्यांना या संकटातून बाहेर काढण्यास शासनाने केलेल्या उपाययोजना अत्यल्प पडत असणे, राज्यात शेत तळी निर्माण करण्याची तसेच अवर्षण प्रवण भागात जलसंधारणाच्या कामांना गती देण्याची आवश्यकता, ठिबक सिंचनासाठी अनुदान वाढवून देण्याची शेतकऱ्यांची होत असलेली मागणी, शासनाने दुष्काळी परिस्थितीचा आढावा घेवून दुष्काळ जाहीर करण्याची आवश्यकता, कापूस, साखर, कांदा, द्राक्ष या पिकांसह दूध पावडरीवर असलेली निर्यात बंदी तातडीने उठविण्याची नितांत आवश्यकता, केंद्र शासनाची असलेली आर.आर.आर.योजना राज्यात राबविण्याबाबत शासनाने लावलेल्या विलंबामुळे पाझर तलावांच्या दुरुस्तीकरिता निधी उपलब्ध न होणे, कोल्हापूर टाईप बंधारे व पाझर तलावांच्या दुरुस्तीचा निधी मिळविण्याची आवश्यकता, विविध वित्तीय संस्था व बँकाकडून कर्ज पुरवठा उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता, शासनाने याबाबत करावयाची उपाययोजना व शासनाची प्रतिक्रिया विचारात घेण्यात यावी."

यानंतर श्री.सरफरे....

श्री. संजय पाटील....

सभापती महोदय, या निमित्ताने नियम 260 अन्वये सार्वजनिक निकडीच्या बाबीवर मी चर्चा उपस्थित करीत आहे. राज्यातील दुष्काळी भागातील जनतेला भेडसावणाऱ्या समस्या, परिस्थिती व त्यांच्या अडचणी आपल्या, सन्माननीय सदस्यांच्या व शासनाच्या निदर्शनास आणून देऊन या दुष्काळी परिस्थितीमध्ये शासनाने ठोस कायम स्वरूपी उपाय योजना सुचविण्याचे प्रयत्न करावेत अशी मी मागणी करीत आहे.

सभापती महोदय, आपल्या राज्यामध्ये सतत एक-दोन वर्षांनंतर, चार वर्षांनंतर दुष्काळ पडत आहे ही गोष्ट या राज्याला नवीन नाही. ग्लोबल वॉर्मिंगमुळे किंवा हवामानातील बदलामुळे पर्जन्यमानावर फार विपरीत परिणाम जाणवत आहे. पूर्वीपासून या राज्यामध्ये दुष्काळ पडणारी ठिकाणे तीच आहेत. प्रत्येक वेळी दोन-चार वर्षांनंतर दुष्काळी भागामध्ये पाण्याची टंचाई कायम जाणवत आहे. या सभागृहाच्या माध्यमातून मी एवढेच सांगू इच्छितो की, पश्चिम महाराष्ट्रातील दोन-तीन जिल्हे सोडले तर इतर ठिकाणी या वर्षी बऱ्यापैकी पाऊस झालेला आहे. सोलापूर, सांगली व साताराच्या काही भागात या वर्षी पाऊस अतिशय कमी झाल्यामुळे भयानक दुष्काळ पडला आहे. त्या ठिकाणी द्राक्षांच्या बागा, डाळिंबाच्या बागा, जनावरांचे पशुखाद्य यावर फार मोठा विपरीत परिणाम झाला आहे. त्या बाबत शासनाने ठोस कारवाई करण्याची मलमपट्टी न लावता चांगल्या प्रकारे कारवाई करण्याची भूमिका स्वीकारली पाहिजे.

सभापती महोदय, राज्याच्या 148 तालुक्यांमध्ये सतत आलटून-पालटून दुष्काळ पडल्याचे दिसून येते. त्यापैकी 94 तालुके कायम दुष्काळग्रस्त म्हणून ओळखले जातात. मी ज्या भागात राजकीय आणि सामाजिक काम करतो तो माझा तासगाव तालुका सुध्दा दुष्काळी भागामध्ये येतो. त्याचप्रमाणे कवठेमहाकाळ, जत, आटपाडी आणि सातारा जिल्ह्यातील फलटण, माण, खटाव या तालुक्यांमध्ये सतत दुष्काळ पडल्याचे जाणवते. या तालुक्यांमध्ये सन 1801 पासून कायम दुष्काळी परंपरा सुरु असल्याचे आपल्याला दिसून येते. या दुष्काळग्रस्त भागातील सर्वसामान्य जनता आणि शेतकऱ्यांना अनेक समस्या व अडचणींना सामोरे जावे लागते. पिण्याच्या पाण्याची समस्या, शेतीच्या पाण्याची समस्या, जनावरांची चारा टंचाई इत्यादी समस्या निर्माण झालेल्या आहेत. त्यामुळे या भागातील शेतकरी फार मोठ्या संकटात असल्याचे आपल्याला दिसून येते. या दुष्काळग्रस्त भागामध्ये जी काही मोठी धरणे आहेत.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

तेथे नवीन-नवीन योजना होत आहेत. हे खरे असले तरी अनुशेषासंबंधातील बाबी देखील आपल्याला अडचणीच्या झालेल्या आहेत. त्यामुळे दुष्काळी भागासाठी मंडळ स्थापन करून दुष्काळी तालुक्यातील जनतेला न्याय देण्यासाठी शासनाने ठोस पावले उचलली पाहिजेत.

सभापती महोदय, याठिकाणी मी दुसऱ्या एका गोष्टीकडे लक्ष वेधू इच्छितो. महाराष्ट्रातील कृष्णा, गोदावरी, नर्मदा आणि तापी अशी चार नद्यांची खोरी व कोकणामध्ये वाहणाऱ्या 22 पश्चिम वाहिनी नद्या अशी ही नदीखोरी निहाय विभागणी केली जाते. यातील कोकण व वैनगंगेचे खोरे सोडले तर सगळी तूटीची खोरी असल्याचे महाराष्ट्रामध्ये आपल्याला दिसून येतात. याठिकाणी ब्रिजेशकुमार यांचा लवाद असेल, कोयना धरणातील पाणी पुन्हा हायड्रो पॉवरकडे वळविण्याची भूमिका असेल, पण त्या परिसरातील शेतीला पाणी मिळाल्यानंतर आमच्या भागातील सुविधा कराव्यात अशी मी यानिमित्ताने मागणी करतो.

सभापती महोदय, सर विश्वेसरय्या यांनी पीक समूह पध्दत आणि जी काही ब्लॉक सिस्टीम सांगितली आहे त्याचाही विचार करणे गरजेचे आहे. तसेच पाण्याचे नियोजन, पिकांचे नियोजन आणि त्यावर प्रक्रिया करणारे उद्योग हे त्या-त्या विभागातच उभारले जावेत अशा प्रकारची मी मागणी करतो. याठिकाणी पूर्वी दर 10 वर्षांनंतर जे काही आयोग नेमलेले होते. मग सुखटणकर समिती असेल, दाभोळकर समिती असेल किंवा सुब्रमण्यम समिती असेल किंवा चितळे समितीने ज्या काही सूचना केलेल्या आहेत त्याचाही सरकारने प्रामुख्याने विचार केला पाहिजे.

सभापती महोदय, याठिकाणी दुष्काळी भागासाठी खास काम करण्याची गरज असल्याचे दिसून येते. तसेच मला आणखी एका गोष्टीचा उल्लेख करावयास पाहिजे की, नरेगा सारखी जी स्किम आहे, त्याचा उपयोग आपल्याला या दुष्काळी भागामध्ये काम करण्यासाठी करता येईल. महाराष्ट्रात नरेगा सारखी स्किम निर्माण झाली आणि आज ती देश पातळीवर कार्यरत आहे. पण महाराष्ट्रामध्ये या स्किमसाठी फार कमी निधी उपलब्ध होतो. याठिकाणी मी या सर्व गोष्टींच्या बाबतीत शासनाला विनंती करतो की, आमच्या परिसरात आणि ज्या ठिकाणी दुष्काळ पडलेला आहे त्या भागातील सर्व लोकांना विकासाच्या प्रक्रियेमध्ये सामावून घेण्यात यावे आणि याबाबतीत ठोस उपाययोजना करण्यात यावी एवढे बोलून मी माझे भाषण संपवितो.

प्रस्ताव प्रस्तुत झाला.

नंतर श्री.अजित.

श्री.दिवाकर रावते (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, शेतकऱ्यांच्या प्रश्ना संबंधी सत्ताधारी पक्षाकडून प्रस्ताव मांडण्यात आलेला आहे. म्हणजे शेतकऱ्यांच्या बाजूने प्रस्ताव मांडण्याची आमची भूमिका सत्ताधारी पक्षाच्या सदस्यांनी ज्याला आपण ट्रेझरी बेंच म्हणतो त्यांनी घेतली. त्याबद्दल मी सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांना धन्यवाद देतो. मी त्यांना धन्यवाद एवढ्याच कारणासाठी देतो की, विरोधी पक्षाचे काम करण्याची वेळ सत्ताधारी पक्षाच्या सदस्यांवर आलेली आहे आणि त्यामध्ये सन्माननीय सदस्य श्री.माणिकराव ठाकरे सामील आहेत. या प्रस्तावामध्ये सन्माननीय सदस्य श्री.माणिकराव ठाकरे यांचे नाव आहे म्हणून मी त्यांचे नाव घेतले. माझी काही हरकत नाही. मी कौतुकच करीत आहे. मी काँग्रेस पक्षाच्या सदस्यांचे कौतुक केले म्हणून राष्ट्रवादी पक्षाच्या सदस्यांना राग आला काय ?

सभापती महोदय, मी काल म्हणालो की, "मी भगवी टोपी घातली त्याचा आम्हाला अभिमान आहे." तेव्हा समोरून चिड्डी आली की, "बघा, टोपीचा अर्थ काय ?" मी सांगितले अर्थ सरळ आहे आम्हाला संपविण्याची भाषा करणाऱ्यांना हे कळले की, आमच्या शिवाय काही चालतच नाही असा त्या टोपीचा अर्थ आहे. आमच्या एका कडेवर बाबा बसले आहेत आणि एका कडेवर दादा बसले आहेत आणि ते एकमेकांना विचारत आहेत तू काय केलेस, Why you have gone with saffron? असे आमच्या कडेवर बसून एकमेकांना विचारत आहेत. ही जी परिस्थिती आहे त्या परिस्थितीतून निर्माण झालेला हा प्रस्ताव आहे.

सभापती महोदय, आमची भूमिका वठविण्याचे काम सत्ताधारी पक्षाच्या सदस्यांवर आले त्याबद्दल मी त्यांचे अभिनंदन करतो. सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांनी त्यांच्या भाषणात उल्लेख केला की ते दुष्काळी भागांत फिरतात. योगायोगाने जलसंपदा मंत्री श्री.रामराजे निंबाळकर सभागृहात आता उपस्थित होत आहेत. त्यांचा तालुका देखील दुष्काळग्रस्तांमध्ये मोडतो.

सभापती महोदय, काय योगायोग असतात ते पहा. आजच सकाळी आपण माननीय केंद्रीय कृषी मंत्री श्री.शरद पवार साहेब यांच्या अभिनंदनाचा प्रस्ताव येथे एकमताने मंजूर केला. त्या प्रस्तावाला छेद देण्याची पाळी आजच या सभागृहात यावी. अभिनंदनाचा प्रस्ताव काय होता तर, "भारताने अन्नाधान्याच्या बाबतीत उल्लेखनीय कामगिरी केल्याबद्दल भारताचे कृषी मंत्री श्री.शरद पवार साहेब यांच्या अभिनंदनाचा प्रस्ताव या सभागृहाने एकमताने मंजूर केला आहे." परंतु काही

..2..

श्री.दिवाकर रावते...

तासातच त्यांचे अभिनंदन प्रश्न चिन्हांकित करावे अशा प्रकारचा प्रस्ताव सत्ताधारी पक्षाकडून आला. मी सुरुवातीलाच आपला सन्मान केला. दुष्काळी तालुक्यांमध्ये आपण सर्वजण आहोत. माझा पक्ष तुमचा पक्ष हा विषय नाही. जनतेचे काम करणे ही सामाजिक कार्यकर्त्याची बांधिलकी आहे. हा टिकेचा विषय होऊ शकत नाही. दुष्काळ हा तुम्ही,आम्ही किंवा मंत्री महोदय आणत नाही. तर निसर्गाने उभे केलेले ते संकट आहे आणि त्यामध्ये अडकलेल्यांना हात देण्याचे आपण काम करित असतो.

सभापती महोदय, या प्रस्तावामध्ये सन्माननीय सदस्य श्री.माणिकराव ठाकरे यांचे नाव आहे म्हणून मी त्यांचे घेतले. ते एका पक्षाचे प्रदेशाध्यक्ष असून आपल्या पक्षाने नक्की काय निर्माण केले आहे याची वंचना ते येथे सांगत असताना, त्यासाठी काय करावे हे सांगण्यासाठी आपण सभागृहात बोलणार आहोत.

यानंतर कु.थोरात..

श्री. दिवाकर रावते ...

सभापती महोदय, मी पहिल्यांदा महत्वाच्या आणि आवडत्या द्राक्ष शेतीच्या बाबतीत बोलणार आहे. या संदर्भात सन्माननीय सदस्य श्री. सय्यद पाशा पटेल बेचैन झालेले आहेत पण नाशिकमध्ये एक गोष्ट चांगली केलेली आहे. मी स्वतः नाशिकला जाऊन द्राक्षाच्या बागा बघून आलो आहे. वायनरीला प्रोत्साहन नाही तर वायनरी उद्योगाला प्रोत्साहन देण्याकरिता द्राक्षे निर्माण करावयाची आहेत. वायनरीसाठी आपली नेहमीची द्राक्षे चालत नाहीत. यासाठी वेगळ्या द्राक्षाचे उत्पादन करावे लागते. नाशिकमध्ये या द्राक्षाच्या प्रचंड प्रमाणात बागा तयार केलेल्या आहेत. त्या सगळ्या बागांमध्ये मी जाऊन आलो आहे. तेथील शेतकऱ्यांना भेटून आलो आहे. पण परिस्थिती अशी निर्माण झालेली आहे की, हा पूर्ण वायनरी उद्योग संकटात सापडलेला आहे. प्रचंड प्रमाणात निर्माण केलेली वाईन पडून आहे. त्यामुळे अनेक शेतकऱ्यांशी केलेले करार या वाईन उत्पादकांना पाळता येत नसल्यामुळे शेतकरी हवालदिल झालेले आहेत. हे जेव्हा मला कळले तेव्हा मी नाशिकमध्ये जाऊन सर्वांना भेटलो. वायनरीलाही भेटी दिली आहे. त्या ठिकाणी एक वेगळी अवस्था निर्माण झालेली आहे या संबंधीचे कोडे कोणी सोडवावयाचे? ज्यावेळी वायनरी विकली जाते त्यावेळी शासनाला कर मिळतो. शेती मालाच्या उत्पादनावर कर लावण्याचा अधिकार आणि कर मिळविण्याचा अधिकार शासनाला असेल तर उत्पादनामुळे निर्माण झालेल्या दुष्काळी परिस्थितीला सहाय्यभूत ठरणे हे शासनाचे काम आहे. सर्व शेतकरी संकटात आलेले आहेत.

सभापती महोदय, श्री. शामराव चौघुले यांची वाईन उद्योगाची संपूर्ण चित्रफित दूरदर्शनच्या माध्यमातून मला बघायला मिळाली. ज्या शेतकऱ्यांनी आपली पूर्ण शेती वाईनसाठी लागणाऱ्या द्राक्षासाठी समर्पित केलेली आहे, जे शेतकरी त्या शेतामध्ये मेहनत करीत आहेत त्यांच्या कुटुंबातील मुलांच्या शिक्षणापासून सर्व काळजी हे श्री. शामराव चौघुले घेत आहेत, अशा प्रकारची चित्रफित मी पाहिली आहे. मी युरोपमध्ये गेलो होतो. श्री. शामराव चौघुले यांची वाईन युरोपमध्ये प्रसिद्ध आहे. तिकडे वाईन उत्सव भरतो आणि त्या दिवशी सर्व नागरिकांना चौकामध्ये मोफत वाईन वाटण्यात येते ती श्री. चौघुले यांची वाईन असते. आपल्या येथील शेतकऱ्यांनी उत्पादित केलेल्या द्राक्षापासून निर्माण झालेल्या वाईनने परदेशात सन्मान मिळविला आहे पण आज ते शेतकरी उद्ध्वस्तता भोगत आहेत त्या संदर्भात शासनाची काय भूमिका राहणार आहे हे मी या माध्यमातून विचारू इच्छितो.

..२...

श्री. दिवाकर रावते.. . . .

सभापती महोदय, आदरणीय श्री. शरद पवार साहेबांचे एक वक्तव्य मला आठवते.त्यामध्ये माझी थोडी चूक झाली तर मंत्री महोदयांनी ती दुरुस्त करावी. आदरणीय श्री. शरद पवार यांनी एक मुद्दा मांडला होता आणि तो खरा असावा कारण त्यातील मी दर्दी नाही. वाईनला स्पिरिटचा दर्जा दिलेला आहे तो काढला तर ती सर्वत्र मिळेल, ती वाण्याच्या दुकानातसुद्धा ठेवता येईल तेव्हा या वाईनला स्पिरिटचा दर्जा असता कामा नये. आणि वाईनला स्पिरिटचा दर्जा जगात कुठेच नाही तो फक्त भारतात आहे. वाईनला स्पिरिटचा दर्जा दिल्यामुळे आपल्याकडे सगळ्या दारूच्या दुकानांना वाईन शॉप असे नाव दिले जाते. वाईन शॉप म्हणजे दारूचे दुकान. ज्या निर्मितीला स्पिरिटचा दर्जा नको आणि त्याच्यामध्ये अल्कोहोलचे प्रमाण 2 ते 3 टक्के म्हणजे बिअरपेक्षाही कमी, जे असेल ते मला माहित नाही, मग ती वाईन औषधीयुक्त आहे. असे दोन-चार वर्षापूर्वी आदरणीय श्री. शरद पवार साहेबांनी सांगितल्याचे मला आठवते. म्हणून या उद्योगाला स्पिरिटचा दर्जा दिला आहे तो काढला तर वाईन उद्योग पुनरुज्जीवित होईल. त्या भागामध्ये शेतकऱ्यांनी चांगले प्लॉट निर्माण केले आहेत. कौतुक करावे असे सगळे उभे राहिलेले आहे. मी बघून आलो म्हणून सांगत आहे.

यानंतर श्री. बरवड....

श्री. दिवाकर रावते .....

सभापती महोदय, मी पणन मंत्री असताना सहकारामध्ये असलेला वायनरी उद्योग कसा बुडाला आणि त्याच्या 1 लाख बाटल्या किती वर्षे पडून होत्या हे मला माहीत आहे. मला सांगण्यात आले की, एवढ्या वर्षाची जुनी वाईन असल्यामुळे ती व्हॅल्यूएबल आहे. मी म्हटले की, ती कशी व्हॅल्यूएबल आहे हे मला कसे कळणार ? त्यानंतर त्या बाटल्यांचे काय झाले हे मला माहीत नाही. मी मंत्री असेपर्यंत त्या बाटल्या तशाच होत्या. ती एकमेव वायनरी सहकारामध्ये निघाली होती, ती बंद झाली. द्राक्षाच्या शेतीच्या संदर्भात नेहमी हे चालूच असते. द्राक्ष हे नाजूक पीक आहे. हवामानामध्ये बदल झाला किंवा थंडी जास्त पडली तर त्या ठिकाणी शेकोट्या पेटवतात. माणसे शेकोटीची ऊब घेतात पण द्राक्षाच्या शेतीमध्ये मी पहिल्यांदा शेकोट्या बघितल्या. हे टेक्निकच तसेच आहे. द्राक्षाच्या शेतीच्या संदर्भामध्ये वायनरीच्या अनुषंगाने शेतकऱ्यांच्या संदर्भातील भूमिका मांडण्याचा मी प्रयत्न केलेला आहे. शासनाने या संदर्भात नक्की निर्णय घेणे आवश्यक आहे. आपल्या उपाययोजनांमध्ये तो विषय आहे की नाही हे मला माहीत नाही. त्या ठिकाणी तो बदल करावा का याचा विचार करावा. सुदैवाने नाशिकमधील सगळे वायनरी उद्योजक मराठी आहेत परंतु ते संकटात आहेत. त्यांना कसा हातभार लावावयाचा याचा शासनाने विचार करून त्या संदर्भामध्ये काही धोरणात्मक भूमिका घेणे अत्यंत आवश्यक आहे. द्राक्ष शेतीचा विषय या प्रस्तावामध्ये घातल्यामुळे मला त्या संदर्भात बोलता आले. त्याबद्दल सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांना धन्यवाद देतो. ऊस उत्पादक शेतीची झालेली प्रचंड हानी हा एक विषय या प्रस्तावामध्ये आहे.

श्री. हेमंत टकले : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते साहेब, आपण वाईनसाठी लागणाऱ्या द्राक्षांबद्दल बोललात ही चांगली गोष्ट आहे पण द्राक्ष शेतीमध्ये वाईनशिवाय लागणारी जी द्राक्षे आहेत ती सुध्दा खूप मोठ्या प्रमाणावर आहेत. त्या बाबतीत या वर्षी योग्य त्या सूचना दिल्या गेल्यामुळे जी एक्सपोर्ट होऊ शकत नव्हती ती सुरु झालेली आहे. ज्याला टेबल मॉडेल म्हणतात ती खाण्याच्या द्राक्षांची वेगळी व्हरायटी आहे. त्या व्हरायटीवर रोग पडू नये म्हणून नाशिकच्या शेतकऱ्यांनी व्यवस्थित काळजी घेतली आणि युरोपची जी एक्सपोर्ट बंद झाली होती ती या वर्षीपासून पुन्हा सुरु झालेली आहे, हे मी आपल्या माहितीसाठी सांगत आहे.

RDB/

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. हेमंत टकले यांना मी धन्यवाद देतो. मला ते माहीत होते परंतु ती एक्स्पॉर्ट परत सुरु झाल्यामुळे मी त्याबाबत बोललो नाही. मी आपल्या माहितीकरिता सांगतो की, आपल्याकडील द्राक्षाला युरोपमध्ये प्रचंड मागणी आहे. परंतु मधल्या काळामध्ये जास्त प्रमाणामध्ये रासायनिक खतांचा वापर केल्यामुळे त्यामध्ये त्याचे जे अंश मिळाले त्यामुळे आपला कंटेनर परत आला. मग शेतकऱ्यांना जाग आली की, मध्ये आपण थोडीशी चालबाजी केली तरी हिंदुस्थानामध्ये कसलीही चालबाजी चालू शकते परंतु बाहेर ती चालत नाही. कोकणामधील एक्स्पॉर्टचा जो आंबा असतो त्याला सेंट्रीय खताची मात्रा असेल तरच त्या आंब्याला किंमत असते. द्राक्षाच्या एक्स्पॉर्टच्या बाबतीत सन्माननीय सदस्यांनी जो विषय सांगितला तो मला माहीत होता परंतु एक्स्पॉर्ट परत सुरु झाल्यामुळे मी तो विषय मांडला नाही. एक दृष्टीने ती चांगली बाब झालेली आहे आणि आपण आनंद व्यक्त केला पाहिजे. शेतकऱ्यांनी यापुढे धडा घेतलेला आहे की, माझ्या शेतातील द्राक्षे जर भविष्यामध्ये परदेशात पाठवावयाची असतील तर ती निर्यातक्षम असावी यासाठी मी त्याची निर्मिती सेंट्रीय खतामधूनच करीन याची मला काळजी घेतलीच पाहिजे. नाही तर ती द्राक्षे तिकडून परत येतील. सेंट्रेड कपडे असतील तर ते कपडे सुध्दा परत येतात. एवढे ते दक्ष आहेत.

सभापती महोदय, ऊस उत्पादकांचा प्रश्न या ठिकाणी मांडलेला आहे. सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील त्या भागातील असल्यामुळे ते बोलतील. या ठिकाणी नेहमी जी चर्चा होते त्यामध्ये ऊस उत्पादकांची चर्चा होत नाही. या ठिकाणी कारखान्यांची चर्चा होते आणि कारखाना अडचणीत आणणाऱ्यांना सजा न होता त्या कारखान्याला काही तरी अनुदान देऊन तो कसा जगवावयाचा याची चर्चा होते. त्यातून ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांचे किती भले होते या प्रश्नाची चर्चा होत नाही. ऊसाला भाव देण्याच्या संदर्भात ज्यावेळी या ठिकाणी चर्चा झाली त्यावेळी आपल्याकडे 1450 रुपये हमीभाव जाहीर झाला. केंद्र शासनाने कमीत कमी भाव 1450 रुपये जाहीर केला. त्यावेळी आम्ही आंदोलन केले. शेतकरी खूश झाले का ? मी फरक सांगतो. यांना वाटते त्यापेक्षा माननीय मुख्यमंत्री फारच चाणाक्ष आहेत. आम्ही आदरणीय उद्धवजी ठाकरे यांच्या नेतृत्वाखाली त्यांच्याकडे गेलो होतो तेव्हा त्यांनी सांगितले की, प्रत्येक उतान्याच्या एका टक्क्याला 132 रुपये याप्रमाणे पुढे मिळणार आहेत.

यानंतर श्री. खंदारे ...

श्री.दिवाकर रावते...

म्हणजे 8.5 टक्के उतारा असलेल्या ऊसासाठी 1450 भाव देण्यात आला. त्यानंतर 9 टक्के, 10 टक्के, 11 टक्के, 12 टक्के याप्रमाणे जर उताराची टक्केवारी वाढत गेली तर प्रत्येक टक्क्यामागे 132 रुपये वाढत जातील असे माननीय मुख्यमंत्र्यांनी सांगितले होते. मी ते हेरून ठेवले होते.

माननीय मुख्यमंत्र्यांनी घेतलेल्या निर्णयामुळे दोन गोष्टी चांगल्या झाल्या. मराठवाडा, विदर्भ व खानदेशामध्ये पिकविला जाणारा जो ऊस आहे त्या ऊसाचा उतारा 8 ते 9 टक्क्यांच्या दरम्यान असतो. एखाद्या कारखान्यामध्ये कदाचित तो 10 टक्के किंवा 11 टक्के असू शकेल. मी कोल्हापूर व सांगली या भागातील ऊस पाहिला आहे. 18 महिन्यांच्या ऊसाची कांडी 4-5 इंच लांब असते. इतका दणदणीत तो ऊस असतो. परंतु आमच्या भागातील ऊसाची कांडी लाकडासारखी असते. चांगल्या ऊसाची गाळप क्षमता चांगली असते. पश्चिम महाराष्ट्रातील ऊसाचा उतारा 13 टक्के गृहित धरण्यात आला. त्यामध्ये प्रत्येक एक टक्क्यामागे 132 रुपये दर असा हिशोब केला तर कायद्याप्रमाणे, नियमाप्रमाणे, जाहीर झाल्याप्रमाणे 2050 इतका भाव होतो. त्यामुळे शासनाने त्यांना अधिक भाव दिलेला नाही, नियमाप्रमाणेच भाव दिलेला आहे. पश्चिम महाराष्ट्रातील ऊसाचा उतारा 12 ते 13 टक्के गृहित धरून 2050 रुपये असा भाव दिलेला आहे आणि बाकीच्या ठिकाणी सरसकट 1800 रुपये भाव दिलेला आहे. मराठवाड्यातील कमी उतारा असलेल्या ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांचा फायदा झाल्यामुळे मला आनंद झाला. विदर्भातील साखर कारखाने तर फुकून टाकण्यात आले आहेत. मराठवाड्यातील साखर कारखाने चालू आहेत.

सन्माननीय कृषी मंत्री श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील यांच्या आजोबांनी पहिला सहकारी साखर कारखाना सुरु केला. त्यानंतर हिंगोली जिल्ह्यातील कळमनुरी येथे साखर कारखाना सुरु करण्यात आला. कळमनुरीचा साखर कारखाना बाराच्या भावात गेला होता, संपला होता, त्यासाठी मी अनेकदा प्रयत्न केला होता. तो साखर कारखाना आता खाजगी माध्यमातून पुनरुज्जीवित झालेला आहे. या साखर कारखान्यात सर्वात जास्त ऊसाचे गाळप केले जाते. सरकारने ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांची चिंता वाहिली नाही. सरकारने जो भाव दिला त्याच भावाची मागणी करण्यात आली होती. परंतु त्याचा डांगोरा पिटण्यात आला. श्री.राजू शेटी यांनी ऊस उत्पादक

2....

श्री.दिवाकर रावते...

शेतकऱ्यांसाठी आंदोलन उभे केले होते, आपले कर्तव्य आहे असे समजून मी त्या आंदोलनात सहभागी झालो होतो. सरकारने जो भाव जाहीर केला होता तोच भाव पश्चिम महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांना देण्यात आला होता. हे सत्य आहे. तरी देखील सर्वजण शांत होते.

श्री.कल्लप्पा आवाडे यांचे 4-5 साखर कारखाने आहेत. हे कारखाने निर्माण झाल्यापासून आजपर्यंत ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांनी कधीही भावाबाबत तक्रार केलेली नाही. जे असेल ते त्या साखर कारखान्याला समर्पित केले आहे. कारखान्याला नफा किती होतो न बघता कारखान्याला जो नफा होईल तो शेतकऱ्यांचा आहे असे समजून त्यांना दिला जातो. पण कारखाना तोट्यात जाणार नाही याची काळजी घेण्यात येते. त्यामुळे इतर साखर कारखान्यातील भाव व त्यांच्या कारखान्याचे भाव यामध्ये तफावत असते. ऊसाला भाव मिळण्याबाबत अनेक आंदोलने झाली आहेत परंतु त्यांच्या कारखान्यावर आंदोलन झालेले नाही.

जरंडेश्वर साखर कारखाना कोर्ट कचेऱ्यामध्ये अडकला आहे. हे कारखाने ऊस उत्पादकांचे आहेत. शासकीय व शेतकऱ्यांच्या भाग भांडवलातून ते उभे राहिले आहेत. मूळ भाग भांडवल शेतकऱ्यांचे आहे. सरकारनेही भाग भांडवल दिलेले आहे आणि वित्तीय संस्थांनी कर्ज देऊन हे कारखाने उभे राहिलेले आहेत. एकाही संस्था चालकाच्या खिशातील पैशातून हे साखर कारखाने उभे राहिलेले नाहीत. एकेका साखर कारखान्याची मालमत्ता 200 एकर, 300 एकर इतकी आहे. त्याच्यासहित ते कारखाने लिलावात काढून खाजगी माध्यमातून ते विकत घेतले जातात. विद्यमान संचालक मंडळातील सदस्यच हे कारखाने विकत घेतात. शासनाच्या कार्यपध्दतीमध्ये ते बसत असल्यामुळे कारखान्याची खरेदी विक्री होत असेल. त्याबाबत माझी तक्रार नाही. कारण तो आव्हानाचा विषय असल्यामुळे मी या ठिकाणी त्याबाबत बोलणार नाही. पण ज्या शेतकऱ्यांनी भाग भांडवल दिलेले आहे त्या शेतकऱ्यांना कारखान्याच्या विक्रीतून एक रुपया सुध्दा मिळत नाही. हे कारखाने खाजगी माध्यमातून विकत घेणारे मात्र आर्थिकदृष्ट्या मजबूत होतात. हे लोक बँकेच्या कर्जाची परतफेड करीत नाहीत. या देशातील उद्योजकांनी बँकांकडून घेतलेले 5 हजार कोटी रुपयांचे कर्ज सरकारने माफ केले आहे. त्यामुळे हे साखर कारखाने विकत असताना

3....

श्री.दिवाकर रावते...

शेतकऱ्यांनी दिलेले भाग भांडवल व्याजासहित परत करावे. उरलेल्या पैशातून बँकांच्या कर्जाची परतफेड करणे आवश्यक आहे.

आम्ही उभा केलेला कारखाना विकला, पण त्यावेळी मी जे काही पैसे गुंतविले होते त्याची परतफेड आम्हाला व्याजासहित करण्यात आली आहे याचे समाधान त्या शेतकऱ्यांना मिळू शकेल. मग त्यांचे 10 शेअर्स असतील, 15 शेअर्स असतील. ते त्यांना परत दिले पाहिजेत. पण तसे झालेले नाही. ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांच्या विकलेल्या कारखान्याची ही व्यथा आहे. त्याबाबत आजपर्यंत कोणीही बोलत नाही.

यानंतर श्री.शिगम....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री. दिवाकर रावते...

त्यांनी जे भागभांडवल गुंतविलेले होते त्यातील एक रुपया देखील त्यांना हे कारखाने विकल्यानंतर मिळाला नाही. हे कारखाने कोणत्या भावात गेले ? हे कारखाने जिल्हाधिका-यांच्या माध्यमातून विकले गेले. सभापती महोदय, सरकार कुणाचे आहे याला महत्व नाही. सरकार हे सरकारच असले पाहिजे मग ते सरकार कोण चालवितो याला महत्व नाही. एक मात्र निश्चित की विकलांग सरकार असता कामा नये. कारण त्यामुळे धनदांडगे फायदा घेतात. कारखाना विकला गेला हे ठीक झाले कारण तो बंद पडलेला होता. मग तो खाजगी कारखाना का होईना, त्या कारखान्यामध्ये किमान शेतक-यांचा ऊस गाळप व्हायला लागला ही मोठी उपलब्धी झाली.

सभापती महोदय, मी मागे शासनाला प्रश्न विचारला होता त्याचे उत्तर मला अद्याप मिळालेले नाही. मी एका कारखान्याचे उदाहरण देतो. मला अनेक कारखान्यांची उदाहरणे देता येतील पण तेवढा वेळ नाही. मराठवाड्यामध्ये एक कारखाना काढण्यात आला. त्याचे भागभांडवल 110 कोटी रु. होते. शेतक-यांचे भागभांडवल, वित्तीय संस्थांचा पैसा, शासनाचा निधी इत्यादी सगळे मिळून 110 कोटीचे भागभांडवल होते. तो कारखाना नंतर फक्त 35 कोटी रुपयांना विकला गेला. हा कारखाना उभा राहिल्या पासून त्या कारखान्यामध्ये ऊसाचे एक कांडप देखील गाळप झाले नव्हते आणि तरी देखील तो कारखाना लिलावात विकला गेला. मध्यंतरी तो 3 वर्षांच्या कराराने भाड्याने चालविण्यास देण्यात आला होता. चांगल्या प्रकारे तो त्यावेळी चालविण्यात आला आणि शेतक-यांना देखील चांगले पैसे मिळाले. 3 वर्षांचा करार संपल्यानंतर तो कारखाना विकला गेला. पूर्वी ज्यांच्या ताब्यात तो कारखाना होता त्यांच्याच ताब्यात तो आला. मग जनतेचे 110 कोटी रुपये बुडविणारे जे कोणी आहेत त्यांना कोण दंड देणार ? महाराष्ट्रामधील हा एकूणच फार मोठा विषय आहे. जे जे कारखाने विकले गेले ते गाळपासाठी आले म्हणून बरे झाले. निदान शेतक-यांच्या ऊसाचे गाळप झाले. कारखाने विकले गेले हे योग्य की अयोग्य हे मी फूटपट्टी लावून मोजत बसत नाही. परंतु शासनाच्या माध्यमातून या कारखान्यासाठी दिलेले जनतेचे जे करोडो रुपये बरबाद झाले, ते पैसे कोठे गेले ? जे याला कारणीभूत आहेत ते मोकळे फिरत आहेत आणि खाजगी कारखान्याचे मालक झालेले आहेत. पावणेदोन हजार कोटी रुपयांचा हा प्रश्न आहे. हे पैसे कोठे गेले, कोणाच्या घरात गेले, पैसे कसे बरबाद झाले याचा शोध घेणार आहात की नाही ?

..2..

श्री. दिवाकर रावते...

कारखाने विकले गेले त्याबद्दल माझे काही म्हणणे नाही, परंतु कारखाने बुडीत काढून कोटयवधी रुपयाचा जो अपहार झालेला आहे त्याची चौकशी सीआयडी मार्फत करावी. लोकांच्या करातून जो पैसा अशा कारखान्यांना दिला जातो तो पैसा बरबाद करणा-यांना शिक्षा झाली पाहिजे आणि ती तुम्ही करणार का हा माझा प्रश्न आहे. रूस उत्पादक शेतकरी हा वर्षाच्या 365 दिवस शेतात राबत असतो. एक बेणे घेतले की लगेच दुसरे बेणे लावतो.

सभापती महोदय, एका गोष्टीचे मला फार कौतुक वाटले म्हणून तो मुद्दा मी येथे परवा मांडला. कोल्हापूरमध्ये कृषी खात्याच्या अधिका-याने जो प्रयोग केला त्याचा सत्कार केला पाहिजे. त्याच्या या प्रयोगामुळे तुमचे पाणी वाचेल आणि वीज देखील वाचेल. शेकडो वर्षे संशोधन करणा-या विद्यापीठातील एकाही तज्ज्ञाला हे कळले नाही. मी त्यांच्याशी संवाद साधला आणि हे संशोधन कोणी केले याबाबत विचारणा केली. त्यांनी सांगितले की, आमच्या सर्वांचे हे काम आहे. त्यांनी केवळ संशोधन केले नाही तर शाळेपासून वर्ग घेऊन ते पुढची पिढी तयार करीत आहेत. पर्यावरणाच्या बाबतीत आगळा आणि वेगळा जागतिक पातळीवरचा विक्रम करणारे महाराष्ट्राच्या कृषी खात्याचे अधिकारी पाहिले की त्यांच्या बद्दल मोठा अभिमान वाटतो.

नंतर श्री. भोगले...

श्री.दिवाकर रावते.....

माननीय मंत्री महोदयांनी त्यांचा चांगल्या पध्दतीने सत्कार करावा. ही बाब लोकांसमोर आली पाहिजे. कृषी खात्यामध्ये अशा प्रकारचे संशोधन करणारी मंडळी असतील तर दुस-या भागातील अधिकाऱ्यांना त्याच्यापासून स्फूर्ती मिळेल. रोजच आम्ही भ्रष्टाचाराचे आरोप होणाऱ्या अधिकाऱ्यांबद्दल बोलतो. परंतु अशा प्रकारचे काम करणारे अधिकारी पाहिल्यानंतर आम्हाला त्याचा अभिमान वाटतो. या अधिकाऱ्यांचा योग्य तो सन्मान झाला पाहिजे. मला ही बाब समजल्यानंतर मी सगळी कागदपत्रे मागवून घेतली. सर्व माहिती जाणून घेतली. मी सभागृहात या बाबीचा फक्त उल्लेख केला. परंतु त्यांचे आभार मानले पाहिजेत. त्यांना धन्यवाद दिले पाहिजेत. त्यांचे कौतुक केले पाहिजे, अशी मंत्री महोदयांकडून अपेक्षा बाळगतो.

सभापती महोदय, प्रस्तावामध्ये बी-बियाण्यांचा विषय मांडला आहे. कृषी मंत्री सभागृहात उपस्थित आहेत. शेतकऱ्यांना जादा पैसे देऊन खते व बी-बियाणे विकत घेऊन पेरणी करावी लागते असे प्रस्तावात नमूद केले आहे. तुमचेच सरकार सत्तेवर आहे. आपल्या सरकारची विफलता आपण मांडली आहे. केवढे हे झोबणारे वाक्य आहे. शेतकऱ्यांच्या काळजाला वेदना देणारे वाक्य आहे. आपला संसार सांभाळायचा, आपली शेती सांभाळायची म्हणून सावकारांकडून कर्ज घेऊन बी-बियाणे विकत घ्यायचे. कर्जाचा विषय आला म्हणून मी सांगू इच्छितो. पणमंत्री सभागृहात उपस्थित नाहीत. याची जबाबदारी कोण घेणार आहे? माननीय मंत्री श्री.हर्षवर्धन पाटील यांनी मागील अधिवेशनाचा शेवटचा दिवस होता, तेव्हा असे सांगितले होते, रावतेजी तुम्हाला पुढील अधिवेशनात हा प्रश्न मांडावा लागणार नाही.

सावकारी निर्बंधासंबंधी जे विधेयक आणले त्यावर चर्चा न करता आम्ही ते विधेयक मंजूर केले. ते विधेयक दोन वर्षे राष्ट्रपतींकडे पडून होते. त्या विधेयकावर राष्ट्रपतींची सही न होता ते विधेयक परत आले आहे. ते विधेयक परत आले याचा मागमूस या सरकारला नाही. जे विधेयक तुमच्यावर विश्वास ठेवून आम्ही सभागृहात एकमताने मंजूर केले त्याची रचना योग्य पध्दतीने केली नव्हती. त्यामध्ये अनेक त्रुटी असल्याचे राष्ट्रपती महोदयांना कळल्यामुळे त्यांनी त्या विधेयकावर सही करण्याचे अमान्य केले. हा या सदनचा अवमान आहे. राष्ट्रपतींनी विधेयक अमान्य करण्याचा हा विषय नाही. ज्या मूळ कारणांमुळे शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या होत आहेत त्या थांबव्यात याकरिता पाठपुरावा केल्यानंतर सरकारने निर्माण केलेले विधेयक हे राजकीय

..2..

श्री.दिवाकर रावते.....

इच्छाशक्तीतून आलेले नव्हते. आम्ही सदनमध्ये विधेयक आणल्यानंतर त्याचे स्वागत केले होते. हा आमचा गुन्हा झाला का? राष्ट्रपतींनी त्या विधेयकावर सही करण्याचे नाकारले. त्रुटी असल्यामुळे ते विधेयक राज्य सरकारकडे परत पाठविण्यात आले. अशा प्रकारे सदनचा अवमान करणारे जे अधिकारी आहेत, ज्यांनी चुकीचे बिल ड्राफ्ट केले त्यांच्याकडे याचा जाब विचारणार आहात की नाही? राष्ट्रपतींकडून काढण्यात आलेल्या त्रुटी या अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास का आल्या नाहीत? आतून कीर्तन वरुन तमाशा अशी जी म्हण आहे ती खरी करुन दाखविण्याचा हा प्रकार आहे.

सभापती महोदय, बेकायदेशीर सावकारीला संरक्षण देण्याकरिता मुद्दाम चुकीचे विधेयक सभागृहासमोर मांडण्यात आले होते, जाणूनबुजून चुका केल्या होत्या का? 2005 साली मंजूर झालेले विधेयक 2012 पर्यंत अंमलात आलेले नाही. बेकायदेशीर सावकारीतून शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या होत आहेत. याची जबाबदारी कोणी स्वीकारायची? शेतकऱ्यांच्या संदर्भात कायदा आणताना त्याबाबत अत्यंत खोलवर विचार करणार नसतील तर संबंधित अधिकाऱ्यांना विचारले पाहिजे. विधी व न्याय विभागाकडून याचा खुलासा मागविला पाहिजे. विधेयक पुन्हा सभागृहापुढे येईल तेव्हा मी अवश्य माझे विचार मांडणार आहे.

सभापती महोदय, माननीय राज्यपालांकडून चार विधेयके परत आली आहेत. विधेयके गोंधळात पास करण्याचा प्रयत्न केला जातो. चार विधेयके परत आल्यानंतर त्याची जबाबदारी कोणी घ्यायची? आम्हाला कायदा संमत करावयास सांगितले जाते. विधिमंडळाचा अवमान करण्याचा अधिकाऱ्यांकडून प्रयत्न चालला आहे. त्या अधिकाऱ्यांची नैतिक जबाबदारी स्वीकारुन सभागृहाला खुलासा करणार आहात की नाही हे आम्हाला सांगावे.

नंतर श्री.खर्चे....

श्री. दिवाकर रावते .....

महोदय, बाजारात शेतकऱ्याला बियाणे मिळत नाही, पर्यायाने त्याला सावकाराकडूनच ते घ्यावे लागते, सन्माननीय सदस्य श्री. माणिकराव ठाकरे हे सभागृहात उपस्थित नाहीत पण विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या बाबतीत मात्र ही परिस्थिती निर्माण होत असते की त्याला सावकाराला सामोरे जावे लागते. त्यानंतर प्रस्तावातील विषय आहे तो म्हणजे मजुरांच्या मजुरीत वाढ करणे आवश्यक आहे ही वस्तुस्थिती आहे. पण शेतकऱ्यांच्या मालाला भाव मिळत नाही आणि शासन त्याबाबत कोणतेच प्रयत्न करीत नाहीत ही दुःखाची बाब आहे. सन्माननीय सदस्य श्री. पाशा पटेल यांची भूमिका चांगली आहे, ते सांगतात की, मी हे केले पण त्याप्रमाणे शासन देण्यासाठी तयार आहे की नाही याचाही विचार करणे आवश्यक आहे. कृषी मूल्य आयोग हा किमती ठरविण्याचे काम करतो. आपल्या राज्यात सुध्दा पणन मंत्री त्याचे अध्यक्ष असतात आणि इतर अधिकारी सुध्दा त्यात असतात, लोकप्रतिनिधींना किंवा शेतकऱ्यांच्या प्रतिनिधींना मात्र या मालाच्या किमती ठरविणाऱ्या समितीमध्ये सामील करून घेत नाहीत. तसेच ही समिती फक्त शिफारशी करू शकते, त्यानुसार केंद्र शासन निर्णय घेईल की नाही हे मात्र आपण सांगू शकत नाही. पंजाब राज्यात गहू पिकतो, तेथे ज्या भावात मिळतो त्याच भावात तामिळनाडू, आंध्र, केरळ तसेच महाराष्ट्रात मिळेल असे नसते. तर या चार राज्यांमध्ये पिकणारे धान पंजाबमध्ये त्याच दरात मिळेल असेही नसते. अशा प्रकारे प्रत्येक राज्यातील उत्पादनाचे भाव वेगवेगळे असतात व ते ठरविण्याचे अधिकार हे केंद्र शासनाचे आहेत. या निमित्ताने माझा इतकाच प्रश्न आहे की, कापूस किंवा सोयाबीन अशा पिकांसाठी केंद्राने जे दर निश्चित केले त्यात तफावत असते. समजा केंद्र शासनाने 3300 रुपये हमी भाव जाहीर केला पण कृषी मूल्य आयोगाने 4500 रुपयाची शिफारस केली असेल तर वरील 1200 रुपयाची तफावत ही आपल्या शासनाने दिली पाहिजे, अशी मी मागणी करतो.

यानंतर शेत मालावरील प्रक्रिया उद्योगांच्या संदर्भात मी असे सांगू इच्छितो की, साखर कारखान्याचा विचार केला तर त्यातून निर्माण होणाऱ्या गुळाला संपूर्ण आशिया तसेच युरोप खंडातून मागणी येते. काल मी पाहिले की गूळ काढण्यासाठी रशियामधून एक नवीन यंत्र आणले असून त्या यंत्राच्या सहाय्याने कोणतेही केमिकल न वापरता उत्कृष्ट गूळ काढता येतो, ज्याप्रमाणे

.....2

श्री. दिवाकर रावते .....

गुळाला भाव मिळतो तसाच ऊसाच्या रसाला सुध्दा भाव मिळाला पाहिजे अशी माझी विनंती आहे. कारण आज ऊसाच्या रसाला सुध्दा प्रचंड मागणी असते.

(सभापतीस्थानी माननीय तालिका सभापती श्री. परशुराम उपरकर)

यानंतर नागपूर भागात पिकणाऱ्या संत्र्यावर प्रक्रिया करण्याबाबत माझी मागणी आहे. हा प्रश्न आता " आग रामेश्वरी, बंब सोमेश्वरी" असा झाला असे म्हटले तरी वावगे होणार नाही. कारण शासन अनेक वर्षांपासून सांगत असते की, संत्र्यावर प्रक्रिया करणारे उद्योग निर्माण करण्यात येतील. पण "आदर्श सोसायटी" मध्ये फ्लॅट घेणाऱ्यांनी नांदेडला संत्र्यावरील प्रक्रिया उद्योग निर्माण केला, पण त्यांना हे माहित नाही काय, की संत्र्याचे पीक नांदेडला नव्हे तर नागपूरला पिकते. तसेच लोकांनाही माहित नाहीत की हे महाशय नांदेडला राहणार की, आणखी कुठे राहणार ?

यानंतर श्री. जुन्नरे ....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी

श्री.दिवाकर रावते.....

नागपूर येथे संत्रा पिकते परंतु संत्र्यावर प्रक्रिया करणारा उद्योग नांदेड मध्ये आहे. खरे म्हणजे संत्र्यावर प्रक्रिया करणारा उद्योग नागपूरमध्ये असावयास पाहिजे होतो परंतु तो नांदेडमध्ये आहे. संपूर्ण आशियातील सर्वात मोठा संत्र्यावर प्रक्रिया करणारा उद्योग वरुड येथे आहे परंतु या कारखान्यात एकही संत्री गाळले गेले नसून हा कारखाना तसाच धूळ खात पडलेला आहे. एवढा मोठा प्रकल्प असतांना हा प्रकल्प का सुरु होत नाही हे काही समजत नाही. याचा अर्थ जेथे मागणी केली जाते तेथे प्रकल्प सुरु होत नाहीत व जेथे गरज नाही अशा ठिकाणी शेती मालावर प्रक्रिया उद्योग केले निर्माण केले जातात हे कृषी उद्योगाचे दुर्दैव आहे.

सभापती महोदय, प्रक्रिया उद्योगाच्या संदर्भात कोकणातील सन्माननीय सदस्य जरूर आपले विचार मांडतील असे मला वाटते कारण कोकणातील सदस्य नेहमी जांभळापासून, करवंदापासून वाईन तयार कधी केली जाईल एवढेच विचारीत असतात. सन्माननीय सदस्य श्री. राजन तेली यांनी करवंदापासून वाईन करण्याचा प्रस्ताव मांडला होता. त्यामुळे शेती मालावर प्रक्रिया करणाऱ्या उद्योगाला शासन कशी चालना देणार आहे यासंदर्भात माननीय मंत्री महोदयांनी सविस्तर माहिती देण्याची आवश्यकता आहे.

सभापती महोदय, दूध पावडरच्या निर्यात बंदीच्या संदर्भात उल्लेख करण्यात आलेला आहे. दुधाचा विषय माझ्या दृष्टीने अतिशय गंभीर असा विषय आहे. सन्माननीय दुग्धविकास मंत्री श्री. मधुकरराव चव्हाण येथे उपस्थित आहेत. परंतु दुग्धविकास खात्यावर कोणीही चर्चा उपस्थित करीत नाही. खरे म्हणजे दुग्धविकास खात्याला कोणी विचारीतच नाहीत. दुग्धविकास खाते दुधाची जेवढी निर्मिती करते ती गरजेपेक्षा फार कमी आहे. सरकारी दुग्धविकास खाते प्रचंड मोठे आहे परंतु दूध उत्पादन नगण्य आहे. आम्ही विरोधी पक्ष म्हणून आपल्याला सर्व सहकार्य करण्यास तयार आहोत. आम्हाला लहानपणी चांगल्या प्रकारचे सकस व चांगले दूध मिळत होते परंतु आता तशा प्रकारचे दूध पहावयास सुध्दा मिळत नाही. त्यावेळी शासकीय डेअरीवरील दूध आणण्यासाठी सकाळी लोक रांगा लावत होते परंतु आता तसे राहिलेले नाही. शासकीय डेअरीचे दूध कशामुळे बंद झाले त्याच्या खोलात मी जाणार नाही परंतु दूध उत्पादन वाढीसाठी नेमके काय करावयास

श्री.दिवाकर रावते.....

पाहिजे यावर चर्चा होण्याची आवश्यकता आहे. आपल्याकडे दूध कमी असतांना सुध्दा दुग्धविकास खाते दुधाची पावडर करुन ते दूध दुस-या राज्यात पाठवित आहे. त्यामुळे विभागाने पावडर न केलेले दूध आमच्या मुलाबाळांच्या घशात जाऊ दिले तर लोक आपल्याला धन्यवाद देतील.

सभापती महोदय, आपल्याकडे दुधात पाणी सोडा परंतु केमिकल मिश्रित दूध मिळावयास लागले आहे. औरंगाबाद, पुणे येथे केमिकल दूध दिसू लागले आहे. मुंबईत केमिकल मिश्रित दूध किती मिळते याची मला माहिती नाही. सन्माननीय सदस्य श्री. रामदास कदम हे गृहमंत्री होते त्यावेळेस त्यांनी दुधाची भेसळ करणाऱ्यांवर धाडी टाकल्या होत्या. त्यांनी ज्या प्रमाणे धाडी टाकल्या होत्या तशा प्रकारच्या धाडी तुम्ही टाकणार आहात की, नाही ? तुमच्या राज्यात दुधामध्ये भेसळ होत नाही काय ? खरे म्हणजे दुधाचा पुरवठा कमी असल्यामुळेच दुधात भेसळ होते, केमिकल मिश्रित दूध तयार होते. आपल्याकडे आज परदेशातून दूध येत आहे. मदर डेअरीच्या माध्यमातून परदेशातील दूध आपल्याकडे येत आहे. गुजरातमधून सुध्दा मोठ्या प्रमाणात दूध आपल्या राज्यात येत असतांना आपण दुस-या राज्यात दूध पाठविता हे बरोबर आहे काय ? जर आपल्याला दूध पुरत नसतांना आपण दुस-या राज्यात दूध कशाला पाठविता ?

यानंतर श्री. भारवि...

श्री.दिवाकर रावते...

दूध निर्यातीसंबंधी मला विनंती करावयाची आहे. आज लोकांच्या घरात भेसळ युक्त दूध जात आहे. सन्माननीय गृह मंत्री श्री.आर.आर.पाटील यांनी आम्हाला रासायनिक दूध तयार करून दाखविले होते. माननीय गृह मंत्री श्री.आर.आर.पाटील अगदी कौतुकाने हे सर्व करून दाखवत होते. त्यांनी एकालाही आता पर्यंत पकडलेले नाही. सांगलीमध्ये देखील कोणाला पकडल्याचे आमच्या ऐकीवात नाही. हे आमचे दुर्दैव आहे. दूध पावडरचा निर्यातीचा विषय हा गंभीर आहे.

या प्रस्तावात बँकेद्वारा करण्यात येणाऱ्या वित्तीय पुरवठ्याचा देखील उल्लेख केला आहे. चार बँकांना लायसेन्स न मिळाल्यामुळे त्या मर्ज करण्याची पाळी आज आपल्यावर आली आहे. राज्य बँकेला 50 कोटी रुपये देऊन जीवदान देण्याचे काम राज्य शासन करित आहे. या माध्यमातून मी गरीब शेतकऱ्यांच्या वित्तीय संस्थेबद्दल माझे मत व्यक्त केले आहे. आमच्या भूविकास बँका आहेत. त्या सामान्य गरीब शेतकऱ्यांच्या बँका आहेत. त्यांना पुनरुज्जीवित करा. 267 कोटी रुपयांचे पॅकेज दिले तर महाराष्ट्रातील सर्व भूविकास बँकांसह सर्व वित्तीय संस्था पुनरुज्जीवित होतील. सामान्य माणसाला सावकाराकडे जाण्याऐवजी या बँकांच्या माध्यमातून जीवदान मिळेल. शेतकऱ्याला आनंद होईल, अशी मागणी मी करतो आणि मला संधी दिल्याबद्दल धन्यवाद. जय हिंद जय महाराष्ट्र.

.....

(सभापतीस्थानी माननीय उप सभापती)

श्री.जयंत प्र.पाटील (विधान सभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, आता सभागृहात माननीय पणन मंत्री उपस्थित नाही. शेती उत्पादन मालावर प्रक्रिया करणारे उद्योग या राज्यामध्ये किती उभे राहिले आहेत ? राज्य सरकारने किती अनुदान दिले ? किती सवलती दिल्या ? याचे मोजमाप केले तर राज्याचे अर्धे बजेट हे प्रक्रिया उद्योगावर गेले आहे, हे सहज दिसून येईल.

महाराष्ट्रामध्ये साखर कारखाने उभे राहिले आहेत. सूत गिरण्या उभ्या राहिल्या. वेगवेगळे छोटे-मोठे प्रक्रिया करणारे उद्योग उभे राहिले. यातील आज चालू स्थितीतील किती उद्योग आहेत ? त्याचे प्रमाण सहा ते सात टक्केच आहे. सन्माननीय सदस्य श्री.रावते साहेब साखर कारखान्यां संबंधी बोलले आहेत. साखर कारखाने शेतकऱ्यांचे म्हणून उभे राहिलेत. तेच कारखाने ज्यांनी लुटले, खाल्ले, त्यांचीच मुले दुसऱ्या प्रायव्हेट कंपनी काढून ते साखर कारखाने विकत घेण्याचा सपाटा लावत आहेत. मी जर नावे सांगितली तर माझ्या भाषणाची वेळच संपेल.

ही प्रक्रिया कशी सुरू झाली ? एन.पी.ए.ची तरतूद आली. त्यामुळे बँकींग क्षेत्रातील, सहकारी क्षेत्रातील सगळे नॉर्म्स बदलले. थकित असलेली किंवा येणे असलेली रक्कम आपल्या बॅलन्सशीट मध्ये प्रॉफिट म्हणून दाखविली जाते. आपली ही जी प्रक्रिया होती ती नवीन बँकींग पद्धतीमुळे बंद झाली आहे. येणे असलेली रक्कम प्रॉफिटमध्ये दाखवून संस्था फायद्यामध्ये दाखविली जात होती. एन.पी.ए.ची तरतूद झाल्यानंतर

यानंतर श्री.सरफरे.....

श्री. जयंत प्र. पाटील....

या राज्यातील सर्व बँका आणि सर्व कारखाने बुडाले आहेत, त्यांच्यावर राज्य शासनाचे पाहिजे तसे नियंत्रण नाही. माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील मी आपणास सांगू इच्छितो की, याच्या मागील खऱ्या अर्थाने ग्यानबाची ही मेख आहे. त्याचे मूळ आपण शोधले पाहिजे आणि ते मूळ जर कोणते असेल तर या राज्यामध्ये असणारे उद्योग बंद झाले आहेत. अशाप्रकारची परिस्थिती राज्यात निर्माण झाली आहे.

सभापती महोदय, नामदार श्री. मधुकरराव चव्हाण साहेबांबरोबर गेली 15 ते 20 वर्षे राज्य स्तरावरील विविध संस्थांमध्ये एकत्रपणे काम करण्याची मला संधी मिळाली. त्यामध्ये मार्केटींग फेडरेशन असेल, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक असेल अशा विविध संस्थांमध्ये नामदार श्री. मधुकरराव चव्हाण आणि कै. विष्णुअण्णा पाटील यांच्याबरोबर मी काम केले आहे. आमचा एक ग्रुप होता व त्याच्या माध्यमातून आम्ही वेगळ्या प्रकारचे काम करीत होतो आणि राज्याचे दुःख सतत मांडीत होतो. परंतु या दुःखाबाबत राज्य सरकारकडून कधीही चिंतन झाले नाही, त्या बाबत पाहणी झाली नाही. जे लोक वेडेवाकडे वागले त्यांच्यावर कोणतीही कारवाई झाली नाही म्हणून ही परिस्थिती निर्माण झाली. शेती मालावरील प्रक्रिया उद्योग हे खऱ्या अर्थाने उभे रहात नाहीत, त्यांचे प्रशासकीय व्यवस्थापन व्यवस्थित होत नाही तोपर्यंत राज्यातील शेतकऱ्यांची महाराष्ट्रामध्ये खऱ्या अर्थाने उन्नती होणार नाही. या बाबत या चर्चेच्या निमित्ताने राज्य सरकारकडून आम्हाला उत्तर मिळाले पाहिजे.

सभापती महोदय, वेळेचे भान ठेवून मी दोन-तीन महत्वाचे मुद्दे या ठिकाणी मांडणार आहे. माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते साहेब म्हणाले की, या आघाडी सरकारमध्ये काम करणारे पक्ष एकमेकांचे पाय खेचण्याचे काम जोरात करीत आहेत. त्याचे परिणाम शेतीवर होत आहेत. सहकार क्षेत्रामध्ये राष्ट्रवादी काँग्रेस आणि काँग्रेस पक्ष एकमेकांचे पाय खेचण्याचे काम करीत आहेत. त्यामुळे राज्यामध्ये ही परिस्थिती निर्माण झाली आहे. सभापती महोदय, नामदार मंत्री महोदय श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील यांच्या वडिलांनी आणि आजोबांनी वीज वितरण सहकारी संस्था काढली. सहकारी तत्वावरील एकमेव वीज कंपनी इतर राज्यामध्ये नाही, परंतु महाराष्ट्रात एकमेव आहे. त्या कंपनीच्या बाबतीत राज्य सरकारने कोणती भूमिका स्वीकारली? राज्य शासनाने त्या कंपनीचा वीज पुरवठा बंद केला. मुळामध्ये त्यांना स्वतःला संस्था चालविता येत नाहीत, वीज उद्योग सरकार

DGS/ ST/ KTG/

श्री. जयंत प्र. पाटील....

चालविते व त्याप्रमाणे खाजगी कंपन्यासुद्धा चालवितात ते सर्व तोटयात आहेत. दुसऱ्या बाजूला त्यांचे अकाउंट न पहाता त्यांना व्याजावर व्याज देऊन त्या कंपन्या चालविल्या जात आहेत. कोल्हापूर, सांगली व पुण्याच्या एम.एस.सी. बँकेवर प्रशासक नेमण्यात आले आहेत. माझ्या रायगड बँकेचा एन.पी. शून्य आहे. या बँकेमध्ये फक्त 200 कर्मचारी काम करीत आहेत. आज सोलापूर सुपामध्ये आहे ते उद्या जात्यात येणार आहे, त्यानंतर माननीय श्री. रामराजे निंबाळकर साहेब तुमचा नंबर आहे. यामुळे या राज्यामध्ये जी परिस्थिती निर्माण होणार आहे त्यामुळे ईझी फायनान्स या सहकारी बँकेच्या माध्यमातून सहजपणे मिळत होता तो राष्ट्रीयीकृत बँकांमधून मिळणार नाही. या परिस्थितीचा शासनाने गांभीर्याने विचार केला पाहिजे. परवाच्या दिवशी माननीय अर्थमंत्र्यांनी उत्तराचे भाषण केले त्यावेळी मी त्यांना प्रश्न विचारला होता की, आपण 15 हजार कोटींची हमी दिली. त्यावेळी माननीय सदस्य श्री. हेमंत टकले यांना मी लॉबीमध्ये म्हणालो की, तुमचा आणि माझा प्रश्न बरोबर होता.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

जर आपण ही हमी दाखविली तर तुमचे बजेट मायनसमध्ये जाते. याबाबतीत तुम्ही किती अभ्यास केला आहे हे मला माहिती नाही. 2 हजार कोटी रुपयांची हमी राज्य बँकेला देण्यात आलेली आहे. राज्य बँकेची तुमच्याकडे डिमांड आहे आणि तुम्हाला ही हमी द्यावी लागली असून हाय कोर्टाने ऑर्डर काढलेली आहे. हाय कोर्टाने राज्य शासनाला सांगितले की, आमचे पैसे ताबडतोब द्यावेत आणि हाय कोर्टाने सांगितल्यानंतर शासनाला पैसे द्यावेच लागणार आहेत. परंतु तुम्ही तो निधी बजेटमध्ये कुठेही दाखविलेला नाही किंवा मला आर्थिक पहाणीचा जो अहवाल आहे त्यामध्ये देखील हे कुठे दिसून आलेले नाही. माननीय वित्त मंत्री श्री.अजितदादा म्हणाले की, तो विषय काढू नका. तो विषय थोडा अडचणीचा आहे. मग आम्ही गप्प बसलो. याबाबतीत विचार होणार आहे की नाही ? याचा परिणाम शेती उद्योगावर आणि शेतीच्या समस्यांवर होणार आहे.

सभापती महोदय, ज्यावेळी आम्ही आणि डावे पक्ष मुक्त आर्थिक धोरणाच्या विरोधात होतो.त्यावेळेला आमची टिंगल करीत होता. तेव्हा असे सांगितले की,आता सगळे मुक्त आहे. कोणीही कोणत्याही देशातील माल कुठेही न्यावा आणि कुठेही आणावा. सन्माननीय सदस्य श्री.अरुणभाई गुजराथी साहेबांनी सांगावे की, मी चुकीचे बोलत आहे काय? पण आज काय झाले आहे तर तीन वेळा कापसाची निर्यात बंद केली. दुधाची पावडर निर्यात करण्यासाठी बंदी आहे.जेव्हा शेतकऱ्यांकडे शेती उत्पादन जास्त होते, तेव्हा केंद्र शासन निर्यातीसाठी बंदी करते. मग मुक्त आर्थिक धोरणाचा काय फायदा झाला? हा प्रश्न आहे. सन्माननीय सदस्य श्री.अरुणभाई गुजराथी चार्टर्ड अकाउंटन्ट असल्याने ते याबाबतीत जास्त अधिकारवाणीने बोलू शकतात. त्यामुळे त्यांनी आपले विचार मांडावेत असे मला वाटते. पण तुम्ही मुक्त आर्थिक धोरणाबाबत देखील सांगितले.

याठिकाणी सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांनी नियम 260 अन्वये जो प्रस्ताव मांडलेला आहे, त्यामध्ये निर्यात बंदी तातडीने उठविण्याबाबत उल्लेख केलेला आहे. आज आपण त्यांचे अभिनंदन केले. पण निर्यात बंदी कोणी केली ? तर ती केंद्र सरकारने केली, जाणता राजा. आजच आपण त्यांचे अभिनंदन केले. मान्य करा किंवा करू नका. तुम्ही केंद्र शासनाला पाठिंबा दिलेला आहे आणि केंद्र सरकारमध्ये तुम्ही आहात आणि आज तुम्ही निर्यात बंदी करीत आहात हे कोणते धोरण आहे? अशा प्रकारे तुम्ही महाराष्ट्रातील जनतेची, शेतकऱ्यांची फसवणूक करीत

..2..

श्री.जयंत प्र.पाटील . . . .

आहात. सामुदायिक जबाबदारी म्हणून सांगा. खाते वेगवेगळे आणि आपण याठिकाणी एकमुखाने सामुदायिक अभिनंदन करीत आहोत आणि तुम्ही शेतकऱ्यांच्या प्रश्नाबाबत या पध्दतीने बोलत आहात. अशा प्रकारे महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांची झालेली फसवणूक आणि चेष्टा थांबली पाहिजे अशी या चर्चेच्या निमित्ताने माझी मागणी आहे. याठिकाणी शेती उत्पादक विशेषतःकोकणातील जो फळ उत्पादकशेतकरी आहे त्याला हमी मिळाली पाहिजे. ज्याप्रमाणे ऊस, धान, गहू या पिकाला हमी आहे पण आमच्या आंबा या पिकाला हमी नाही. तसेच करवंद, नारळ यासाठी हमी नाही. फळांसाठी हमी नाही. कोकणामध्ये दुसरे पीकच येत नाही.

श्री.अरुण गुजराथी : कोणत्याही फळाला हमी नाही. केळीला, मोसंबीला, पपईला अशा कोणत्याही फळाला हमी नाही.

श्री.जयंत प्र.पाटील : सभापती महोदय, यासंदर्भात माननीय मंत्री महोदयांना सांगू इच्छितो की, यामध्ये कुठेतरी बदल केला पाहिजे. आपण यासंदर्भात टप्प्याटप्प्याने सगळे बदल करीत गेलो. आंबा आणि काजू या पिकासाठी रोजगार हमी योजनेतून 100 टक्के अनुदान देण्यात आले आणि आम्ही त्याचे उत्पादन केले. तेथे नारळ, सुपारी, आंबे लावले पण आज त्यासाठी हमी नाही. त्यामुळे याबाबतीत बदल झाला पाहिजे.निदान याबाबतीत राज्य शासनाकडून शिफारस पाठविण्यात यावी. त्यासाठी जेव्हा केंद्रीय स्तरावर जेव्हा बैठका होतात, त्यावेळी तेथे तुम्ही सदरहू विचार मांडावेत म्हणजे निदान कधीतरी यामध्ये बदल होईल. आता आपण शुन्य टक्के दराने, चार टक्के दराने कर्ज देत आहात. पण 1996 साली मी अशा पध्दतीने कर्ज दिले, तेव्हा आम्हाला असे सांगण्यात आले की, तुम्ही हे चुकीचे करीत आहात. आम्ही तुमच्यावर अॅक्शन घेऊ. त्यावेळी मधुकराव होते, त्यांनी माझे अभिनंदन केले. मी 1996 मध्ये शेतकऱ्यांना चार टक्के दराने कर्ज देणारी देशातील पहिली बँक सुरु केली. त्यावेळी मी असे सांगितले की, माझ्यावर अॅक्शन झाली तरी चालेल. शेतकऱ्यांसाठी माझे बोर्ड बरखास्त झाले तरी चालेल. मी पुन्हा शेतकऱ्यांकडे जाऊन मते मागेन, अशा प्रकारे मी काम केलेले आहे.जनतेच्या हितासाठी नियम आणि कायदे बदलण्या- साठी हे सभागृह असल्याचे मला अभिप्रेत आहे. अशा वेळी जेव्हा जनतेला गरज भासेल, तसेच जे कालबाह्य कायदे असतील त्यामध्ये बदल करण्याचे काम प्रामुख्याने आपल्याला करावयाचे आहे.

यानंतर श्री.अ.शिगम . . . .

श्री.जयंत प्र.पाटील...

ते चित्र कोठे दिसत नाही. आपण येथे शेतकऱ्यांच्या नावाने चर्चा करतो, त्यांच्याशी गोडगोड बोलतो परंतु प्रत्यक्षात त्यांच्या पदरात काहीच पडत नाही.

सभापती महोदय, माझ्या वडिलांसोबत प्रेक्षक गॅलरीमध्ये बसून दुष्काळावरील चर्चा ऐकल्या आहेत. माझे काका विधानसभेचे सदस्य होते. आम्ही लहानपणापासून दुष्काळाबाबत ज्या चर्चा येथे ऐकल्या त्याच चर्चा आता मोठेपणी मला ऐकायला मिळत नाहीत. लहानपणी ज्या दुष्काळी तालुक्यांची नावे ऐकली होती तीच नावे आताही ऐकायला मिळत आहे त्यामध्ये कोणताही फरक झालेला नाही. आता गेली 12 वर्षे मी या सद्नाचा सदस्य आहे आणि आताही गेली 12 वर्षे मी तीच चर्चा ऐकत आहे याचेच आम्हाला दुःख होत आहे.

सभापती महोदय, राज्याची जलनीती बरोबर नाही. माननीय जल संपदा मंत्री येथे उपस्थित आहेत त्यांच्याकडून आम्हाला वेगळ्या अपेक्षा आहेत. अर्थसंकल्पावरील सर्वसाधारण चर्चेच्या वेळी सिंचना बदल बोललो. सातत्याने हा विषय मी सभागृहात मांडत आहे. आपण शेतकऱ्यांची फसवणूक करीत आहोत. शेतकऱ्यांचे पाणी इतरत्र वळविले जात आहे. आपण आतापर्यंत सिंचनावर किती खर्च केला आणि किती सिंचन वाढविले हे सांगितले जात नाही. सिंचनाच्या नावाखाली लुटमारीचा वेगळा धंदा राज्यात सुरु आहे. सिंचनावर किती पैसे खर्च केले आणि त्यातून किती पाणी अडविले व त्यातून प्रत्यक्षात किती सिंचन होते याचा गंभीरपणे विचार करण्याची गरज आहे असे मला वाटते.

सभापती महोदय, मी मंत्रालयात दोन-तीन वेळा गेलो होतो. तेथे श्री.गायकवाड नावाचे अधिकारी आहेत ते सेवानिवृत्त झालेले आहेत. तरी देखील त्यांना खास बाब म्हणून त्यांची नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. मी त्यांना जाऊन भेटलो व त्यांना सांगितले की, मला या संदर्भातील आकडेवारी द्या. आतापर्यंत किती सिंचन झाले, किती धरणे बांधली, किती अपुरी आहेत, वन विभागामुळे किती धरणांची कामे बंद आहेत, त्यासाठी राज्य शासनार्फत कोणती कार्यवाही करण्यात येत आहे. परंतु या प्रश्नांची उत्तरे मला अजूनपर्यंत मिळालेली नाहीत. मी आता माहितीच्या अधिकाराखाली ही सर्व माहिती घेणार आहे. मला ही माहिती एक महिन्यात प्राप्त होईल. नाही झाली तर मला अपील करावे लागेल. कारण आपल्याला फक्त गोडगोड बोलून उपयोगाचे नाही तर जे काही गौडबंगाल आहे ते जनतेसमोर आले पाहिजे. ..2..

श्री.जयंत प्र.पाटील....

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांच्या तालुक्यामध्ये 75 टक्के सिंचन आहे. मी कवठेमहाकाळ येथे जातो त्या ठिकाणी एखादा कारखान चालू शकेल इतके ऊसाचे उत्पादन होते. तेथे दहा कि.मी.अंतरावरून दोन सोसायट्यांनी पाणी आणले आहे. 90 टक्के गाव हा शेतकरी कामगार पक्षाचा आहे. आज त्या सोसायट्यांकडे सात आठ कोटी रुपये जमा आहेत. सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांना ते माहीत आहे. तेथे गावाच्या विकासासाठी कोणत्याही प्रकारचे राजकारण आणले जात नाही.

सभापती महोदय, येथे दुष्काळावर अनेक वेळा चर्चा झालेल्या आहेत. त्याचे उत्तर मंत्री महोदयांकडून मिळते. परंतु पुढच्या चर्चेत सरकारने कोणती प्रगती केली याची आकडेवारी आम्हाला मिळत नाही. ती मिळाली पाहिजे अशी अपेक्षा व्यक्त करतो. शेतकऱ्यांना न्याय मिळाला पाहिजे अशीही अपेक्षा व्यक्त करुन माझे भाषण पूर्ण करतो.

...3..

उप सभापती : मी सन्माननीय सदस्यांना सांगू इच्छितो की, या चर्चेसाठी 2 तास 40 मिनिटे वेळ देण्यात आला आहे. एक तास विरोधी पक्षाला तर एक तास सत्ताधारी पक्षाला आणि 40 मिनिटे माननीय मंत्री महोदयांच्या उत्तरासाठी अशी वेळेची वाटणी झालेली आहे. विरोधी पक्षाचा एक तासाचा वेळ संपलेला आहे. सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांनी प्रस्तावास सुरुवात केली आणि ते 15 मिनिटे बोलले. त्यानंतर सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते आणि सन्माननीय सदस्य श्री.जयंत प्र.पाटील यांची भाषणे झाली. माननीय मंत्री महोदयांना उत्तरासाठी 40 मिनिटे दिलेली आहेत. उरलेल्या एक तासामध्ये सत्ताधारी पक्षाच्या सदस्यांनी बोलावयाचे आहे. तेव्हा मी बेल वाजविल्यानंतर सन्माननीय सदस्यांनी खाली बसावे.

यानंतर कु.थोरात..

प्रा. सुरेश नवले (नामनियुक्त) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांनी अतिशय महत्वाचा प्रस्ताव या सभागृहात चर्चेसाठी आणलेला आहे.

श्री. रामदास कदम : सभापती महोदय, आमच्याकडून फक्त एकच सन्माननीय सदस्य बोलले आहेत.

उप सभापती : या चर्चेसाठी 2 तास 40 मिनिटे इतका वेळ देण्यात आलेला आहे. त्यातील एक तास विरोधी पक्षासाठी आणि एक तास सत्ताधारी पक्षासाठी तसेच 40 मिनिटे माननीय मंत्रीमहोदयांच्या उत्तराच्या भाषणासाठी राखून ठेवण्यात आलेली आहेत. विरोधी पक्षासाठी देण्यात आलेला एक तास संपलेला आहे. या एका तासात सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते तसेच सन्माननीय सदस्य श्री. जयंत प्र.पाटील यांची भाषणे झालेली आहेत.

श्री. रामदास कदम : शिवसेना पक्षाकडून फक्त एकच सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते बोलले आहेत.

उप सभापती : विरोधी पक्षासाठी देण्यात आलेला वेळ संपलेला आहे. सन्माननीय सदस्यांनी कृपया सत्ताधारी पक्षाचा वेळ घेऊ नये.

श्री. रामदास कदम : सभापती महोदय, शिवसेना पक्षाकडून फक्त एकच सन्माननीय सदस्याने बोलले आहेत. मला कोकणाच्या संदर्भात बोलावयाचे आहे. ही महत्वाची चर्चा आहे आम्हाला या चर्चेमध्ये भाग घेता येणार नाही, असे कसे चालेल?

उप सभापती : सत्ताधारी पक्षासाठी एक तास आणि विरोधी पक्षासाठी एक तास आणि माननीय मंत्री महोदयांच्या उत्तरासाठी 40 मिनिटे असा वेळ या चर्चेसाठी दिलेला आहे. त्यामुळे मी आपल्याला वेळ कुठून देणार? सत्ताधारी पक्षाला सुद्धा चर्चेसाठी एक तासापेक्षा जास्त वेळ मिळणार नाही.

श्री. रामदास कदम : सभापती महोदय, महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांसंबंधीची ही चर्चा आहे मला या चर्चेमध्ये भाग घ्यावयाचा आहे.

उप सभापती : ठीक आहे. वेळ मिळाला तर मी संधी देईन.

प्रा. सुरेश नवले : सभापती महोदय, महाराष्ट्र शासनाला योग्य प्रकारचे दिग्दर्शन व्हावे.

श्री. विनायक मेटे : सभापती महोदय, या चर्चेसाठी वेळ ठरवून देण्यात आला असेल तर

..2...

श्री. विनायक मेटे.....

कोणी किती वेळ बोलावयचे हे विरोधी पक्षाने ठरवून घ्यावयास पाहिजे होते. एका सन्माननीय सदस्यांनी एक तास बोलावयाचे की, दहा-दहा मिनिटे सर्व सदस्यांनी बोलावयाचे हे त्यांनी ठरविले पाहिजे तेव्हा या ठिकाणी आक्षेप घेऊन सत्ताधारी पक्षाचा वेळ घेणे बरोबर नाही.

श्री.रामदास कदम : सभापती महोदय, आम्ही ज्यावेळी बोलण्यासाठी उभे असतो त्यावेळी 10 मिनिटे झाल्यानंतर, बेल वाजवून आम्हाला खाली बसविण्यात येते.वेळेचे बंधन तुम्ही पाळले पाहिजे. दहा मिनिटे बोलल्यानंतर बेल वाजवून आम्हाला जसे खाली बसविण्यात येते त्याप्रमाणे सत्ताधारी सन्माननीय सदस्यांना देखील खाली बसवावयास पाहिजे होते.

उप सभापती : तुम्ही सर्वजण स्वतः वेळ पाळत नाही त्याचा दोष आम्हाला का देता.? सन्माननीय सदस्यांनी वेळ पाळला पाहिजे.

प्रा.सुरेश नवले : सभापती महोदय, महाराष्ट्र शासनाला योग्य मार्गदर्शन आणि दिग्दर्शन व्हावे या उद्देशाने सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांनी या ठिकाणी नियम 260 अन्वये प्रस्ताव मांडलेला आहे.

सभापती महोदय, दुष्काळ सदृश्य परिस्थिती महाराष्ट्राला नवीन नाही. आज 6021 गावामध्ये टंचाई सदृश्य परिस्थिती आहे. महाराष्ट्रामध्ये जी धरणे आहेत त्यामध्ये मोठ्या, मध्यम आणि लघु पाटबंधारे प्रकल्पांचा समावेश आहे. 20 दिवसापूर्वी जे सर्व्हेक्षण झालेले आहे त्या सर्व्हेक्षणामध्ये मोठ्या धरणांमध्ये 45 टक्के, मध्यम प्रकल्पामध्ये 42 टक्के, आणि लघु पाटबंधारे प्रकल्पामध्ये फक्त 29 टक्के पाणीसाठा शिल्लक असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. ही अतिशय चिंताजनक बाब आहे. महाराष्ट्राला दुष्काळ नवा नाही. एखाद्या व्यक्तीच्या घरी अठराविश्वे दारिद्र्य असावे, गरिबीने अहोरात्र पाठपुरावा करावा, तशा प्रकारे महाराष्ट्रामध्ये हा दुष्काळ महाराष्ट्राचा पाठपुरावा करित आहे. जशी एखादी व्यक्ती रोगाने जर्जर व्हावी, रोगमुक्तीचा प्रयत्न तिने करावा पण रोगाने त्या व्यक्तीला सोडू नये, अशा प्रकारे महाराष्ट्राला दुष्काळ सोडायला तयार नाही.

यानंतर श्री. बरवड....

प्रा. सुरेश नवले ....

1821 ते 1920 या कालावधीमध्ये महाराष्ट्रामध्ये 21 वेळा दुष्काळ पडला. दुर्गादेवीच्या दुष्काळामध्ये महाराष्ट्र देशोधडीला लागला होता. असे भयावह चित्र महाराष्ट्रामध्ये अनेक वेळा दुष्काळाने निर्माण केलेले आहे. यावर मात करण्यासाठी राज्य शासनाने ठोस उपाययोजना करण्याची आवश्यकता आहे. या दुष्काळामध्ये 12 हत्तीचे बळ आहे. या 12 हत्तीचे बळ असलेल्या दुष्काळावर आपण कशी मात करणार याचा संकल्प माननीय मंत्री महोदयांनी या सभागृहामध्ये करावा आणि तो आमच्यासमोर मांडावा अशी मी विनंती करतो.

सभापती महोदय, या दुष्काळाचा जन्मदाता पाऊस आहे. महाराष्ट्रामध्ये अवरुध्दक्षेत्र आहे. अनेक भागामध्ये दुष्काळसदृश्य परिस्थिती आहे आणि या सगळ्या गोष्टीला जर कोणी कारणीभूत असेल तर तो फक्त पाऊस आहे. पाऊस नसल्यामुळे या दुष्काळाचे सावट या महाराष्ट्राच्या विविध कानाकोपऱ्यामध्ये नेहमीच पहावयास मिळते. यावर कायमस्वरूपी मात करण्याची गरज आहे. त्या दृष्टीने महाराष्ट्र शासनाने आपले नियोजन या सभागृहामध्ये सांगावे अशी कळकळीची विनंती मी आपल्या माध्यमातून राज्य शासनाला करणार आहे. महाराष्ट्राची एकूण अर्थव्यवस्था संपूर्णपणे पावसावर अवलंबून आहे. सामाजिक स्थैर्य हे पावसावर अवलंबून आहे. पण पाऊस माणसाच्या मर्जीवर अवलंबून नाही, ही आमची सल आहे. ही सल पुसून काढण्याचे काम राज्य शासनाकडून अपेक्षित आहे. ते काम राज्य शासनाने करावे अशी माझी आग्रहाची विनंती आहे.

सभापती महोदय, परतीच्या पावसाने हात दिला. हातोहात महाराष्ट्रातील माणसांना फसवले आणि हाताकडे बघण्याशिवाय आमच्या हाती काही उरले नाही, असे चित्र आहे. एखाद्या प्रेयसीने प्रियकराची वाट पहावी आणि प्रियकराने येऊच नये, त्या बिचारीने परत घरी जावे तशा प्रकारे अनेक वेळा या महाराष्ट्रातील शेतकरी या पावसाची त्या प्रेयसीपेक्षाही जास्त वाट पाहतो. परंतु दुर्दैवाने हातावर तुरी देण्याचे काम अनेक वेळा या पावसाने महाराष्ट्रामध्ये केलेले आहे. पाऊस हा फसवा प्रियकर आहे. त्यामुळे त्यावर कायम स्वरूपी मात करण्यासाठी राज्य शासनाला ठोस उपाययोजना करावी लागेल. त्या दृष्टीने राज्य शासनाने भविष्यामध्ये एक बृहत आराखडा तयार

RDB/ KTG/

प्रा. सुरेश नवले .....

करावा आणि तो आराखडा महाराष्ट्रासमोर ठेवावा म्हणजे राज्य शासन काय करणार आहे हे महाराष्ट्राला सुध्दा कळेल. मध्यंतरी दोन तीन वर्षापूर्वी महाराष्ट्रामध्ये मोठ्या प्रमाणावर कृत्रिम पावसाचा प्रयोग केला गेला. आमच्याकडे एका माननीय मंत्री महोदयांनी सांगितले की, पाऊस आपोआप पडला नाही तर मीच पाडला. मी त्यांचे नाव सांगत नाही. काही वर्तमानपत्रातून जाहीर विधाने आली की, मी कृत्रिम पाऊस पाडला. पाऊस आपोआप पडला. आकाशामध्ये काळेभोर ढग आले. सरीवर सरी आल्या. पाऊस पडला. मंत्री महोदयांनी सांगितले की, मी पाऊस पाडला. बारामतीला या कृत्रिम पावसाचे केंद्र आहे. त्यांच्याकडून आम्ही माहिती घेतली. त्या केंद्राने स्पष्ट केले की, अशा प्रकारचा कृत्रिम पाऊस आम्ही पाडलाच नाही. मंत्री तोंडावर पडले.

यानंतर श्री. खंदारे ...

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

प्रा.सुरेश नवले....

सभापती महोदय, आमच्या भागामध्ये कृत्रिम पाऊस पाडण्यासाठी शेतकऱ्यांकडून वाढती मागणी येत आहे. परंतु त्या कृत्रिम पावसाचे काय झाले ते मला माहित नाही. महाराष्ट्राच्या दृष्टीने हा प्रयोग अतिशय महत्वाचा आहे. हा प्रयोग जर यशस्वी झाला तर मला अशी खात्री आहे की, राज्यात दुष्काळसदृश परिस्थिती निर्माण होते त्यावर आपण मात करू शकू. ही तंत्रविद्या, ते तंत्रज्ञान अधिक विकसित करू शकतो काय, असा प्रश्न मी शासनाला विचारू इच्छितो.

सभापती महोदय, मध्यंतरी चीनमध्ये ऑलंपिकच्या स्पर्धा सुरु होत्या. त्यावेळी आकाशात काळेभोर ढग जमा झाले होते. त्या देशाच्या राज्यकर्त्यांना असे वाटू लागले की, ह्या स्पर्धा होऊ शकणार नाहीत. परंतु त्यांनी आकाशातील ढग पांगवून टाकले. याला तंत्रविद्या म्हणतात. ढग पांगविण्याचे सामर्थ्य चीनमध्ये असेल तर ढगातून पाऊस पाडण्याचे सामर्थ्य आपल्या देशात का असू नये ? आकाशात जमा झालेले काही ढग आमच्या बीड जिल्ह्यामध्ये पाडवावेत. देशाच्या सीमा भागातील आकाशात जमा झालेले ढग शेजारील राष्ट्र पळविण्याचा प्रयोग करतील. हा प्रयोग भविष्यात होऊ शकतो, असे तंत्रज्ञान विकसित होऊ शकते. सभापती महोदय, मराठवाडा कृषी विद्यापीठामध्ये तंत्रज्ञ हातावर हात ठेवून बसलेले आहेत. चिंतनामध्ये मशगुल होऊन बसलेले आहेत. त्या तंत्रज्ञांवर कृत्रिम पाऊस पाडण्याची जबाबदारी टाकण्यात यावी. त्यामुळे आज राज्याची सिंचन क्षमता 17.5 टक्के आहे त्यात वाढ होऊ शकेल. राष्ट्रीय सिंचन क्षमता 45 टक्के इतकी आहे. विदर्भात काही ठिकाणी माजी मालगुजारी तलाव आहेत, विहिरी आहेत त्यातून होणारे सिंचन वजा केले तर राज्याची सिंचन क्षमता 17.5 टक्क्यांवरून 15 टक्क्यांपर्यंत खाली येईल. हे प्रमाण महाराष्ट्राला साजेसे नाही. गेल्या 10-20 वर्षांमध्ये शासनाकडून सिंचन क्षमता वाढविण्यासाठी पैसा खर्च केला जातो त्यातून किती सिंचन क्षमता वाढली आहे हे एकदा श्वेतपत्रिकेच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील जनतेला सांगण्यात यावे. महाराष्ट्र शासनाने सिंचन क्षमता वाढविल्याचा राज्यातील जनतेला विश्वास द्यावा. त्याचा एक बृहत् आराखडा निर्माण केला तर तो फायदेशीर ठरू शकेल.

3....

प्रा.सुरेश नवले.....

सभापती महोदय, जर एक वर्ष पाऊस पडला नाही तर आमच्या भागातील शेतकऱ्यांच्या वाट्याला ही दुर्दशा येते. गावदेवीच्या दुष्काळाचे तांडव राज्यात 12 वर्षे सुरु होते. मी अशी कल्पना करतो की, भविष्यात जर 3 वर्षे दुष्काळ पडला तर राज्यातील 11 कोटी जनतेचे काय होईल, राज्यकर्ते म्हणून शासनाने काय नियोजन केलेले आहे हे महाराष्ट्रातील जनतेला समजले पाहिजे. राज्यावर भविष्यात दुष्काळाचे सावट कधीच पडणार नाही असे कोणीही समजण्याचे कारण नाही. कारण पर्यावरणामध्ये मोठ्या प्रमाणात बदल होत आहेत, प्रदूषण वाढलेले आहे. त्याचेही अनिष्ट परिणाम हवामानावर होत आहेत. भूगर्भातील पाण्याची क्षमता वाढविण्यासाठी शासनाने प्रयत्न केला पाहिजे. भूतलावातील पाण्याची पातळी वाढविण्यासाठी शासनाने प्रयत्न केले पाहिजेत. मला याबाबत तीन पर्याय दिसतात. एक पर्याय म्हणजे तलावांची संख्या वाढविली पाहिजे. दुसरा पर्याय म्हणजे मोठ्या प्रमाणात विहिरींची संख्या वाढविली पाहिजे आणि तिसरा पर्याय म्हणजे गावाच्या सभोवताली जी पडीक जमीन, गायराज जमीन आहे तेथे मोठ्या प्रमाणात चर खोदले पाहिजेत. बीड जिल्ह्यात मोठ्या प्रमाणात डोंगर प्रदेश आहे. त्या डोंगर प्रदेशावर चर खोदले तर पावसाचे पाणी जमिनीमध्ये झिरपू शकेल व जमिनीतील पाण्याचा साठा निश्चितपणे वाढू शकेल.

यानंतर श्री.शिगम....

प्रा. सुरेश नवले...

आपल्या राज्यामध्ये गार्यींची संख्या 1 कोटी 65 लाख 9 हजार 745 इतकी आहे. म्हशींचा संख्या 64 लाख 5 हजार 470 किंवा त्याहीपेक्षा अधिक असण्याची शक्यता आहे. शेळ्यांची संख्या 1 कोटी 10 लाखाच्या पुढे आहे. मेंढयांची संख्या आमचे मित्र सन्माननीय सदस्य श्री. रमेश शेंडगे यांना माहीत असेल. आपल्या राज्यातील हे पशुधन वाचवायचे असेल तर योग्य प्रकारच्या चा-याची वयवस्था राज्य शासनाने करण्याची गरज आहे आणि त्याचे नियोजन या निमित्ताने आमच्या समोर ठेवावे अशी विनंती करतो.

सभापती महोदय, राज्यामध्ये गोदामांची संख्या वाढविण्यात येणार आहे ही आनंदाची बाब आहे. गोदामांची संख्या अत्यल्प आहे. आज महाराष्ट्राला मोठ्या प्रमाणावर गोदामांची आवश्यकता आहे. महाराष्ट्रातील शेतक-यांचा उत्पादित माल साठविण्यासाठी गोदामाशिवाय पर्याय नाही. म्हणून मोठ्या प्रमाणावर गोदामे बांधावित अशी माझी शासनाला आग्रहाची विनंती आहे.

सभापती महोदय, मी या निमित्ताने कविवर्य कुसुमाग्रजांच्या "बळी" या कवितेतील काही ओळी येथे उद्धृत करतो.

दूर देशी राहिलेले
 दिन त्याचे झोपडे
 बापुडा अन् आज येथे
 पायवाटेला पडे,
 शोधण्याला भाकरीचा
 घास पायी तडे
 आणि अंती मृत्यूच्या
 घासात वेडा सापडे,
 लाज झाकाया कटीला
 लावलेली लक्तरे
 अन् धुळीने माखलेले
 तापलेले कातडे,

..2..

प्रा. सुरेश नवले...

अशा या महाराष्ट्रातील शेतक-यांना वाचविण्याचा संकल्प आपल्या सारख्या सुजाण राज्यकर्त्यांनी करावा ही अपेक्षा, आकांक्षा आणि इच्छा सगळ्या महाराष्ट्रातील जनतेची आहे, ती पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने आपण मनाची श्रीमंती दाखवावी एवढीच आग्रहाची विनंती करुन मी माझे भाषण संपवितो.

...3...

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री. वसंतराव खोटेरे (अमरावती विभाग शिक्षक) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील आणि अन्य सन्माननीय सदस्यांनी नियम 260 अन्वये जो प्रस्ताव या ठिकाणी मांडलेला आहे त्यावर मला बोलण्याची संधी दिली त्याबद्दल मी आपले आभार मानतो.

सभापती महोदय, महाराष्ट्रामध्ये शेवटचा पाऊस न आल्यामुळे शेतक-यांच्या उत्पादनामध्ये फार मोठी घट झाली आणि त्याचा फार मोठा ताण शेतक-यावर पडलेला आहे. त्यामध्ये वेळेवर बी-बियाणे मिळाले नसल्यामुळे, खते मिळाली नसल्यामुळे शेतकरी फार अडचणीत आला होता. त्याच बरोबर आज शेतक-यांच्या मालावर निर्यात बंदी आलेली असल्यामुळे तो अधिक हवालदील झालेला होता. जेव्हा कांद्यावर निर्यात बंदी आली, कापसावर निर्यात बंदी आली त्यावेळी शेतक-याने आंदोलन केले आणि सर्व पक्षातील लोकांनी एकत्र येऊन कांद्यावरील निर्यातबंदी उठवली. कापसावरील निर्यात बंदी मात्र खूप उशिरा उठली. अजूनही शेतक-यांचा हजारो किंवल माल शेतक-यांच्या घरात पडून आहे. विदर्भामध्ये अनुशेषग्रस्त जिल्हे आहेत. आता कोणत्या ठिकाणी आत्महत्या होतात हे पाहिले तर आपणास असे दिसून येते की, जेथे कोणतीही सिंचनाची सोय नाही, ओलिताची सोय नाही अशा ठिकाणी शेतक-यांच्या आत्महत्या झालेल्या आहेत.

...नंतर श्री. भोगले...

श्री.वसंतराव खोदरे.....

शेतीमालाला योग्य भाव मिळाला पाहिजे, किफायतशीर भाव मिळाला पाहिजे. सिंचनाची व्यवस्था झाली पाहिजे. त्या दृष्टीने सरकारने पावले उचलली पाहिजेत. सिंचनाचा जो अनुशेष आहे तो भरून काढण्यासाठी पुरेसा निधी उपलब्ध करून दिला पाहिजे.

सभापती महोदय, अकोला जिल्हयामध्ये जे बॅरेजेस आहेत त्यांच्यासाठी निधी दिला पाहिजे. उमा बॅरेजचे काम 181 कोटी रुपयांवरून 681 कोटीवर पोहोचले आहे. या बॅरेजचे काम 2015-2016 सालामध्ये पूर्ण होईल. तेथील शेतकऱ्यांनी काय करावे? या वर्षी पाऊस कमी झाल्यामुळे विहिरी आटल्या आहेत, पाण्याची पातळी खाली गेली आहे. बोअर आटले आहेत. त्यामुळे पुरेसे सिंचन होऊ शकत नाही. रब्बी पिकांचे उत्पादन घटले आहे. यापुढे दरवर्षी पावसाचे प्रमाण कमी कमी होणार आहे. पाण्याची उपलब्धता कमी कमी होणार आहे. त्यामुळे शासनाने टिबक सिंचन योजनेला गती दिली पाहिजे. टिबक सिंचन योजनेसाठी शेतकऱ्यांना 50 टक्के अनुदान दिले जाते. यापूर्वी काही भागात 10 टक्के अनुदानावर टिबक सिंचन योजना मंजूर केली होती. सर्वच भागातील शेतकऱ्यांना 10 टक्के अनुदानावर टिबक सिंचन योजना मंजूर करण्यात यावी. यामुळे पाण्याचा अपव्यय कमी होणार आहे.

सभापती महोदय, शेतकऱ्यांच्या शेतीमालाला हमी भाव दिला पाहिजे. कापूस एकाधिकार खरेदी योजना बंद केली नाही. परंतु शेतकऱ्यांचा कापूस खरेदी केला जात नाही. कापसाला हमी भाव दिला जात नाही. महाराष्ट्रामध्ये कापूस एकाधिकार खरेदी योजना सुरु होती तेव्हा शेतकऱ्यांना हमी भाव मिळत होता. आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत जास्त भाव मिळाला तर त्यातील काही नफा शेतकऱ्यांच्या पदरात पडत होता. शासनाने ही योजना सुरु ठेवली असती तर शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या झाल्या नसत्या. यशवंतराव मोहिते यांनी कापूस एकाधिकार खरेदी योजना महाराष्ट्रात सुरु केली होती. कापसापासून सूतापर्यंत जे स्वप्न त्यांनी पाहिले होते ते स्वप्न अपूर्ण राहिले आहे. म्हणून माझी शासनाला विनंती आहे की, कापूस एकाधिकार खरेदी योजना सुरु करण्यात यावी. पुढील वर्षीचा कापूस येण्यापूर्वी ही योजना सुरु झाली पाहिजे. शेतकऱ्यांच्या कापसाला वाढीव हमी भाव मिळाला पाहिजे. बाजारातील भावापेक्षा जास्त भावाने शेतकऱ्यांचा कापूस खरेदी केला पाहिजे.

..2..

श्री.वसंतराव खोटे.....

सभापती महोदय, मूग, उडीद, तूर, ज्वारी आदी पिकांचे उत्पादन शेतकरी करतो. पीक घरात आल्यानंतर या पिकांचे भाव गडगडतात. हंगाम संपून गेला आणि शेतकऱ्यांच्या घरातील मालाची विक्री झाल्यानंतर किंमती चढतात. या संदर्भात शासनाचे नियंत्रण असले पाहिजे. जेणेकरून शेतकऱ्यांनी पिकविलेल्या मालाला योग्य व रास्त भाव मिळतील. आज शासनामार्फत अनेक योजना राबविल्या जात आहेत. कृषी पूरक दुग्ध योजना राबविल्या जात आहेत. परंतु सूत गिरण्या, डाळ मील या सहकारी पध्दतीने चालविल्या जाव्यात. आजारी सूत गिरण्यांना आर्थिक मदत देऊन त्या त्वरेने सुरु कराव्यात, जेणेकरून शेतकऱ्यांना मदत होईल एवढे बोलून माझे भाषण पूर्ण करतो.

..3..

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी

श्री.पांडुरंग फुंडकर : सभापती महोदय, माझा पॉईंट ऑफ प्रोसीजर आहे. भारतीय जनता पक्षातर्फे आतापर्यंत एकाही माननीय सदस्याने या प्रस्तावावर विचार मांडलेले नाहीत. असे असताना भारतीय जनता पक्षाच्या सदस्यांना विचार मांडण्याची संधी न दिल्यास ते अन्यायकारक होईल.

उप सभापती : मी विरोधी पक्षाला चर्चेसाठी एक तासाचा वेळ दिला होता. त्यामधून त्यांनी संधी घ्यावयास हवी होती.

श्री.पांडुरंग फुंडकर : शेतकऱ्यांच्या दृष्टीने अत्यंत महत्वाचा विषय असताना या प्रस्तावावर चर्चा करण्यास आपण अपुरा वेळ देत आहात.

नंतर श्री.खर्चे....

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

YY-1

PFK/ KTG/DD

पूर्वी श्री. भोगले.. ..

15:40

श्री. पांडुरंग फुंडकर .....

या सभागृहात सुध्दा शेतकऱ्यांवर अन्याय होणार आहे काय, असा माझा मुद्दा आहे.

उप सभापती : प्रत्येक वेळेला आपण मला अशा प्रकारे दडपणाखाली घेणे योग्य नाही. प्रत्येक प्रश्नावर एक-एक सदस्य हात वर करून बोलण्याची परवानगी मागत असतात, ज्या प्रश्नावर बोलण्याची गरज नसते अशा प्रश्नांवर सुध्दा बोलण्याची परवानगी मागितली जाते. तरी देखील आपण म्हणता त्यानुसार आपल्या विनंतीचा मी विचार करतो.

(सभापतीस्थानी माननीय तालिका सभापती श्री. विनायक मेटे)

यानंतर हिंदी भाषण श्री. देवदत्त यांचेकडे .....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री जैनुद्दीन जव्हेरी (वर्धा-चंद्रपुर-गडचिरोली स्थानिक प्राधिकारी संस्था) : सभापति महोदय, पूरे राज्य में अलग-अलग किसानों की अलग-अलग परेशानी है. बारिश कम हुई तो भी किसानों को परेशानी होती है और पिछले हफ्ते ज्यादा बारिश हो गयी तो भी किसानों को परेशानी का सामना करना पड़ रहा है. यह परेशानी पूरे राज्य के किसानों को है. लेकिन यह परेशानी विदर्भ के किसानों को तो और भी ज्यादा उठानी पड़ती है. चाहे बी-बियाणे हो, चाहे फसल हो चाहे संतरे के बगीचे हों, हर प्रकार से और हर किसान को तकलीफ का सामना करना पड़ता है.

हमारा किसान जब बाजार में बी-बियाणे लेने जाता है तो उस किसान को वह बी-बियाणे अच्छी किस्म के नहीं मिलते है. इसके अलावा वह बी-बियाणे भी उसको ब्लैक में खरीदने पड़ते हैं. इस बारे में जब हमारे किसान शिकायत करते हैं तो उसकी छोटी सी इंकवायरी जरूर होती है. लेकिन वह मसला 5-6 साल तक ऐसे ही टाल दिया जाता है. काफी समय तक ये केसीज पेंडिंग पड़े रहते हैं. मैं सरकार से कहना चाहूंगा कि अभी ग्लोबल वार्मिंग की वजह से पानी कम बरसने तथा कभी यह पानी ज्यादा बरसने की घटनाएं अब हर साल और हर मौसम की घटनाएं हो गयी हैं. मेरा कहना है कि सरकार को इस बारे में गंभीरता से विचार करना चाहिए.

हम कितनी भी चर्चा कर लें, घूम-फिर कर बात यही आती है कि सरकार पैसा कहां से लाए ? आज स्थिति यह है कि हमारे बजट का पूरा पैसा कर्मचारियों की पगार में चला जाता है. डेवलपमेंट के काम के लिए तो बजट में सिर्फ 35-40 हजार करोड़ रुपए का ही प्रावधान किया जाता है. वह पूरा पैसा भी डेवलपमेंट के काम पर खर्च नहीं हो पाता है.

सभापति महोदय, मैं नगर परिषद का सदस्य था. चुनाव से पहले मैंने अपने मतदाताओं को आश्वासन दिया था कि चुनाव जीतने के बाद मैं नालियां बनाने का काम करूंगा, पीने के पानी की व्यवस्था अपने मतदाताओं के लिए करूंगा, अपने क्षेत्र के लोगों को बिजली की सुविधा दूंगा, फुटपाथ बनाने का काम करूंगा तथा अच्छे रोड बनाने का काम अपने क्षेत्र में करूंगा. मैंने अपने सभी मतदाताओं को आश्वासन दिया था कि अपने मतदाताओं की सुविधा के लिए नगर परिषद के नियमों के अनुसार मैं सभी अच्छे-अच्छे काम करूंगा.....

श्री जव्हेरी.....

सभापति महोदय, अपने चुनाव प्रचार के समय मैंने ऐसा कभी नहीं कहा था कि आप मुझे वोट दो और मैं चुनाव जीतने के बाद अपने कर्मचारियों को ज्यादा से ज्यादा पगार दूंगा. लेकिन सभापति महोदय, जिस दिन मैं चुनाव जीता और अध्यक्ष के रूप में अपने ऑफिस में जाकर बैठा. उसी दिन नगर परिषद के कर्मचारी बड़े-बड़े हार लेकर मेरा स्वागत करने आए. स्वागत करने के साथ-साथ उन बड़े-बड़े हारों के साथ उन्होंने मुझे अपनी-अपनी अर्जी भी दे दी. ये अर्जियां उनकी अलग-अलग तकलीफों से संबंधित थी. किसी का पगार होना बाकी था, किसी का मेडिकल बिल मिलना बाकी था तथा किसी कर्मचारी की कुछ दूसरी ही परेशानी उसके वेतन-भत्तों से संबंधित थी. मेरा स्वागत करने संबंधी उनका जोश देखकर मुझे लगा कि यह नगर परिषद चलाने के लिए मुझे अपने कर्मचारी भाइयों के सहयोग की जरूरत पड़ेगी. इसलिए कर्मचारियों द्वारा दी गयी सभी अर्जियों पर मैंने सीईओ को एड्रेस करते हुए लिखा कि " संबंधित कर्मचा-यांचे अर्ज ताबडतोब मंजूर करावे आणि त्यानंतर ते पुढील सभेत ठेवावेत". मुख्य अधिकारी ने वैसा ही किया और जिला परिषद के खजाने में जो पैसा उपलब्ध था या जो पैसा नगर परिषद के पास आने वाला था, वह पूरा का पूरा पैसा कर्मचारियों के पगार में चला गया.

सभापति महोदय, मुझे बाद में एहसास हुआ कि नगर परिषद के चुनाव से पहले जो वादे मैंने जनता से किए थे, उन वादों को हम कैसा पूरा करेंगे. वे वादे हमने जनता से क्यों किए थे. मैं कहना चाहूंगा कि जब हम विधान सभा और विधान परिषद में चुनाव जीत कर आते हैं तो उस समय भी हम जनता से बहुत वादे करते हैं. लेकिन उन वादों को पूरा न करते हुए हम सरकार का पूरा बजट सरकारी कर्मचारियों की पगार पर ही खर्च कर देते हैं, पगार के लिए हम एक पैसे की भी कटौती नहीं करते.

(व्यवधान)

मेरा यही कहना है कि हम चुनाव जीत कर इस सभागृह में सदस्य बने. मेरे कर्मचारी भाइयों को पगार देने में मुझे कोई दिक्कत नहीं है. लेकिन सरकार से मेरा यही निवेदन है कि कोई ऐसी नीति सरकार द्वारा बनायी जानी चाहिए कि कुल बजट का एक निश्चित हिस्सा ही पगार पर खर्च

श्री जव्हेरी.....

कया जाए तथा बाकी पैसा विकास कामों पर खर्च किया जाना चाहिए. हमें एक बात यह भी देखनी चाहिए कि हमारे पास पैसा आएगा कहां से ?

सभापति महोदय, यदि हम किसानों की बात करें तो परसों के दिन ही अखबारों में आया है कि हमारे चंद्रपुर जिले में जो जमीन पहले सिर्फ 20-25 हजार रुपए की थी, वह जमीन हमारा किसान आज 5 या 10 लाख रुपए में बेच रहा है. लेकिन हमारे किसान को यह नहीं मालूम कि उसकी एक एकड़ जमीन के अंदर 50-50 करोड़ रुपए का खनिज माल है. हमारा किसान आज पैसों के लालच में अपनी जमीन उद्योगपतियों को बेच रहा है. हमारी सरकार को उस किसान की ओर ध्यान नहीं है. इस ओर सरकार द्वारा ध्यान दिया जाना बहुत जरूरी है. इस बारे में सरकार द्वारा कोई उचित नीति बनाया जाना बहुत जरूरी है. जमीन के अंदर उपलब्ध खनिज पदार्थों का कुछ फायदा सरकार को मिलना बहुत जरूरी है. हमारे यहां पर कोयला है, आयरन ओर तथा लैंड स्टोन जैसे खनिज पदार्थ उपलब्ध हैं, बहुत बड़ा जंगल हमारे यहां पर उपलब्ध है. लेकिन इन सभी चीजों के बारे में सरकार का ध्यान नहीं है. हमारी नीतियां इस प्रकार की हैं कि उद्योगपति दिन पर दिन बड़ा होता जा रहा है, दिन पर दिन मोटा होता जा रहा है. जबकि हमारा किसान दिन पर दिन पतला होता जा रहा है और आखिर में उसकी हालत इतनी खराब हो जाती है कि वह आत्महत्या करने पर मजबूर हो जाता है. हमारी सरकार को ध्यान देना चाहिए कि हमारे किसान की हालत कैसे अच्छी हो.

आज हालत यह है कि एक उद्योगपति सिर्फ 50 लाख रुपए से अपना उद्योग शुरू करता है और सिर्फ दो साल के अंदर वह करोड़पति, अरब पति बन जाता है. 500 करोड़ रुपए की फैक्ट्री शुरू करने वाला वह उद्योगपति सिर्फ दो साल के अंदर उस उद्योग को 15 सौ करोड़ रुपए में बेच देता है. ये फैक्ट्री एनआरआइ खरीद लेते हैं. हमारे चंद्रपुर जिले के ऐसे कई उद्योग हैं जो कि एनआरआइ लोगों को बेचे गए हैं. इन उद्योगपतियों ने सरकार से बिजली की सहूलियत ली, पानी की सहूलियत ली तथा जमीन खरीदने में भी सहूलियत ली और सब तरह की सहूलियत लेकर ये उद्योग उन्होंने दूसरे लोगों को बेच दिए. जो सहूलियत उन्होंने सरकार से ली थी, उन सहूलियतों का जरा भी फायदा हमारी आम जनता को नहीं हुआ. उस का फायदा न तो

...4

श्री जद्धेरी.....

सरकार को हुआ, न ही हमारी आम जनता को हुआ और जो जमीन हमारे किसानों ने उन उद्योगपतियों को दी थी उस जमीन का उचित मुआवजा भी उन किसानों को नहीं मिल पाया है.

हमारी आदरणीय नेता श्रीमती सोनिया गांधी जी और हमारे माननीय प्रधानमंत्री श्री मनमोहन सिंह इस संबंध में एक कायदा बनाने वाले हैं कि जो जमीन उद्योगपतियों द्वारा किसानों से ली जाएगी, उन उद्योगों में किसानों को पार्टनर बनाया जाएगा. आज हमारा किसान थोड़े से लालच की वजह से अपनी जमीन तो बेच देता है, लेकिन उस बेचारे किसान को बाद में बहुत नुकसान उठाना पड़ता है. इसलिए सरकार द्वारा एक नीति बनायी जानी चाहिए . इस प्रकार की नीति बनाई जाना आवश्यक है कि उद्योगपतियों पर नजर रखी जा सके.

आज स्थिति यह है कि जो उत्पादन हमारे किसानों द्वारा खेतों में किया जाता है, उसकी सही कीमत हमारे किसानों को नहीं मिलती, जबकि उद्योगपति द्वारा कारखाने में 50 रुपए की लागत से तैयार किया गया सिमेंट बाजार में 300 रुपए का बिकता है. हमारी जमीन से निकलने वाला आयरन ओर उद्योगपति सिर्फ 100 रुपए टन के हिसाब से खरीदता है और उस लोहे पर प्रक्रिया करने के बाद वह उद्योगपति उस लोहे को 40 हजार रुपए टन के हिसाब से बेचता है. इसी वजह से वह उद्योगपति दिन पर दिन मोटा होता जा रहा है और हमारा किसान, जिसने उस उद्योगपति को जमीन दी, वह किसान दिन पर दिन दुबला हो रहा है. दुबला होते-होते वह परेशान होकर आत्महत्या करने को मजबूर हो रहा है.

इसलिए सरकार द्वारा ऐसी नीति तैयार करनी चाहिए कि एक आदमी ज्यादा से ज्यादा कितना फायदा उठा सकता है. सरकार को देखना चाहिए कि उस उद्योगपति से सरकार को क्या फायदा मिल सकता है. किसान और आम आदमी की बढ़ती हुई दिक्कतों की वजह से ही हमारे यहां पर नक्सलवाद बढ़ रहा है. नक्सलवाद बढ़ने का कारण ही यह है कि सरकार की कोई नीति उद्योगपति पर अंकुश रखने की नहीं है, ये लोग हमारे किसानों को नकली बि-बियाणे बेच रहे हैं, हमारी सरकार उद्योगपतियों को पानी की सुविधा दे रही है. मैं बताना चाहूंगा कि हमारे चंद्रपुर जिले में एक अमल नाला था. वह नाला किसानों की सुविधा के लिए बनाया गया था. वह नाला बनने के बाद वहा पर माणिकगढ़ सिमेंट कंपनी आयी, उसके बाद एल एण्ड टी नाम की

श्री जव्हेरी....

कंपनी आयी, उसके बाद अम्बुजा सिमेंट कंपनी आयी, उसके बाद हरिगंगा नाम की कंपनी आयी. इस प्रकार उस अमल नाले का पूरा पानी इन उद्योगों को चला गया. किसानों द्वारा आंदोलन करने के बाद भी सरकार के कान पर जूं तक नहीं रेंगी. इस आंदोलन का कोई असर हमारी सरकार पर नहीं हुआ. मैं सदन को बताना चाहता हूं कि उस नाले की ऊंचाई बढ़ाने के लिए ढाई-तीन सौ करोड़ रुपए की जरूरत थी. सरकार ने जब उन उद्योगपतियों से मांग की तो उन्होंने अपने हाथ ऊपर उठा दिए. वे कहने लगे कि उनके पास करारनामा है कि तीस साल तक वे इस नाले से पानी लेंगे. एक रुपया भी उन उद्योगपतियों ने नहीं दिया और पूरा पैसा हमारी सरकार को खर्च करना पड़ा. यानी उद्योगपति अपने फायदे के लिए सरकार का पैसा खर्च करा देते हैं.

हम इन उद्योगपतियों को दो-ढाई रुपए प्रति यूनिट के हिसाब से बिजली देते हैं. लेकिन उसका जरा भी फायदा हमारे किसानों और आम आदमी को नहीं मिलता है. मैं बताना चाहता हूं कि जब मैं छोटा था तो मुझे बताया जाता था कि कोरे कागज पर सही लेना गुनाह होता है. लेकिन आज आप उद्योगपतियों के यहां पर छापा मारेंगे तो आप पायेंगे कि उन उद्योगपतियों की अलमारी में एक्साईज ड्युटी से संबंधित कोरे फार्म पड़े हुए हैं. वहां पर लोहा कंपनी हो या सिमेंट कंपनी हो, उनके यहां पर काम करने वाला क्लर्क ग्रेड का कर्मचारी, उन एक्साईज ड्युटी के फार्म पर हस्ताक्षर करता है. इस प्रकार ये उद्योगपति करोड़ों रुपए की चोरी करते हैं. यदि उद्योगपति के यहां पर उत्पादन 12 हजार टन का हुआ तो फार्म सिर्फ 3 हजार टन के ही भरे जाते हैं. उद्योगपतियों द्वारा की जाने वाली इस बेईमानी और चोरी को रोका जाना चाहिए तथा किसानों की ज्यादा से ज्यादा मदद सरकार द्वारा की जानी चाहिए, यही मेरी विनती सरकार से है. धन्यवाद.

श्री.अरुण गुजराथी (विधान सभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांनी म.वि.प.नियम 260 अन्वये जो प्रस्ताव मांडला आहे त्यावर बोलण्यासाठी मी उभा आहे.

(विरोधी पक्षातील काही माननीय सदस्य एकाच वेळी बोलण्याचा प्रयत्न करतात.)

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, या सद्नात सत्ताधारी पक्षाकडून आता पर्यंत तीन प्रस्ताव यायला हवे होते. पण एकच प्रस्ताव आलेला आहे. योगायोगाने हा प्रस्ताव शेतकऱ्यांशी संबंधित आहे. तो आता सभागृहाचा झाला आहे. आम्ही देखील आमचा एक प्रस्ताव मांडला नाही. हा शेतकऱ्यांशी संबंधित प्रस्ताव आहे. या अधिवेशनात पुन्हा शेतकऱ्यांच्या प्रश्नावर चर्चा होईल की नाही हे माहित नाही. त्यामुळे यावर बोलण्यासाठी आपण आम्हाला संधी द्यावी. आज विरोधी पक्षाकडून 289 च्या प्रस्तावाची सूचना दिली होती. ती या प्रस्तावाला जोडली आहे. येथे शेतकऱ्यांच्या विषयावरील चर्चा दाबली असा मेसेज बाहेर जायला नको. तेव्हा मी माननीय सभापतींना विनंती करतो की, या प्रस्तावाचा सन्मान रहावा म्हणून त्यांनी योग्य तो निर्णय घ्यावा.

श्री.पांडुरंग फुंडकर : सभापती महोदय, यावर अनेक सन्माननीय सदस्यांना बोलावयाचे आहे. त्यामुळे आपण वेळ वाढवून द्यावा.

तालिका सभापती (श्री.विनायक मेटे) : आपले म्हणणे माननीय सभापती महोदयांच्या निदर्शनास आणले जाईल.

श्री.रामदास कदम : सभापती महोदय, खालच्या सभागृहामध्ये या प्रस्तावावर सहा तास चर्चा झाली आहे. शेतकऱ्यांच्या दृष्टीने हा महत्त्वाचा प्रस्ताव आहे.

तालिका सभापती : यासाठी मी माननीय सभापतींना विनंती करणार आहे.

श्री.रामदास कदम : सभापती महोदय, या सभागृहात विरोधी पक्षातर्फे आता पर्यंत एकही प्रस्ताव आलेला नाही. या प्रस्तावर अजून दोन तास चर्चा झाली तर बिघडले कुठे ? विनियोजन बिल मंजूर होई पर्यंत आम्ही येथे रात्री दहा वाजेपर्यंत थांबलो होतो. सरकारला जेव्हा मदत हवी असते तेव्हा आम्ही थांबतो.

तालिका सभापती : या संबंधी मी माननीय सभापती महोदयांना विनंती करणार आहे. त्यांच्या निदेशानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

श्री.अरुण गुजराथी : सभापती महोदय, अत्यंत महत्वाच्या विषयावरील ही चर्चा आहे. या देशातील आणि राज्यातील 65 टक्के लोक शेतीवर अवलंबून आहेत. कृषीचा वेगळा अर्थसंकल्प सादर करण्याची विनंती मागे मी शासनाला केली होती. शेतीला मिळणारा पैसा हा अत्यंत कमी आहे. अर्थसंकल्पाच्या 5 टक्के निधी आपण कृषी विषयक किंवा तदनुषंगिक बाबीसाठी देखील देत नाही.

खाजगी शेतीवर रोहयो मार्फत मजूर देण्यात यावे. यातील 75 टक्के शासनाने भरावेत व 25 टक्के निधी शेतकऱ्याने द्यावा. ही योजना एक वर्षासाठी प्रायोगिक तत्वावर राज्यात राबवली तर शेतकऱ्यांचे अस्तित्व टिकेल अशी मी विनंती करित आहे.

गोडारूनला 25 टक्के अनुदान मिळते. ते वाढवून दिले तर बरे होईल. साधारणतः 50 टक्के अनुदान वाढवून द्यावे अशी मी विनंती करित आहे. तसेच कांद्याच्या चाळी आहेत त्यांना जादा अनुदान द्यावे, अशी देखील मी आपल्याला विनंती करित आहे.

आज शेतीला मजूर मिळत नाही अशी परिस्थिती आहे. त्यामुळे शेतीमध्ये टेक्नॉलॉजी आणण्याचा विचार शासनाने करावा, अशी मी विनंती करित आहे. गट शेती कशी करता येईल या दृष्टीने देखील विचार करावा अशी देखील विनंती करित आहे.

यानंतर श्री.सरफरे....

श्री. अरुण गुजराथी....

सभापती महोदय, मी आपल्यामार्फत मंत्री महोदयांना विनंती करतो की, विजेची बिले शेतकऱ्यांऐवजी विकास सोसायटीच्या माध्यमातून घेण्यात यावीत. त्यामुळे शेतकऱ्यांची वीज तोडण्याचा प्रश्न निर्माण होणार नाही. आपण वीज तोडल्यामुळे शेतकऱ्यांच्या शेतात उभे असलेले पिक पाण्यावाचून गेले तर त्याचे फार मोठे आर्थिक नुकसान होते. त्यामुळे ही बाब आपण तपासून पहावी अशी माझी आपणास विनंती आहे.

सभापती महोदय, वस्त्रोद्योगाच्या संदर्भात सहकार क्षेत्रासाठी एक चांगल्या प्रकारचे पॅकेज देण्यात आले आहे. त्यामध्ये 40 टक्के अनुदान, 50 टक्के बिनव्याजी कर्ज आणि जे लोक स्वतः उद्योग करतील त्यांची स्वतःची 10 टक्के वर्गणी राहिल अशाप्रकारचे चांगले पॅकेज जाहीर करण्यात आले आहे. माझी आपणास विनंती आहे की, ज्या ठिकाणी सहकारी प्रकल्प पुढे येत नाहीत त्या कापूस उत्पादक क्षेत्रामध्ये खाजगी क्षेत्रामार्फत ही योजना पुढे आणण्याचा विचार केला पाहिजे. आज 80 टक्के कापूस जळगाव जिल्ह्यामध्ये होतो, त्यामधून अडीच ते तीन लाख गाठी निर्माण होतात परंतु एकाही गाठीवर त्या ठिकाणी प्रक्रिया होत नाही. त्या भागात एकही कारखाना नसल्यामुळे 80 टक्के कापूस बाहेरच्या राज्यात जात आहे. तो बाहेर जाणार नाही या करिता आपण व्हॅल्यू अॅडिशनचा विचार केला तर त्यामधून निश्चितपणे फायदा होईल. त्याचप्रमाणे कापूस उत्पादन होणाऱ्या जिल्ह्यात टेक्स्टाईल पार्क आणि क्लस्टर पार्क निर्माण करण्याबाबत सुध्दा विचार व्हावा अशी मी विनंती करतो. शेतीचा जीडीपी हा प्रत्येक वर्षी मायनस असतो अशातला भाग नाही, परंतु या वर्षी तो मायनसमध्ये आहे. पुढील वर्षी जीडीपी कशापध्दतीने वाढेल या संदर्भात सुध्दा विचार करावा. माननीय सदस्य श्री. जयंत प्र. पाटील साहेबांनी सांगितल्याप्रमाणे केळी, आंबा, द्राक्षे इत्यादी फळ उत्पादनांसाठी हमी भाव जाहीर करण्यात यावा अशी माझी आपणास विनंती आहे.

सभापती महोदय, माझा शेवटचा मुद्दा वस्त्रोद्योग आणि कापसाच्या निर्याती संदर्भातील आहे. महाराष्ट्रामध्ये कापसाच्या 1 कोटी गाठी निर्माण होतात. त्या कापसाची निर्यात थांबविणे किंवा उठविणे या संदर्भातील निर्णय केंद्र सरकार घेते. परंतु ज्या राज्यामध्ये कापसाचे उत्पादन होत नाही त्या राज्यामधील संबंधित केंद्रीय मंत्री केंद्र सरकारमध्ये आहेत. उदा. तामिळनाडूसारख्या राज्यामध्ये या गिरण्या असल्यामुळे संबंधित मंत्री त्या राज्याचे हित पहात असतात. परंतु महाराष्ट्रातील कापूस उत्पादक शेतकऱ्यांचे हित पहात नाहीत. माझी मंत्री महोदयांना विनंती आहे

DGS/ KTG/ ST/

श्री. अरुण गुजराथी....

की, ज्या ज्यावेळी केंद्र शासन कापूस, साखर, कांदा यांची निर्यात करील त्यावेळी राज्य सरकारचा देखील सल्ला घेतला गेला पाहिजे. त्या संदर्भात राज्य सरकारचे मत काय आहे हे देखील जाणून घेतले गेले पाहिजे. तसे केले तरच या शेतकऱ्यांसाठी राज्य शासनाने काही तरी केले असे म्हणता येईल. सभापती महोदय, मला वेळेचे बंधन असल्यामुळे मी फक्त या ठिकाणी महत्वाचे मुद्दे मांडण्याचा प्रयत्न करित आहे. राज्य शासनाने सोयाबीन आणि कापसाच्या उत्पादनासाठी चांगल्या प्रकारची मदत दिली. परंतु प्रत्येक वेळी शासनाने अनुदान देऊन हा प्रश्न सोडविणे योग्य होणार नाही. राज्यातील शेतकरी स्वतःच्या पायावर कसा उभा राहील याचा शासनाने विचार केला पाहिजे. त्याचप्रमाणे व्हॅल्यू अॅडिशनच्या दृष्टीने राज्यात प्रक्रिया करणारे कारखाने उभे राहण्यासाठी विशेष लक्ष घालावे अशी विनंती करतो.

सभापती महोदय, तसे पाहिले तर हे वर्ष शेतकऱ्यांसाठी अतिशय वाईट ठरले आहे. बटाट्याचा भाव 1 रुपया किलो, कांदा दीड रुपये किलो, मोसंबी दोन रुपये किलो, पपई तीन रुपये किलो, फ्लॉवर दोन रुपयामध्ये तीन किलो आणि मटार पाच रुपये किलो असे शेत मालाचे भाव होते. या वर्षी राज्यातील लोकांनी पपई आणि मटार जितका खाल्ला तितका त्यांच्या आयुष्यामध्ये खाल्लेला नाही. परंतु शेतकऱ्यांच्या पदरामध्ये काहीच पडलेले नाही. या बाबतीत अेपीसी कशाप्रकारे दर ठरविते हे आपल्या लक्षात येत नाही. दर ठरविण्याची पध्दत कशी बदलता येईल याचा आपण निश्चितपणे प्रयत्न करावा. सर्व शेती मालाला आणि फळांना आधारभूत भाव कसे ठरविता येतील या संदर्भात आपण केंद्र शासनाबरोबर चर्चा करून हा प्रश्न सोडवावा अशी विनंती करून आणि आपण मला दिलेल्या संधीबद्दल आपले आभार मानून माझे भाषण संपवितो.

श्री. दीपक साळुंखे (सोलापूर स्थानिक प्राधिकारी संस्था) :: सभापती महोदय, महाराष्ट्र राज्यामध्ये 148 तालुके हे परंपरागत दृष्ट्या दुष्काळी समजले जातात, त्यापैकी 94 तालुके हे अति दुष्काळग्रस्त समजले जातात. सांगली, सातारा आणि सोलापूर या जिल्ह्यामधील 35 तालुके परंपरागत दुष्काळी आहेत.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

दीपकराव साळुंखे . . . .

गेल्या 100 वर्षांचा इतिहास पाहता 7-8 वर्षातून एखादे वर्ष शेतकऱ्यांना बरे जाते इतकी त्या भागातील परिस्थिती गंभीर आहे. त्या दुष्काळी भागातील सगळे मजूर हे ऊस तोडणीसाठी सहा-सहा महिने स्थलांतर करतात आणि परत आल्यावर त्यांना पुन्हा दुष्काळाला तोंड द्यावे लागते. हा दुष्काळ कायमचा नष्ट करण्यासाठी गेल्या अनेक वर्षांपासून मागणी आहे की, या दुष्काळग्रस्त भागासाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास मंडळ असावे आणि याबाबतील सदनमध्ये अनेक वेळेला चर्चा झालेली आहे. तसेच यानिमित्ताने दुष्काळी पट्ट्यातील सिंचनासाठी शेतकऱ्यांना ठिबक व तुषार संच बसविण्यासाठी 75 टक्के अनुदान सरसकट देण्यात यावे.

सध्या राज्यामध्ये अतिशय तीव्र अशी दुष्काळी परिस्थिती आहे. अशा परिस्थितीमध्ये चारा डेपो सुरु झालेले असून यासाठी 75 टक्के रक्कम सरकारची आणि 25 टक्के शेतकऱ्यांची असा सहभाग रहाणार आहे. मागच्या दुष्काळाच्या वेळी सरसकट 100 टक्के चारा शेतकऱ्यांना दिला जात होता. त्यामुळे माझी विनंती आहे की, याच पध्दतीने 100 टक्के मोफत चारा हा चारा डेपोंच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांना देण्यात यावा. तसेच रासायनिक खते, किटकनाशके, शेतीची अवजारे 100 टक्के अनुदानावर देण्यात यावीत. दुष्काळी भागातील शेतकऱ्यांसाठी किमान 5 लाखापर्यंत बिनव्याजी कर्ज देण्यात यावे. काही जिल्ह्यामध्ये जिल्हा मध्यवर्ती बँकेच्या माध्यमातून 3 लाखापर्यंत कर्ज दिलेले आहे. आमच्या जिल्ह्यातही जिल्हा बँकेने 3 लाखापर्यंतचे कर्ज दिलेले आहे अशा प्रकारे मला महत्वाच्या दोन-तीन सूचना करावयाच्या आहेत. तसेच पुन्हा एकदा या दुष्काळग्रस्त भागासाठी स्वतंत्र वैधानिक विकास महामंडळ स्थापन करावे अशी मी विनंती करीत आहे.

3सी-2

श्री.पांडुरंग फुंडकर (विधानसभेद्वारा निर्वाचित) : सभापती महोदय,मी सर्वप्रथम सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांना धन्यवाद देणार आहे.कारण त्यांनी या राज्याच्या शेतकऱ्यांच्या दृष्टीकोनातून अत्यंत महत्वाचा असा प्रस्ताव सदनमध्ये आणला आहे आणि या चर्चेच्या निमित्ताने त्यांनी शेतीच्या विषयाला एक व्यापक स्वरूप प्राप्त करून दिले. मी या प्रस्तावाचे पाच भाग केले आहेत. पहिल्या भागामध्ये शेतकऱ्यांची जी सद्यस्थिती आहे त्याबाबत सांगावयाचे तर चालू हंगामामध्ये परतीचा पाऊस झाला नाही आणि त्यामुळे संपूर्ण महाराष्ट्रातील शेती अडचणीमध्ये आलेली आहे.

सभापती महोदय, दुसरा भाग असा की, शेतमालावर प्रक्रिया करणारी कारखानदारी. मघाशी सन्माननीय सदस्य श्री.अरुण गुजराथी यांनी सांगितले की, महाराष्ट्रामध्ये 65 टक्के लोक शेती करतात. खरेतर स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर या राज्यातील शेतीचा विचारच झाला नाही असे म्हटले तर ते वावगे होणार नाही आणि प्रस्तावातील तिसरा भाग हा महाराष्ट्रातील संपूर्ण दुष्काळी परिस्थितीबाबत आहे. चौथ्या भागामध्ये सन्माननीय सदस्यांनी शेतमालाची निर्यात यासंबंधीचा मुद्दा मांडलेला आहे आणि पाचव्या भागामध्ये केंद्र शासनाची आर.आर.आर.योजना राबविण्यामध्ये शासनाने लावलेला विलंब आणि त्या मुळे आपण राज्यामध्ये सिंचनाच्या स्थितीला गती देऊ शकलो नाही हा मुद्दा आलेला आहे आणि शेवटचा मुद्दा वित्तीय संस्था व बँकेकडून कर्ज पुरवठा याविषयीचा आहे म्हणजेच शेतकऱ्यांच्या जीवनाशी संबंधित सर्व भागांचा या प्रस्तावामध्ये व्यापक स्वरूपात समावेश करण्यात आलेला आहे, त्याबद्दल मी सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांना धन्यवाद देतो.

सभापती महोदय, मी या सभागृहामध्ये जवळपास 10 वर्षे काम करित आहे. शेतकऱ्यांच्या प्रश्नाविषयी कधीही चर्चा उपस्थित झाली किंवा प्रस्ताव मांडण्यात आला की, त्यावर चर्चा करण्यासाठी आमच्यावर वेळेचे बंधन येते. वास्तविक पाहता या राज्यातील शेतकऱ्याला केंद्र बिंदू मानून त्याच्या भोवती सर्व विकासाची चक्रे फिरली पाहिजेत. त्याच्या शेतीला प्राधान्य दिले पाहिजे आणि याठिकाणी माननीय कृषी मंत्री महोदय उपस्थित आहेत.

यानंतर श्री.अ.शिगम . . . .

श्री.पांडुरंग फुंडकर...

आजपर्यंत महाराष्ट्रामध्ये कृषी धोरण जाहीर झालेले नाही. तेव्हा माझी शासनाला विनंती आहे की त्यांनी कृषी धोरणामध्ये अमुक अमुक पध्दती राहणार आहेत असे जाहीर करावे.

सभापती महोदय, ही गोष्ट खरी आहे की, या वर्षी परतीचा पाऊस न झाल्यामुळे राज्यामध्ये मोठी गंभीर परिस्थिती निर्माण झालेली आहे. कापूस,धान, तेलबिया व सोयाबीन इत्यादी पिकांवर मोठा विपरित परिणाम झालेला आहे. खरिपाचे पीक निम्म्यावर आले आहे. कोरडवाहू शेतकरी रब्बी पीक घेऊ शकले नाहीत. त्यामुळे राज्याच्या उत्पादनात घट होऊन त्याचे गंभीर परिणाम झाले आहेत. त्याला अन्य काही कारणे आहेत, परंतु वेळ कमी असल्यामुळे मी ती मांडत नाही.

सभापती महोदय, एका बाजूला शेतकऱ्यांना चांगले उत्पादन मिळाले नाही तर दुसऱ्या बाजूला शेती मालाच्या भावाची पडझड झाली आहे. मागील वर्षी कापूस उत्पादक शेतकऱ्यांना 7 हजार रुपये विंटल मागे मिळाले होते. परंतु या वर्षी शेतकऱ्यांना निसर्गाने आणि सरकारने देखील त्यांना मारले. या वर्षी कापसाचा भाव 6 हजार रुपयांवरून थेट 3 हजार रुपयांवर आला आहे. दुष्काळात तेरावा महिना म्हणून की काय केंद्र सरकारने कापसावर निर्यातबंदी घातली. एकीकडे कापसाचे भाव कमी झाले असताना दुसरीकडे केंद्र शासनाने निर्यातीवर बंदी आणली आहे. हमी भावाने खरेदी करणारा कोणताही आधार आता शेतकऱ्यांना राहणार नाही.

सभापती महोदय, राज्यात नाफेडची खरेदी केंद्र सुरु झाली नाहीत. सीसीआयने हात आखडता घेतला. त्यामुळे कापूस उत्पादक शेतकरी व्यापाऱ्यांच्या दावणीला बांधला गेला आहे. सरकारने निर्यात बंदी उठविली असे सांगण्यात आले. परंतु त्यामध्ये एक मेख मारून ठेवली आहे. मागील वर्षाचा जेवढा कापूस शिल्लक असेल तेवढ्याच कापसाची निर्यात करता येईल. नवीन कापसाच्या बाबतीत ते धोरण लागू नाही. त्यामुळे कापसावर अजून निर्यातबंदी आहे.

सभापती महोदय, आता जे बजेट सादर करण्यात आले त्यामध्ये शेतकऱ्यांच्या मालावर पाच टक्के पर्चेस टॅक्स लावलेला आहे. अशा प्रकारचा पर्चेस टॅक्स कोठेही आकारला जात नाही. शासनमार्फत व्हॅट बसविण्यात आला. या व्हॅटमध्ये एक हजार वस्तू असतील परंतु कोणत्याही वस्तूवर पर्चेस टॅक्स लावण्यात आलेला नाही. परंतु या सरकारने कापूस आणि सोयाबीन पिकावर

..2..

श्री.पांडुरंग फुंडकर...

पाच टक्के पर्चेस टॅक्स लावला आहे. या टॅक्स बाबत माननीय वित्त मंत्री फेरविचार करीत आहेत ही गोष्ट चांगली आहे. हा टॅक्स शेतकऱ्यांवर लावला जाणार नाही अशाप्रकारचे त्यांना फिडींग करण्यात आले. मध्य प्रदेश, आंध्र प्रदेश, गुजरात प्रदेशांमध्ये जो कापूस घेऊन जाईल त्यांच्यावर हा टॅक्स लावला जाईल असे सांगण्यात आले. पण त्या संदर्भातील स्पष्ट धोरण जाहीर झाले नाही. आम्ही बैठकीत सांगितले की, गुजरात राज्यात जाणारा कापूस हा शेतकऱ्यांचा आहे की व्यापाऱ्यांचा आहे हे आपण कसे ट्रेस करणार ? उद्या व्यापारी सात-बाराचा उतारा गोळा करतील आणि ट्रक भरून कापून नेतील आणि त्यांना कोणी अडविले तर ते सांगतील हा शेतकऱ्यांचा कापूस आहे. मग पुन्हा भ्रष्टाचार सुरु होईल.

सभापती महोदय, आपण कापसावर टॅक्स लावल्यास कापसाचे उत्पादन घटणार आहे. मागील वर्षी 80 लाख गाठीचे उत्पादन झाले होते. कदाचित पुढील वर्षी 60 लाख गाठीचे उत्पादन होईल. त्यातील 20 लाख गाठी कापूस बाहेर गेला तर नुकसान सरकारचे होणार आहे. जर इतर कोणत्या गोष्टींवर पर्चेस टॅक्स नसेल तर मग कापूस आणि सोयाबीन पिकावर टॅक्स का लावला जात आहे ? या करातून पाच-शंभर कोटी रुपयांचे उत्पन्न मिळेल. परंतु यामध्ये शेतकऱ्यांचे नुकसान होणार आहे. कारण व्यापारी पाच टक्के टॅक्स धरून म्हणजे एका क्विंटलला 200 रुपये कमी करून कापसाची खरेदी करेल,

यानंतर कु.थोरात..

श्री. पांडुरंग फुंडकर ..

म्हणजे एक क्विंटल कापूस जवळपास दोनशे रुपये कमी दराने खरेदी केला जाईल त्यातही शेतकरी मारला जाईल. त्यानंतर शासन जे परतावे देणार आहे ते परतावे त्या व्यापाऱ्यालाच मिळतील. हा कर रद्द केला पाहिजे अशी आम्ही मागणी केली होती त्यावेळी याचा फेर विचार करण्यात येत आहे असे माननीय अर्थ मंत्र्यांनी कबूल केले होते. एका बाजूला कापसाची आणि सोयाबिनची ही स्थिती आहे.

सभापती महोदय, मी कापूस उत्पादक भागातील शेतकरी आहे. या महाराष्ट्रमध्ये आज कापसाची स्थिती जेवढी वाईट झालेली आहे तेवढी कधीच झालेली नव्हती. डिसेंबर अधिवेशनामध्ये देण्यात आलेल्या 3500 रुपये भावापेक्षा दोनशे रुपये कमी भावाने व्यापारी कापसाची खरेदी करतील. नाफेडची खरेदी बंद आहे. शासन ताबडतोब कापूस खरेदीची व्यवस्था कशी करणार या बाबत काही दिवसांपूर्वी मंत्री महोदय, श्री. सोळंके यांनी सांगितले होते. सभापती महोदय, या महाराष्ट्रामध्ये कापसाला हमी भाव देऊन कापूस फेडरेशनने काम केलेले आहे. पण आज कापूस फेडरेशन पूर्णतः बंद आहे. यंत्रणा नाही. ग्रेडर नाहीत, सुपरवायझर नाहीत फक्त झोनल ऑफिसेत त्या ठिकाणी आहेत. मी चार वर्षे कापूस फेडरेशनचा अध्यक्ष म्हणून काम केलेले आहे. कापूस पणन महासंघाचा प्रचंड पसारा होता, तो आज एकदम सीमित झालेला आहे मग कशाच्या भरवशावर हा कापूस खरेदी करण्यात येणार आहे? नाफेडने हात वर केलेले आहेत. आता शेतकऱ्यांना वाऱ्यावर सोडले तर आणखी आठ ते दहा दिवसात शेतकऱ्यांचा कापूस 2800 ते 3000 रुपया पर्यंत व्यापारी खरेदी केल्या शिवाय राहणार नाहीत. हमी भावाचे संरक्षण शेतकऱ्याला कुठे आहे? हा विषय कापसाचा आणि सोयाबिनचा झाला. पण तेलबियांचे उत्पादन महाराष्ट्रात वाढत आहे. महाराष्ट्रातील कारखान्यांना या तेलबिया कमी पडत आहेत. पण आमचे सचिव या ठिकाणी सांगतात की, आमचे सोयाबिन गुजरातमध्ये जात आहे, अमुक ठिकाणी जात आहे तमुक ठिकाणी जात आहे. ज्या रिफायनरी आपल्या भागात उभ्या राहिल्या आहेत त्या रिफायनरीला सुध्दा पुरेसा माल मिळत नाही, अशी स्थिती या रिफायनरीची आहे. शासन कशा प्रकारे अंदाज बांधत आहे. अशा पध्दतीने हे अंदाज बांधत-बांधत शेतकऱ्यांना नागवण्याचे काम सुरु झालेले आहे.

सभापती महोदय, या प्रस्तावामध्ये शेतकऱ्यांच्या मालावर प्रक्रिया करणाऱ्या कारखानदारीच्या संदर्भात दुसरा मुद्दा फार चांगला मांडण्यात आलेला आहे पण ही मागणी आजची आहे का?

..2...

श्री. पांडुरंग फुंडकर.....

सभापती महोदय, ज्यावेळी या देशाला स्वातंत्र्य मिळाले त्यावेळी महात्मा गांधींनी या देशातील राज्यकर्त्यांना सांगितले होते की, हिंदुस्थान आता स्वतंत्र झालेला आहे. हिंदुस्थानचा प्रमुख धंदा हा शेती आहे. शेतीला प्रमुख उद्योगाचे स्थान द्या पण शेतीला प्रमुख उद्योगाचे स्थान दिले गेले नाही. शेतीतून निर्माण होणाऱ्या मालाला उत्पादन खर्चावर आधारित भाव द्या असे त्यांनी सांगितले होते. पण शेतमालाला उत्पादन खर्चावर आधारित भाव दिला गेला नाही. शेतीतून निर्माण होणाऱ्या मालावर प्रक्रिया करणारी कारखानदारी तालुक्या-तालुक्यातून उभी करा. प्रत्येक शेतमालावर प्रक्रिया झाली पाहिजे, त्याची कारखानदारी ही गावा-गावात उभी करा आणि त्याचा मालक शेतकऱ्याला करा हे महात्मा गांधी यांनी या देशातील राज्यकर्त्यांना सांगितले होते. पण सभापती महोदय, ते घडले नाही म्हणून स्वातंत्र्यानंतर आज 60 ते 65 वर्षांनंतर या महाराष्ट्रातीलच नाही तर या देशातील शेतकरी या स्थितीला येऊन पोहचलेला आहे. त्या काळात महात्मा गांधींचे म्हणणे ऐकले असते, शेतीला प्रमुख उद्योगाचे स्थान दिले असते, शेतीला पाणी, शेतीला वीज आणि शेतीतून निर्माण होणाऱ्या मालाला उत्पादन खर्चावर आधारित किंमत दिली असती, प्रक्रिया करणारी कारखानदारी तालुक्या तालुक्यात उभी राहिली असती तर शेतकऱ्याची आज अशी दयनीय अवस्था झाली नसती. पण हे झाले नाही.

सभापती महोदय, कापूस विदर्भ, मराठवाडा आणि खानदेशात पिकतो मात्र सूत गिरण्या इचलकरंजीला निघाल्या आहेत. मी फेडरेशनचा अध्यक्ष असताना त्या ठिकाणचा दौरा केला आणि या ठिकाणी कापूस किती होतो या संदर्भात चौकशी केली असता फक्त फलटण केंद्रावर 100 क्विंटल कापूस येतो असे सांगण्यात आले. ज्या ठिकाणी फक्त 100 क्विंटल कापूस येतो त्या ठिकाणी प्रचंड सूत गिरण्या उभ्या राहिल्या अशा प्रकारे असमानता करण्यात आली. शेतीच्या बाबतीतही समान विकासाचे धोरण तयार केले नाही. जी कारखानदारी उभी राहिली त्यापैकी 70 टक्के सूत गिरण्या आज बंद आहेत. महाराष्ट्रातील जिनिंग आणि प्रेसिंग मिल बंद झाल्या आहेत.

यानंतर श्री. बरवड...

श्री. पांडुरंग फुंडकर .....

कदाचित सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांना कापसासंबंधी माहिती नसेल. त्यावेळी जिनिंग-प्रेसींगवर बॅन होता. या राज्यामध्ये युतीचे सरकार आल्यानंतर पणन महासंघाचा अध्यक्ष म्हणून मी विचारले की, हा बॅन कशासाठी आहे ? शेतकऱ्याच्या मालाची विक्री, शेतकऱ्याच्या मालाचे मोजमाप दहा दहा दिवस होत नव्हते. मी सांगितले की, बॅन उठवा आणि जिनिंग-प्रेसींगला प्रोत्साहन द्या. त्यावेळी आम्ही 160 जिनिंग-प्रेसींगला परवानगी दिली आणि आज कापसावर प्रक्रिया करणारी ही कारखानदारी महाराष्ट्रामध्ये उभी राहिली.

सभापती महोदय, तेलबियांवर प्रक्रिया करण्यासाठी ऑईल मिल्स उभ्या राहिल्या. ही साखळी जर पुढे चालली असती, त्यांना जर सरकारने नीट संरक्षण दिले असते तर ती कारखानदारी चांगली चालली असती. स्वातंत्र्याच्या 62 वर्षानंतर आज आम्हाला कोठे तरी महाराष्ट्रामध्ये वस्त्रोद्योग आणण्याची उपरती झाली. त्यासाठी अर्थसंकल्पात किती तरतूद ठेवली आहे हे मी पाहिले. त्यावर 40 हजार कोटी रुपये खर्च करणार असे सांगण्यात आले परंतु अर्थसंकल्पामध्ये त्यासाठी फक्त 100 कोटी रुपये ठेवले गेले. या वस्त्रोद्योग धोरणामुळे 10 लाख कामगारांना काम मिळेल असे सांगण्यात आले पण अर्थसंकल्पात फक्त 100 कोटी रुपयांची तरतूद केली. मागच्या वेळी 100 कोटी रुपये ठेवले त्यातील एक नया पैसाही खर्च केलेला नाही. या वर्षी 100 कोटीच्याही कमी म्हणजे 80-82 कोटी रुपये ठेवलेले आहेत. त्यातील किती रुपये खर्च होतील या बाबतीत शंका आहे. आपण अशा पध्दतीने कारखानदारीला प्रोत्साहन दिले. जर शेतीमालावर प्रक्रिया करणारी कारखानदारी प्रामाणिकपणे सरकारने राबविली असती तर आज शेतकऱ्यांची अशी अवस्था झाली नसती आणि खऱ्या अर्थाने या राज्यात शेतकरी मालक म्हणून वावरला असता. परंतु दुर्दैवाने ते झाले नाही. सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांनी आज हा प्रस्ताव मांडला. आज तरी सरकारचे डोळे उघडले पाहिजेत.

सभापती महोदय, आज महाराष्ट्रामध्ये दुष्काळी परिस्थिती निर्माण झालेली आहे. त्या बाबतीत काय नियोजन केलेले आहे ? सन्माननीय सदस्य प्रा. सुरेश नवले यांनी सांगितले ते खरे आहे की, या महाराष्ट्रामध्ये आज 6 हजार गावे टंचाईमध्ये सापडलेली आहेत. आता पिण्याच्या

RDB/ ST/

श्री. पांडुरंग फुंडकर ....

पाण्याची टंचाई आहे, जनावरांच्या चान्याची टंचाई आहे, कामाला हात देण्याची टंचाई आहे. मजूर बसलेले आहेत. मजुरांना काम नाही. जनावरांना चारा नाही. पिण्यासाठी पाणी नाही. आपले काय नियोजन आहे ? सप्टेंबरमध्ये कमी पाऊस पडला, परतीचा पाऊस कमी पडला त्यामुळे महाराष्ट्रामध्ये अशी परिस्थिती निर्माण होणार आहे, हे शासनाला माहित नव्हते का ? त्या संदर्भात काहीही नियोजन नाही. आता एप्रिल महिना सुरु झालेला आहे. मी परवा जिल्हा नियोजन मंडळाच्या बैठकीला गेलो होतो. पिण्याच्या पाण्यासंबंधी आपली स्थिती काय आहे असे मी विचारले. पालकमंत्र्यांनी सांगितले की, या बाबतीत आता आपल्याला बैठक घ्यावी लागेल. आपण आता बैठक घेत आहात. तहान लागल्यावर आता आपण विहीर खोदण्यास सुरुवात करणार आहात. हे या राज्याचे धोरण आहे का ? सन्माननीय सदस्य प्रा. सुरेश नवले यांनी बरोबर सांगितले की, आता दीर्घकालीन नियोजन केले पाहिजे. महाराष्ट्राची अशी स्थिती मी 1972 पासून पाहात आहे. दर तीन वर्षांने या महाराष्ट्रामध्ये दुष्काळ आल्याशिवाय राहात नाही. आपण मात्र थारूमातूर योजना करतो. आपण टँकर सुरु करतो. टँकर सुरु करण्यामध्ये अडचणी निर्माण होतात. तहसीलदार सही करत नाहीत. एसडीओ सही करत नाहीत. टँकर महिनाभर सुरु होत नाही. त्यामुळे गावाला पाणी मिळत नाही. आता सुध्दा एमएसईबीचा प्रश्न आहे. ग्रामीण भागामध्ये 18-18 तास भारनियमन आहे. भारनियमनामुळे पाणी पुरवठा योजना बंद आहेत. भारनियमनामुळे पुरेसे पाणी उपसले जात नाही. पंधरा पंधरा दिवस खेडेगावांमध्ये पिण्याचे पाणी मिळत नाही. आपले काय नियोजन आहे, आपण काय व्यवस्था केलेली आहे ? शासनाने काय काय केले या संदर्भात तातडीने या सभागृहामध्ये माहिती दिली पाहिजे. शासन काय करणार आहे हे सांगितले पाहिजे.

सभापती महोदय, अर्थसंकल्पामध्ये शेतकऱ्यांना काही तरी मिळेल असे आम्हाला वाटले होते. महाराष्ट्रामध्ये 3 हजार शेततळी होणार आहेत. 3 हजार शेततळ्यांनी काय होणार आहे ? महाराष्ट्रात दुष्काळसदृश्य परिस्थिती निर्माण झालेली आहे आणि एवढ्या मोठ्या महाराष्ट्रात फक्त 3 हजार शेततळी घेण्यात येणार आहेत. अर्थमंत्र्यांनी सांगावयास पाहिजे होते की, या वर्षामध्ये आम्ही महाराष्ट्रात 1 लाख शेततळी बांधू. आम्ही त्याचे स्वागत केले असते. पण ते घडले नाही.

..3...

RDB/ ST/

श्री. पांडुरंग फुंडकर .....

शेतकऱ्यांसंबंधी इतकी तोकडी व्यवस्था आणि अशा प्रकारचे शासनाचे धोरण असेल तर हा शेतकरी कधीच दुरुस्त होऊ शकणार नाही. कर्नाटक सरकारने कृषीच्या संदर्भात 17 हजार कोटी रुपयांचे वेगळे बजेट तयार केले. माननीय कृषी मंत्र्यांनी आपल्या उत्तराच्या भाषणामध्ये किमान एवढे तरी सांगावे की, आम्ही कृषी धोरण आणणार. यानंतर शेतीसाठी आम्ही काय काय उपाययोजना करणार हे जर या प्रस्तावाच्या रूपाने बाहेर आले तर महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांना आपल्या उत्तराच्या भाषणातून थोडासा आधार मिळणार आहे. अन्यथा महाराष्ट्राची स्थिती फार वाईट आहे.

सरकारचे कोठेही नियोजन नाही. दुष्काळाच्या स्थितीसंबंधी काहीही नियोजन नाही. पिण्याच्या पाण्यासंबंधी नियोजन नाही. जनावरांच्या चाऱ्यासंबंधी नियोजन नाही. शेतमजुरांच्या हाताला काम देण्याचे नियोजन नाही. पैसे आहेत पण कामे मंजूर नाहीत. तांत्रिक मंजूरी नाही, प्रशासकीय मंजूरी नाही.

यानंतर श्री. खंदारे ...

श्री.पांडुरंग फुंडकर...

कामाचे सर्वेक्षण झालेले नाही. आता आयत्या वेळी शासन काय काय करणार आहे ? म्हणून शासनाने राज्याचे कृषी धोरण जाहीर केले पाहिजे. परवा एक गोष्ट शासनाने चांगली केली आहे. कृषी मालाची किंमत ठरविणारा देशात आयोग आहे. त्याप्रमाणे राज्यातील कृषी मूल्य आयोगही आहे. या आयोगाची शासनाने पुनर्रचना केलेली आहे. परंतु शासनाने कृषी विद्यापीठाच्या भरवशावर न राहता या आयोगामध्ये प्रॅक्टिकल माणसांची नेमणूक करावी. कृषी मालाचे मूल्य ठरवित असताना शेतकऱ्यांची स्थिती कशी असते हे जाणणारी माणसे त्या आयोगामध्ये घ्यावीत. तरच शेतकऱ्यांना न्याय मिळू शकेल, अन्यथा मिळणार नाही. एप्रिल महिना असाच निघून जाईल आणि मे महिन्यातील तीव्र उन्हाळ्यात शेतकऱ्यांचे व शेत मजुरांचे हाल झाल्याशिवाय राहणार नाहीत. म्हणून सन्माननीय सदस्य श्री.संजय पाटील यांनी योग्य वेळी हा प्रस्ताव मांडलेला आहे. खरे तर जानेवारी महिन्यातच याचे नियोजन होणे आवश्यक होते. परंतु उशिराने का होईना हा प्रस्ताव त्यांनी आणलेला आहे, त्यातून सरकारचे डोळे उघडतील अशी अपेक्षा व्यक्त करुन मी या ठिकाणी थांबतो.

यानंतर श्री.शिगम/देवदत्त....

श्री एस. क्यू जमा (विधान सभा द्वारा निर्वाचित): सभापति महोदय, यह बहुत ही गंभीर विषय है. इस वक्त सूखे की स्थिति बहुत खराब है. जो बातें मुझे से पहले बोलने वाले माननीय सदस्यों ने सदन के सामने रखी हैं, उन बातों को मैं यहां पर दोहराना नहीं चाहता.

सभापति महोदय, मैं भी करीब 40 वर्षों से सामाजिक जीवन में काम कर रहा हूँ. जितनी खराब स्थिति महाराष्ट्र में पिछले 5-10 सालों में हुई है उतनी खराब स्थिति हमारे किसानों की इससे पहले कभी नहीं थी.

सभापति महोदय, चाहे किसानों का विषय हो, खेती का विषय हो, मजदूरों की भलाई का कोई विषय हो या ग्रामीण क्षेत्र में रहने वाले अन्य गरीब लोगों का विषय हो, सभी बातों के बारे में बहुत ही अच्छे और क्रांतिकारी कदम हमारी सरकार ने उठाए हैं. इस तरह के क्रांतिकारी कदम 1995 से पहले उठाए गए. उसके बाद सरकार की परिस्थिति बदल गयी. नयी आर्थिक परिस्थितियों में जिस प्रकार के कदम महाराष्ट्र सरकार द्वारा उठाए जाने चाहिए थे, उतने अच्छे कदम सरकार द्वारा नहीं उठाए गए. यही वजह है कि खेती के क्षेत्र में हमारा राज्य बहुत पिछड़ गया है. इसी वजह से किसानों की आत्महत्याओं में वृद्धि हुई है. किसानों की आत्महत्याएं पूरे देश भर में हो रही हैं, लेकिन इन आत्महत्याओं का प्रमाण महाराष्ट्र तो और भी अधिक है.

सभापति महोदय, मैंने पहले भी कहा है कि महाराष्ट्र की अपनी एक कृषि नीति होनी चाहिए और हमें देखना चाहिए कि कृषि विकास से संबंधित कौन से कदम हमें शार्ट टर्म के लिए उठाने चाहिए और कौन से कदम हमें लॉग टर्म पालिसी को ध्यान में रखते हुए उठाने चाहिए. आज हमारे यहां पर पीने के पानी की कमी है, जानवरों के लिए चारे की भी बहुत कमी है. पानी की इस समस्या को सुलझाने के लिए हमें कुछ आवश्यक कदम बहुत जल्द उठाने चाहिए. इसी लिए मेरा कहना है कि हमारी सरकार को अपनी एक कृषि नीति बनानी चाहिए.

सभापति महोदय, प्लानिंग कमीशन ने 12वीं पंचवर्षीय योजन के लिए एक रिपोर्ट तैयार की है, उन्होंने एक छोटी रिपोर्ट तैयार की है. उस रिपोर्ट की जानकारी लोक सभा और राज्य सभा को दी गयी है. यह रिपोर्ट हमारे देश की पूरी स्थिति के बारे में है. हमारे किसानों को जो सब्सिडी खाद या दूसरी चीजों पर दी जाती है, वह सब्सिडी खत्म करने की प्रक्रिया शुरू हो गयी

श्री जमा....

है. हमारा कहना है कि किसानों को जो सब्सिडी केंद्र सरकार या हमारी महाराष्ट्र सरकार के द्वारा दी जा रही है, वह सब्सिडी बंद नहीं की जानी चाहिए. बल्कि हमारा कहना तो यह है कि किसानों को यह सब्सिडी और भी ज्यादा दी जानी चाहिए. किसानों को दी जाने वाली सब्सिडी किसी भी हालत में कम नहीं की जानी चाहिए.

सभापति महोदय, किसानों को सब्सिडी देने के बाद भी उनकी आत्महत्याएं कम नहीं हो रही हैं, ये आत्महत्याएं दिन पर दिन बढ़ती ही जा रही हैं, इसलिए यदि यह सब्सिडी कम की गयी तो फिर किसानों की हालत क्या होगी, इस बात का अंदाज हमारे सभी माननीय सदस्य और हमारी सरकार भी आसानी से लगा सकती है.

सभापति महोदय, हमारा महाराष्ट्र राज्य बहुत ही प्रगतिशील राज्य रहा है. परन्तु आज हम यह नहीं कह सकते कि हमारा राज्य अभी भी प्रगतिशील है. क्योंकि हमारे यहां पर कुपोषण की वजह से होने वाली बाल मृत्यु तथा गरीबी की वजह से किसानों की आत्महत्याएं इतनी ज्यादा बढ़ गयी हैं कि अब यह कह पाना बहुत मुश्किल है कि हमारा राज्य आज भी प्रगतिशील राज्य है.

किसानों की हालात सुधारने के लिए हमें देखना होगा कि कृषि का उत्पादन कैसे बढ़ाया जा सकता है, इस लिए हमें देखना होगा कि हम किसान को अच्छा बीज और अच्छा खाद समय पर कैसे दे सकते हैं ताकि किसानों की उपज बढ़ायी जा सके.

हमें यह भी देखना होगा कि हम अपने राज्य में सिंचाई की अच्छी व्यवस्था कैसे कर सकते हैं. हमें देखना होगा कि किसान की आर्थिक स्थिति सुधारने के लिए हम किसान की मदद किस किस प्रकार से कर सकते हैं. इस बारे में हमें गहराई से अध्ययन करना होगा. कृषि उपज के पुराने साधनों में अब बहुत बदल करने की जरूरत है.

भारत सरकार ने बहुत सारी नयी नीतियां बनाई, उन नीतियों का फायदा उठाने की ओर हम अग्रसर हो रहे हैं. हमारे यहां पर राष्ट्रीय कृषि विकास योजना है, नेशनल फूड सिक्युरिटी मिशन है, इसी प्रकार नेशनल हार्टिकल्चर मिशन है. हम जिन पुराने तरीकों से खेती किया करते थे, उन पुराने तरीकों से खेती करना अब हमारे किसानों ने बंद कर दिया है.

...3

श्री जमा....

सभापति महोदय, व्यापार की दृष्टि से देखें तो आज हमारे लिए अन्तर्राष्ट्रीय बाजार खुल गया है, हम अपने यहां पर उत्पन्न की हुई सब्जियां दूसरे देशों में भेज सकते हैं. फलावर जैसी सब्जियों को भी हम बाहर भेज सकते हैं, इसी प्रकार अपने यहां पर उत्पादित फलों को भी हम अब दूसरे देशों में भेज सकते हैं. हमारे यहां पर आने वाले कार्गो हब का प्रोजेक्ट यदि सफल हो गया तो हमारे विदर्भ के किसानों को अपनी खेती का उत्पादन वहां से डायरेक्ट विदेशों में भेजने की सुविधा हो सकती है. हमारे यहां पर पैदा होने वाले संतरे के उत्पादन पर प्रक्रिया करके हम उससे बने पदार्थों को डायरेक्ट विदेशों में भेज सकते हैं. इसलिए हमें ध्यान देना होगा कि हम अपने किसानों के उत्पादन को कैसे बढ़ा सकते हैं. हमें देखना होगा कि हम किसानों के खेतों में उपलब्ध मिट्टी की जांच कैसे कर सकते हैं. समय रहते उनको मौसम की जानकारी कैसे उपलब्ध करा सकते हैं. दूसरी बात हमें यह देखनी होगी कि किसानों को अच्छे बीज और खाद की व्यवस्था समय पर कैसे की जा सकती है. उनको समय पर लोन की व्यवस्था भी की जानी चाहिए.

सभापति महोदय, मैं एक बात कहना चाहता हूं, जिससे शायद कुछ लोगों को तकलीफ भी हो सकती है. लेकिन मेरा कहना है कि हमारे किसानों को फायनेंशियल सपोर्ट करने का जो सिस्टम है वह बहुत ही जटिल है. हमारा किसान यदि लोन लेना चाहता है तो उसको वह लोन कितना, कहां से और कैसे मिलेगा, इसकी जानकारी उस गरीब किसान को एक जगह पर नहीं मिल पाती है, इसके लिए कोई सिंगल विंडो सिस्टम हमारे यहां पर तैयार नहीं किया गया है, जिसकी वजह से हमारे किसान को बहुत तकलीफ होती है. हमारे यहां ग्रामीण बैंक हैं,, राष्ट्रीयकृत बैंक हैं, नाबार्ड की ओर से भी व्यवस्था है, को-ऑपरेटिव बैंको से भी किसानों को लोन दिया जाता है. यहां पर यह बताना भी जरूरी है कि हमारे जो छोटे और बहुत ही गरीब किसान हैं उनको लोन देने की व्यवस्था सरकार की ओर से नहीं की गयी है. इसलिए मजबूर होकर उन गरीब किसानों को लोन लेने के लिए मनी लेंडर्स के पास जाना पड़ता है. इस संबंध में जो कानून बनाया गया है, उस पर राष्ट्रपति महोदय की मंजूरी नहीं मिल पा रही है, यह हमारे लिए बहुत ही दुख की बात है और इस बारे में आवश्यक कदम सरकार को अवश्य उठाने

...4

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

3H-4

MSS/ ST/

पूर्वी श्री. खंदारे

16:25

श्री जमा....

चाहिए. गरीब किसान को सरकारी कर्ज न मिलने की वजह से वह किसान हमेशा प्राइवेट मनी लेंडर्स के चंगुल में फंसा रहता है. यह कारण भी हमारे किसानों द्वारा की जाने वाली आत्महत्याओं का एक प्रमुख कारण है.

यह देखना बहुत जरूरी है कि जो बिल महामहिम राष्ट्रपति जी के यहां पर पर पड़ा है, उस बिल को राष्ट्रपति जी का अनुमोदन क्यों नहीं मिल रहा है, क्या कमियां उस बिल के अंदर हैं, जिसकी वजह से वह बिल यहां से पास नहीं हो पा रहा है. यदि उस बिल में कुछ कमियां हैं तो वह बिल यहां पर वापस आना चाहिए और यहां पर चर्चा करके यह बात देखनी चाहिए कि उस बिल में क्या कमियां रह गयी हैं. उन कमियों को यहां सदन में सुधारा जाना चाहिए. यह बिल पास न होने की वजह से हमें जनता की बुरी बातें और गालियां तक सुननी पड़ती हैं. इस लिए इस बिल को जल्द से जल्द मंजूरी दिलाने की दिशा में कदम उठाए जाने चाहिए. इस मुसीबत से हमें छुटकारा मिलना चाहिए.

एक बात मुझे फंडिंग के बारे में कहना चाहता हूँ. हम औद्योगिक क्षेत्र में तो एफडीआइ की बात करते हैं. हम बाहर से पैसा मंगा कर भी औद्योगिकरण कर रहे हैं, शहरीकरण कर रहे हैं और शहरों का विकास भी कर रहे हैं. लेकिन खेती में होने वाले इन्वेस्टमेंट की ओर हमारा कोई ध्यान नहीं है. सरकार के पास मर्यादित फंड है. हमने उनको बहुत ही थोड़ा पैसा देकर बैंकों के भरोसे छोड़ दिया है. यह बहुत ही दुख की बात है कि हमारी सभी को-ऑपरेटिव बैंक पॉलिटिशियन्स के हाथ में हैं. हमारे महाराष्ट्र राज्य में इसकी शुरुआत तो बहुत अच्छी हुई थी लेकिन बैंकों की आज क्या हालत है. माननीय प्रधानमंत्री जी का जो पॅकेज विदर्भ में हमारे किसानों को मिला उस पॅकेज का बड़ा हिस्सा उन सहाकारी बैंकों में गया जहां पर हमारे नेता लोग करोड़ों रुपए खाकर बैठे हुए हैं. हमारे किसानों को उस पॅकेज से डायरेक्ट राहत नहीं मिली है. वहां पर उन किसानों के पैसे का एडजस्टमेंट जरूर किया गया लेकिन उन किसानों की आत्महत्याएं नहीं रुक पायी हैं. आज यवतमाल जिले में करीब ढाई तीन हजार विधवाएं मृत हुए गरीब किसानों की हैं. यदि यही हालत रही तो एक दिन ऐसा आएगा कि यदि हम यवतमाल के किसी गांव में जाएंगे तो वहां पर सिर्फ विधवाएं ही देखने को मिलेंगी. यह स्थिति अच्छी नहीं है.

...5

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

3H-5

MSS/ ST/

पूर्वी श्री. खंदारे

16:25

श्री जमा....

मन को दुख पहुंचाने वाली यह स्थिति है. इस स्थिति को बदलने की बहुत जरूरत है.

सभापति महोदय, अभी हमारी 12वीं पंचवर्षीय योजना फाइनल नहीं हुई है। यह बात हमारे माननीय वित्त राज्य मंत्री महोदय ने अपने बजट भाषण में कही है। मैं पूछना चाहता हूँ कि यह पंचवर्षीय योजना अभी तक फाइनल क्यों नहीं हुई है। यदि पंचवर्षीय फाइनल हो गयी होती तो उसका असर हमारे इस बजट में दिखायी दे सकता था। हमने प्लानिंग कमीशन के साथ बैठकर कोई ऐसी नीति अभी तक क्यों नहीं बनायी कि अगले पांच सालों में किसानों की आत्म हत्याओं को रोकने के बारे में हमारी नीति क्या रहेगी। भारत सरकार से कृषि के बारे में कितना फंड मिलेगा, इस बारे में अभी तक हमारी नीति तैयार क्यों नहीं हो पायी है। हमें कितनी सब्सिडी मिलेगी ? यदि बारिश नहीं हुई तो क्या हमें भीख मांगनी पड़ेगी कि हमें मिनिमम सपोर्ट प्राइस दीजिए। पिछले साला ही 2 हजार करोड़ रुपए का पैकेज की ओर से घोषित किया गया। यहाँ पर.....

3 आइ-1

असुधारित प्रत / प्रसिद्धि प्राप्त

श्री जमा.....

सदन में बताया गया कि उसमें से अभी तक करीब डेढ सौ करोड़ रुपए भी किसानों को नहीं दिए गए हैं. वह पैसा किसानों को देने की योजना अब बन रही है.

सभापति महोदय, मेरा कहना है कि इस दिशा में कुछ क्रांतिकारी कदम हमें उठाने पड़ेंगे. सभापति महोदय, यह बात सही है कि मैंने मजदूर क्षेत्र में काम किया है इसलिए कृषि के बारे में मैं बहुत ज्यादा एक्सपर्ट नहीं हूं. लेकिन किसानों की व्यथा अब हम से देखी नहीं जाती है. जब नागपुर और विदर्भ के दूसरे क्षेत्रों में किसानों की आत्महत्या की बात सुनता हूं तो लगता है कि हमारा अस्तित्व बेकार है. यह बात ठीक है कि हमारे मजदूरों को मंहगाई भत्ता चाहिए, एलटीसी की सुविधा तथा अन्य सुविधाएं चाहिए तथा मेडिकल बिल का पैसा भी चाहिए. लेकिन किसानों की आज क्या हालत है. आज हालत यह है कि दस एकड़ जमीन रखने वाले किसान को भी कोई पूछता नहीं है. उनके बच्चों की शादी करने के लिए कोई तैयार नहीं है. इस सब हालत को देखकर तो मुझे यह लगता है कि हमें महाराष्ट्र में रहना चाहिए या नहीं रहना चाहिए.

मैं माननीय सदस्य श्री फुंडकर साहब का ध्यान इस ओर खींचना चाहता हूं. मेरा कहना है कि यदि हम अपने राज्य में 10 करोड़ लोगों की आबादी मानें और हर व्यक्ति पर यदि एक महीने में सिर्फ एक रुपए का कृषि सेस लगाएं तो भी काफी पैसा इकट्ठा किया जा सकता है. आज बड़े ही दुख की बात है कि एक आदमी हमारे यहां पर इतना गरीब है और दूसरा आदमी 27 मंजिल की बड़ी-बड़ी बिल्डिंगों में रहता है. यह समाजवाद की बात नहीं बल्कि बहुत ही शर्म की बात है. यह स्थिति लोकशाही के खिलाफ है. हमारे संविधान ने सभी को पैसे कमाने का अधिकार दिया है. मेरा मानना है कि जब तक हमारा किसान आत्महत्या करता है तब तक हमें 27 मंजिल की इमारत में रहने का कोई अधिकार नहीं होना चाहिए. इंकम की एक निश्चित सीमा सब लोगों के लिए होनी चाहिए. अमीर आदमी पर इन्कम की कोई सीमा नहीं है लेकिन गरीब आदमी के लिए इन्कम की सीमा है. .... (व्यवधान)

कृपा शंकर जी अकेले नहीं हैं. कृपा शंकर जी जैसे बहुत लोग हैं. हमारे सभी पॉलिटिशियन्स का कैरेक्टर ही यह हो गया है. बैंको को लूटने में सभी दल के लोग हैं. मैं यहां पर उनके नाम की लिस्ट भी दे सकता हूं.

श्री जमा...

सभापति महोदय, मेरा यही कहना है कि हमारे यहां पर कृषि सेस लगाया जाना चाहिए. यदि प्रति महिना एक रुपए का सेस हमने लगाया तो किसी को भी इस पर आपत्ति नहीं होगी. इस प्रकार हम किसानों की मदद के लिए प्रति वर्ष 120 करोड़ रुपए इकट्ठा कर सकते हैं. जिन लोगों की इन्कम ज्यादा है उनसे यदि हम प्रति महीना दो- तीन या चार रुपए भी सेस लेना शुरू करें तो अगले एक दो साल में ही हम दस-बीस हजार करोड़ रुपए कृषि फंड के रूप में इकट्ठा कर सकते हैं. हमारे यहां पर जब सूखे की स्थिति पैदा होती है या और कोई संकट हमारे किसानों पर आता है तो उस पैसे से हम अपने किसानों की मदद कर सकते हैं और उनकी जान बचा सकते हैं. हमारे महाराष्ट्र का कोई भी नागरिक एक रुपया प्रति माह किसानों की मदद करने से पीछे नहीं हटेगा.

तालिका सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी आपले भाषण एका मिनिटाच्या आत संपवावे.

श्री एस. क्यू. जमा : सभापति महोदय, मैं सिर्फ दो मिनट का समय और लूंगा. मेरा कहना है कि यहां पर हमारे माननीय सदस्यों ने एक बात कही और मैंने भी वेबसाइट से जानकारी निकालने की कोशिश की. मेरा कहना है कि हमारे देश में महाराष्ट्र राज्य पहला ऐसा राज्य होना चाहिए जहां पर कृषि का बजट अलग से बनाया जाना चाहिए. कर्नाटक या किसी दूसरे राज्य में इस बात पर यदि विचार हो सकता है तो फिर हमारे यहां पर कृषि का बजट अलग क्यों नहीं बन सकता है. हम ट्राइबल सब प्लान बना सकते हैं, दूसरी योजनाएं भी हम बना सकते हैं तो फिर हम कृषि बजट अलग से क्यों नहीं बना सकते. पूरे देश में महाराष्ट्र राज्य एक ऐसा राज्य है जहां पर दूसरे राज्यों की तुलना में किसान ज्यादा आत्महत्याएं कर रहे हैं. इसलिए मेरा कहना है कि पूरे भारतवर्ष में हमारा राज्य कृषि बजट अलग से बनाने के मामले में पहले नंबर पर होना चाहिए, कृषि बजट अलग से बनाने की सबसे पहली शुरुआत महाराष्ट्र राज्य में की जानी चाहिए.

सभापति महोदय, मेरा आखिरी सुझाव यह है कि हमारे यहां पर एपीएमसी से संबंधित एक्ट है. सन् 1963 में एपीएमसी एक्ट हमारे यहां पर आया था. 1984 में हमने मार्केटिंग

फॅडरेशन बोर्ड बनाया. लेकिन हमारे किसानों को उससे राहत नहीं मिल रही है. अल्ट्रा माडर्न तरीके से जो मार्केटिंग होनी चाहिए, हमारे किसानों को एडवांस जानकारी मिलनी चाहिए, मार्केट के बारे उनको ऑन लाइन जानकारी मिलनी चाहिए. परन्तु आज वह व्यवस्था हमारे किसानों को उपलब्ध नहीं है. हमारे सभी पुराने एक्ट चाहे वह सहकारिता के बारे में हैं या दूसरे जो एक्ट हैं, इन सब का अभ्यास किया जाना चाहिए और उन सभी एक्ट्स के अंदर सुधार किया जाना चाहिए. जो मदद हमारे किसानों को दी जाती है, उसकी पूरी जानकारी हमारे किसानों को देने के लिए सिंगल विंडो सिस्टम हमारे यहां पर तैयार किया जाना चाहिए. इतना ही मुझे कहना है. धन्यवाद.

---0---

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री. रामदास कदम (मुंबई स्थानिक प्राधिकारी संस्था) : महोदय, सत्ताधारी पक्षाच्या वतीने नियम 260 अन्वये मांडलेल्या प्रस्तावावर माझे विचार व्यक्त करण्यासाठी मी उभा आहे.

महोदय, मी सर्वप्रथम सन्माननीय सदस्यांचे आभार मानतो की, स्वातंत्र्यानंतरच्या 60 वर्षांनंतर देखील आज महाराष्ट्र किती पुढे आहे हे त्यांनी हा प्रस्ताव मांडून दाखवून दिले आहे. खरे तर या चर्चेला प्रस्तावात ज्या ज्या मंत्री महोदयांचा संबंध असतो त्या सर्वांनीच हजर राहणे आवश्यक होते, एवढेच नव्हे तर माननीय मुख्य मंत्री व माननीय उप मुख्यमंत्री यांनी देखील उपस्थित राहणे आवश्यक होते. पण दुर्दैवाने ते हजर नाहीत यावरूनच सरकारला या चर्चे किती गांभीर्य आहे हे दिसून येते. राज्यातील शेतकऱ्यांच्या जीवनमानाचा प्रश्न जेव्हा येतो, ज्यांच्या जिवावर लाल दिव्याच्या गाड्या उभ्या करतात त्या शेतकऱ्यांसाठी तरी त्यांनी सभागृहात थांबणे आवश्यक होते. आज विशेष म्हणजे सत्ताधारी पक्षाकडून हा प्रस्ताव आलेला आहे. कदाचित विरोधी पक्षाचा प्रस्ताव असता आणि मंत्री हजर नसते तर मी समजू शकलो असतो. पण गेल्या 22 वर्षांपासून मी या सभागृहाचा सदस्य आहे. तेव्हापासून पाहतो की, सत्ताधारी पक्षाचा प्रस्ताव आल्यानंतर त्याला 100 टक्के न्याय देण्याची शासनाची भूमिका असते, कारण ती त्यांचीच भूमिका असते म्हणून शासन गंभीर असते. पण आज मात्र नाईलाजाने म्हणावे लागते की मुख्यमंत्री व उप मुख्यमंत्री सभागृहात उपस्थित नाहीत त्यामुळे या राज्यात मंत्र्यांचाही दुष्काळ पहायला मिळतो असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही.

मी मुद्दाम आपले लक्ष या बाबीकडे वेधू इच्छितो की राज्यात जितका पाऊस पडतो त्यापैकी एकट्या कोकणात 40 टक्के पाऊस पडतो आणि तरी देखील सर्वात जास्त पाण्याची टंचाई ही कोकणातच आहे अशी आज कोकण प्रदेशाची अवस्था आहे. ज्यावेळेस आपण प्रगतीशील रहावे असे म्हणतो तेव्हा राज्यात सिंचन व्यवस्था किती आहे त्याचाही विचार होणे आवश्यक असते. सिंचन असेल तरच राज्याचा विकास होतो आणि शेतकऱ्यांवर आत्महत्या करण्याची वेळ येत नाही, त्यामुळे सिंचन हा विकासाचा गाभा आहे. संबंध देशाची सिंचनाची टक्केवारी 52 टक्के आहे....

यानंतर श्री. जुन्नरे .....

श्री. रामदास कदम ...

त्यामुळे महाराष्ट्राला देशाच्या सिंचनाची 52 टक्के सरासरी गाठण्यासाठी किती वर्षे लागणार आहेत ? या ठिकाणी आज जी चर्चा होत आहे ती वांझोटी चर्चा होऊ नये असे मला वाटते. या विषयाच्या संदर्भात या सभागृहात अनेक वेळा चर्चा झालेल्या आहेत परंतु या चर्चा केवळ कागदावरच राहिलेल्या आहेत. कोण किती वेळ बोलले यावरच चर्चा होत असते.

सभापती महोदय, माननीय कृषी मंत्री महोदयांनी माननीय मुख्यमंत्र्यांच्या वतीने सांगावे की, देशाची सिंचनाची सरासरी 52 टक्के असून महाराष्ट्राच्या सिंचनाची सरासरी 52 टक्क्यांपर्यंत आम्ही एवढ्या महिन्यात, एवढ्या वर्षात करणार आहोत असे मंत्री महोदय सांगणार आहे काय ? संबंध महाराष्ट्राची सिंचनाची सरासरी 18 टक्के असून कोकणातील सिंचन केवळ 1.7 टक्के एवढेच आहे. कोकणामध्ये सिंचनाचे प्रमाण कमी असतांना सुध्दा आम्ही वेगळ्या कोकणाची मागणी करू शकणार नाही. विदर्भापेक्षाही कोकणावर अन्याय होत असतांना सुध्दा आम्ही वेगळ्या कोकणाची मागणी करू शकणार नाही ही वस्तुस्थिती आहे. कोकणामध्ये सगळ्यात जास्त म्हणजे 40 टक्के पाऊस पडत असतांना सुध्दा कोकणामध्ये केवळ 1.7 टक्के सिंचन आहे. शासन सांगते की, आमची समान विकास करण्याची भूमिका आहे परंतु समान विकास कोठे आहे ? महाराष्ट्राची सिंचन क्षमता 18 टक्के आहे त्यातील 70 टक्के पाणी पश्चिम महाराष्ट्रातील ऊसासाठी वापरले जाते व शिल्लक राहिलेले 30 टक्के पाणी संपूर्ण महाराष्ट्रासाठी वापरले जाते असे असतांनाही शासन म्हणते आम्ही सगळ्यांचा समान विकास करणार आहोत ? आपण केवळ एकाच भागाच्या विकास केला आहे आणि बाकीचा भाग भकास ठेवला आहे. फायदा फावड्याने कसा ओढावयाचे हे आम्ही अनेक वर्षांपासून पाहतो आहे परंतु त्यामध्ये काही सुध्दा बदल होत नाही.

सभापती महोदय, साखर कारखाने मंत्री, आमदार आणि पुढाऱ्यांचेच आहेत. हे पुढारी 70 टक्के पाणी ऊसासाठी वापरत आहेत. ठिबकच्या माध्यमाने जर ऊसाला पाणी दिले गेले तर बाकीचे पाणी महाराष्ट्राच्या इतर भागासाठी विदर्भासाठी, मराठवाड्यासाठी, कोकणासाठी देऊ शकतो हे तज्ज्ञांनी सांगितलेले आहे. परंतु दुर्दैवाने तसे होतांना दिसत नाही तर या सर्व गोष्टी केवळ कागदावरच राहतात. जोपर्यंत आपण मूळ गाभ्यापर्यंत पोहचत नाही तोपर्यंत आपण इलाज करू शकणार नाही. थोडक्यात सांगावयाचे झाले तर जखम एका बाजूला आणि मलमपट्टी दुसऱ्या बाजूला असा प्रकार होतो आहे.

श्री. रामदास कदम ...

सभापती महोदय, विदर्भाच्या सहा जिल्हयांच्या संदर्भात या सभागृहात अनेक वेळा चर्चा होत असते. विदर्भातील 20 हजार मालगुजारी तलाव ब्रिटिश काळात बांधलेले आहेत परंतु हे तलाव आज बंद पडलेले आहेत, या तलावात आज पाणी साठा होत नाही. त्यामुळे मी या शासनाला सांगितले होते की, या मालगुजारी तलावांच्या दुरुस्तीसाठी फक्त 2500 कोटी रुपये दिले व त्यामध्ये या मालगुजारी तलावांची दुरुस्ती करून पाणी साठवले व या ठिकाणचा एक एक तलाव मत्स्य उत्पादनासाठी 6-6 लोकांना दिला तर शेतकऱ्यांच्या शेतीलाही पाणी मिळेल व उद्योगही सुरु होतील. या मालगुजारी तलावामुळे 1.20 लक्ष शेतकऱ्यांना फायदा होऊ शकतो. झोपलेल्या आपण जागे करू शकतो परंतु झोपेचे सोंग घेणा-या सरकारला आपण जागे करू शकत नाही याचे आम्हाला दुःख आहे. हे शासन गॅड्याचे कातडीचे कसे आहे त्याचे हे मूर्तिमंत उदाहरण आहे. कोकणातील माणूस सांगतो आहे की, विदर्भामध्ये काय केले पाहिजे परंतु एवढे सांगूनही तुम्हाला कळत नसेल तर आपण कशासाठी सरकार चालविता ? राज्यातील शेतकऱ्यांना केंद्राकडून 3 हजार कोटी, 2 हजार कोटी रुपये दिले असे सांगितले जाते परंतु शेतकऱ्यांपर्यंत केवळ आकडे जातात प्रत्यक्षात पैसे मात्र जातच नाही. केंद्राचा पैसा शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचला नाही ही वस्तुस्थिती आहे.

सभापती महोदय, राज्यातील 5 हजार शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केलेल्या असून हा आकडा अधिकृत की, अनाधिकृत या वादावर या सभागृहात चर्चा केली जाते ही खरे म्हणजे आपल्याला लाजिरवाणी गोष्ट आहे.

यानंतर श्री. भारवि...

श्री.रामदास कदम....

आमची सत्ता असताना कोकणात किती पाझर तलाव झाले आणि तुमची बारा वर्षांची सत्ता असताना कोकणात किती पाटबंधाऱ्यांची कामे केली ? आमची सत्ता गेल्यानंतर कोकणात एकही पाझर तलाव केला नाही हे मी जबाबदारीने बोलत आहे. आमची सत्ता गेल्यावर पाझर तलाव गेले. आमची सत्ता असताना कोकणात 30 पाटबंधाऱ्यांची कामे सुरु केली. या पैकी किती कामे आज सुरु आहेत हे मंत्रिमहोदयांनी सांगावे. यासाठी किती पैसा देत आहात ? हे आपण सांगू शकणार नाही. ही आमची व्यथा आहे. हे आमचे दुःख आहे. म्हणूनच मी मघाशी आमच्या बोलण्यावर मर्यादा आणू नका असे सांगत होतो. आपण आम्हाला संधी दिल्याबद्दल आभार मानतो.

रत्नागिरी हा फलोत्पादन जिल्हा म्हणून तर सिंधुदुर्ग पर्यटन जिल्हा म्हणून घोषित केला आहे. 100 हेक्टर जमिनीवर आंबा, फणस,चिंच,नारळ,काजू ही झाडे मोफत लावून दिली. आज जेव्हा आम्ही त्याची फळे खायची तेव्हा जैतापूर प्रकल्प आणून ठेवला. 50 हजार मे.वॅ.चा हा प्रकल्प आहे. आज कोकणात एकही फळ नाही. 100 टक्के अनुदानातून आपण आम्हाला झाडे लावून दिली. ती झाडे वाढली. त्याची फळे आम्ही बघतो. पण पुढे काय ? आम्ही आंबा, काजू,जांभळासाठी हमी भाव द्यावा अशी मागणी करतो. पण तो हमी भाव मिळत नाही. ऊसाचे पीक कमी आले की, लगेच पैसे देता. पीक नाही आले तरी पैसे देता. हे सर्व तुम्हाला मिळते. पण आमचे काय ? आम्ही आंब्यासाठी नुकसान भरपाई मागत आहोत. काल पाऊस पडला. श्री.राणे साहेब माननीय मुख्यमंत्र्यांना भेटले, अमक्याला तमुक भेटला असे सांगू नका. आपण सभागृहात आहोत. त्यामुळे काही तरी ठोस निर्णय जाहीर केला पाहिजे. मागचे पैसे अजून पर्यंत आम्हाला मिळालेले नाहीत. अशी आज आमची अवस्था आहे.

मी येथे दाव्याने सांगतो आहे. कोकणात सिंचनाची व्यवस्था झाली तर मग आम्हाला बघायलाच नको. आज कोयनेचे पाणी समुद्राला जाऊन मिळते. माननीय मंत्री महोदय श्री.अजित पवार यांनी मला तेथे अधिकाऱ्यां समवेत पाहणी करण्यासाठी पाठविले. सुरुवातीला त्यांनी एक कोटी रूपये दिले. पुढे काय झाले ? आज कोयनेचे सर्व पाणी समुद्राला जाऊन मिळते. तेवढे पाणी आम्हाला उचलून आणून द्यावे. बाकीचे पाणी मुंबईला न्यावे. हे करण्यासाठी तुमच्याकडे पैसे नाहीत. पैसे नसतील तर मग 2 लाख 56 हजार कोटीचे कर्ज कशासाठी काढले ते सांगावे. मागच्या दोन वर्षांत 73 हजार कोटीचे कर्ज

...2

श्री.रामदास कदम....

काढले. ते कशासाठी काढले, याचा देखील खुलासा करावा. या बाबत आपण काहीही सांगू शकत नाही. हे पैसे कोणाच्या घशात गेले, खिशात गेले. त्यामुळे एकदाच नेमके चित्र स्पष्ट झाले पाहिजे. हा सगळा पैसा जातो कुठे ? आपण कर्ज कशासाठी काढता ? शासनाची कोकणासाठी नेमकी भूमिका काय आहे, विदर्भासाठी भूमिका काय आहे स्पष्ट झाले पाहिजे.

मघाशी सन्माननीय सदस्य श्री.पांडुरंग फुंडकर यांनी अतिशय चांगला मुद्दा मांडला. जिथे कापूस पिकतो तेथे सूत गिरण्या नाहीत. जेथे कापूस पिकत नाही, तेथे सूत गिरण्या. ह्या सूत गिरण्या पुढारी, मंत्री आणि आमदारांच्या आहेत. कापूस पिकविणारा शेतकरी आत्महत्या करीत आहे. पण सूत काढणारा आत्महत्या करीत नाही, कापड बनविणारा आत्महत्या करीत नाही, कापड घालणारा आत्महत्या करीत नाही. जो कष्ट करीत आहे, घाम गाळत आहे, मेहनत करीत आहे, तो आत्महत्या करीत आहे. हे आमच्या सरकारचे आजचे शेती संबंधातील गणित आहे. म्हणून मी मघाशी म्हटले की, झोपेचे सोंग घेणाऱ्याला आपण जागे करू शकत नाही. आम्हाला कधी न्याय मिळणार आहे, सिंचनाची व्यवस्था कधी होणार आहे ?

माझ्या गावी 40 वर्षापूर्वी नातू धरण बांधले आहे. कालव्यातून 90 टक्के गळती होते.. 10 टक्के पाणी राहते. गेल्या तीन वर्षांपासून मी माननीय मंत्री महोदय श्री.तटकरे साहेबांना सांगतो आहे. माननीय मंत्री महोदय श्री.तटकरे सांगतात की, या कामाला पैसे दिले आहेत. पैसे दिले तर मग ते खाल्ले कोणी ? 90 टक्के गळती असणाऱ्या कालव्याला माननीय मंत्री महोदय श्री.तटकरे साहेब आपण पैसे देऊ शकत नाही. अशी आमच्या कोकणाची अवस्था आहे. श्री.तटकरे हे कोकणातील मंत्री आहेत. तेच आम्हाला शेंड्या लावत आहेत. त्यांनी नाही तर नाही सांगावे. अशी आज आमची अवस्था आहे. 90 टक्के पाणी वाया जात आहे. आज कालवा दुरुस्तीसाठी पैसे नाहीत. त्यामुळे धरणातील पाणी समुद्राला जाऊन मिळत आहे. तेव्हा माझी विनंती आहे की, या सरकारचे शेतीसाठी नेमके धोरण काय आहे ते सभागृहाला सांगावे. केंद्राने खताची सबसिडी काढून घेतली आहे. खत महाग केले आहे, ही गोष्ट खरी आहे. हे मी दाव्याने बोलत आहेत. शेतकऱ्याला प्राथम्य द्यायचे की, सबसिडी कमी करायची ?

यानंतर श्री.सरफरे.....

श्री. रामदास कदम...

सभापती महोदय, खत महाग झाले, औषधे महाग झाली, बी-बियाणे महाग झाले, मजुरीचे दर वाढले, शेतीमध्ये उत्पादन कमी निघायला लागले. तर मग अशा परिस्थितीत हा शेतकरी जगणार कसा? त्या शेतकऱ्याच्या शेतमालाला जर योग्य भाव मिळणार नसेल तर त्यांनी काय करावे? हे साधे गणित सुध्दा या सरकारला समजत नाही. या करिता या सर्व गोष्टींचा सरकारने विचार करावा. कोकणातील आंबा बागायतदारांना नुकसान भरपाई देण्या संदर्भात, फळ बागांना हमी भाव देण्यासंदर्भात या सरकारने आपली नेमकी भूमिका स्पष्ट केली पाहिजे. आज कोकणामध्ये फक्त 18 टक्के पिक येते. कोकणामध्ये फक्त दीड टक्का म्हणजे 1.7 टक्के सिंचनाची व्यवस्था आहे. कोकणातील संपूर्ण जलसंधारणाची कामे थांबली आहेत, कोकणात एकही पाझर तलाव गेल्या 15 वर्षांमध्ये झालेला नाही. त्या बाबतीत आपण विशेष बाब म्हणून कोकणासाठी कोणती भूमिका घेणार आहे याबाबत आपण आपली भूमिका जाहीर करावी अशी विनंती करून माझे भाषण संपवितो.

प्रा. सुरेश नवले : सभापती महोदय, माझा हरकतीचा मुद्दा आहे. सन्माननीय माजी विरोधी पक्षनेते आणि या सभागृहाचे सन्माननीय सदस्य श्री.रामदासभाई कदम यांनी केलेल्या भाषणाचे अवलोकन भविष्यामध्ये विद्यार्थी करणार आहेत. त्यांनी या ठिकाणी चुकीचा संदर्भ दिलेला आहे. ते म्हणाले की, विदर्भामध्ये मालगुजारी तलाव इंग्रजांनी बांधले. हा संदर्भ चुकीचा असून त्या काळात आदिवासींचा राजा गोंड होऊन गेला त्या राजाने आणि तत्कालीन जमीनदारांनी हे तलाव बांधले आहेत. त्यामुळे सभागृहाच्या कामकाजामध्ये चुकीची नोंद होऊ नये, आणि भविष्यात विद्यार्थी सन्माननीय सदस्यांच्या भाषणाचा अभ्यास करणार आहेत त्यांच्यापर्यन्त चुकीची माहिती जाऊ नये यासाठी मी हा मुद्दा उपस्थित करित आहे.

श्री. रामदास कदम : सभापती महोदय, विदर्भातील मालगुजारी तलाव हे इंग्रजांच्या काळापासून आहेत असे मी म्हटले आहे.

तालिका सभापती : जे योग्य असेल त्याची कार्यवाहीमध्ये नोंद होईल.

श्री. राजन तेली (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांनी नियम 260 अन्वये शेतकऱ्यांच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा असणारा ठराव सभागृहामध्ये मांडलेला आहे त्याबद्दल मी मनापासून त्यांना धन्यवाद देतो.

सभापती महोदय, वेळेचे बंधन पाळणे आवश्यक असल्यामुळे मी फक्त महत्वाच्या मुद्द्यांचा या ठिकाणी उल्लेख करणार आहे. या ठिकाणी सन्माननीय सदस्य श्री. रामदास कदम यांनी सिंचनाचा प्रमुख विषय उपस्थित केला तो अतिशय महत्वाचा आहे. या सभागृहामध्ये नेहमी जिल्हा निहाय आणि विभाग निहाय सिंचनाची परिस्थिती सांगितली जाते त्या विषयी मी बोलणार नाही. परंतु कोकणातील आंबा आणि काजू या दोन प्रमुख फळ पिकांच्या बाबतीत मला सांगितले पाहिजे की, अलीकडे गेल्या चार-पाच वर्षांपासून या पिकांवर सतत वेगवेगळ्या प्रकारचे रोग पडत आहेत, कीड लागत आहे, हवामानातील बदलामुळे फळ उत्पादनामध्ये फरक पडलेला आहे. यामुळे कोकणातील बागायतदार अतिशय हैराण झालेला आहे. या करिता कृषी विद्यापीठाच्या माध्यमातून या गोष्टींचे संशोधन झाले पाहिजे. आंब्यामध्ये साका कसा निर्माण होतो, त्याला कीड कशी लागते व त्यामुळे आंब्याचे नुकसान मोठ्या प्रमाणात कसे होते हे अजूनपर्यन्त तेथील शेतकऱ्यांना समजले नाही. म्हणून माझी आपणास विनंती आहे की, हवामानामध्ये होणारे बदल लक्षात घेऊन अद्ययावत उपाय योजना कशी करता येईल. या बाबत कृषी विद्यापीठाच्या माध्यमातून गाव पातळीवर विचार होणे आवश्यक आहे. गेल्या अनेक वर्षांपासून कोकणातील आंब्याच्या नुकसानीसंदर्भात तेथील आमदार कधीही भांडत नाहीत. परंतु आज कोकणातील आम्ही सर्व सदस्य हे पहिल्यांदा या विषयाकरिता या सदनमध्ये एकत्र आलो आहोत. माननीय सदस्य श्री. रामदास कदम म्हणाल्याप्रमाणे गेल्या वर्षी आंब्याकरिता नुकसान भरपाई जाहीर करून सुध्दा दिली गेली नाही. या बाबत मी औचित्याचा मुद्दा उपस्थित केल्यानंतर त्याला मंत्री महोदयांनी दिलेल्या लेखी उत्तरामध्ये ही बाब विचाराधीन असल्याचे सांगण्यात आले आहे. या बाबतीत मला आपल्याला सांगितले पाहिजे की, मागील वेळी आपण आंब्याच्या नुकसानीबाबत 20 हजार रुपये नुकसान भरपाई देण्याचे कबूल केले होते ते कसे आणि केव्हा देणार आहात हे सुध्दा आपण सांगितले पाहिजे. या वर्षी 10 टक्के सुध्दा आंब्याचे पीक येणार नाही. काल पडलेल्या अवेळी पावसामुळे आंब्याचे पीक पूर्णपणे संपल्यासारखे आहे. या वर्षी सुध्दा माननीय मुख्यमंत्री, माननीय उप मुख्यमंत्री आणि मंत्री महोदय आपल्याला सुध्दा त्या भागातील सर्व शेतकरी मंडळी भेटलेली आहेत. मंत्री महोदय या संदर्भात

DGS/ ST/

श्री. राजन तेली....

आपल्याबरोबर चर्चा झालेली असल्यामुळे यावर्षी होणाऱ्या नुकसानीबाबत आपण शेतकऱ्यांना काय देणार आहात, हे सुध्दा या ठिकाणी सांगितले तर बरे होईल. त्याचप्रमाणे मी या ठिकाणी एक प्रमुख मागणी केली होती की, केरळला जसे काजू बोर्ड आहे,

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

त्याच धर्तीवर आंबा, काजू, नारळ, संत्री, द्राक्षासाठी ही मंडळे तयार करता येतील काय याबाबतीत माननीय मंत्री महोदयांनी सांगितले तर चांगले होईल. आपण विमा योजना राबविली पण शेवटी ती अंतिम टप्प्यामध्ये असल्याने शेतकऱ्यांना आणि बागायतदारांना विमा उतरविता आला नाही. त्यामुळे 90 शेतकरी यापासून वंचित राहिले. ही योजना सर्वसामान्य लोकांपर्यंत पोहोचण्याच्या दृष्टीकोनातून आपण याबाबतीत प्रसिध्दी केली पाहिजे. माझ्याकडे आकडेवारी आहे. यावेळी साधारणपणे 10 टक्के लोकांना देखील याचा फायदा झालेला नाही आणि काजूच्या लागवडीसाठी आपण केवळ कणकवली आणि कुडाळ हे दोन तालुके घेतलेले आहेत. पण कोकणातील सर्व तालुके यामध्ये कसे येतील यासाठी सुध्दा निश्चितपणे विचार करणे महत्वाचे आहे.

सभापती महोदय, माझी फळ प्रक्रिया करणाऱ्या कारखान्याच्या बाबतीत सर्वात महत्वाची सूचना आहे. कोकणामध्ये जसे पर्यटन आहे तसेच काजू, नारळ, आंबे, जांभूळ, करवंद, कोकम ही प्रमुख पिके आहेत. आपल्याच कृषी विद्यापीठाचा रिपोर्ट होता की, कोकणामध्ये उपलब्ध होणारी जी फळे आहेत, त्यावर 25 टक्के जरी प्रक्रिया करण्यात आली तरी कोकणामधील सर्वसामान्य शेतकऱ्यांकडे जवळजवळ दरवर्षी दीड ते दोन हजार कोटी रुपये जातील. पण याबाबतीत आपण काय केले हा प्रश्न आहे. दरवर्षी केवळ मदत देण्यासाठी अशा प्रकारच्या ज्या उपाययोजना आहेत, त्या अंमलात आणता येतील काय याचा विचार केला पाहिजे. आज आपण कोणत्याही प्रगत देशामध्ये पाहिले तर त्याठिकाणी सगळ्यात जास्त प्रोसेसिंग केले जाते आणि त्यातून उत्पन्न वाढविले जाते. परंतु दुर्दैवाने कोकणामध्ये अशा प्रकारचा विचार कधी करण्यात आलेला नाही. एकदा याठिकाणी करवंदाच्या बाबतीत चर्चा झाली आणि त्यावेळी सदन्यामध्ये बराच गोंधळ झाला. पण कोकणामध्ये करवंद, आंबा, काजू यावर जर आपण प्रक्रिया केली तर ते चांगले होईल. त्यावेळी सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते साहेबांनी देखील बाजू घेतली होती. तसेच तेव्हा माननीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजितदादा पवार देखील उपस्थित होते आणि त्यांनी सांगितले की, आपण नव्या स्टेक प्रमाणे भांडवल देऊ. परंतु आज एका गोष्टीचा विचार करावयास पाहिजे. तसेच मी माननीय मंत्री महोदयांना धन्यवाद देतो कारण त्यांनी कोकणाच्या बाबतीत अतिशय चांगले निर्णय घेतले.

..2..

आज एन.सी.डी.सी.मार्फत काजूचा व्यवसाय केला जात आहे,त्याठिकाणी कोल्हापूर, सांगली येथील लोक आहेत. म्हणून माझी स्पेसिफीक विनंती आहे. सन्माननीय सदस्य श्री.सय्यद जमासाहेबांनी सांगितले की, यासाठी एक स्वतंत्र विंडो सिस्टीम असली पाहिजे. कारण जे काही पेपर करावे लागतात त्यामध्ये आपली लोक कमी पडतात. त्यामुळे आपल्याला सगळ्या योजनेचा फायदा घेता येत नाही. 2007-2008 मध्ये आदरणीय केंद्रीय मंत्री श्री.शरदचंद्र पवारसाहेब यांनी कोकणात नव्हेंतर महाराष्ट्रातील सर्व ठिकाणी नुकसान भरपाई वस्तू स्वरूपात द्यावी असे सांगितले होते. त्यावेळी सिंधुदुर्ग जिल्ह्याला 27 कोटी रुपये मिळाले आणि त्यापैकी 14 कोटी रुपये खर्च झाले आणि 2007-2008 मधील 13 कोटी रुपये अजूनही खर्च झालेले नाहीत. तसेच कोकणामध्ये अनेक प्रश्न आहेत. तेथे एकेका 7-12 च्या उतान्यावर 15-15, 20-25 नावे असतात. याबाबतीत आपल्याशी देखील चर्चा झाली होती. अशा वेळी तेथे जो कसेल त्या शेतकऱ्याला संमती पत्र देऊन पैसे मिळतील काय ? असा प्रश्न आहे. त्यामुळे शासन कोकणासाठी जी नुकसान भरपाई देत आहे ती तेथील सर्वसामान्य शेतकऱ्यांपर्यंत जात नाही, यांना ती मिळत नाही. म्हणून आपल्याला यामध्ये बदल करावे लागतील आणि तसे ते करण्यात यावेत.

सभापती महोदय, मला असे सांगावयाचे आहे की, याठिकाणी शेतीवर प्रक्रिया करणारे कारखाने मोठ्या प्रमाणात करावेत. जांभळाच्या बाबतीत सांगावयाचे तर आमच्या काही प्रगत शेतकऱ्यांनी जांभळापासून वार्डन करण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला. परंतु कुडाळ येथील श्री.धुरी आणि चिपळूण येथील श्री. जोशी या दोघांनाच द्राक्षाच्या वार्डनवर एक्साईज ड्युटी फ्री दिली जात आहे. इतरांनी करबंद आणि जांभूळ यांच्यावर प्रक्रिया केली आहे, परंतु त्यांना मात्र एक्साईज ड्युटी फ्री दिली जात नाही. त्यामुळे त्यांना ती वार्डन मार्केटमध्ये आणणे परवडत नाही. म्हणून ज्याप्रमाणे आपण द्राक्षाच्या वार्डनवर एक्साईज ड्युटी फ्री केलेली आहे, त्याप्रमाणे कोकणातील जी सगळी फळे आहेत म्हणजे काजू, जांभूळ इ.यावरील एक्साईज ड्युटी देखील फ्री करावी अशा प्रकारची मी या चर्चेच्या निमित्ताने शासनाकडे मागणी करतो.

शेवटी मी एकच सांगेन की, कोकणातील या विविध फळांवर प्रक्रिया करणारे उद्योग सुरु करण्यासाठी अतिशय चांगल्या प्रकारचे धोरण शासनाने राबवावे अशी विनंती करतो. तसेच

..3..

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

3N-3

APR/ST/KTG

पूर्वी श्री.सरफरे . . . .

16:55

श्री.राजन तेली....

आंब्याचे जे नुकसान होते, त्याबाबतीत सुध्दा निदान हेक्टरी 50 हजार रुपयाप्रमाणे तेथील शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई मिळावी अशा प्रकारची मी याठिकाणी मागणी करतो आणि शेतकऱ्यांच्या या कठीण परिस्थितीमध्ये त्यांनी जे काही कर्ज घेतलेले आहे, त्यावरील व्याज सुध्दा माफ करता आले तर आपण त्यासाठी प्रयत्न करावेत अशा प्रकारची विनंती करतो.

नंतर श्री.अ.शिगम....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

30-1

AJIT / ST/ KTG/

पूर्वी श्रीमती रणदिवे..

17:00

(सभापतीस्थानी माननीय उप सभापती)

श्री.राजन तेली....

सभापती महोदय, कोकणात गेल्या वर्षापासून ऊसाची जोरदार लागवड सुरु झालेली आहे. जवळपास 80 हजार टन ऊस लागवड झालेली आहे. केंद्र पुरस्कृत ऊस विकास योजनेमध्ये सिंधुदुर्ग जिल्ह्याचा समावेश करावा अशी विनंती करुन माझे भाषण पूर्ण करतो.

..2..

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री.सय्यद पाशा पटेल (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, वेळ कमी असल्यामुळे मी फक्त दोन मुद्देच मांडणार आहे.

सभापती महोदय, वार्डनसाठी द्राक्षांची लागवड करण्यात यावी असे गावागावात सरकारच्या माध्यमातून सांगण्यात आले. त्या प्रमाणे शेतकऱ्यांनी द्राक्षे लावली. काही कंपन्यांनी शेतकऱ्यां बरोबर करार देखील केले. परंतु त्यांची कंपन्याकडून फसवणूक झालेली आहे. माझ्याकडे एका शेतकऱ्याचा अर्ज आहे. श्री.सुरेश तुकाराम रोळे, रा.हलगरा असे त्याचे नाव आहे. त्यांनी मला सांगितले की, मी साडेतीन लाख रुपये खर्च करून वार्डन द्राक्षाची लागवड केली. नारायणगाव मधील एका कंपनीने माझ्या बरोबर करार केलेला आहे. परंतु आता ती कंपनी द्राक्षे घेत नाही. जी द्राक्षे लावण्यात आली ती वार्डनसाठीच असल्यामुळे ती खाता येत नाही. वार्डनच्या द्राक्षापासून फक्त वार्डन केली जाते. त्या पासून बेदाणा तयार करता येत नाही. जनावरांना खायला घालता येत नाहीत. माणसे खारू शकत नाही. ज्या कंपनीच्या भरवशावर आम्ही द्राक्षे लावली ती कंपनी द्राक्षे उचलण्यास तयार नाही, तेव्हा आम्ही काय करणार ? तेव्हा माझी आपल्यामार्फत सरकारला विनंती आहे की, महाराष्ट्रातील वार्डन द्राक्ष उत्पादक शेतकरी सरकारकडे लक्ष लावून बसलेले आहेत, अधिवेशन चालू आहे. वार्डन द्राक्ष उत्पादक शेतकऱ्यांवर संकट आलेले आहे. तेव्हा वार्डन कंपन्यांवर काही तरी लगाम घालावा आणि त्यांनी शेतकऱ्यां बरोबर जो करार केला आहे त्याप्रमाणे त्यांना पैसे द्यावेत अशा प्रकारचा निर्णय घ्यावा अशी मी सरकारला विनंती करतो.

सभापती महोदय, शेतकऱ्यांचे मरण म्हणजे चुकीचे धोरण असे मागील 25-30 वर्षांत म्हटले जायचे. शेतकऱ्यांच्या हिताच्या दृष्टीने कोणते धोरण आहे आणि त्यामध्ये काय बदल केला पाहिजे हे आम्ही कृषी मंत्री महोदयांना सांगितले. तेव्हा महाराष्ट्राचे कृषी मंत्री श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील यांनी सकारात्मक दृष्टीकोनातून राज्य शेतमाल समितीची पुनर्रचना केली. त्याबद्दल मी त्यांचे अभिनंदन करतो. त्याच प्रमाणे माननीय कृषी राज्यमंत्री श्री.गुलाबराव देवकर यांचे देखील मी अभिनंदन करतो.

03-04-2012

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

30-3

AJIT / ST/ KTG/

पूर्वी श्रीमती रणदिवे..

17:00

श्री.सय्यद पाशा पटेल....

सभापती महोदय, शेतकऱ्यांच्या गंभीर प्रश्नाकडे एवढ्या चांगल्या पध्दतीने लक्ष दिल्यामुळे तुम्ही खरोखरच कौतुकास पात्र आहात. ज्येष्ठ सन्माननीय सदस्य श्री.पांडुरंग फुंडकर यांनी सांगितल्या प्रमाणे ज्या शेतकऱ्यांना शेतीचे चांगले ज्ञान आहे त्यांनाच चर्चा करण्यासाठी बोलावून घ्यावे अशी विनंती करतो. शेवटी माननीय मंत्री महोदयांकडून एवढीच अपेक्षा व्यक्त करतो की, वार्डन द्राक्ष उत्पादक शेतकऱ्यांची अडचण निर्माण झालेली आहे त्यासाठी शासनाने निवेदन करून त्यांना भरीव मदत देण्याचा विचार करावा एवढी विनंती करून माझे दोन शब्द पूर्ण करतो.

यानंतर कु.थोरात..

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील (कृषी मंत्री) : सभापती महोदय, नियम 260 अन्वये सन्माननीय सदस्य सर्वश्री संजय पाटील व इतर सन्माननीय सदस्यांनी जी चर्चा उपस्थित केलेली आहे त्या चर्चेमध्ये सन्माननीय सदस्य सर्वश्री दिवाकर रावते, जयंत प्र.पाटील, प्रा.सुरेश नवले, माजी विरोधी पक्ष नेते पांडुरंग फुंडकर, सर्वश्री रामदास कदम, वसंतराव खोटे, राजन तेली , अरुण गुजराथी, जैनुद्दीन जवेरी, एस.क्यु. जमा, श्री. दिपकराव साळुंखे, सय्यद पाशा पटेल या सर्व सन्माननीय सदस्यांनी या महत्वाच्या विषयावर चर्चा केली, आपल्या भाषणातून जी भूमिका मांडली आणि ज्या सूचना केलेल्या आहेत त्याबद्दल मी त्यांचा अतिशय आभारी आहे.

सभापती महोदय, या विषयाच्या संदर्भात विधानसभेत चर्चा होत असताना अनेक सन्माननीय सदस्यांनी निर्माण झालेल्या दुष्काळी व अवर्षणाच्या परिस्थितीच्या संदर्भात शासनाने ज्या उपाययोजना केलेल्या आहेत, त्यामध्ये सुधारणा करण्याची आवश्यकता आहे असे सांगितले व त्या बदल काही सूचना देखील केलेल्या आहेत. शेती उत्पादनाच्या बाबतीत जी अडचण निर्माण झालेली आहे. उत्पादनामध्ये जे नुकसान झालेले आहे, त्याबाबत शासनाने सकारात्मक भूमिका घ्यावी अशा प्रकारची त्यांनी मागणी केली. सन्माननीय सदस्य श्री. संजय पाटील यांनी सिंचन व्यवस्थेमध्ये मूलभूतपणे सुधारणा झाली पाहिजे व त्यामध्ये वाढ झाली पाहिजे अशा प्रकारची मागणी केली. याबाबत संबंधित विभागाचे सन्माननीय मंत्री विस्ताराने बोलू शकतील.

सभापती महोदय, अनेक सन्माननीय सदस्यांनी शेती उत्पादनाबद्दल विशेषकरून ऊसा बद्दल, द्राक्षा बद्दल आणि फळबागांबद्दल, जलसंधारणाच्या कामाच्या संदर्भात, राज्यात शेती मालावर प्रक्रिया करणारे उद्योग सुरु झाले पाहिजेत अशा विविध सूचना केलेल्या आहेत. खरे म्हणजे हे वर्ष तसे असधारण वर्ष होते. परतीचा पाऊस झाला नाही. त्यामुळे शेती उत्पादनावर निश्चितपणे परिणाम झाला. अशा प्रकारे अवकाळी पडलेल्या पावसामुळे किंवा शेती उत्पादनात घट झाल्यामुळे राज्य शासनाने दोन हजार कोटी रुपयांचे पॅकेज जाहीर केले त्यामध्ये कापूस उत्पादक शेतकऱ्यांसाठी 1400 कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली. सोयाबीन व धान उत्पादक शेतकऱ्यांना मदत करण्याचे धोरण होते. त्या अगोदरच्या वर्षामध्ये द्राक्ष, आंबा आणि कांदा उत्पादक शेतकऱ्यांना मदत करण्याची भूमिका शासनाने घेतली होती.परंतु प्रत्येक वर्षी निसर्गावर अवलंबून असणाऱ्या शेती व्यवस्थेमध्ये कधी अवर्षणाची परिस्थिती निर्माण होते तर कधी जादा उत्पादन झाल्यामुळे

..2...

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील. . .

भावावर परिणाम होतो. पण शेवटी शेतकऱ्यांना या अस्मानी संकटाला सामोरे जावे लागते.

सभापती महोदय, या वर्षी ऑक्टोबर-नोव्हेंबर महिन्यात परतीचा पाऊस व्हावयास पाहिजे होता परंतु तो झाला नाही. त्यामुळे खरीप व रब्बी हंगामावर त्याचा विपरित परिणाम झाला. राज्यातील विशेष करून रब्बी हंगामामध्ये 26 टक्के ते 21 टक्के पर्यंत क्षेत्र नाउत्पादक क्षेत्र राहिले म्हणजे 64 लाख हेक्टरपैकी 47 हेक्टरवर पेरणी होऊ शकली.

यानंतर श्री. बरवड....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील ....

कापूस उत्पादक शेतकऱ्यांच्या उत्पादनावर सुध्दा परिणाम झाला. परतीचा पाऊस कमी झाला, लाल्या रोग आला, त्यामुळे उत्पादनावर परिणाम झाला. या वर्षी शेतकऱ्यांना फक्त अडीच किंवटलपर्यंत उत्पादन मिळाले. काही ठिकाणी तीन किंवटल पर्यंत उत्पादन मिळाले. गेल्या वर्षी कापसाच्या 78 लाख गाठींचे उत्पादन झाले होते. या वर्षी साधारणतः 60 लाख गाठीपर्यंत उत्पादन खाली येईल अशी स्थिती आहे. ज्वारी, गहू आणि अन्य धान्यपिकांवर सुध्दा त्याचा परिणाम झाला. त्याचा परिणाम म्हणून राज्य शासनाने पॅकेज जाहीर केले. त्याचा परिणाम म्हणून राज्य सरकारने त्यासंबंधी भूमिका घेतली. सातत्याने येणाऱ्या अवर्षणावर मात करीत असताना जलसंधारणासारखा अतिशय महत्वाकांक्षी कार्यक्रम तत्कालीन मुख्यमंत्री कै. सुधाकरराव नाईक यांनी हाती घेतला आणि या राज्यामध्ये अवर्षणप्रवण तालुक्यांमध्ये आणि अनेक जिल्हांमध्ये आज जलसंधारणातून जे मोठे काम सुरु आहे त्याचा थोडाफार हातभार किंबहुना त्याची मोठी मदत दुष्काळी भागातील शेतकऱ्यांना झालेली आहे.

सभापती महोदय, राज्यातील सिंचन व्यवस्था वाढविण्याच्या संदर्भात सन्माननीय सदस्यांनी सूचना केली. एवढा प्रचंड खर्च होऊन किती टक्के सिंचन वाढले अशी विचारणा सन्माननीय सदस्यांनी केली. सिंचन वाढीच्या संदर्भात राज्य शासनाने वेगवेगळ्या महामंडळांच्या माध्यमातून धरणांची जी कामे सुरु केली त्यातून अधिक क्षेत्र सिंचनाखाली यावे अशा प्रकारचे प्रयत्न होत आहेत. त्याचबरोबर जलसंधारणातून छोटेछोटे बंधारे बांधून सूक्ष्म सिंचनाच्या माध्यमातून, मायक्रो इरिगेशनच्या माध्यमातून दुष्काळी भागाला किंवा बागायती भागामध्ये सुध्दा ड्रीप इरिगेशनच्या माध्यमातून अधिक शेती सिंचनाखाली आणण्याचा प्रयत्न होत आहे. आता हे सिंचन फळबाग किंवा बागायती लागवडीपुरतेच सीमित राहिलेले नाही. आता शेतकरी कांद्याच्या बाबतीत, कापसाच्या बाबतीत किंवा अन्य अनेक पिकांच्या बाबतीत ठिबक किंवा तुषार सिंचनाचा अवलंब करून पाणी संवर्धनाचे काम, अधिक शेती पाण्याखाली आणण्याचे काम केवळ बागायती भागामध्येच नाही तर दुष्काळी भागामध्ये सुध्दा करताना पाहतो. या सगळ्यांचा परिणाम म्हणून कधी जास्त उत्पादन होते तर कधी कमी उत्पादन होते. शेतकऱ्यांच्या शेतीमालाच्या किंमतीचा शेतकऱ्यांवर होणारा जो परिणाम आहे त्याबद्दल नेहमीच सभागृहात चर्चा होते. या पार्श्वभूमीवर हमी भाव द्यावा अशी सारखी

RDB/ KTG/

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील .....

मागणी शेतकऱ्यांकडून होते. ऊसाच्या हमी भावाला पहिल्यापासून केंद्र सरकारने कायद्याची जोड दिलेली आहे. एखाद्या कारखान्याने एफआरपी द्यावी, एसएमपी द्यावी, मिनिमम सपोर्ट प्राईस दिली नाही तर कायदेशीर कारवाई करण्याची तरतूद कायद्यामध्ये आहे. बाकीच्या अन्य कोणत्याही पिकाला केंद्राने जरी हमीभाव जाहीर केला असेल तरी त्याबाबत अजून कायदेशीर कारवाई करण्याची तरतूद नाही. आम्ही नवीन शेतमाल समितीची पुनर्रचना करित आहोत.

श्री. पांडुरंग फुंडकर : सभापती महोदय, हमी भावापेक्षा कमी किंमतीत माल घेणे हा गुन्हा असला पाहजे असे बिल शासनाने आणावे.

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील : सभापती महोदय, शेतकऱ्यांच्या अपेक्षा पूर्ण करताना शेतकऱ्यांचा कांदा हमी भावाने खरेदी करावा तसेच फळांच्या बाबतीत सुध्दा तीच भूमिका सन्माननीय सदस्यांनी मांडली. मी मुद्दाम सांगू इच्छितो की, शेवटी हमी भावाकरिता शेतकऱ्यांना रस्त्यावर यावे लागते. अधिक उत्पादन आले आणि त्याचे नियोजन होत नाही म्हणून शेतकरी रस्त्यावर येतो, आंदोलन करतो आणि शेतकऱ्यांनी आंदोलन करू नये म्हणून शासनाने हस्तक्षेप करावा अशी मागणी करणे हे शासनाच्या दृष्टीने सुध्दा भूषणावह नाही. यासाठी जरूर काही योजना करण्याची आवश्यकता होती. दुर्दैवाने यामध्ये पणन व्यवस्थेमध्ये अनेक वर्षांच्या प्रयत्नानंतरही आपल्याला अपयश आलेले आहे, हे मी या चर्चेच्या निमित्ताने मान्य करतो.

सभापती महोदय, शेतीच्या संदर्भात चर्चा करित असताना कापसाचा उल्लेख झाला. गेल्या वर्षी कापसाचा भाव 7 हजार रुपयांपर्यंत गेला. या वर्षी 4 हजार रुपये, 3800 रुपये, 3200 रुपये भाव आला. परंतु सन्माननीय सदस्यांनी हे मान्य केले पाहिजे की, आपण एकाधिकार खरेदीतून बाहेर येऊन कापूस व्यापाऱ्यांसाठी खुला केला त्यामुळे जास्त भाव मिळतो किंवा कमी होतो. प्रत्यक्ष सगळ्या भावाची जी काही चढउतार आहे त्यामध्ये भाव ठरविण्याचे अधिकार केंद्र शासनाकडे आहेत. त्याला आपण एसईपी म्हणतो. त्यामध्ये ज्या राज्यात सिंचनाची व्यवस्था अधिक आहे उदा गुजरात, पंजाब किंवा आंध्र प्रदेश या राज्यांनी हमी भावाची केलेली शिफारस आणि महाराष्ट्राची हमी भावाची शिफारस यामध्ये मोठी तफावत आहे.

यानंतर श्री. खंदारे ....

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील...

सन्माननीय सदस्य श्री.पाशा पटेल हे शेतकऱ्यांच्या मालाला योग्य भाव मिळण्याबाबत नेहमीच बोलत असतात. याबाबत राज्य सरकारमार्फत देशाच्या कृषी मूल्य आयोगाचे अध्यक्ष श्री.गुलानी यांच्याबरोबर चर्चा झाली आहे. राज्य शासनाकडून जिराईत शेती मालासाठी व बागायती शेती मालासाठी असे दोन हमी भाव निश्चित करण्याची मागणी केली जाते. परंतु केंद्र सरकारचे पहिल्यापासून वेगळे धोरण राहिलेले आहे. दोन प्रकारचे हमी भाव निश्चित केले तर भ्रष्टाचार होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. दुष्काळी भागातील शेती मालाचे भाव वाढवून दिले तर बागायती भागातील माल तेथे जाईल अशी भीती त्यांच्याकडून व्यक्त केली जाते. म्हणून राज्य कृषी मूल्य समितीमार्फत केंद्रीय कृषी मूल्य आयोगाला शिफारस करित असताना शासनासमोर हाच मुद्दा आहे. माननीय कुलगुरुंच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठित करण्यात आलेली आहे. या समितीला वैधानिक स्वरूप देता यावे. या समितीच्या माध्यमातून केंद्र सरकारकडे सातत्याने पाठपुरावा करित असताना राज्यातील शेतकऱ्यांना मदत कशी करता येईल यासंबंधीचा विचार करावा लागेल. सर्व सन्माननीय सदस्यांच्या सहकार्याने या पुढील काळात राज्य सरकारने प्रत्येक बाजार हस्तक्षेप योजनेमध्ये सहभाग घेतला पाहिजे अशा मताचा मी आहे. केंद्र सरकारकडे बोट दाखवून राज्य सरकारला आपली जबाबदारी झटकता येणार नाही हे मला मुद्दाम सांगावयाचे आहे.

सभापती महोदय, अनेक सन्माननीय सदस्यांनी अशी भूमिका मांडली आहे की, राज्यात कृषी विभागाचा स्वतंत्र अर्थसंकल्प मांडला पाहिजे. या सूचनेला महत्व आहे. जोपर्यंत शेतीशी संबंधित असलेल्या सर्व विशिष्ट बाबी राज्याला किंवा या क्षेत्राला संरक्षण देण्याकरिता अर्थसंकल्पाद्वारे मांडत नाही तोपर्यंत सभागृहात मंत्र्यांनी आश्वासन देत राहणे आणि विरोधी पक्षाने मागणी करित राहणे असा नेहमीचा सोपस्कार होत राहिल. पण या सर्व विषयाला मूर्त स्वरूप देण्यासाठी सर्व सन्माननीय सदस्यांच्या प्रयत्नाला जर यश आले तर पुढील वर्षापासून शेतीसाठी स्वतंत्र अर्थसंकल्प सादर करता आला पाहिजे. अशी या निमित्ताने अपेक्षा व्यक्त करण्यास हरकत नाही.

2...

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील...

सभापती महोदय, आजच्या या चर्चेच्या अनुषंगाने कृषी मालाबाबत उल्लेख केलेला आहे. मी मघाशी कांद्याबाबत उल्लेख केलेला आहे. गेल्या वर्षी राज्यात 8.5 लाख मे.टन कांद्याचे उत्पादन खरीप हंगामामध्ये तयार झाले होते. या वर्षी ते 24 लाख मे.टनापर्यंत गेले आहे. त्यामुळे शासनाने कांद्याच्या चाळी उभ्या केल्या आहेत. आज महाराष्ट्रामध्ये शासनाच्या मदतीने व शेतकऱ्यांनी खाजगीरित्या जवळपास 12 लाख मे.टन कांदा साठवता येईल इतक्या चाळी उभ्या केलेल्या आहेत. सन्माननीय सदस्य श्री.अरुण गुजराथी यांनी कांद्याच्या चाळींसाठी अनुदान वाढवून देण्याची मागणी केलेली आहे. या वर्षी शासनाने कांद्याच्या चाळी उभ्या करण्यासाठी अनुदान वाढवून देण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. कांद्याच्या चाळींसाठी अनुदान वाढवून जास्तीत जास्त चाळी निर्माण करता येतील. कांदा उत्पादक शेतकऱ्यांची रस्त्यावर आंदोलने चालू आहेत. कांद्याचे भाव कोसळल्यामुळे याच अधिवेशनामध्ये शेतकऱ्यांना अनुदान देता येईल काय, यासाठी शासनाचा असा प्रयत्न सुरु आहे. याबाबतचा प्रस्ताव अंतिम टप्प्यात आहे. त्यामुळे त्याबाबतही विचार केला जाईल.

सभापती महोदय, राज्यातील कांद्याचे उत्पादन वाढल्यामुळे कांद्याची निर्यात वाढण्यासाठी व पणन विभागामार्फत युरोप खंडात जाणाऱ्या कांद्यासाठी प्रती कंटेनर 10 हजार रुपये अनुदान दिले जात होते. आता युरोप सोडून आखाती देशामध्ये, बांगला देश किंवा शेजारच्या राष्ट्रामध्ये कांदा निर्यातीसाठी तेच अनुदान लागू करण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. म्हणून देशांतर्गत कांद्यासाठी वाहतूक अनुदान देता येईल काय, ज्यामुळे अधिक प्रभावीपणे शेती माल केवळ परदेशातच नाही तर देशातील बाजारपेठेमध्ये कांदा पाठविण्याबाबतची कार्यवाही सुरु करता येईल. पणन विभागाकडून कांदा असेल, भात असेल, आंबा असेल या सर्व पिकांबाबत व्यापक विचार केला जात आहे. वेगवेगळ्या विभागांमध्ये मार्केटिंग मंडळाचे क्षेत्रीय कार्यालय सुरु करित असताना राज्यात उत्पादित होणाऱ्या शेती मालाची परिस्थिती कशी आहे हे पाहण्यासाठी कृषी व पणन विभागाची सांगड घातलेली आहे. त्यामुळे मार्केटिंगचे दीर्घकालीन धोरण राज्य सरकारच्या पुढाकाराने आखले जाईल.

यानंतर श्री.शिगम....

हिमाचलमध्ये तयार होणारे सफरचंद आपल्याला केव्हाही मिळते. महाराष्ट्रामध्ये फलोत्पादन कार्यक्रमांतर्गत आंबा, डाळींब, द्राक्षे केळी यासारखी फळपिके मोठ्या प्रमाणावर घेतली जातात. केळी उत्पादनामध्ये राज्यात एक नवीन क्रांती सुरु झालेली आहे. आज सर्वात जास्त केळ्याची निर्यात ही जळगाव जिल्ह्यातून होत नाही तर ती सोलापूर जिल्ह्याच्या करमाळा तालुक्यातून होते. मराठवाड्यातील हिंगोली, परभणी जिल्ह्यातूनही केळ्याची निर्यात मोठ्या प्रमाणावर होऊ लागली आहे. फलोत्पादनाच्या वाढीबरोबर त्यासाठी आवश्यक असणारे प्रक्रिया उद्योग सुरु करण्याची मागणी सन्माननीय सदस्यांनी केली. म्हणून राज्य सरकारच्या वतीने आणि पणन मंडळाच्या पुढाकाराने या वर्षी 30 टिकाणी पायाभूत सुविधा म्हणून प्रक्रिया करणारे सेंटर्स उभे करण्याच्या कामाला सुरुवात केलेली आहे. त्यासाठी 200 कोटी रुपये खर्च करण्यात येणार आहे. आपल्याला आता एशियन डेव्हलपमेंट बँकेच्या माध्यमातून निधी प्राप्त होतोय. मला सांगायला आनंद वाटतो की, वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम पुढे जगातील नामवंत बहुराष्ट्रीय कंपन्यांनी महाराष्ट्राला शेती प्रक्रिया उद्योगामध्ये गुंतवणुकीकरिता अधिक प्राधान्य देण्याचे ठरविलेले आहे. म्हणून महाराष्ट्राला शेती उद्योगाकरिता, प्रक्रिया उद्योगाकरिता पुढाकार घेण्याच्या बाबतीत एक नोडल एजन्सी म्हणून राबो बँकने पुढाकार घ्यावा अशी आपण त्यांना विनंती करित आहोत.

सभापती महोदय, या सर्व पार्श्वभूमीवर मला एक मुद्दा सांगितला पाहिजे की आपण हे सर्व काम करित असताना दुष्काळासाठी तात्पुरत्या स्वरूपाच्या उपाययोजना कराव्या लागतात. तसेच दीर्घकालीन उपाययोजना देखील कराव्या लागतात. ॲटोमॅटीक वेदर स्टेशन उभे करण्याची सन्माननीय सदस्यांनी मागणी केली. मला सांगण्यास आनंद होतो की, या ॲटोमॅटीक वेदर स्टेशनसाठी आपण मागील महिन्यामध्ये निविदा काढलेल्या असून सल्लागाराची देखील नेमणूक करित आहोत. राज्यातील 21 महसूल क्षेत्रामध्ये ॲटोमॅटीक वेदर स्टेशन आपण पुढच्या एक वर्षामध्ये उभे करू. या ॲटोमॅटीक वेदर स्टेशनमधून सर्व प्रकारच्या हवामानाची माहिती शेतक-याला मिळू शकेल. केवळ हवामानाचीच नाही तर शेतीपूरक माहिती, बाजार भावाची माहिती देखील त्या स्टेशनमधून मिळू शकेल. हा नवीन प्रकारचा प्रयोग आपण करित आहोत. शेवटी आपली शेती हवामानावर अवलंबून असणारी आहे. शेतक-याने काय करावे, कोणत्या उपाययोजना

..2..

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील...

कराव्यात याची माहिती त्याला 8-10 दिवस आधी मिळेल अशी व्यवस्था आज आपल्याकडे नाही. आपल्याकडे वेदर फोरकास्टिंगची व्यवस्था नाही. ही सगळी व्यवस्था आपण करण्याचा प्रयत्न करीत आहोत. यासाठी राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेतून आपण निधी उपलब्ध करून दिलेला आहे. आज ज्या विषयासंबंधी आपण चर्चा करीत आहोत त्या संदर्भात मला सांगावयाचे आहे की, दुष्काळी भागामध्ये जे अवर्षण प्रवण तालुके आहेत तेथे आपण शेततळी घेतो. 75 टक्के अनुदान देऊन या शेततळ्यांना प्लास्टिकचे आच्छादन देण्याचा निर्णय राज्य सरकारने घेतलेला आहे त्यामुळे पाण्याचे अधिकाधिक संवर्धन करून शेतीसाठी त्याचा उपयोग करता येईल.

सभापती महोदय, नागपूरच्या अधिवेशनामध्ये माननीय मुख्यमंत्र्यांनी ड्राय लॅण्ड फार्मिंग मिशनच्या संदर्भात भूमिका जाहीर केलेली आहे. या ड्राय लॅण्ड फार्मिंग मिशनच्या संदर्भात राज्य शासनाने एक उच्चाधिकार समिती गठीत केलेली असून त्यासंबंधीचा एक आराखडा तयार करण्यात येत आहे. त्यामध्ये दुष्काळी भागामध्ये कोणत्या दीर्घकालीन उपाययोजना करता येईल, कोणत्या कायमस्वरूपी उपाययोजना करता येतील याचा सर्वकष अभ्यास करून एक मोठा कार्यक्रम राज्य सरकारने हाती घेतलेला आहे.

...नंतर श्री. भोगले...

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील.....

सभापती महोदय, विशेष करुन बियाण्याबाबत सातत्याने तक्रारी केल्या जातात. खतांच्या बाबतीत तक्रारी केल्या जातात. शेतकऱ्यांची फसवणूक केली जाते. गेल्या वर्षी सगळ्यात जास्त कारवाया केलेल्या आहेत. माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते यांनी स्वतः याबद्दल माझे अभिनंदन केले होते. राज्यात खरीप हंगामात झालेल्या कारवायांमुळे या वर्षी बियाण्याबाबत आणि खताबाबत चांगल्या पध्दतीचे नियोजन करता येणार आहे. राज्यातील प्रत्येक गावामध्ये खताची किती मागणी होती याची माहिती आतापर्यंत शासनाकडे उपलब्ध नव्हती. आता गावनिहाय डाटा तयार केला आहे. बीडमध्ये कोणत्या गावामध्ये किती खताची मागणी होती, किती पुरवठा झाला याची माहिती उपलब्ध झालेली आहे. क्रॉप सायन्सबाबत विभागाने माती परिक्षण केले आहे. माती परिक्षणाप्रमाणे कोणत्या खताचा पुरवठा झाला पाहिजे हे निश्चित केले आहे. परंतु तेवढ्याने शासनाचे समाधान झालेले नाही. आतापर्यंत ती माहिती आम्ही संकलित करू शकलो नाही. आता किती खत लागणार आहे याची माहिती तयार झाली आहे. 7 ते 8 जिल्हे दरवर्षी खताबाबत तक्रारी करतात. पोलिसांना हस्तक्षेप करावा लागतो. खताबाबत काळाबाजार केला जातो. शेतकऱ्यांची फसवणूक केली जाते. शासनाने आता विशेष पथक नेमले आहे. गेल्या वर्षी शासनाने हेल्पलाईन सुरु केली. जवळजवळ 57 हजार कॉल्सची नोंद झाली. त्यापैकी 19 हजार कॉल्स हे खताबद्दलचे होते. त्या दृष्टीने शासनाला विशेष उपाययोजना करता आली. गेल्या वर्षी वृत्तपत्रात खताबाबत फार काही वाचायला मिळाले नाही. थोडाफार गोंधळ गेल्या वर्षी झाला असेल. परंतु त्या संदर्भात योग्य ती पावले उचलली आहेत.

सभापती महोदय, राज्यात विशेषतः बी.टी.बियाण्याबाबत खूप तक्रारी येतात. छोट्या छोट्या व्यापाऱ्यांकडून कंपनी अगोदर बुकिंग करुन घेतात. हजारो कोटी रुपये त्यात गुंतले जातात. व्यापाऱ्याने 800 पॅकेटची ऑर्डर दिली असेल तर 200 पॅकेट द्यायची आणि काळ्या बाजाराला उत्तेजन द्यायचे. काळ्या बाजारात खताचे पॅकेट विकण्यास त्यांना भाग पाडायचे, अशी माहिती येत होती. मार्च, 2012 पर्यंत कोणत्याही कंपनीने अॅडव्हान्स बुकिंग करायचे नाही असे आदेश शासनाने काढले आहेत. कोणत्याही कंपनीकडून कोणते बियाणे कोणत्या जिल्हयासाठी किंवा कोणत्या तालुक्यासाठी दिले जाणार आहे याची माहिती आता उपलब्ध आहे. शक्यतो काळाबाजार होणार नाही, शेतकऱ्यांची फसवणूक होणार नाही याबाबत दक्षता घेतली जात आहे.

..2..

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील.....

सभापती महोदय, महिकोसारख्या कंपनीवर फौजदारी गुन्हे दाखल करण्याचे काम केले आहे. 16 केसेस या कंपनीविरुद्ध सुरु आहेत. चार कंपन्यांविरुद्ध कारवाई झालेली आहे. कोणत्याही कंपनीकडून शेतकऱ्यांची फसवणूक झाली तर विक्रेत्यावर कारवाई करित होतो. केवळ विक्रेत्यांवर कारवाई करण्यात अर्थ नाही. कंपनीच्या माध्यमातून भानगडी सुरु होतात. त्यामुळे त्या कंपन्यांवर देखील राज्य सरकारने दखल घेऊन कारवाई सुरु केली आहे. किमान खते आणि बियाण्यांबाबत शेतकऱ्यांची फसवणूक होणार नाही हे मी सभागृहाला सांगू इच्छितो.

सभापती महोदय, या ठिकाणी आंब्याच्या संदर्भात मुद्दा मांडला आहे. महामँगो हा एक महत्वाकांक्षी उपक्रम सुरु केलेला होता. तो तोट्यात गेला आहे, अडचणीत सापडला आहे. पणन मंडळाने महामँगो ताब्यात घेऊन चालविण्याचे ठरविले आहे. जिल्हा बँकेची 97-98 लाख रुपये कर्जाची रक्कम भरून मंडळ स्वतः महामँगो आपल्या ताब्यात घेणार आहे. त्यासाठी ओरस येथे जमीन मागितली आहे. जमीन उपलब्ध झाली तर त्या ठिकाणी आंब्याकरिता स्वतंत्र व्यवस्था पणन मंडळाच्या माध्यमातून करण्याचे ठरविले आहे. माननीय सदस्य श्री.रामदास कदम हे रत्नागिरी येथे जमीन उपलब्ध करून द्यायला तयार आहेत, त्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानतो. परंतु केवळ जमीन उपलब्ध होऊन चालणार नाही, त्यासाठी आवश्यक ती व्यवस्था निर्माण करावी लागेल. माननीय विरोधी पक्षनेते श्री.विनोद तावडे यांच्याशीही मी एकदा चर्चा केली आहे. कोकणातील आंबा उत्पादक शेतकऱ्यांना वाहतूक व्यवस्थेमुळे मार बसतो. आंबा फळाची वाहतूक 500 ते 600 कि.मी.अंतरावरून होत असते. खोक्यामध्ये आंबा पॅक करावा लागतो. वाहतुकीसाठी चांगल्या दर्जाचे रस्ते असणे आवश्यक आहे. त्यामुळे रत्नागिरी किंवा बंदराच्या बाजूला प्रक्रिया केंद्र, पॅकिंग केंद्र उभे केले पाहिजे.

नंतर श्री.खर्चे...

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील .....

अशा प्रकारे ही बंदरे उभी राहत आहेत. जयगड सारख्या बंदरातून रेफ्रिजरेटर कंटेनर्सच्या माध्यमातून आमच्या आंब्याची वाहतूक करू शकलो तर त्याला चांगला भाव मिळू शकतो असाही शासनाचा प्रयत्न आहे. अशा प्रकारे सन्माननीय सदस्यांनी ज्या ज्या सूचना मांडल्या त्यातील बहुतांशी सूचनांवर कार्यवाही चालू आहे व काही सूचनांबाबत प्रयत्नशील आहेत.

सन्माननीय सदस्य श्री. वसंतराव खोटे यांनी ठिबक सिंचनाबाबतचा मुद्दा उपस्थित केला. त्यासंदर्भात मला असे सांगावयाचे आहे की, आजपर्यंत आपण कंपन्यांच्या खात्यात अनुदानाची रक्कम जमा करित होतो पण या वर्षापासून थेट शेतकऱ्यांच्याच खात्यात ही रक्कम जमा करण्याचा निर्णय घेतला आहे, त्यामुळे कंपन्यांकडून शेतकऱ्यांची होणारी फसवणूक थांबेल व तसे आदेशही शासनाने काढले आहेत. तसेच शासनाने अनुदानाची रक्कम वाढवावी अशा प्रकारची सतत मागणी होत असते व शासनाने ही रक्कम वाढविल्यानंतर कंपन्या आपल्या मालाची किंमत वाढवून शेतकऱ्यांना लुटण्याचे प्रयत्न करित होत्या म्हणून शासनाने ठिबक सिंचनाची सुविधा अधिक व्हावी म्हणून ग्लोबल टेंडर काढण्याचा प्रयत्न केला आहे. त्यामुळे ठिबक सिंचनाच्या साहित्याच्या किमती नक्कीच 30 टक्के कमी होती अशी माझी खात्री आहे. त्यात ऑटोमेटिक, सेमी ऑटोमेटिक आणि मॅन्युअल अशा तीन प्रकारची सिस्टम आपण तयार करित आहोत. जेणेकरून अधिकाधिक सिंचन होईल यादृष्टीने शासनाचा प्रयत्न राहिल.

महोदय, वेगवेगळ्या पातळीवर प्रक्रिया उद्योग सुरु करण्याचा मुद्दा येथे उल्लेखिला गेला. त्यात सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते यांनी नांदेडला संत्र्यावर प्रक्रिया करणारा उद्योग नेला असल्याचा उल्लेख केला. यासंबंधीची माहिती मी घेतली असता मला असे समजले की, या प्रकल्पामध्ये गुंतवणूक करण्यासाठी जे पुढे आले होते त्यांनीच तो प्रकल्प नांदेडला घ्यावा अशी इच्छा व्यक्त केली होती म्हणून हा प्रकल्प नांदेडला गेला, त्यात कोणतीही अडचण नाही. तसेच कारंजा-घाडगे येथे आपण ज्याप्रमाणे प्रकल्प सुरु करतो .....अडथळा.....

श्री. दिवाकर रावते : महोदय, मी मंत्री महोदयांच्या निदर्शनास आणू इच्छितो की, आपण एखाद्या विषयाच्या संदर्भात धोरण घेतो, ज्याप्रमाणे वस्त्रोद्योग धोरण घेत असताना सन्माननीय ज्येष्ठ सदस्य श्री. पांडुरंग फुडकर यांनी सांगितले की, कापूस विदर्भात आणि गिरण्या मात्र पश्चिम

....2

श्री. दिवाकर रावते .....

महाराष्ट्रात असा प्रकार या शासनाने केला आहे. तसे हे धोरण घेत असताना मंत्रिमंडळाच्या 5 बैठकांमध्ये ते माननीय मंत्री महोदय श्री. नारायण राणे व डॉ. पतंगराव कदम यांनी अडवून ठेवले होते, असे आम्हाला वर्तमान पत्राच्या माध्यमातून ऐकायला मिळाले होते.....अडथळा.....खरे तर वस्त्रोद्योग धोरण हे विदर्भ आणि खानदेश पुरतेच असावे, कारण या भागातच कापसाचे पीक जास्त प्रमाणात होते. तसेच संत्र्याचा प्रकल्प सुध्दा ते मुख्यमंत्री पदावरून गेल्यानंतर आता तो नांदेडलाही होण्याची शक्यता नाही.

डॉ. पतंगराव कदम : सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते हे धादांत असत्य बोलत आहेत. खोटे बोल पण रेटून बोल या उक्तीप्रमाणे ते बोलत आहेत, तशी ती त्यांची सवय आहे. मंत्री महोदय श्री. नारायणराव राणे आणि मी, आम्ही दोघांनी वस्त्रोद्योग धोरण अडवून ठेवले होते ही माहिती चुकीची आहे. प्रत्येक वेळेला हे धोरण सर्वसमावेशक कसे होईल, खऱ्या अर्थाने त्याचा उपयोग कसा होईल यासंदर्भात निरनिराळ्या सन्माननीय सदस्यांनी चर्चा केली. त्याचबरोबर त्यांनी पुण्याच्या जागेबद्दल जे सांगितले त्यासंदर्भात मला सांगावयाचे आहे की, ही जागा महानगराच्या बाहेर असून शासनाचा निर्णय असा आहे की, त्यासाठी मान्यता मिळाल्यानंतर पुढील विचार करू. पण त्याला सर्वच प्रकारच्या मान्यता पाहिजे, त्यात कोणतीच मिळाली नाही, टाऊन प्लॅनिंगची माहिती सुध्दा मिळाली नाही.....

यानंतर श्री. जुन्नरे ....

डॉ. पतंगराव कदम .....

परवानगी मिळाल्यानंतर दोन वर्षांने काम सुरु करावयाचे असे ठरले असून ही जागा लोहगावच्या पलीकडची आहे. मी सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते यांच्या माहितीसाठी सांगू इच्छितो की, भारती विद्यापीठाला 47 वर्षे पूर्ण झालेली असून, भारती विद्यापीठ सदाशिव पेठेत असून विद्यापीठाच्या 47 वर्षांच्या कार्यकाळात एकही अपप्रकार या ठिकाणी झालेला नाही. विद्यापीठाने सरकारचे किंवा विद्यापीठाचे कोणतेही नियम कधीही मोडलेले नाहीत एवढेच मला या निमित्ताने सांगावयाचे आहे.

श्री. दिवाकर रावते : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री. जयंत प्र. पाटील यांच्या वक्तव्यावर माननीय मंत्री महोदयांनी वक्तव्य केलेले आहे. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीमध्ये जी तू तू, मै मे होते ती ऐकण्यासाठी आम्ही तेथे शिपायाचे काम करीत नाही तर यासंदर्भात वर्तमानपत्रात जी माहिती छापून येते ती आम्ही वाचतो. आपण वर्तमान पत्राला खोटे पाडण्याचा जो प्रयत्न करता तो योग्य नाही. त्यामुळे आपण वस्त्रोद्योग धोरण अडविले होते हे सत्य आहे ना ? 4-5 बैठकांमध्ये यासंदर्भात निर्णय होत नव्हता शेवटी माननीय मुख्यमंत्र्यांनी सांगितले की, भविष्यामध्ये सुधारणा करता येतील आता वस्त्रोद्योगाचा निर्णय होऊ द्या असे सांगितल्यानंतर यासंदर्भात निर्णय झाला ही वस्तुस्थिती आहे.

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील : सभापती महोदय, कोकणात फळावर प्रक्रिया उद्योग सुरु करण्यासाठी सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात 9 व रत्नागिरी जिल्ह्यात 9 फळ प्रक्रिया प्रकल्प सुरु करण्यासाठी शासनाने 58 कोटी रुपये मंजूर केलेले असून प्रत्यक्ष कामाला देखील सुरुवात झालेली आहे. प्रक्रिया उद्योगाला चालना देण्यासाठी जे जे लोक अर्ज करतील त्यासंदर्भात निश्चितपणे कार्यवाही केली जाईल.

सभापती महोदय, कोकणामध्ये मॅंगो बोर्ड स्थापन व्हावे यासाठी आपण गेल्या वर्षीच प्रयत्न सुरु केले होते. जसे स्पार्स बोर्ड आहे त्याच पध्दतीने कोकणासाठी स्वतंत्रपणे मॅंगो बोर्ड व काजू बोर्ड प्रायोगिक स्वरूपात सुरु करण्यासाठी आवश्यक ती कार्यवाही याच वर्षी सुरु करण्यात येईल.

श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील ....

सभापती महोदय, कोकणासाठी दीर्घकालीन उपाययोजना करण्याची आवश्यकता आहे. सन्माननीय सदस्य श्री. रामदास कदम यांनी सांगितले की, कोकणात सर्वात जास्त पाऊस पडतो परंतु तरी सुध्दा कोकणाला पिण्यासाठी पाणी राहत नाही. कोकणामध्ये जलसंधारणाच्या माध्यमातून विशेष उपाययोजना करण्याचा निर्णय झाला असून त्यासंदर्भात जलसंधारण मंत्री अधिक भाष्य करू शकतील.

महोदय, शेती उत्पादन वाढविण्यासाठी सन्माननीय सदस्यांनी फार चांगल्या सूचना केलेल्या आहेत. शेतीचे उत्पादन वाढावे यासाठी केंद्र सरकार सुध्दा विशेष पुढाकार घेत असून याही वर्षी विदर्भातील आत्महत्याग्रस्त जिल्हयांमध्ये वेगवेगळ्या योजनांच्या माध्यमातून कायमस्वरूपी सिंचनाचे प्रमाण वाढावे यासाठी 3200 कोटी रुपयांचे पॅकेज केंद्राने विदर्भाला दिलेले असून त्याची अंमलबजावणी आपण करीत आहोत.

सभापती महोदय, विदर्भातील आत्महत्या ग्रस्त सहा जिल्हयांमध्ये मायक्रो इरिगेशन स्कीम, लिफ्ट इरिगेशन स्कीम, पाझर तलावांची कामे घेतली जाणार असून काही कामे जलसंधारण विभागाच्या माध्यमातून तसेच काही कामे कृषी विभागाच्या माध्यमातून होणार आहेत.

सभापती महोदय, आत्महत्या ग्रस्त जिल्हयांच्या संदर्भात कृषी विभागामध्ये ज्या गांभीर्याने काम व्हावयास पाहिजे होते त्या गांभीर्याने कामे झालेली नाहीत, आत्महत्या करणा-या व्यक्तींच्या कुटुंबाना एक लाख रुपयांचा चेक देण्यापलीकडे आम्ही फारसे काम केलेले नाही. आत्महत्या ग्रस्त भागातील काही गावे मॉडेल व्हीलेज म्हणून पंजाबराव कृषी विद्यापीठाने दत्तक घ्यावीत असे सांगण्यात आले असून त्यामुळे या ठिकाणी शेतीपुरक व्यवस्था तसेच त्या ठिकाणी अजून काय निर्माण करता येतील,शेतक-यांच्या जीवनामध्ये स्थैर्य प्राप्त कसे होईल व चांगल्या प्रकारे शेती उत्पादन कसे करता येऊ शकेल यासंदर्भात सूचना करण्यात आलेल्या आहेत.

सभापती महोदय, या चर्चेच्या द्वारे अनेक सन्माननीय सदस्यांनी चांगल्या सूचना केल्या असून शासन त्यांच्या सूचनाचा निश्चितपणे विचार करेल. सन्माननीय सदस्य श्री. भाऊसाहेब फुंडकर यांनी नव्याने कृषी धोरण मांडण्याची सूचना केली असून त्याची परिपूर्ती करण्याच्या बाबतीत निश्चिपणे पाऊल उचलले जाईल अशी खात्री देतो आणि माझे विचार येथेच थांबवतो.

यानंतर श्री. भारवि...

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, मी नाशिक येथील वायनरी आणि द्राक्ष उत्पादक शेतकऱ्यांचा विषय मांडला होता. आता वाईन उद्योग ठप्प झाला आहे. त्यामुळे द्राक्ष उत्पादक शेतकरी अडचणीत आले आहेत. हा विषय मी सुरुवातीला मांडला होता. त्यामुळे वाईन उद्योग आणि द्राक्ष उत्पादक शेतकरी या संबंधी शासनाचे नेमके धोरण काय आहे ते जाहीर होणे अत्यावश्यक आहे. कारण हा उद्योग आपण निर्माण करायला लावला आहे. नाशिकच्या शेतकऱ्यांना आदरणीय श्री.शरद पवार यांनी प्रोत्साहन देऊन उद्योग करायला लावला आहे, हे मी आपल्या निदर्शनास आणले होते. त्यामुळे कृषी खात्याचे यासंबंधी धोरण जाहीर होणे आवश्यक आहे.

श्री एस. क्यू. जमा : सभापति महोदय, माननीय वित्त राज्य मंत्री भी यहाँ पर बैठे हुए हैं. मेरा कहना है कि केंद्र सरकार की ट्रेड और कॉमर्स मिनिस्ट्री है. उनके यहाँ पर वेरीयस स्पाइसेस बोर्ड हैं. विदर्भ में नागपुर, भंडारा और गोंदिया क्षेत्र में मिर्ची, हल्दी, अदरक और लहसून इत्यादि वस्तुओं का उत्पादन बहुत ज्यादा होता है. मेरा कहना है कि केंद्र सरकार की सहायता लेकर, स्पाइसेस बोर्ड के माध्यम से उपरोक्त वस्तुओं का एक प्रोसेसिंग यूनिट बनाया जाना चाहिए. इसलिए मुझे पूछना है कि क्या महाराष्ट्र सरकार नागपुर या विदर्भ के दूसरे किसी हिस्से में इस तरह की प्रोसेसिंग यूनिट बनाने का प्रस्ताव मंजूर करेगी ?

श्री.विनोद तावडे : सभापती महोदय, मला दोनच गोष्टी माननीय मंत्रिमहोदयांना विचारावयाच्या आहेत. किंमत स्थिरीकरण नीती स्थापन करावी अशी शिफारस स्वामीनाथन समितीने केली आहे. त्याप्रमाणे आपण किंमत स्थिर ठेवण्यासाठी नीती केली पाहिजे. सदर शिफारस केंद्र आणि राज्य शासनाला केली आहे. त्यामुळे किंमत स्थिरीकरण नीतीचा विचार कृषी विभाग करित आहे काय ? यामुळे आपल्याला शेतकऱ्यांना न्याय देता येईल.

खतांच्या पुरवठ्या बाबत चांगली व्यवस्था केली असे माननीय मंत्री महोदयांनी सांगितले. व्यवस्था चांगली झाली म्हणून शेतकऱ्यांचा असंतोष नाही की, खतांच्या किंमती वाढल्यामुळे शेतकऱ्यांची मागणी कमी झाली आहे. यातील वास्तव काय आहे ? गेल्या वर्षीच्या तुलनेत मागणी तितकीच होती की, खतांच्या किंमती वाढल्यामुळे मागणी कमी झाली त्यामुळे पुरवठा सुरळीत झाला. यातील वास्तव काय आहे ?

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील : सभापती महोदय, येथे दोन तीन मुद्दे उपस्थित करण्यात आले आहेत. सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते यांनी सांगितल्याप्रमाणे वाईन उद्योगाला जे स्थैर्य प्राप्त व्हायला पाहिजे होते ते अद्याप झालेले नाही. वाईनमध्ये अल्कोहोल आहे. वाईन एक्साईज अंतर्गत जाईल काय ? असा प्रश्न उपस्थित केला जातो. ही बाब एक्साईज डिपार्टमेंट पाहते. नाशिक जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांनी वाईनसाठी विशेष प्रयत्न केले. त्याला प्रोत्साहन देण्याची गरज आहे. आज हा विषय भरकटला गेला आहे. त्यामुळे वाईन उद्योग अडचणीत सापडला आहे. यासंबंधी नाशिक जिल्ह्यातील शेतकरी येऊन भेटतात. वाईन उद्योगाला या सर्व संकटातून कसे बाहेर काढता येईल हे पहावे लागणार आहे. मधल्या काळात बरीच वाईन पडून होती आणि आजही पडून आहे. यासाठी शेतकरी अजूनही धडपड करीत आहेत. पण विभागामध्ये हस्तक्षेप करून वाईन उद्योगाला चालना देण्यासाठीच प्रस्ताव आमच्या विभागामार्फत तयार करून मंत्रिमंडळापुढे नेण्याचा आम्ही विचार करीत आहे. आपणच या लोकांना प्रोत्साहन दिले आहे.

श्री.पांडुरंग फुंडकर : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.सय्यद पाशा पटेल यांनी असा मुद्दा मांडला होता की, द्राक्ष उत्पादक शेतकऱ्यांनी वायनरीशी अॅग्रीमेंट केले होते. अॅग्रीमेंट प्रमाणे वायनरी यांनी माल उचलला नाही. त्याला जामीन सरकार होते. अॅग्रीमेंट केलेले आहे. नाशिक जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांचा विनंती अर्ज मी आपल्याकडे दिला होता.

यानंतर श्री.सरफरे....

श्री. पांडुरंग फुंडकर...

तो विनंती अर्ज मी या सभागृहामध्ये मांडला होता त्याचे पुढे काय झाले हे मला समजले नाही? या शेतकऱ्यांनी वार्डन कारखानदारांबरोबर करार करून द्राक्षे लावली, आता उत्पादन आल्यानंतर ते वार्डन कारखानदार द्राक्षे उचलत नाहीत. यामुळे कापूस उत्पादक शेतकऱ्यासारखी त्या द्राक्षे उत्पादक शेतकऱ्यावर आत्महत्त्येची पाळी येणार आहे. या संदर्भात शासनाचे धोरण काय आहे?

श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील : सभापती महोदय, वार्डन प्रक्रियेला चालना देण्याच्या दृष्टीने त्याबाबतचा प्रस्ताव मंत्री मंडळापुढे नेण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. परंतु माननीय सदस्य श्री. पाशा पटेल यांनी शेतकऱ्यांच्या बाबतीत एक मुद्दा मांडला आहे. त्याबाबत ते जर माझ्याशी बोलले असते तर मी माझ्या पदाधिकाऱ्यांना त्या ठिकाणी पाठविले असते. आपल्याला माहित आहे की, पुण्याचे शामराव चौगुले हे इंडस इंडस्ट्रीजचे मालक आहेत, त्यांनी शेतकऱ्यांबरोबर करार केल्यानंतर त्यांची देखील इंडस्ट्री अडचणीत सापडली आहे. शेवटी बाजारपेठेमधील मागणी आणि पुरवठा यावर सर्व गोष्टी अवलंबून आहेत. या प्रकरणामध्ये असे कां घडले आहे, याची आपण माहिती दिली तर संबंधित कंपनीच्या लोकांना बोलावून घेऊन त्यांना विचारण्यात येईल. त्यामध्ये मला काहीही अडचण वाटत नाही.

त्याचप्रमाणे माननीय सदस्य श्री. जमा साहेबांनी सांगितल्याप्रमाणे स्पाईस बोर्डला शासनाच्या वतीने विनंती करण्यात येईल. त्या ठिकाणी आपल्याला प्रक्रिया उद्योग सुरु करता येईल. त्याचप्रमाणे सन्माननीय विरोधी पक्षनेत्यांनी दोन महत्वाच्या सूचना केल्या आहेत त्या विषयीची माहिती मागितलेली आहे. आपण उपस्थित केलेला मुद्दा बरोबर आहे. खताच्या किंमती वाढल्यामुळे खताची मागणी कमी झालेली आहे. केंद्र शासनाने खतावर सबसिडी दिली असली तरी तिचा उपयोग खताच्या वाढीव मागणीमध्ये झालेला दिसत नाही. प्रत्यक्षात ज्यावेळी हंगाम सुरु होईल त्यावेळी या विषयाची तीव्रता आपल्या लक्षात येईल. आता रब्बी हंगाम सुरु असून खरीप हंगाम सुरु झाल्यानंतर आणि वस्तुस्थिती समोर आल्यानंतर यावर अधिक भाष्य करणे योग्य ठरेल.

त्याचप्रमाणे किंमत स्थिरीकरण निधी स्थापन करण्याबाबत आपण सूचना मांडली आहे. या बाबत राज्य शेतीमाल समितीची नव्याने पुनर्रचना करित आहोत. ती समिती नव्याने गठीत झाल्यानंतर त्यामध्ये या विषयी चर्चा करण्यात येईल. खरे म्हणजे मार्केट इंटरमिशनकरीता याची

DGS/ KTG/

श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील...

आवश्यकता लागणार नाही. म्हणून मी मघाशी सांगितल्याप्रमाणे केंद्राकडे बोट दाखवून चालणार नाही तर राज्यामध्ये शेतमालाचे भाव कमी झाले तर त्यामध्ये हस्तक्षेप करण्यासाठी कॉर्पोस फंड आपल्याला तयार ठेवला पाहिजे याच्याशी मी देखील सहमत आहे. त्या बाबत स्वामिनाथन साहेबांनी देखील आपल्या अहवालात शिफारस केली आहे. त्यामुळे शेतीमाल समितीमध्ये त्याबाबत निश्चितपणे विचार केला जाईल.

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

DGS/ KTG/

श्री. संजय पाटील (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, नियम 260 अन्वये उपस्थित केलेल्या चर्चेमध्ये भाग घेऊन अनेक माननीय सदस्यांनी आपले विचार व्यक्त केले आहेत. त्यामध्ये सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकर रावते साहेबांनी व अन्य माननीय सदस्यांनी आपली मते मांडली असून त्या बाबत मंत्री महोदयांनी सुध्दा स्पष्टीकरण केले आहे. परंतु हे करीत असतांना काही गोष्टींचे स्पष्टीकरण व्हावयाचे राहिले आहे. राज्यातील दुष्काळी परिस्थितीशी सामना करण्यासाठी या शासनाने महामंडळ निर्मितीच्या बाबतीत ठोस भूमिका स्वीकारली पाहिजे. त्याचप्रमाणे धरणे, तलाव किंवा असलेल्या सिंचन व्यवस्थेच्या बाबतीत शासनाने महत्वाची भूमिका स्वीकारली पाहिजे अशी मी पुन्हा एकदा विनंती करतो.

त्याचप्रमाणे जमिनीमध्ये वारंवार पिके घेतल्यामुळे जमिनीचा कस कमी होतो त्या बाबतीत केंद्र शासनाची एक योजना आहे ती आपण लवकरात लवकर अंमलात आणली पाहिजे. त्याचप्रमाणे प्रत्येक तालुकानिहाय व्हेदर स्टेशन निर्माण करण्यात येऊन त्याद्वारे हवामानाचा अचूक अंदाज घेण्यात येईल असे मंत्री महोदयांनी सांगितले आहे. परंतु या गोष्टी शेतकऱ्यांपर्यन्त पोहोचणार आहेत काय? त्यासाठी माझी आपणाला विनंती आहे की, शेतकऱ्यांसाठी एक एफ.एम. बँडचे रेडीओ स्टेशन सुरु करावे.

(यानंतर श्रीमती रणदिवे)

आता 20-25 रुपयांपर्यंत ट्रान्झिटर मिळत आहेत.अशा वेळी शेतकऱ्यांना याबाबतीत माहिती देण्यासाठी त्यांना शासनामार्फत ट्रान्झिस्टर देण्यात यावा अशी विनंती करतो आणि या चर्चेच्या निमित्ताने मी सर्वांना धन्यवाद देतो आणि माझे भाषण संपवितो.

श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील : सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्यांनी जी सूचना केली आहे, त्याबाबत सांगावयाचे तर आपण ॲटोमॅटिक वेदर स्टेशन काढलेले आहे आणि ते बसविण्यात येणार आहेत. आता आपण एम.टी.एन.एल.च्या माध्यमातून क्लोजर युजर झोन तयार करून पहिल्या टप्प्यामध्ये साडेसात लाख शेतकरी कव्हर केलेले आहेत.आता आपण दुसरा टप्पा हातामध्ये घेत आहोत.ज्याच्यामध्ये हवामान खात्यासंदर्भात किंवा शेतीमालाच्या बाजारभावाच्या संबंधात शेतकऱ्यांना एसएमएस द्वारे मोबाईलच्या माध्यमातून थेट माहिती मिळते. या वेदर स्टेशनच्या माध्यमातून सुध्दा ती कार्यरत होईल. एफ.एम.स्टेशनच्या बाबतीत कृषी विज्ञान केंद्रांना केंद्र शासनाच्या पुढाकाराने एफ.एम.स्टेशन्स सुरु करण्यासाठी परवानगी दिलेली आहे आणि काही ठिकाणी अशा प्रकारची स्टेशन्स झालेली आहेत आणि आपणही मागणी केली तर आपल्याला देखील परवानगी देण्यात येईल.

उप सभापती : सभागृहाने प्रस्तावावर विचार केला आहे.

. . . .3 वाय-2

सभागृहाच्या कामकाजाबाबत

उप सभापती : यानंतर शासकीय विधेयके चर्चेसाठी घ्यावयाची आहेत.

श्री.दिवाकर रावते (खाली बसून) : आता 6.00 वाजले आहेत. त्यामुळे सदरहू विधेयके उद्या घेण्यात यावीत.

उप सभापती : सन्माननीय सदस्य श्री.परशुराम उपरकर यांची अर्धा तास चर्चा आता घेण्यात येईल.

(अनेक सन्माननीय सदस्य एकाच वेळी बोलतात.)

उप सभापती : सन्माननीय सदस्य श्री.परशुराम उपरकर यांची अर्धा तासची सूचना आहे. परंतु सदरहू चर्चेला उत्तर देण्यासाठी माननीय मंत्री महोदय सदनामध्ये उपस्थित नाहीत.

सभागृहाची बैठक आता स्थगित होऊन उद्या बुधवार, दिनांक 04-04-2012 रोजी सकाळी 11.00 वाजता पुन्हा भरेल.

(सभागृहाची बैठक सायंकाळी 05 वाजून 52 मिनिटांनी बुधवार, दिनांक 04 एप्रिल, 2012 च्या सकाळी 11.00 वाजेपर्यंत स्थगित झाली.)